

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1618. usque ad annum 1620

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1777

VD18 90118847

Liber CXCI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67326](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67326)

Tres Cæsaris Ministri ab Hæreticis
e fenestra projecti.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

CONTINUATÆ.

LIBER CXCI.

PAULUS V. PONTIF. MAXIMUS.
MATHIAS I. OCCID. IMP.

§. I.

*Batavorum Calvinistarum controver-
sia de suprema potestate circa
Sacra.*

Interim in Belgio foederato controver-
siæ illæ inter Arminianos & Goma-
ristas magis magisque exæstuabant;
Hist. Eccles. Tom. LVI, A isti

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

Sæc. XVII. isti enim universam potestatem rerum
A.C. 1618. Ecclesiasticarum, dogmatum, censu-
 ræ, rituum & Synodorum convocan-
 darum solis Verbi Ministris a jure con-
 cessam esse, ac proin cuius communi-
 tati pro suo arbitrio Ministros sibi præ-
 ficere, integrum esse contendebant,
 Gomaristæ vero eisdem præter exter-
 nam curam, atque executionem vix
 aliud concedebant, supremam in res
 sacras potestatem solis Principibus ad-
 judicantes. Enimvero hæc quæstio
 de supremo in controversiis disci-
 plinæ, & doctrinæ Judice, cui etiam
 Ministros vocandi jus competeret, jam
 dudum apud ipsos Lutheranos agitaba-
 tur, sed hucusque nondum decisa est;
 ex his Guilielmus Sarcerius Mansfel-
 denfis Præco in suo libro de mediis
 conservandi Religionem pag. 287. tra-
 didit, quod Principes, Nobiles, & Ma-
 gistratus veluti *Ecclesiæ feudatarii & Va-*
salli potestatem vocationis primum a
 Pastoribus tanquam *Dominis directis*
 accipiant(*). Pariter Georgius Myller
 seu Myllius Augustano Magistratui *jus*
vocationis denegabat, quamvis novus
 hic

(*) Ich laß mir gefallen, daß die Obrigkeit
 den Beruf der Kirchendiener habe, doch mit dem
 Bescheid, daß sie weiß, daß solcher Gewalt der
 Kirchen Eigenthum ist, und daß sie dieselbige von
 ihr zu Lehen frage.

hic Præconum *dominatus in ipsis principiis* Sæc. XVII.
 expulsiōe Ministrorum ibidem suppress- A. C. 1618.
 sus fuerit (*) Nullatenus autem in
 Belgio eadem lis sopiri potuit, aut per
 Sacram Scripturam, aut per Ordinum
 decreta, quibus contra Gomaristas sta-
 tutum, quod *cuiuslibet Provinciæ, imo &*
cuius Civitati & comunitati, quam ipsi Ec-
clesiam vocant liberum sit, ut suo arbitratu
Pastores eligeret: Ceterum utraque pars
 litigantium Angliam in suas partes per-
 trahere conabatur, ut saltem potentia
 & auctoritate decideretur illud Religio-
 nis caput, quod nec Sacræ Paginæ,
 utpote ab utraque parte in suum favo-
 rem allegatæ, nec cujuscunque Eccle-
 siæ, utpote in aliam jurisdictione ca-
 rentis, sententia & iudicium definire
 potuit. Ceterum Gomaristæ Prote-
 stantes haud firmum causæ suæ ful-
 crum sibi polliceri poterant in patroci-
 nio Anglorum, cum non modo ipse-
 met Rex, sed etiam plures Episco-
 pi non prorsus alieni essent ab Arminia-
 norum sententia: quos inter haud in-
 finitus erat Joannes Overallus Conve-
 triensis, & Lichtfeldensis Pseudo-Epi-
 scopus,

A 2

(*) Der Herrn Pfleger und geheimen Râth
 der H. Reichsstadt Augsburg wider Georg Mül-
 lers ausgestreuten famosen gedicht Anno 1587.
 num. 94.

Sæc. XVII. scopus, qui in sua epistola ad Hugonem
A. C. 1618. Grotium die vigesima Junij Londino
data testatur, quod summa delectatione
perlegerit ipsius librum de *imperio
summarum potestatum in Sacra*: contro-
versias tamen de *Prædestinatione* magis
magisque in schisma erumpere deplo-
rat, addens, quod Spalatinus Archie-
piscopus professus esset, *eas non sibi vi-
deri res fidei, sed disputationis Theologicæ,
ideoque non esse permittendum, ut Concio-
natores his de rebus, publicis & adversis
Concionibus ad distractionem plebis inter se
contenderent, sed potius privatis colloquiis
Doctorum, ex liquidis S. Scripturæ & an-
tiquitatis testimoniis easdem componerent.*
His subjunxit Overallus, ejusdem quo-
que Sententiæ Episcopos fuisse Re-
gemque dixisse, *videri sibi temerarium,
de hujusmodi quæstionibus divinæ Præde-
stinationis tam scrupulose homines conten-
dere, tamque confidenter asserere, quasi cæ-
lo delapsi divinis consiliis interfuissent.* Ita
nempe omnes Sectarii ceteros mox ad
liquida *Sacræ Scripturæ, & antiquitatis*
(vix non dixissent: traditionis) testi-
monia in suis controversiis remittunt,
quin tamen expensis utrinque ejusmodi
testimoniis vel unicum controversiæ ca-
put hucusque decidere potuerint, sed
vel ad *mutuam tolerantiam*, vel milita-
rem vim, aut ad miserum illud effu-
gium

gium, quo motam controversiam non Sæc. XVII.
esse circa fidem ajunt, recurrere coacti A.C. 1618.
fuerint, prout ad annum sequentem lu-
culenter patebit.

§. II.

Gomaristarum tumultus Amstelodami contra Arminianos.

Deficiente igitur legitimi Judicis au-
ctoritate tanto furiosius Gomarista-
rum seu Contra - Remonstrantium in
Arminianos, & in illos horum exar-
descebant animi, quanto arrogantius
Gomaristæ Mauritii Comitis Nassovii,
Principis Aurasici, & ex Ordinibus non
nullorum patrociniū potentiamque
jactitabant: nec moderatiores erant
Arminiani, seu Remonstrantes, qui uni-
versum ferme populum, atque ex Op-
timatibus non paucos, suæ doctrinæ
suffragari gloriabantur. Horum igitur
præsidio tuti Remonstrantes domina-
die duodecima Februarij Amstelodami
hora constituta in ædibus cujusdam
mercatoris convenerant, sectæ suæ Præ-
conem audituri. Id cum Gomaro - Cal-
vinistæ animadvertissent, ingens con-
tinuo eorum multitudo domum primū
assultat, mox & fenestras, valvasque
lapidibus obruit, & paulopost cives
magno numero accurrentes vim inten-

Neuwill. hist.

D' Holland.

tom. I. pag.

110.

Jæger. hist.

Eccl. I. 7. c. 7.

Merc. Gal-

lob. tom. II.

lib. 3.

Sæc. XVII.
A. C. 1618

tant & arma, domusque vastitatem, ni novæ hæresis declamator prodeat, minantur: ubi igitur misellus Præco e fuggestu suo descendere cogebatur, nulla mora primo convitiis, postea pugnis & fustibus contusum, amictu spoliant; pars & sanis impetitur, ac luto foede conspurcatum in aquas domui proximas raptant, in illas eum, ut os porcinum, corpusque spurcum elueret, abs dubio projecturi, nisi tempestive in ædes quasdam dilapsus, vitæ periculum evasisset, pro quo tamen interim furentibus Gomaristis poenas dedere Mercatoris ædes, in quibus scamna, subsellia, fenestras, magnamque suppellectilis partem in aquas abjecerunt.

Nec tamen hac calamitate sapere docti Remonstrantes, denuo evoluti octiduo die decima nona ejusdem Mensis in alterius opulenti Mercatoris *Egberti Petri Biscopii* domo convenerant. Jam iam alius ad dicendum Orator accinctus, ad audiendum frequens coetus paratus & arrectus stabat, cum Prætor Urbanus paris seditionis tumultum veritus, cum apparitorum manu superveniens, conventibus æque ac ejusmodi declamationibus posthac finem poni præciperet. Enimvero Arminianorum potissimi, ut morem gerere simularent, ædibus excessere: vix autem Prætor ab-

abscesserat, cum illico millia circiter Sæc. XVII.
 Gomoristarum plebeia multitudo incon- A. C. 1618.
 ditis clamoribus instaret, atque ad per-
 niciem & internecionem, Arminiano-
 rum omne nomen deposceret: alii insa-
 ne bacchantes Mercatoris domum obfi-
 dent, fenestras saxis, portam vectibus,
 in ipsa domo scamna, sedes, & sugge-
 stum convellunt, supellectilem, penum,
 pecunias, celasque diripiunt, cuncta
 vini aliorumque liquorum, quos abli-
 gurire haud poterant, dolia effringunt,
 capsisque convulsis & arcis pretiosas
 telas, ceterasque merces tanquam bel-
 lo victores in prædam inter se dividunt:
 obsistentes vero armata manu, minis-
 que necis repellunt: Jam spoliis satu-
 res, in Arminianum inquirunt Præco-
 nem, qui tamen contumeliæ, qua nu-
 per ejus Socius afficiebatur, haud im-
 memor, mature sese periculo subduxe-
 rat, nequidem expectato famuli sui mini-
 sterio. Hunc vero quamprimum conspe-
 xerant Gomaristæ mox pallio spoliant,
 pessime, ac inhumanissime mulctant;
 tunicam quoque ejus foede laceratam
 inter se partiuntur, & lacinix quisque
 partem spiris pileorum inserunt, tan-
 quam puri veterisque Calvinismi tesse-
 ram, & damnati Arminianismi Signum:
 In quo symbolo Calvinistæ præter inten-
 tionem concinne significabant, quod

Sæc. XVII. eorum Protoparens æque ac quondam
A.C. 1618. Arius inconfutilem Christi tunicam,
 Ecclesiam, Luthero forficem commo-
 dante, foede difsecuerit.

Tenuerat hæc furentium rabies jam
 novem omnino horas, nec illius adhuc
 exitus sperari poterat; æris igitur cam-
 pani pulsu, & Præconis per omnes pla-
 teas obequiantis voce tumultuantes,
 indicta etiam mortis poena, domum se-
 se recipere jubentur. Ad has tamen
 voces surdæ erant eorum aures: quo-
 circa suggesti Magistratus unacum ar-
 matorum centuria, pontibus aliquot
 retractis, turbam interciderunt, turbu-
 lentamque plebem disjecere. Tertia
 post hora, nocte insequenti novis direp-
 tionibus ansam præbuit incendium in
 publico diversorio, aliisque duabus
 ædibus exortum, ad quod partim re-
 stinguendum, partim resuscitandum tu-
 multum confluxerant quamplurimi: ut
 ergo malo remedium tempestive affer-
 retur, Magistratum jussu haud pau-
 ciores quater mille militum, civium-
 que armatorum congregantur, ut ea
 nocte dieque postero toto per urbis pla-
 teas passim distributi excubias agerent.
 Die autem vigesima Februarii facta per
 domus inquisitione ex tumultuantibus
 duodecim deprehensi, atque in carce-
 rem conjecti fuere, vagabundi vero,
 nullis-

nullisque servitiis obstricti, quorum ^{Sæc. XVII.} numerus ad tria millia ascendebat, ^{A. C. 1618.} proposita capitis poena, urbe excedere jussi sunt: ut autem imposterum ejusmodi tumultibus obviaretur, auctoritate publica Templum aliquod Arminianorum Concionibus peculiare in urbe concessum est.

§. III.

Novi Arminianorum motus contra Gomaristas.

Hac ratione paulo quietiores erant Arminianorum res & Conventicula, sed non in longum tenuit hæc malacia; quippe Ultrajectenses, Lugduno-Batavi, & Harlemenses instigante præprijis Barnefeldio, Utenbogardo, Ledenbergio, Hugone Grotio, aliisque sententiam suam tam de jure Ministerii Pastoralis, quam de Prædestinatione armis tutari decreverant. Adstipulabantur eis Hollandiæ West-Frisiæ Ordines edita hanc in rem declaratione. Amstelodamensis tamen Senatus non modo militem conscribendi facultatem Arminianis denegabat, sed etiam contra eos Synodum nationalem indicere statuebat; insuper Dudlæus Charletonus, quem Jacobus I. Angliæ Rex pro componendis his dissidiis ablegaverat, in

Sæc. XVII. frequenti Batavorum Ordinum Con-
A. C. 1618. ventu vehementer contra Arminianos
 declamabat : ast ejus orationi mox a
 Taurino Arminiano opposita prodiit Sa-
 tyra , quæ *Lancis Trutinantis* titulum
 præseferbat : cujus tamen usum , &
 lectionem, urgente Oratore Regis, gravi
 subjacere multæ pœnæque, declaraba-
 tur, ac præterea ei, qui typographum
 indicasset, indicii pretium, aurei Ca-
 rolini sexcenti, nomen autem Autho-
 ris detegenti, mille decernebantur; de-
 nique Fæderati Belgii Ordines datis ad
 urbium Magistratus, ceterosque Ordines
 literis jubebant, ut milites nuper
 conducti nulla mora a signis suis di-
 mitterentur.

§. IV.

*Tumultus ingens Lugduni Batavo-
 rum ab Opificum ministris ex-
 citatus.*

*Merc. Gal-
 lobelg. t. 12.
 lib. 1.
 Newvill. pag.
 118.*

Interea Lugdunensis Senatus, qui Ar-
 minianis adhærebat, præter consue-
 tum præsidium duas militum cohortes
 conscripserat, quas *Exspectantes* voca-
 bant, quia nonnisi Ordinum jussa se ex-
 pectaturos jurabant, & nec Mauriti
 Principis colore in vestibus suis uteban-
 tur, nec etiam ejus insignia in vexillis
 gestabant: id vero indigne ferentibus
 qui-

quibusdam opificum famulis, die sep- Sæc. XVII.
 tima Octobris ingens in urbe tumultus A. C. 1618.
 oriebatur; cum enim ex his quidam
 militi colaphum impegisset, mox ceteri
 fustibus & lapidibus milites impetunt,
 ac *Vivat Nassovius* exclamantes, tanto
 impetu in hos proruunt, ut illos, cæ-
 sis jam utrinque, ac faucibus quamplu-
 rimis, in fugam agerent, tumultu non
 nisi Magistratus auctoritate sedato. Po-
 stea Fœderati Ordines Gomaristis ad-
 dicti, datis ad varias urbes literis, que-
 sti sunt, quod proprio placito milites
 conscribere præsumpsissent, id vero in
 sui defensionem adversus plebis tumul-
 tus factum reponentibus Arminianis,
 Roterodamenses aliarumque urbium ci-
 ves acrius in Gomaristas insurgabant,
 eosque e Templis expulsos pro suis de-
 clamationibus ad privatas domos con-
 fugere cgebant. E contrario autem
 Gomaristæ adversus quinque Arminia-
 norum articulos de Prædestinatione &
 adversus Religionis controversias deci-
 dendi jus Politico Magistratui adjudica-
 tum declamabant, statuentes, Natio-
 nalem Synodum a Fœderatis Ordinibus
 esse convocandam, non vero, uti Ar-
 miniani contendebant, *Provincialem*
 duntaxat a privatis Hollandiæ, aliarum-
 que particularium Provinciarum indi-
 cendam: Ceterum Barnefeldius, cete-
 rique

Sæc. XVII. A.C. 1618. rique Arminiani, Nationalem Synodum non quidem respuebant, hanc tamen legitimam, atque a partium studio alienam celebrari, ibidemque legem Ultrajecti stabilitam observari cupiebant,
 Anno 1579. vi cuius res Ecclesiasticæ cuique particulari Provinciæ fuerant reservatæ, quamvis postea Ordines, ut vocant, Generales tanquam supremi Principes post prætensam reformationem leges Ecclesiasticas condendi potestatem sibi solis vendicarint.

§. V.

Varii libri & propositiones a Sorbona damnatæ.

*Argentre
 Concl. S. Facult. Theol.
 tom. 2. pag.
 100.*

Cum Sacra Theologorum Facultas Parisiensis semper intenta esset, ne errorum, ac hæresum virus in plebem Christianam serperet, eodem adhuc studio permota die prima Januarij sequentem proscripsit propositionem: *Tanta fides adhibenda est responsis dæmonis exorcisati in corpore humano existentis vi & virtute exorcismi, quanta Deo ipsi loquenti;* Die autem prima Mensis Aprilis prævio examine eadem Facultas declarabat, quod Francisci Monginothi Regii Medici liber, cui titulus: *Enodatio dubiorum, seu Epitome decisionum inter Ecclesias reformatam & Catholicam confarcinatus*

natus sit ex antiquis hæresibus jam pri- Sæc. XVII.
dem ab Ecclesia Catholica reprobatis, A. C. 1618.
impudentissimis mendaciis atque impo-
sturis, necnon depravatis Sacræ Pagi-
næ testimoniis, & fraudulenter in erro-
neum, atque hæreticum sensum tradu-
ctis refertus sit: quocirca eadem Facul-
tas præfata omnes Episcopos rogabat,
ut pro sui officii auctoritatisque ratio-
ne hunc librum sub anathematis pœna,
& judicii Divini interminatione perlegi
aut retineri inhibeant. Pari etiam
censura Sorbonici Doctores proscripse-
runt die decima septima Julii, cujus-
dam, nomine *Chappuzeau*, librum Galli-
cum, qui sic inscriptus erat: *Obligatio
generalis hominum cujuscunque conditionis
erga Deum, Regem, Rempublicam, proxi-
mum, & erga seipsum*: cum autem qua-
tuor Ministri Charentoniani venenatum
libellum veluti fidei Confessionem in
vulgus spargerent, hinc die prima Au-
gusti censuit S. Facultas, hunc librum
damnationis stigma sat notum præsefer-
re, nullaque alia censura indigere, ut-
pote de cujus doctrina ab antiquis Patribus
conclamatum esset anathema *Calvino & Lu-
thero*: duntaxat igitur superesse, ana-
thema conclamandum etiam quatuor
istis Ministris Charentonianis: Denique
secunda Septembris die Magister Nico-
laus Isambertus Syndicus, Parisiensis
Epi-

Sæc. XVII. A. C. 1618. Episcopi jussu Facultati tradidit cu-
jusdam hæretici librum, in quo exe-
crandæ contra Deum, Eucharistiæ Sa-
cramentum, & Papam blasphemix in
publicum profusæ continebantur: scif-
citabatur igitur Syndicus, an Facultas
se liti jam coram caussarum crimina-
lium Prætore adversus hunc hæreticum
inchoatæ adjungere velit, ne tanta in-
juria Religioni Catholicæ illata perma-
neret inulta, atque impunita? Eapro-
pter Facultas quosdam Doctores ad
Episcopum ablegabat, qui eidem caus-
sas aperirent, quibus permota Facul-
tas nullo pacto sese prædicti hæretici a
Parisiensi Prætore jam ad mortem dam-
nati negotio immiscere velit.

§. VI.

*Censura Facultatis Theologicæ Pari-
siensis adversus quatuor libros de Re-
publica Ecclesiastica Marci
Antonii de Dominis
Apostatæ.*

Argentre l.
c. p. 103.

Sub idem tempus Parisios delatum erat
celebratum opus *de Republica Eccle-
siastica* Authore Marco Antonio de Do-
minis olim Archiepiscopo Spalatenfi
apud Joannem Bilium Londini editum:
cum autem hic liber tum ob Authoris
digni-

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

dignitatem tum propter pestiferæ doct-
rinæ virus valde periculosus esset, at-
que aliunde, ut inquiebat Facultas,
plerique diversis in locis ementito Catholico-
rum nomine, non ita ut par est, in supre-
mum Antistitem propensi cognoscerentur,
hinc Parisiensis Universitas quosdam
Doctores die trigesimo octobris nomina-
bat, qui hunc librum sedulo discute-
rent. Iniquo autem prorsus animo fe-
rebat Facultas, quod hic Apostata Pa-
riensem Universitatem *reipsa* secum
idem sentire, ac duntaxat verbis a se
ipso dissentire, impudentius jactitasset;
quocirca suæ doctrinæ integritatem vin-
dicatura die decima quinta Decembris
percepto ac ponderato Doctorum judi-
cio I. censuit, „hunc librum tanquam
„legi Divinæ, antiquis Ecclesiæ Cano-
„nibus, veterum Patrum doctrinæ,
„traditioni, & praxi Ecclesiæ Catholi-
„cæ omnino contrarium, hæreticum,
„impudentissimis calumniis, erroribus,
„atque innumeris mendaciis refertissi-
„mum, totius Ordinis Hierarchici sub-
„versivum, damnandum, execrandum
„& populo Christiano penitus interdi-
„cendum, prout de facto damnat & exe-
„cratur. Secundo censuit, ex tot tan-
„tisque hæresibus, erroribus, calum-
„niis, mendaciis, & ceteris id genus
„portentis aliqua esse seligenda, & cen-
„suræ

Sæc. XVII. „furæ propriæ nota afficienda, ut ex
A. C. 1618. „paucis istis, quam merito fuerit præ-
 „dictum Opus condemnatum, & quam
 „contagiosum & execrandum sit, quis-
 „que facile dignoscat. Tertio censuit
 „universos Ecclesiæ Catholicæ Præsu-
 „les ac civiles Magistratus humillime
 „esse obsecrandos, & per viscera mise-
 „ricordiæ Dei obtestandos, ut prædicti
 „operis lectione, & retentione populo
 „Christiano interdican, & si opus sit
 „sux interdictioni tam justæ censuras &
 „pœnas adjungant, & tandem ne hujus
 „operis condemnatio quemquam lateat,
 „censuram hanc typis esse evulgandam.

*Expos. con-
 filii de sua
 defectione n.
 I. l. I. c. I.*

Postea ex innumeris aliis propo-
 sitionibus, quibus præfatus hujus hære-
 tici liber scatebat, Facultas sequentes
 damnavit, suisque censuris perstrinxit.
 Prima erat hæc: Ecclesia sub Romano
 Pontifice non est amplius Ecclesia, sed
 Respublica quædam humana sub Papæ
 Monarchia tota temporali, vinea est
 ad solum Noë inebriandum: grex est,
 quem Pastor emungit ad sanguinem,
 imo excoriat, & mactat.

*Hæc propositio prima sui parte est hæ-
 retica; dicit enim veram Ecclesiam, cum
 non alia sit, quam quæ Romano Pontifici
 paret, jam defuisse, pro reliqua vero parte
 est calumniosa, & scandalosa.*

II. Qui

II. Qui de Republica Ecclesiastica Sæc. XVII.
A. C. 1618.
sicut de pure humanis philosophantur, mihi videntur non parum a recto tramine aberrare, non modo quia in ea requirunt veram jurisdictionem, hoc est, vim coactivam, & subjectionem externam, ubi tamen omnis gloria ejus ab intus.

Hæc propositio, qua parte veram jurisdictionem, id est vim coactivam & subjectionem externam Ecclesiæ denegat, est hæretica, & totius Ordinis Hierarchici perturbativa, atque confusionem babylonicam in Ecclesia generans.

III. Sacerdotes omnes mortales in Ecclesia Christi, quicunque illi sint, non tam dicuntur proprie sacrificium offerre, quod vere & proprie solus Christus obtulit, quam Sacrificii illius memoriam celebrare (hoc facite in meam commemorationem).

Hæc propositio, si intelligat actionem Sacerdotum Missam celebrantium, non esse verum & proprium Sacrificium, est hæretica.

IV. Inquiunt Apostoli, nos orationi, & ministerio verbi instantes erimus, non dicunt nos legibus coactivis condendis ac tribunali vacabimus, nos pro arbitrio præcipiendo, puniendo, dominando, sed orationi & ministerio verbi

Hist. Eccles. Tom. LVI. B instan-

Sæc. XVII. instantes erimus, quia aliud sibi commissum officium non agnoscebant.
A.C. 1618.

Hæc propositio est hæretica in illis verbis, quia aliud sibi commissum officium non agnoscebant.

V. Disparitas potestatis inter Apostolos est humanum inventum in Sacris Evangeliiis, & Divinis novi Testamenti Scripturis minime subsistens.

Hæc propositio est hæretica, & Schismatica, de jurisdictione Apostolica, Ordinaria, quæ in solo Divo Petro subsistebat, intellecta.

VI. Monarchiæ forma non fuit immediate in Ecclesia a Christo instituta.

Hæc propositio est hæretica, Schismatica, Ordinis Hierarchici subversiva, & pacis Ecclesiæ perturbativa.

VII. Si de vero & proprio Vicario loquamur, qui perfectissime Christi vices post ejus in Cœlum ascensum plene gesserit, geratque in terris, & gesturus sit usque ad consummationem sæculi, quis dubitat esse Spiritum Sanctum Paracletum?

Hæc propositio est erronea & Scandalosa, atque hæresim Macedonii expresse redolens in Verbo, Vicarii proprie sumpti.

VIII. Petrus ferme statim ab illa eadem fide decedit, scilicet post confessionem Christi divinitatem Matth. 16.

Ne-

Neque semel, sed sæpius titubans, Sæc. XVII.
A. C. 1618.
etiam post Christi ascensionem & Spiritus Sancti illapsus.

Hæc propositio est erronea, temeraria, & in beatum Petrum contumeliosa.

IX. Pasce oves meas, hoc est Israelitas, qui tunc soli erant Christi oves: unde dicebat: non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel, & Paulus ipsum Dominum vocat Ministrum Circumcisionis.

Hæc Propositio in verbo (solos Israelitas) est hæretica, & ignorantiam crassissimam Authoris prodit.

X. Tametsi articuli Joannis Huss aliquid simile cum meis assertionibus continerent, damnati tamen non fuere legitime; quia eorum singulorum examen non apparet.

Hæc propositio est falsa, erronea, ac in Concilium Constantiense, quasi non legitime processerit in damnandis erroribus Hussitarum contumeliosa.

XI. Doctrina in articulis Joannis Huss contenta, nimirum in Ecclesia non dici unum caput supremum, & Monarchiam præter Christum, suam Ecclesiam per multos Ministros, sive uno isto Monarcha mortali regere perfecte, & gubernare, est doctrina Christiana a Sanctis Patribus egregie explicata & confirmata.

Sæc. XVII.

A. C. 1618. *Hæc propositio est hæretica quoad singulas partes.*

XII. Si quid incommodi habet Aristocratia, cui Monarchia facile possit obviare, Ecclesia Spiritu Christi instructa, propterea in singulis Ecclesiis voluit Monarchiam, & in se totam Aristocratiam.

Hæc propositio est hæretica & schismatica; quatenus vult Ecclesiam universalem secundum se totam esse Aristocraticam.

XIII. Deus Spiritum sanctum toti Ecclesiæ promisit, non alligando ipsum certis personis, sive certo generi personarum, puta solis Presbyteris, aliisque Clericis ad Ministeria Ecclesiastica deputatis, sed ipsum voluit esse per omnes, licet non per singulos diffusum: & consensus totius Ecclesiæ in aliquo articulo, non minus intelligitur in Laicis, quam etiam in Presbyteris & Prælatiis. Sunt enim Laici in Ecclesia, imo etiam ex Ecclesia, ipsiusque solidam, & majorem partem constituunt.

Hæc propositio est hæretica, & status Ecclesiæ perturbativa, quatenus ad fidei propositiones statuendas consensum laicorum requirit.

XIV. Sicut Apostoli simul & in solidum Aristocratice curam gerebant Ecclesiæ cum potestate æquali & universali

fali, ita Episcopi omnes simul & in solidum eandem regunt Ecclesiam, singuli cum plena potestate.

Sæc. XVII.
A.C. 1618.

Hæc propositio est Hæretica & schismatica quoad ultima verba, singuli cum plena potestate.

XV. Episcopi dicuntur Apostolorum Successores, quia in eorum Officio, quod erat Apostolorum omnium commune, succedunt omnes omnibus in solidum.

Hæc propositio est hæretica & schismatica, cum agat de jurisdictionis Apostolicæ potestate.

XVI. In potestate universali succedunt Episcopi non modo universi sed etiam singuli.

Hæc propositio est hæretica & schismatica.

XVII. De Ordine nihil prorsus habemus, quo ipsius institutio ad modum Sacramenti appareat.

Hæc propositio est hæretica & scandalosa, & statui Sacerdotali & Episcopali contumeliosa.

XVIII. Non est Ordo verum Sacramentum, sed mera ad ministerium deputatio sine istis characteribus & impressionibus.

Hæc propositio tota est hæretica secundum utramque sui partem & prout negat

Sæc. XVII. Ordinem esse verum Sacramentum, & pro-
A. C. 1618, ut in eo characterem non imprimi afferit.

XIX. Si quis ex laico seu Diacono, aliove gradu infra Presbyteratum immediate in Episcopum ordinetur, is plenissime erit Episcopus, & ex tali ordinatione habet totam etiam Presbyteralem potestatem.

Hæc propositio est hæretica & scandalosa per saltum volens aliquos ad Episcopatum promoveri posse.

XX. Augustinus agnoscit tantum duo vera & propria Sacramenta, quæ clare & expresse pateant a Christo instituta.

Hæc propositio est falsa, & in Beatum Augustinum contumeliosa.

XXI. Dicat mihi noster hic Deus ridiculus, seu Vice-Deus, si nemo præter ipsum potest Episcopum ab una Ecclesia ad aliam transferre.

Hæc propositio est contumeliosa, scandalosa & piarum aurium offensiva.

XXII. Dico Romanam Ecclesiam & ex magnitudine Civitatis, & ex eo, quod eam duo primi Apostoli fundaverunt Petrus & Paulus, & ex aliis capitibus extra jus divinum habuisse, ut semper reputata sit Ecclesia principalis, non tamen Domina & Regina super universas Christi Ecclesias: neque Augustinus, neque ullus ex antiquioribus Patri-

Patribus , summam Ecclesiasticarum Sæc. XVII.
rerum in Romana Cathedra posuerunt, A. C. 1618.
erat ergo & est Ecclesia præcipua no-
bilitate , existimatione , nomine & di-
gnitatis autoritate , non Regiminis &
jurisdictionis principatu.

*Hæc propositio est hæretica & schisma-
tica , quatenus aperte insinuat Romanam
Ecclesiam jure Divino auctoritatem in alias
Ecclesias non habere.*

XXIII. Sacri Ministri ad Cœliba-
tum jure non tenentur.

*Hæc propositio est hæretica , & status
Clericorum , & totius Reipublicæ Christia-
næ perturbativa.*

XXIV. Quamvis Episcopi inducta
consuetudine , ut si conjugati essent in
sui promotione , cessarent in posterum
ab opere nuptiarum , id tamen non fa-
ciebant ex Religione , aut cautione ,
quod si putarent id eis jam minime li-
cere , sed ex devotione , & perfectioris
cujusdam puritatis amore &c. Hanc
tamen devotionem non omnes Presby-
teri , qui sunt multo plures , sunt am-
plexi , sed soli , qui libere voluerunt.
Et ita Presbyteris liberum mansit , ut
qui possent capere , caperent.

*Hæc propositio pro prima sui parte fal-
sa est & erronea ; pro secunda vero , quæ
dicit Presbyteris liberum mansisse matrimo-
nium , est hæretica.*

B 4

XXV.

Sæc. XVII.

A. C. 1618.

XXV. Coelibatus a libera pendet clericorum voluntate & electione : & si post sacros Ordines quis contrahat matrimonium , id firmum erit & legitimum.

Hæc propositio est hæretica , quatenus universalis Ecclesiæ consuetudini & consensui repugnat.

XXVI. Concludimus primo, votum solemne Monachorum , si quid efficiat ultra votum simplex eorundem jam vitam Monachalem amplexorum, id totum sola Ecclesiastica constitutione efficere.

Concludimus secundo, solemnitates has voti scilicet impedire quidem ac vetare, ne matrimonium contrahatur, contractum tamen post illas ex eis non dirimi, sed esse ratum firmum & validum tam in Monacho, quam in Moniali, sicut post votum simplex.

Hæc propositio quoad secundam illam partem contractum tamen &c. est hæretica, scandalosa & Ecclesiæ status perturbativa.

XXVII. Si propria autoritate sine causa legitima quis Monachus professus fiat desertor, hic sane peccat contra Deum, & damnationem habet, sed Ecclesia nihil habet contra illum in foro externo : habet tamen in foro conscientiae propter peccatum, ut non absolva-
tur,

tur, nisi redeat, aut sine legitima causa absolvatur, etiam non rediturus per irrationem, vel commutationem voti: quod si uxorem duxerit, poeniteat de peccato desertionis, sed permaneat in conjugio: neque enim amplius indiget ulla dispensatione, ipse enim per assumptionem status impassibilis cum Monachatu secum satis dispensavit, quia longe arctius est vinculum conjugii, quam Monachalis professionis.

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

Hæc propositio quoad secundam partem, Ecclesia nihil habet &c. est hæretica, quoad illam aliam partem, si uxorem duxerit, permaneat in conjugio &c. est etiam hæretica, scandalosa, & Ecclesiæ perturbativa.

XXVIII. Totus Concilii Tridentini scopus fuit, ut amplissimam jam innumeris usurpationibus Papalem potestatem non modo stabiliret, sed etiam faceret ampliore; solus enim Papa, solaque Roma Concilium illud rexit, struxit & instruxit.

Hæc propositio est falsa, contumeliosa, & viam aperiens ad multas hæreses in hoc Concilio condemnatas renovandas.

XXIX. Unumquemque Episcoporum jure divino esse universalem.

XXX. Monarchiam semper Christus a sua Ecclesia amovit, & eam ipsa Ecclesia est abominata.

B 5

Hæc

Sæc. XVII. *Hæc propositio sicut & prior est hæ-*
 A. C. 1618. *retica, schismatica, & Ordinis Ecclesiasti-*
ci perturbativa & subversiva.

XXXI. Falsum est, unionem Eccle-
 siæ Catholice in unitate Rectoris visi-
 bilis consistere.

Hæc propositio est hæretica & schisma-
tica, quatenus negat unitatem Rectoris vi-
sibilis ad unionem Ecclesie facere.

XXXII. Supremus Ecclesiæ Roma-
 næ Primatus, ipsiusque supra ceteras
 omnes Christi Ecclesias imperium, re-
 vera nullis solidis innititur fundamen-
 tis.

Hæc propositio est falsa, & viam ad
hæreses, & schismata sternens.

XXXIII. Neque Antiochiæ, neque
 Romæ Petrus proprie sedit, qui non ut
 federet, sed ut excurreret, Apostola-
 tum accepit; & quocunque pergebat,
 semper suam Cathedram, hoc est, E-
 piscopalem potestatem secum deferebat,
 quam nulli certo loco alligatam ha-
 bebat.

Hæc propositio est falsa, & quæ igno-
rantiam Authoris prodit.

XXXIV. Tota, ut vidimus antiqui-
 tas universalitatem Romani Episcopa-
 tus penitus ignoravit.

Hæc propositio est ut præcedens falsa,
& eandem ignorantiam authoris ostendit.

XXXV.

XXXV. Romanam Ecclesiam esse Sæc. XVII.
constat perfectissime Schismaticam, quæ A. C. 1618.
se a corpore Ecclesiæ universalis tunc
abscidit, quando membrum ipsius esse
recusavit, & quod pejus est, & schif-
mati addit Tyrannidem vere antichri-
stianam, caput se contra Christum,
qui solum & verum suæ Ecclesiæ caput
est, constituit.

*Hæc propositio est hæretica & Schif-
matica.*

XXXVI. Omnes sane Episcopi sunt
omnium Apostolorum etiam Petri in so-
lidum Successores, & paulo post, non
enim habuit Petrus quicquam peculia-
re, in quo ei dari debeat magis quam
ceteris simul omnibus successio.

*Prior propositio, qua parte statuit sin-
gulos Episcopos successores, est captiosa,
quia Petrus ultra potestatem Ordinis, in
qua ei succedunt Episcopi, aliam habuit ju-
risdictionis Apostolicæ, cui solus Romanus
Pontifex succedit, posterior est hæretica &
schismathica, & Hierarchici Ordinis sub-
versiva.*

XXXVII. Planum est, Papatum
hunc esse totum fictitium commentum
hominum a Christi institutione remo-
tissimum.

*Hæc propositio est hæretica, ut jam su-
pra notatum est.*

XXXVIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

XXXVIII. Absolute nego Romanum Pontificem esse Petri peculiarem quocunque jure successorem: ex jure enim divino colligimus; Romanum Pontificem non posse ulla ratione peculiari Petro succedere.

Hæc propositio est hæretica, & schismatica, atque Romano Pontifici contumeliosa.

XXXIX. Potestatis plenitudo, ut optime docent Parisienses, data est Ecclesiæ universæ, hoc est omnibus & singulis Episcopis in solidum.

Hæc propositio est contumeliosa in facultatem Parisiensem in particula: singulis Episcopis.

XL. Sciant etiam de jure divino veram jurisdictionem in Ecclesia nullam esse, sed totam charitate regi &c.

Hæc propositio est hæretica, & Ordinis Hierarchici subversiva.

XLI. Parisiensium doctrina enucleate intellecta nihil discrepat a mea his libris tradita doctrina & ab ipsa veritate: & paulo post: Schola itaque Parisiensis & nostra est, & re ipsa potestati studet Aristocraticæ, non Monarchicæ: quare ex ejus quoque doctrina, Papatus nullo potest solido subsistere fundamento.

Mera contra Facultatem Parisiensem impostura.

XLII.

XLII. Sed ego quoque illiteratum Sæc. XVII.
A. C. 1618.
& notorie ac insigniter scelestum ex
Sanctorum Patrum dictis, insinuavi Sa-
crum Ordinem non suscipere: & Sa-
crum Ordinem posse admitti.

*Hæc propositio est hæretica, & inter
hæreses Bohemorum in Concilio Constan-
tienti condemnata.*

XLIII. Concilia Occidentalia, ut La-
teranense sub Innocentio III. Lugdu-
nense sub Gregorio X. & Florentinum
sub jugo Monarchiæ Romanæ Ecclesia-
sticæ jam dominantis gemendo, ap-
plaudere tanto Monarchæ sunt coacta.

*Hæc propositio est falsa, calumniosa &
scandalosa.*

XLIV. Bedam, Anselmum, Hu-
gonem Victorinum & Bernardum inter
Monarchicos non quidem decipientes,
sed potius deceptos reponimus. *Et
paulo post*, alios vero posteriores ma-
gna ex parte parasitos, & assentatores,
malæque fidei deceptores, & contra
propriam scientiam & conscientiam
contentiosos & verbosos disputatores,
isthac in causa reiicimus penitus, ne
dicam, contemnimus.

Hæ propositiones sunt contumeliosæ.

XLV. Si quis vero opponat in Con-
cilio Constantiensi fuisse Wicleffi & Huf-
fi articulum de Primatu Papæ ab eis
negato condemnatum &c. responde-
mus

Sæc. XVII. mus, Patres Concilii Constantiensis Mo-
 A. C. 1618. narchiam Ecclesiasticam tenuisse, &
communissimo jam errore fuisse infe-
ctos.

*Hæc propositio quoad ultima verba est
 hæretica, & in Concilium Constantiense
 contumeliosa.*

XLVI. Si sede vacante Canonici
 Lateranenſes cum reliquo Romanarum
 Ecclesiarum proprio Clero & Senatu
 populoque Romano conjuncti Pontifi-
 cem Romanum eligerent, & eundem
 sic electum facerent ab Episcopis cir-
 cumvicinis, etiam non Cardinalibus
 (si Episcopi Cardinales renuerent) con-
 secrari, is verus & legitimus esset Pon-
 tifex, multo magis quam ille, quem in
 conclavi eligerent Cardinales & conse-
 crarent.

*Hæc propositio est seditiosa, & scanda-
 losa, hæretica quoad formam & modum
 electionis.*

XLVII. Quod Parisienses, Cardi-
 nales solos faciant totius Ecclesiæ uni-
 versalis nomine, Papæ electores, est
 mera unitas, quia supponunt in Eccle-
 sia universali unum Papam universalem,
 qui toti præsit Ecclesiæ universali tan-
 quam Episcopus universalis.

*Hæc propositio est erronea, cujus error
 cadit in particulam mera unitas, & quo-
 ad suppositionem, quam Parisiensibus tri-
 buit,*

buit, falsa, ejusque falsitas in hæc verba: Sæc. XVII.
 tanquam Episcopus universalis cadit, A. C. 1618.
 quasi alii Episcopi sint tantum Papæ Vicarii.

Post promulgatam harum propositionum censuram etiam Romæ hoc anno die secunda Decembris præfati Authoris liber *de Republica Ecclesiastica* & die decima sexta Martij anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo primo cetera ejusdem Marci Antonii opera ad librorum prohibitorum Catalogum fuisse rejecta.

§. VII.

Veteris disciplinae restauratio in Ordine Præmonstratensium a P. Servatio Lairuels inchoata.

Jam ab aliquo tempore celeberrimus *Hist. Eccl. de Lorr. Calmet. tom. 3. pag. 150. Instit. res. in Ord. Præm. Paris.*
 Ordo Præmonstratensium ætatis vi-
 tio a primæva instituti sui sanctimonia
 declinare cæperat, prævalente otio, &
 ignorantia ceterisque malis ex hac ra-
 dice pupillantibus: nunquam tamen
 inter ipsas laxioris vitæ corruptelas
 adeo emarcuit Religiosi fervoris flos,
 quin non saltem pauci invenirentur, qui
 inter occulta cordis sui suspiria severio-
 rem disciplinam revocare peroptarent.
 Hos inter haud infimus erat Venerabi-
 lis Pater Servatius Lairuels, qui a Fran-
 cisco de Longo-Prato supremo Ordinis
 Præ-

Sæc. XVII. Præposito Visitator Generalis constitu-
A. C. 1618. tus unacum Patre Daniele Picarto Ab-
 batiam Sanctæ Mariæ seu Mussiponta-
 nam in veterem disciplinæ sanctitatem
 vindicare statuit. Mortuo igitur Picar-
 to Abbas constitutus, varia condidit
 statuta, quæ ipsemet Generalis rata
 quidem habuit, perpetuam tamen a
 carnibus abstinentiam, necnon jejunii
 a Festo exaltationis S. Crucis usque ad
 Pascha excludi voluit, eoquod hujus
 legis veniam centum quindecim ab-
 hinc annis Papa fecisset. Obstiterant
 novis hisce institutis Religiosorum non-
 nulli, in quibus diuturna laxitatum
 consuetudo callum induxerat: nihilo-
 minus Patre Gouffeto, qui defuncto
 Francisco Præposito successerat, statu-
 ta rursus approbante, Pater Servatius
 hoc anno summum adiit Pontificem,
 supplex, ut sua quoque auctoritate in-
 stauratæ disciplinæ leges confirmaret,
 quas ubi ejus jussu Carolus Lotharin-
 giæ Cardinalis Virodunensis Episcopus
 examinaverat, easque veteri hujus Or-
 dinis instituto penitus consonas depre-
 henderat, Paulus V. Papa novam hanc
 reformationem in Congregationem eve-
 xit, edito desuper diplomate die deci-
 ma octava Junij. Postea Gregorio XV.
 Divi Petri Cathedram moderante, idem
 Præpositus Generalis statuit, ut deinceps

ceps veteris disciplinæ Cultores nulla-
 tenus stabili lege suo quisque Monaste-
 rio adscriptus remaneat, sed tanquam
 totius Congregationis membra de una
 in aliam Abbatiam, prout bene visum
 fuerit, transferri valeant, quod idem
 a Papa die decima septima Aprilis
 anno Domini millesimo sexcentesimo
 vigesimo primo confirmatum est, eo-
 demque anno Franciæ Rex novam hanc
 disciplinam, in cetera Regni Monaste-
 ria invehendi facultatem regio diploma-
 te concessit. Verum illius incrementa
 tam in Romana Curia, quam in Regis
 Senatu præpedire nitebantur laxioris
 disciplinæ Religiosi, caussantes, quod
 hæc diplomata falsis expositis, veris-
 que rationibus silentio pressis fuerint
 extorta, atque ipsissima hæc novitas
 non modo Ordinis firmitati, sed & Re-
 gis juribus adversetur. Nihilominus
 Papa die nona Februarij anno Salutis
 nostræ millesimo sexcentesimo vigesimo
 nono Reformatis Monasteriorum posses-
 sionem asseribat, eaque per Rupifocal-
 dium Cardinalem die vigesima sexta
 Augusti legitimo nomine novæ Congre-
 gationi unita fuisse declarabat. Deni-
 que hanc quoque Pontificis Sententiam
 anno sequenti die vigesima sexta Julii
 Ludovicus XIII. Franciæ Rex ratam
 habebat.

Sæc. XVII.
 A. C. 1618.

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

§. VIII.

*Pax inter Ferdinandum Bohemiæ
Regem & Venetos firmata.*

*Feveras Hist.
Hispan. cap. 2.
tom. II.
Maurer re-
lat. Hist.
cont.*

Pactis anno priori induciis eo major affulgebat firmæ pacis fiducia, quo magis periculosas turbas A catholici in Bohemia contra Cæsarem, legitimumque Regem concitare videbantur: Eam ob causam Mathias Imperator concordiam Ferdinandum inter & Venetos maturare, toto studio adlaborabat. Obstabant tamen Veneti, quibus articulum de reddendis navibus fuisse neglectum displicuit, cum vero summus Pontifex, & Cosmas Magnus Etruriæ Dux pro conciliandâ pace partes suas interponerent, mox nomine Ferdinandi Bohemiæ Regis Baro de Harrach, & Jacobus Eldingus, a Veneta vero Republica Hieronymus Justinianus, & Antonius Priulus, eo autem in Ducem electo Nicolaus Contarinus in Veglia Insula convenere, de exequendis concordie articulis deliberaturi. Complantibus igitur omnibus, quæ adhuc obstare videbantur, cuncta olim Madriti proposita pacis capita utrinque in effectum deducta fuere, ac præprimis Segna seu Zenga Uscochorum Metropolis Germano milite præfidiario munita, mutuum cum

cum Venetis commercium denuo resti- Sæc. XVII.
A. C. 1618.
tutum, & piratarum centum triginta
tres perpetuo multati exilio, incensisque
eorum domibus, ac navigiis Uscocho-
rum nomen, simul ac diffidii fomes pe-
nitus extinctus est. Ut ergo hæc pax
omnibus nota fieret, die prima Februa-
rij Cæsaris nomine Clefelsius Cardinalis,
jussu autem Ferdinandi Bohemiæ Re-
gis Joannes Ludovicus de Ulm Pro-
Cancellarius, præter Ascanium Gesu-
aldum Papæ Nuntium, & Julium Me-
dicæum Etruriæ Ducis Oratorem, &
Georgium Justinianum Venetorum Le-
gatum Neostadii convenere, quibus
præsentibus omnes Madritensis pacifi-
cationis articuli palam prælegebantur,
ac solemni promulgatione facta utrinque
rati habebantur.

§. IX.

Comitia Hungarica Posonii celebrata.

Promota concordiæ stabilitate Ferdi- Arth. Dan-
tisc. tom. 12.
lib. 2.
nandus Bohemiæ Rex die decima
nona Martii Posonium ad Hungariæ
comitia contendit. Erant ea ibidem
eo fine indicta, ut de querelis subinde
expositis tandem in Regno abrogandis,
necnon de novo Rege, qui defuncto
aliquando Cæsari succederet, eligendo
ageretur. Postquam igitur Ferdinan-
C 2 dus

Sæc. XVII. A. C. 1618. dus Hungaricos Proceres pereleganti
 latina oratione salutasset, die vigesima
 tertia Martij Pro-Cancellarius eisdem
 Cæsaris nomine proposuit, quod Imperator Ferdinandum in Filium ac hæredem assumpserit, huncque pariter ab Hungariæ Proceribus nunc in Regem suum eligi peroptaret, ut eo eventu, quo Cæsaream Majestatem suam absque mascula prole decedere contingat, Regno de certo Rege ac Successore provisum esset, ita tamen, ut Cæsare adhuc superstite præter ejus mandatum, & præviam Hungarorum consultationem Ferdinandus nullo pacto se publicis Regni negotiis immisceret, sed solo coronati Hungariæ Regis honore contentus esset.

§. X.

Conditiones Ferdinando Regi ab Hungariæ Ordinibus præscriptæ, atque ante suam electionem firmandæ.

*Arth. Merc.
 Gallob.
 t. 12. l. 2.*

Percepta Cæsaris voluntate Hungariæ Ordines, Statusque ad Sigismundum Forgatium Regiæ Curiae Judicem referebant, quod Ferdinandum in Hungariæ Regem eligere decreverint, ea tamen lege, ut hic cunctas Regni libertates, statuta & jura firmiter ac integre

gre observet, atque ab omnibus obser- Sæc. XVII.
vari curet, simulque cuncta gravamina A. C. 1618.
subinde emergentia in comitiis, saltem
quolibet triennio celebrandis, tollat,
Regnique negotia per Hungaros pertra-
ctet, eisque Præfecturas conferat. His
nondum contenti Protestantes, insuper
petebant, ut Judices sine Religionis di-
scrimine eligerentur, cunctisque No-
bilibus, liberis civitatibus, universis-
que Regni Ordinibus, etiam in confi-
niis Hungariæ, necnon in oppidis, &
villis Religionis exercitium ubique li-
berum relinqueretur, nec quisquam in
libero ejus usu a quopiam, aut quovis
modo turbaretur: Insuper Rex coronam
Regni ex Hungariæ Regno nunquam
auferat, vel auferri permittat, sed in
Regia conservet, foedera cum Bohemis
observet, arces quasdam ab Austriacis
& Polonis gratis liberet, & Regnico-
lis restituat, Nobilibus vero Heiduccis
sua privilegia confirmet, seque in Re-
gni administrationem, superstite Cæsa-
re, non ingessurum spondeat.

§. XI.

Hi articuli a futuro Rege confirmati.

Priusquam Hungariæ Proceres Ferdi- *Petrus de*
nando Regi hosce articulos trade- *Reva Mo-*
rent, in locum Comitis Georgii Turso- *narch. Hung*
cent. 7.
C 3 nis

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

*Pannon belli
& pac. Hist.
part. I. pag.
244.*

*Han novo &
vetus Pan-
non pag. 313.*

nis defuncti Palatini Comitem Sigismundum Forgatsium subrogant, ac per eum Ferdinando præscriptas porrigunt conditiones, quibus perlectis hic eisdem respondit, quod omnes hi articuli, excepto primo & ultimo, potius eorum gravamina, quam sui electionem a Cæsare propositam respicerent; cum ergo hisce rebus sese immiscere, haud sibi integrum foret, aliunde vero de propensa has querelas tollendi voluntate Cæsarea certi essent, hinc illos monitos velit, ut ad ea, quæ Cæsar deliberanda proposuisset, progredierentur. Verum hoc responso haud contenti Protestantes, petita sua rursus urgebant, quocirca Cæsar æque ac Ferdinandus præfatos omnes articulos ratos habebant, traditis hanc in rem publicæ fidei literis. Igitur die decima sexta Maij Ferdinandus Archidux in Regem Hungariæ proclamatus, die prima Julii a Petro Pazmanio Strigonienfi Archiepiscopo coronatus est, populi jubilis, festivis ignibus, crebrisque tormentorum explosionibus per totam circum Regionem reboantibus. Absoluta tandem hac solemnitatem, ac Regina pariter ibidem inuncta & coronata Ferdinandus cum Maximiliano Archiduce componendis Bohemiæ turbis operam daturus Viennam reversus est.

§. XII.

§. XII.

Sæc. XVII.
A. C. 1618.*Initia Bohemicæ seditionis a Protestantibus conflata.*

Quamvis tam Rudolphus & Mathias Carafa comm. de
 Cæsares, quam etiam Ferdinandus II. Bohemiæ Rex sese Protestanti- Germ. Sac.
 bus tam benevolos exhibuissent, ac rest. Ad-
 toties eorum importunitati pacis studio zreiter An-
 cessissent, nihilominus hi tam ambitio- nal. Boic.
 nis studio, quam infano sectæ suæ per part. 3. l. 3.
 fas nefasque protendendæ fanaticismo Barre hist.
 correpti, hoc anno motuum scintillas d' allemagne
 in Bohemia sparsere, quæ tam com- t. 9. pag. 456.
 mune concitarunt incendium, ut inde
 universa Germania diuturnis bellis con-
 flagrarit, ac pene in cineres resederit.
 Hujus vero tumultus prima origo &
 causa exstitit, nimia Catholicorum in-
 dulgentia erga Sectarios, & horum a-
 versio a Catholicis; postquam enim Bo-
 hemia ab avita Religione degenerans,
 jam a Joannis Hussi temporibus in mul-
 tiplicem sectarum colluviem scissa erat,
 ac præter Calixtinos, & Picarditas, præ-
 cipue Lutheri, Calvinii & Zwinglii Se-
 ctatores, qui Utraquistæ seu sub utra-
 que specie communicantes appellabantur,
 suorum numero & potentia inva-
 luerant, hi Rudolphum Cæsarem inter
 arcta prehensum vi metuque eo adegere-
 runt,

Sæc. XVII. runt, ut Regio diplomate, quod *Maje-*
A. C. 1618. *statis literas vocant*, Lutheranis suam
sectam profitendi, novaque in Regno
Templa suis in fundis construendi liber-
tatem, solis tamen Bohemiæ Statibus
indulgeret: Hoc obtento Protestantes
Bohemi hæc ipsa diplomatis verba ma-
ligne interpretantes, promiscue cunctis
pro suo arbitrio in quolibet fundo Tem-
pla erigendi facultatem esse conces-
sam dictitabant, quinimo, prout
semper audacior fit Sectariorum factio,
collatis inter se pecuniis Ecclesiam in
oppido Brunoviæ, licet ejus Dominium
ad Abbatem spectaret, & alterum Clo-
stergrabii, qui vicus Archiepiscopo Pra-
genfi suberat, construere præsumebant.
Id vero cum nec Archiepiscopus nec
Abbas ferre possent, defertur querela ad
Cæsarem, qui per Provinciæ Præto-
rem, quod Lutherani in alieno fundo
Templum invito Domino erexissent,
admonitus, eis diem dici, ac interim
inchoatæ molitioni supersedere jussit,
& petulantiores ex civibus in vincula
conjici voluit. Verum Brunovienses
Lutherani, quantumvis & jurisdictioni
Abbatis ut cives, & multo magis tri-
bunali Regis, ut Bohemi, subjecti es-
sent, nihilominus non modo utriusque
mandatum vilipendebant, sed insuper
eorum *Conservatores*, qui libertati, sectæ-
que

que conservandæ designati erant, eis- Sæc. XVII.
A. C. 1618.
dem præceperunt, ut cæptis Templi
operibus impigre instarent, Regisque
mandata flocci haberent. Tanta est
sectarii spiritus impudentia! Parem Fa-
ni construendi licentiam sibi arrogabant
Clostergrabieneses Lutherani; cum vero
a Cæsare hunc ausum reprobari sensis-
sent, cæptum opus funditus subruï per-
miserunt, ac de reparatione haud sol-
liciti, solum alienum Domino suo pos-
sessorique liberum reliquere: ob hanc
tamen submissionem tanquam *imbelles*
& *effæminati* a ceteris Sectariis tradu-
cebantur. Ita nempe apud hosce No-
vatores crimen est in subditis, obedire
suis Præpositis, si hi religione Catho-
lici sunt.

§. XIII.

*Protestantium comitia Pragæ contra
Regni leges habita.*

Interim Bohemi Protestantes suam in Jäger. hist.
Eccl. l. 8. c. 1.
Massen. An-
nal. Trev.
lib. 23.
Bracheli.
Hist. nost.
temp. l. I.
pag. 5.
Regem suum ac Cæsarem pervica-
ciam excusaturi, ubique sparserunt,
violata esse Majestatis privilegia sibi o-
lim a Rudolpho Cæsare concessa: Ut
igitur hujus querelæ momenta matu-
rius discuterentur, Mathias Impera-
tor ac Bohemiæ Rex anno Christi mil-
lesimo sexcentesimo decimo sexto Ru-
dolphi-

Sæc. XVII. A. C. 1618. dolphinum hoc diploma, quo niti con-
tumaces illos intellexerat, in arce Bran-
disina ad examen vocari iussit, hanc-
que in rem Henricum Comitem Tur-
rianum Regiæ coronæ Custodem re-
bellium Principem, Udalricum Gerstor-
fium Curia Regiæ Procuratorem, &
aliū e numero Civium, præter peri-
tissimos Jure-consultos præsentēs esse
voluit. Re autem probe discussa, at-
que in utramque partem librata pro-
nuntiatum est, in diplomate Majestatis
datam quidem Regni *Ordinibus* nova
„condendi Tempia in *Regio fundo* facul-
tatem fuisse, nullatenus autem per-
missum, in Ecclesiastici dominatus fun-
do pro cujusvis arbitrio, Dominis in-
vitis, Tempia erigere; nec Rudolphum
„Cæsarem voluisse, aut potuisse, jura
„Sacrorum lædere, aut beneficium ulli
„cum præjudicio tertii concedere, de
„cetero Regum ac Legislatoꝝ, non
„autem subditorum esse, dubia legis
„interpretari,, Protestantes hujus sen-
tentiaæ æquitatem, cum rationibus haud
possent, obtenta Cæsaris inscitia eludere
præsumebant, palam in suis comitiis
affirmantes, quod Mathias Rudolphi
mentem minime affecutus, in errore
versaretur, proin ejus imperiis obse-
quium palam abnuendum esset. Haud
ultra Imperator tam aperte tamque ite-
rato

rato Majestatis contumeliam impune in se accipere poterat, quin tot veteres injurias dissimulanter ferendo, provocaret in se novas; quocirca missis Pragmam novis mandatis, cum Lutherani parere renuissent, ex Brunovienſibus magis seditiosos in custodiam rapi, Templum claudi, illiusque claves ad Regiam Curiam deportari jussit. Hoc erat (simulac effectum est) communis veluti rebellionis classicum; mox enim ineunte hujus anni Mense Majo sectæ Defensores, exclusis Catholicis, invito, inconsultoque Cæsare altera habuere comitia, licet id Regni legibus vetitum esset: Ibidem indignas adversus Regia edicta expostulationes jactatæ, effusæ querelæ de abrepta Sacrorum libertate, de literis Majestatis in pravos sensus detortis, oppressisque Utraquists, nec non universis Bohemici Regni privilegiis iniquissime pessumdatis; consulendum igitur de rationibus conservandæ immunitatis, ac Religionis, quam si legum auctoritate non possent, armis vindicare necessarium. Ad hanc provocationem eo proniores erant Sectariorum aures, quo impensius ipsi etiam Defensores conjurati jam ante hæc comitia bellum inter se decreverant, ac cum ceteris Germaniæ Protestantibus foede-

Sæc. XVII.
A.C. 1618.

*Vid. Supra
lib. 188.
S. 48. Et seq.*

Sæc. XVII. foedera contra Cæsarem, Domum Au-
A. C. 1618. striacam, & Catholicos inierant.

§. XIV.

*Cæsaris literæ ad Protestantes Bo-
hemice Ordines.*

*Arthurus
Dantisc.
tom. 12. l. 3.*

Tam insolens Utraquistarum protervia
graviter offenderat Imperatoris cle-
mentissimi animum; cum vero hic Re-
giam auctoritatem suam hisce ausibus
proterve violari, indeque funestissima
quæque oritura probe prospiceret, Pro-
testantes Bohemos, ut a nefario suo
proposito desisterent, sequentibus lite-
ris Vienna Pragam datis dehortatus
est. „Haud ignoro, vestra comitia ad-
„versus meam Personam fuisse celebrata;
„quæ enim contra Brunovienses & Clo-
„stergrabienses acta sunt, meipsum con-
„cernunt, meoque jussu facta fuere: Vos
„vero Rudolphini Cæsaris diploma, &
„transactionis inter vos & Catholicos
„factæ limites egressi, alienos subditos in
„iniqua causa & seditione adversus
„meam sententiam protegere, populum-
„que concitare ausi estis, sparsoque in
„vulgus rumore de abrogandis literis
„Majestatis, & milite externo hanc in
„rem evocato, populorum simplicitati
„illusistis, nomenque Regium invidiose
tra-

„traduxistis: in horum igitur Authores
 „animadvertere cogor, ne meis desim
 „partibus: interim vero præcipio, ut
 „ab his conventibus usque ad adven-
 „tum meum abstineatis, & vos Bru-
 „noviensium causæ non ingeratis;
 „insuper monitos volo Bohemos, ne
 „ejusmodi conventiculis, si quæ rursus
 „a Defensoribus absque meo jussu in-
 „dici contingeret, intersint.

Sæc. XVII.
 A. C. 1618.

§. XV.

*Tres Cæsarei Administræ Protestan-
 tibz e fenestra præcipitati.*

Quantumvis Mathias Imperator hosce
 seditiosos paterna potius querela,
 quam supremi Judicis acrimonia, ne-
 quidem intentata fontium pœna, in-
 crepuisset, nihilominus Lutherani Con-
 servatores, etsi Catholicos omnes, at-
 que ex Protestantibus nonnullos Cæ-
 sari obtemperare cernerent, ab eo tem-
 pore longe seditiosius adversus Regem
 suum agere, & fremere cæperant, eo-
 rumque jussu Lutherani Verbi Præco-
 nes in singulis eorum fanis conventum
 proxima die vigesima prima Maij in
 Aula Carolina celebrandum e pulpitis
 promulgarunt, populumque ad tuen-
 dam sectam, Deumque pro felici con-
 ventus successu exorandum concitarunt.
 Præsti-

Galleazzo
 Priorato
 Hist. de
 Ferd. III.
 p. I. c. I.
 Annal. Boici
 l. c.
 Carafa
 Germ. rest.
 Epitome rer.
 Germ. p. 4.

Sæc. XVII. Præstituta die Carolinum in Collegium
A. C. 1618. ingens undique frequentia Utraquistarum concurrat, decantantur Psalmi, qui seditioni sufflandæ speciem pietatis inducerent, postea psalmodiam Præco quidam sermone ad accendendam populi audaciam aptissimo interpollabat, ex quo præsentēs tam infano corripiebantur enthusiasmo, ut pro defendenda sacrorum suorum libertate lethum ingenti animo oppetere viderentur. Demum de modo sectam literasque Majestatis defendendi, Templā per omnem Bohemiam conservandi, novaque erigendi, captosque Brunovienses, & præcipue Theobaldum Hohkium liberandi mediis deliberarunt, incitatisque ad quamvis audaciam animis discesserunt. Simul inter hæc a Defensoribus clam quibusdam valentibus ac lacertosis juvenibus suadente Mathia Comite Turriano datur negotium, ut perendie accepto signo Catholicos Aulæ sanctioris Optimates, quamprimum regiam in arcem ac Regii Tabularii conclave ventum esset, de fenestris præcipites darent.

Is interim dies advenerat Maij vigesimus tertius, quo Protestantes Bohemi Ordines equis vecti magno numero ad arcem Regiam contendebant, singuli suis stipati famulis, binisque instructi sclopiis ad feriendum expeditis. Sequetur

batur eos pene promiscua Sæc. XVII.
 multitudo: cum his in Tabularii Regii Sæc. 1618.
 conclave catervatim ac tumultuose pe-
 netrant: Confederant ibidem Cæsarei,
 Regique Ministri Adamus Sternbergius
 Regni Burggravius, Popelius Baro,
 Guilielmus Slabata Regiæ Cameræ
 Præses, Comes Martinizius Regni Ma-
 reschallus, & Philippus Platerus, alio
 nomine Fabritius, qui a Tabularii Re-
 gii secretis erat. Ab his igitur tanquam
 jus sibi debitum, sectæ, & Templorum
 libertatem, pactorum, & Regii diplo-
 matis custodiam, captorumque libera-
 tionem deposcunt. Auditæ sunt a Re-
 giis Ministris perbenigne eorum quere-
 læ, imo & Sternbergius ac Popelius
 leni sermone eisdem respondentes, se-
 se quodammodo eorum postulatis ac-
 commodabant, Martinizius vero & Scla-
 vata, ne Fabritio quidem tacente, pro
 Cæsaris auctoritate fortius aliquanto lo-
 quentes exponebant, quod quidem Im-
 perator Rudolphini diplomatis auctori-
 tatem, illiusque usum, legibus tamen Divi-
 nis consonum ipsius cordi haberet: Bruno-
 vienses autem non in Religionis odium,
 sed ob Cæsarei mandati contemptum
 in vinculis detinerentur, eorumque
 missio a sola Cæsaris, cuius ipsi dunta-
 xat vices agerent, clementia depende-
 ret. Adhucdum hi tres Administri pro
 Impe-

Sæc. XVII. Imperatoris caussa differebant, cum se-
A. C. 1618. ditiosi exclamarent: *Vos duo estis illi*
jurati hostes nostri, Religionisque nostræ
Osores, vos Cæsarem induxistis, ut con-
ventus nostros habere prohiberet. his dictis
nonnulli ex condicto Sternbergium &
Popelium, quos sibi assensuros sperabant,
seorsim abducunt, mox vero alii ad Sla-
batam, Martinizium, & Fabritium con-
versi vociferabantur, *ad fenestras ad*
necem! dein illos tanquam patriæ
& libertatis proditores, ac Evange-
licæ Religionis hostes per vim abripiunt,
longoque per cœnaculum spatio inter
inconditos clamores raptant: rogant
hi, ut saltem pro expiandis vitæ suæ
noxis Confessarii copiam eis concedere
velint, quibus tamen subridendo repo-
suere sicarii, *nunquid maledictos vestros*
Jesuitas adesse velletis, non, haud amplius
vacat, his dictis quinque rebelles Mar-
tinizium fenestræ magis vicinum ex ar-
cis fenestra in subjectam aream saxis
stratam præcipitem dant e loco am-
plius quadraginta cubitorum interval-
lum æquatur: Pari postea furore Sla-
vatam in solum infimum deturbant,
qui, cum in ferro extra fenestras pro-
minente sese contineret, percussa pu-
gione manu a quodam seditioso pro-
truditur, ac capite in saxum alliso ad-
huc profundius iterato impetu in val-
lum

lum præcipitatur, accepto tamen non-Sæc. XVII.
 nisi levi vulnere. Hæc summo dolo- A.C. 1618.
 re cernens Fabritius, exclamabat: *quæ*
vestra est inhumanitas erga innoxios Cæsa-
ris Ministros? Ad hæc verba mox *Arnolds*
 & ipse ex arcis fenestra deturbatur: *Hist. Hæret.*
 Nihilominus omnes hi tres in tantam *part. 2.*
 licet profunditatem, incolumes tamen *pag. 890.*
 descenderunt, eoquod vitam eis *§. 7.*
Divi- Cluverius
na benignitas texisset, prout ipsimet *epitom.*
Se- pag. 778.
ctarii Scriptores ad propriam sectæ suæ
Joan. Pa-
confusionem fateri coguntur, unde stu-
stor. Flor.
penda erat horum rebellium cæcitas, *pag. 2.*
 ut manifesto hoc facti prodigio convicti,
 se tamén Superis adversari, Deumque
 Catholicorum causæ patrocinari, non
 animadverterent: Turpissimum autem
 omnium erat, quod Bohemi Præcones,
 qui Evangelicam doctrinam puriorem
 profiteri se jactitant, ad omnes hosce
 tumultus & furiosas actiones ab Evan-
 gelii sanctitate tantopere alienas ser-
 mone & ope Proceres, populumque
 concitarint, ut ipsemet Godefridus Ar-
 noldus testatur.

Postea ex illis unus, qui Martini- *Nicolaus*
 zium præcipitarunt, per fenestram pro- *Bellus Lau-*
 spiciens dicebat: *videamus an Maria,* *rea. Austria-*
quam hic Papista invocavit, eum adjuve- *ca Jäger.*
rit, ubi ergo eum in pedes erectum cer- *Hist. Eccl.*
nebat, exclamabat: Per Deum! ejus Ma- *l. 8. c. 1.*
ria ei succurrit, ceteri vero, cum om- *pag. 274.*
nes *Arth. Dan-*
Hist. Eccles. Tom. LVI. *tisc. tom. 12.*
D *l. 2. p. 31.*

Sæc. XVII
A. C. 1618.

nes hosce tres Cæsaris Ministros nihil læsos animadverterent, stomachantes, *nondum sunt mortui*, conclamant, laxatisque sclopetis certatim e fenestris in procumbentes glandium plumbearum grandinem effundunt: At *ab hac quoque tempestate*, inquit Jægerus Lutheranus Scriptor, *divina ope* omnino illæsi servabantur, solo Martinizio tribus glandibus petito, & tamen nonnisi leviter secundum brachium perstricto. Demum Divina Providentia causæ suæ æquitatem luculento hoc prodigio testificante, mox omnes tres in pedes & fugam expediti, se furentium ficariorum crudelitati subduxerunt, aliquamdiu in Principis Lobkovitiæ domo occultati: Non multo post Martinizius primo in Baviariam & postea cum Fabritio Viennam ad Cæsarem profectus est, Sternbergius vero & Popelius a factiosis Proceribus suis officiis exuti, domum deducti, & securitatis obtentu appositis militibus custoditi sunt. Explodendus plane est A catholicus ille Scriptor, qui lapsus omnino innoxii rationem assignat, quod in Sambucceam arborem ex muro enatam, in qua culinæ & cubilium sordes projiciebantur, prolapsi, leniter in terram deciderint: Robustus plane, vastusque ille frutex, qui chlamyde cinctos tres Viros maximo impetu projectos,

Ludolf.
 Schaubühne
 l. 18. c. 3.
 §. 42.

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

jectos, illæfosque in suis brachiis simul excepit! num forte eadem arbor illos pariter a denso pilarum grandine suis ramis contexit? Infausta fane mentiendi felicitas hujus Scriptoris, de cuius tamen commento nihil in publicis rerum actis memoriæ proditum est. Ceterum hæc violentia nequaquam temere vel primo motu ac impetu facta est; quippe Bohemi isti Novatores jam in prioribus eorum comitiis sæpius cavebant, atque inter ceteros comitiorum articulos diserte hunc inferebant. *Si quis literas Majestatis tentaverit infringere, aut aliquid in eas deliquisse deprehensus fuerit, ei certa pœna sit decreta, ut e fenestris comitiorum ejiciatur.* Tantam audaciam sectæ, cuius libertas duntaxat precario indulta erat, fanaticismus inspiravit, ut subditi adversus Domini sui Ministros, si ejus mandata exequerentur, capitalis supplicii legem pro summo imperio faciendi auctoritatem sibi arrogent. Ad tam inhumanum facinus urbs tota inhorruit, diversisque animorum concussa motibus turbata est, civibus ferme omnibus ad arma convolantibus, Catholicis quidem pro Cæsare & Ecclesiæ tutela, Sectariis autem pro conjuratorum, & criminis tam nefandi defensione. Exinde ingens in arce Proce-

D 2

rum

Sæc. XVII. rum rebellium trepidatio est exorta, ne
A. C. 1618. igitur in urbe tumultus, ac mutuæ cæ-
des fierent, hi & præ ceteris Turria-
nus Comes seditiosorum Princeps equo
vectus pacem civibus indixit, testatus,
quod scelus in arce commissum apud
Cæsarem purgaturus esset, postea his
verbis populum undique confluentem
alloquebatur: „Ut me tanquam ve-
„strum Regem honoretis, aut mihi fi-
„dei sacramentum exsolvatis, vos non
„adhortor, sed me vobis fortunæ, quæ
„nos factò jam primo motu expectat,
„socium exhibeo, aut enim gloriosa
„mors, aut dulcis libertas vobis offer-
„tur: jam jacta est alea, fera nimis fo-
„ret poenitentia, infelices essetis, si
„permitteretis, ut Ferdinandus ad vos
„opprimendos solum conscenderet: in
„sola vestra magnanimitate, & virium
„conjunctione reposita est vestra salus;
„aut rumpenda sunt vincula vestra, aut
„sub carnificis ense moriendum: pugna-
„te igitur & vincite, tum vobis nomen
„famamque populi generosi, potentis,
„ac tuendæ suæ libertatis studiosi com-
„parabitis: si vero vos ignominiose
„opprimi finetis, inimici vestri pro
„perfidis & perjuris vos habebunt, &
„tanquam rebelles severe castigabunt.”
Seditiosis hisce verbis applaudebant
omnes Sectarii, quibus prævalentibus
etiam

etiam Catholici sedato tumultu ad suos Sæc. XVII.
 quiete reverfi sunt. A. C. 1618.

§. XVI.

Apologia rebellium Bohemice Procerum.

Postquam igitur Mathias Turrianus Papæ epi-
 Comes effervescentem primo impetu tome rer.
 rebellionem contra Legitimum suum Germ.
 Regem per atrox illud facinus eo de- Merc. Gal-
 duxerat, unde præcisa spe veniæ & lob. tom. 12.
 crescente sceleris vinculo se ipsam re- lib. 2.
 vocare haud posset, de validis promo- Carafa
 vendæ seditionis auxiliis cogitare cœ- Germ. rest.
 perat; quocirca missis ad Silesiæ, Mo-
 raviæ, Lusatiaque Principes & Ordines
 Protestantes literis eos ad ferendas sup-
 petias sollicitabat, eodemque tempore,
 quo adversus Cæsarem fœdera &
 arma parabat, simul divulgatis Pragæ
 literis se suosque Cæsareæ Majestatis
 fidos, obsequentissimosque esse subdi-
 tos ventosis, infidisque verbis jactita-
 bat: Hic enim semper usitatus fuit He-
 terodoxorum mos, ut Regis sui Cæsa-
 risque obsequium nunquam jactantius
 venditent, quam cum illud apertissime
 prostituunt: reverentiam & honorem
 Majestatis ore, calamisque defendunt,
 dum adversus eandem Majestatem bella
 & seditiones conflant, omnesque, qui

Sæc. XVII. eos ad officium redigere nituntur, tan-
 A. C. 1618. quam Imperatoris hostes traducunt, at-
 que uno eodemque halitu pariter Cæsa-
 rem reipsa lædunt, & verbis laudant.
 Ejusmodi malignam obsequii jactantiam
 complectitur Protestantium Bohemo-
 rum Apologia, quam biduo post Mini-
 strorum ejectionem Pragæ typis editam
 divulgant, in qua nefandum hoc sce-
 lus apud Cæsarem potius præfracte de-
 fenderunt, quam debita submissione
 deprecari essent. Præprimis enim Ec-
 clesiasticis & præcipue Jesuitis imputa-
 bant, quod Regem suum, totumque
 Regnum unacum omnibus subditis Ro-
 mani Pontificis jugo submittere, &
 Protestantes graviter affligere, atque eos
 hæreticos nominare, & violato Rudol-
 phi diplomate calumniis obruere adla-
 borarint. His fuse deductis, adde-
 bant Sectarii, se quidem negare haud
 posse, quod non expectato legitimo, &
 in comitiis decreto confesso judices sese
 literarum Majestatis ipsosmet fecerint,
 ad id tamen necessitate compulsos esse,
 eoquod in Brunoviensi & Clostergrabien-
 si causa ne auditi quidem, impellentibus
 eorum hostibus a Cæsare damnati fuif-
 sent, proin constare, quod Catholici Or-
 dines id unice agerent, ut per insidias,
 & sub æquitatis specie *honestos Cæsarique*
fideles subditos e medio tollerent, liber-
 tatem

tatem Religionis abrogarent, literis- Sæc. XVII.
 que Majestatis everfis Utraquistas eo A. C. 1618.
 redigerent, ut eorum defensores nec
 ipsis subvenire, nec Religionis liberta-
 tem tueri possent. *His de caussis*, pro-
 sequebantur illi, *adversus Slabatam &*
Martinizium tanquam pacis turbatores in-
 sureximus, eosque, cum dignitate sua ad
 auctoritatem Cæsaream, Regiamque mi-
 nuendam turpiter abuterentur, unacum ipso-
 rum Secretario adulate & confusionum
 Authore per fenestras, more veteri (*)
 præcipites dedimus, nec ignoramus, quid
 porro adversus eos, cum vivi evaserint,
 eorumque bona, necnon contra cunctos, qui
 ipsorum patrociniū sumpturi, vel literas
 Majestatis perversuri sint, vindictæ & sup-
 plicii parare debeamus: Eo fine in arce Pra-
 gensi modo Congregati de necessaria Regis,
 Regnique defensione deliberationem institui-
 mus, non quidem, quod vel Ferdinando
 D 4 Regi

(*) Scilicet Hussitarum, qui anno 1483.
 suscitata seditione quosdam Catholicos Sena-
 tores trucidarunt, & die 20. Septembris Pragæ
 ex Curiae fenestris Consulem dejecerunt, eo-
 quod fidem Catholicam contra recens natam
 hæresin defendisset. Pari furore etiam Batho-
 rius secta Calvinista in Transylvania in Ortho-
 doxos sæviebat. An autem tantam inhumani-
 tatem imitari honestum sit, aut ea *more ve-*
teri honestari valeat, prudens judicet.

Sæc. XVII. Regi nostro repugnare, vel Catholicis, si
 A. C. 1618. quiete vivere velint, molestiam ullam creare
intendamus. Non putamus igitur vel Cæ-
 sarem aliter id accepturum, vel ejus Amicos
 Catholicos ob sumptas in eos pœnas novi
 aliquid molituros, sed universos, attento,
 quod neque contra Cæsarem, & Regem no-
 strum, neque contra Religionem Romanam
 moliri quicquam voluerimus, excusatos nos
 habituros, quinimo speramus, eos sedulo
 promoturos, quicquid ad pacis publicæ &
 privilegiorum conservationem facere pote-

Acta Bohem. runt. Hanc apologiam Sectarii Proce-
anno 1620. res statim ad Cæsarem miserunt, ad-
edita p. 9. ditis literis, quibus protervia sane huc-
 usque non audita, non modo se jure in
 Cæsareos Ministros defæviisse, sed etiam
 in alios eisdem haud absimiles inquire-
 re, legumque severitate eos plectere
 velint, Cæsari palam denuntiabant,
 addentes, quod hunc in finem quos-
 dem ex suis Directores, qui pro Sectæ
 præsidio de necessariis prospicerent,
 constituerint; quoniam vero id eo ex
 fine non facerent, ut Cæsarem offende-
 rent, aut Catholicis, dummodo pacis
 amantes fuerint, molestiam caussarent,
 sed ut Cæsaris primo, dein sui, suo-
 rumque patrocinium susciperent, hinc
 se sperare ajebant, Cæsarem se excu-
 satos habiturum, & hostium suorum
 patrocinium minime susceptorum, sed
 potius

potius de illis poenas sumpturum; cum *Sæc. XVII.*
ipfi vitam, fortunasque omnes pro Cæsa- *A.C. 1618.*
ris, suiue Regis salute profundere para-
tissimi essent. Quam ficta vero & men-
dax fuerit hæc eorum erga Regem suum
obtemperatio, patuit ex seditiosa Tur-
riani oratione, necnon ex omnibus,
quæ postea contra Cæsarem & Ferdi-
nandum per summum nefas moliti sunt;
quippe vilipensa Regis sui autoritate
statim Regni administrationem invaden-
tes, Magistratum veterem amoverunt,
& triginta directores, quos ex suis ele-
gerant, Præsede Turriano Comite Re-
gni Senatum esse iusserunt, eisque ur-
bis & arcis claves tradiderunt, cum-
que hæc impune ausi essent, audaciores
facti, omnes Regiæ Ministros, urbis
Magistratus, populumque adigunt, ut
hisce directoribus fidei, quam paulo an-
te legitimo suo Regi devoverant, sacra-
mentum exsolverent: postea Bruno-
vienses captivos emittunt, omnesque
Catholicos, Regiosque Ministros, qui
eorum perfidiam execrabantur, cater-
vatim in vincula coniiciunt Monasterium
San-Coronense unacum Ecclesia deva-
stant, obvios quosque atque inter eos
sexdecim Monachos trucidant, Regios
administratos Officio deiiciunt, urbes
quasdam per nefas occupant, muni-
untque, necnon milites ex Regiis re-
ditibus

Struv. Pe-
riod. 10.
Sect. 8. §. 9.

Sæc. XVII.
A. C. 1618. ditibus conscribunt, vectigalia, census-
 que publicos novis indictionibus extor-
 tos in Regni calamitatem depeculan-
 tur, inque usus suæ factionis avertunt,
 atque e toto Regno, vix duobus oppi-
 dis exceptis, Regios exauctorant, ei-
 ciuntque, ac denique arma etiam in
 Bohemiam, Silesiamque, ipsam post-
 modum Austriam, reliquasque Provin-
 cias Cæsari subiectas movent: Denique
 Calviniani Prædicantes omnis rebellio-
 nis auctores, divulgatis famosis libellis
 ubique populum ad seditionem concit-
 arunt, imo & ipsum Fridericum Pala-
 tinum Electorem postea ad Bohemiæ
 Regnum evocarunt.

§. XVII.

*Jesuitæ publico edicto ex Bohemia
 Regno proscripti.*

Cum vero Bohemi rebelles non modo
 Regem, sed & Cæsarem instigan-
 tibus Jesuitis in se concitados suspica-
 rentur, aliunde vero ex horum bonis
 ac divitiis pingue spolium sibi polliciti
 essent, die prima Junii una omnes pub-
 lico hoc edicto ex universo Bohemiæ
 Regno proscribere, hujus severitatis
 causas his verbis exponentes: *Omni-
 bus tribus sub utraque Ordinibus satis
 constat, quantis periculis, & incommodi-
 tatibus*

tatibus regnum illud, a primo Sectæ Je- Sæc. XVII.
 fuiticæ in illud ingressu, expositum, quid- A. C. 1618.
 que afflictionis, & miseriarum experti om-
 nes fuerint. Harum incommoditatum cau-
 sam unam & solam a Jesuitis dependere,
 re ipsa Defensores cognoverunt, qui id pro-
 positum sibi habent, ut Sedem Romanam fir-
 mare, & regna mundi totius omnia sub
 potestatem suam redigere possint. Nam ne
 Deum quidem reverentes, quæ ad eam rem
 facere possint, sedulo facere, Principes ad-
 versus seipsos concitare inter Ordines regio-
 num, diversam religionem fovantium dissi-
 dia excitare, magistratus adversus subditos,
 & hos contra magistratus suos incitare, Re-
 ges ad nutum suum componere, & nolentes,
 Sicariorum libidini exponere, sceleratos
 quosque ad parricidia in Regibus perpetranda,
 salutis æternæ consequendæ, & purga-
 torii evitandi promissione animare, amicos
 adversus invicem committere, in secreta
 omnia per auricularem confessionem suam in-
 quirere, conscientis hominum laqueum im-
 mittere, & eas ita constringere intenti sunt,
 ut sine consensu ipsorum, ne bonum quidem
 quod sit, facere audeant, quemadmodum
 etiam thesauros ingentes, Templariorum ex-
 emplo sibi compararint, in politicam guber-
 nationem sese immiscuerint, & iis qui Ro-
 manam religionem non amplectuntur, fidem
 servandam nullam esse docuerint, hæreticos
 eos proclamantes. Testimonia hujus rei sa-
 tis

Sæc. XVII. A. C. 1618. *tis manifesta, & perspicua, Gallia, An-*
glia, Hungaria, Transylvania, Veneti,
Belgium, & regna regionesque aliæ suppe-
ditant. In hoc ipso Bohemice regno, cum
post perpeffas, ex ipsorum instinctu, afflictiones
varias, Regales a Cæsare Rodolpho super ex-
ercitio religionis libero Bohemi obtinuissent
litteras, & pacta cum illis sub una, de non
vituperando, criminando, damnando, sese
invicem iniissent, inque tabulas publicas,
majoris confirmationis ergo inserenda omnia
ista curassent, veriti non fuerunt, posthabi-
ta pænarum Majestatis literis expressarum
comminatione, Ordines sub utraque pro con-
cionibus suis calumniis proscindere, & tan-
quam hæreticos condemnare, literas Maje-
statis in alienum sensum trahere, easque
Cæsareæ Majestatis, Cameræque regalis,
Monasteriorum item, & Ecclesiasticorum,
nec non Ordinum sub una subditos minime
pertinere dictitarunt, Regem Bohemice non pos-
se Majestatis istas literas confirmare, & religio-
nis libertatem fidelibus suis subditis sine Pon-
tificis Romani consensu permittere dixerunt:
cum Papa tamen neque in Ordines Bohemice,
nec in Regem Dominum suum juris quicquam
habeat. Publice affirmarunt, Regis subditos
ad Ecclesiasticam maxime jurisdictionem per-
tinentes, a religione sua sub utraque ad eam
sub una vel invitos trahere, templa ipsis
præcludere, & aliquibus in locis solo æqua-
re, religionis exercitia prohibere, officia
Regis

Regis regnique primaria non nisi illis, qui Sæc. XVII.
A. C. 1618.
sub una sunt, administranda permittere,
eos vero, qui sub utraque sunt, ab Offi-
ciis publicis nulla causa, quin imo con-
scientia ipsorum reclamante, cum dedeco-
re, & ignominia remove auri sunt.
Hac ratione id tandem effecere, ut pau-
cis quibusdam sub una perfidis hominibus,
patricæ totius administratio cederet, quo-
rum opera patricæ interitum, fidelibus ve-
ro sub utraque Ordinibus extremam per-
niciem, & exterminationem accelerarunt.
Cum igitur malorum omnium in regno
auctores sint, indigni sunt, qui in eo
diutius vivant, & tolerantur. Defenso-
res ergo animadvertentes, mala ista finem
non habitura, nec pacem in regno con-
stantem fieri posse, sed & Regem, &
Ordines omnes cum uxoribus, liberisque,
& bonis suis omnibus, in summo pericu-
lo versari oportere, quamdiu Sectæ isti
perniciossimæ locus aliquis in regno re-
linquatur, notum omnibus faciunt, quod
deliberato consilio, & omnium ordinum
impetrato consensu Jesuitas omnes ex op-
pidis Pragensibus, Crumano item, Co-
murtavio, Neuhausio, Glatzio, & locis
aliis, in quibus Collegia sua habent,
quin imo ex toto Bohemæ Regno pro-
scripserunt, & præsentibus hisce literis in
æternum proscribunt, ita ut omnes Regno
quiete excedere, & nullo unquam tempo-

Sæc. XVII. re, ne sub alterius quidem Ordinis titulo
A. C. 1618. redire in Regnum istud debeant, ni incur-
 rere in pœnam, de ipsis & omnibus eos
 excipientibus, foventibusque, certissime su-
 mendam, & perniciem sibi, fautoribusque
 suis, tanquam Reipublicæ turbatoribus,
 & manifestis hostibus, accersere ex Regni
 constitutione velint. Nullus enim plane
 reditus ipsis in regnum istud, ne ad Ro-
 mani quidem Pontificis intercessionem, pa-
 tere debet, nec si illud a quoquam expe-
 tatur, intercedere pro illis quisquam ex
 Ordinibus debeat, pœna quietis publicæ
 turbatoribus debita, in eum qui id faciat,
 constituta. Notum id literis publicis ad
 perpetuam memoriam fieri omnibus deberet.
 Alios tamen Ordines sub una in monaste-
 riis viventes, & alibi, dummodo quietos
 se gerant, hac proscriptione, quæ Je-
 suitas solos, utpote ex Regnis quibus-
 dam etiam aliis jam pridem proscriptos,
 concernit, intellectos minime volunt.

Hæc vitia Protestantes Bohemi non
 nisi ex innato in Societatem odio Jesui-
 tis exprobabant, eorum tamen Supe-
 riores, ut omnis deinceps ansa aut ju-
 sta calumniandi ratio ab eorum subdi-
 tis longe abesset, prorsus salubriter ac
 provide varias ediderunt Constitutiones
 atque instructiones, in quibus præ ce-
 teris hæc habentur: *Sæcularitas*, &
Aulicismus insinuans se in familiaritates &
gratiam

gratiam exterorum, morbus est in Societa- Sæc. XV. I.
te & intra & extra periculosus, & Fe- A. C. 1618.
suitis, qui eum patiuntur, & Nobis Su-
perioribus fere nescientibus paulatim subin-
trat specie quidem seu obtentu lucrificandi
Principes, Prælatos, Magnates, conciliandi ad Divinum obsequium hujusmodi
homines Societati, juvandi proximos &c.
sed revera quærimus interdum nos ipsos, &
paulatim ad sæcularia deflectimus, id est,
avaritiæ & ambitioni non minus, quam sæ-
culares indulgemus sæcularia nego-
tia, & quæ sunt a nostro instituto alienis-
sima, & vehementer a spiritualibus avo-
cant, multo magis evitari convenit, præ-
cipue publicis ac sæcularibus Principum ne-
gotiis, quæ ad rationem Status pertinent,
nulla ratione indulgendam est Ordini, nec
per quoscunque requisito, aut rogato ejus-
modi rebus politicis se immiscendum. Id-
circo mandamus Superioribus, ne permit-
tant nostros iis rebus ullo modo implicari,
& si quos ad eos propensos animadvertant,
eos loco mutandos quamprimum procurent.

§. XVIII.

*Cæsar datis ad Utraquistas literis
tumultus componere intentus.*

Enimvero tam atrox subditorum rebel- Anth. Dan-
lio justam Cæsaris vindictam pro- tisc. t. 12.
vocare videbatur, nihilominus clemen- lib. I.
tissimus

Sæc. XVII. tissimus Princeps a fundendo suorum
A. C. 1618. sanguine oppido alienus, paternis po-
 tius hortationibus seditiosos hosce Se-
 ctarios ad officium revocare nitebatur,
 hancque in rem sequentes dabat literas:
 „Quod fidelibus meis Præfectis & Se-
 „cretario in arce mea Pragensi, cui
 „summus honor, summaque reveren-
 „tia deberetur, factum est, probare
 „nullatenus possum; tametsi enim caus-
 „sam facti asseratis, quod varia moliti
 „in Regni totius perniciem fuerint, ita
 „tamen adversus inauditos, & ne ac-
 „cusatos quidem Præfectos & Ministros
 „nostros procedere minime debuissetis,
 „multo minus vero, cum de nullo ad-
 „huc hoste constet, tantam militum
 „me inscio expeditionem facere, sub-
 „ditisque Regni innoxiiis, rerumque
 „omnium ignaris tantam perniciem ac-
 „celerare: cum autem vos in obedien-
 „tia mea etiamnum permanere, & vi-
 „tam fortunasque in ministerio meo im-
 „pendere, paratos esse asseratis, ad
 „vos patentes mitto literas, ex quibus
 „de mente & voluntate mea erudiri
 „poteritis. Jubeo igitur, ut ad harum
 „præscriptum, militem dimittatis, nec
 „aliud conscribatis, contra jus & Re-
 „gni constitutiones nihil attentetis, sed
 „respondum meum de aliis tranquille
 „expectetis.,

Paten-

Patentes vero, quas Cæsar in toto Sæc. XVII.
 Regno promulgari iussit, die decima A. C. 1618.
 octava Junii perscriptæ erant hanc in
 sententiam: „Non ignoratis atrox fa-
 „cinus die vigesima tertia Maij a vo-
 „bis patratum; cum igitur & hoc &
 „alia omnia sub falso abrogandi Maje-
 „statis diplomatis prætextu facta hæte-
 „nus fuerint, notum facere patentibus
 „istis literis omnibus volo, probari in
 „æternum non posse, quod pro Maje-
 „statis isto Diplomate abrogando & trans-
 „actione inter vos sub una & sub utra-
 „que facta violanda quicquam fecerim,
 „fierique ab aliquo permiserim, aut e-
 „tiam factum a quoquam fuerit. Con-
 „stans enim mea mens, sententiaque
 „erat, & etiamnum est, Ordines sub
 „una & sub utraque universos tueri,
 „privilegiaque ipsorum, & Majestatis
 „diploma, Comitiorum item recessus
 „& inita inter eos pacta sarta tecta sem-
 „per conservare, ut qui aliter dicant,
 „injuriam mihi non ferendam faciant.
 „Neminem igitur ex omnibus Regni Or-
 „dinibus sinistri quid hoc nomine de me
 „suspicatorum spero, in votis quidem
 „nihil habeo magis, quam ut reverti
 „mihi ad Sedem meam Regiam primo
 „quoque tempore, & sublata omni su-
 „spicione, quæ acciderint, componere
 „per gloriam Dei liceret. Cum vero

Hist. Eccles. Tom. LVI.

E ægri-

Sæc. XVII., ægritudine corporis & seriis negotiis
A. C. 1618., aliis impeditus præsens venire jam non

„possim, illustres brevi Deputatos meos
„mittere decrevi, qui causa omni co-
„gnita componendis quam optime con-
„troversis studeant, interim cum ho-
„stis nullus adsit, qui vel vobis vel Or-
„dinibus regni ullis vim ac bellum in-
„ferre expetat, ut arma militesque
„propterea parare ex constitutionibus
„Regni necesse sit, nec quisquam etiam
„sit, qui molestia aliqua affectus, jure,
„privilegiis, Majestatis Diplomate &
„Regni constitutionibus uti frui prohi-
„beatur, in propria vero causa judex
„suus esse nemo possit, præcipio, ut
„arma deponatis, conscriptum militem
„vestrum dimittatis, aliumque nullum
„comparantes, damnum nullum infe-
„ratis, sed tranquille viventes, & fi-
„deles vos subditos per omnia præste-
„tis. Hoc enim facto militem quoque
„exauctorare, & ab expeditionibus bel-
„licis, ne damnum subditis ullum in-
„feratur, mihi temperare decrevi, quod
„si vero hac mea admonitione, negle-
„ctoque mandato omni ab expeditioni-
„bus istis non abstinueritis, sed mili-
„tem conscribere pergatis, aliter judi-
„care non potero, quam quod jure om-
„ni violato ex proprio vestro sensu vi-
„tam componere expetatis, hocque
casu

„casu de mediis vindicandæ, asseren-
 „dæque dignitatis meæ vel invitus co-
 „gitare compellor, damni vero, quæ ex
 „motibus istis bellicis oritura sint, cau-
 „sam nullam dedisse, cum obtemperan-
 „tibus gratiam etiamnum meam quam
 „largissime obtulerim, coram Deo to-
 „toque mundo testor.,,

Sæc. XVII.
 A. C. 1618.

§. XIX.

*Bohemi Protestantes exercitum in Im-
 perio conscribere, a Cæsare in-
 cassum prohibiti.*

Verum benigna hæc Cæsaris adhor-
 tatio nihil omnino profecerat apud
 illos, quibus fixum, firmumque erat,
 conculcatis etiam omnibus Divinis,
 humanisque legibus sectam suam tue-
 ri, Cæsaris jugum excutere, Domum
 Austriacam deprimere, & Catholicos
 e toto Regno eliminare: Ut vero hi
 seditiosi eo validius, certiusque per-
 versa hæc consilia ad exitum deducere
 possent, parandis armis omni fervore
 jamjam incumbabant, militemque co-
 piosum tam intra, quam extra Roma-
 ni Imperii fines, conscribere præsu-
 mebant: quo comperto Mathias Impe-
 rator cunctos Principes, & Ordines Im-
 perii hortabatur, ut hisce rebellibus
 saltem in Imperio delectum habendi fa-

Merc. Gal-
 lab. 1. c.

Sæc. XVII. A. C. 1618. cultatem denegare velint, hi enim, in-
quiebat Cæsar in suis literis: „turba-
 „rum in Regno auctores, spreta omni
 „benevolentia, fidelibusque meis mo-
 „nitis omnino neglectis, in sua pervi-
 „cacia strenue progrediuntur, inque
 „Cæsareæ Majestatis, summæque di-
 „gnitatis præjudicium atque contem-
 „ptum ubique, ipsoque adeo Imperio
 „Romano contra expressas Imperii le-
 „ges sine peculiari meo tanquam Im-
 „peratoris Romani mandato exercitum
 „conscribunt. Fuerunt insuper ex sub-
 „ditis meis aliqui eousque audaciæ pro-
 „gressi, ut in arcem meam Pragensem
 „ipsamque Regni Cancellariam, ubi fi-
 „des & summa securitas præstari om-
 „nibus deberet, armata manu proceden-
 „tes, duos ex Præfectis meis cum Se-
 „cretario, ne accusatos quidem nedum
 „auditos comprehenderint, & per fe-
 „nestras in profundum fossæ arcis vi-
 „summa præcipitarint, quin & sclopo-
 „rum displosione eos, per gratiam Dei
 „ex lapsu superstites, insecuti fuerint,
 „furore eos summo, nisi sese subducen-
 „tes in tutum statim recepissent, pro-
 „secuturi; quemadmodum alios etiam
 „Consiliarios & officarios meos bonis
 „spoliantes contumelia maxima affece-
 „rint. His peractis triginta Directores,
 „Gubernatores & Provinciales Consi-
 „liarios

„liarios constituerunt; expeditiones Sæc. XVII.
 „omnes omnemque Reipublicæ admi- A. C. 1618.
 „nistratiōem sibi usurpandam sumpserunt;
 „custodes arcis novos veteribus jura-
 „mento sibi adstrictos adjunxerunt; Su-
 „premi Regni Burggravium consti-
 „tuta præ foribus ædium ejus custodia
 „aresto obligarunt: Consiliariis omni-
 „bus, ne urbe vel vocati a me egre-
 „derentur, imperarunt: Collegia Ec-
 „clesiastica contra recessum comitiorum
 „& factam inter eos sub una & sub ut-
 „raque transactionem abrogarunt, bo-
 „nis suis privarunt, & personas ex re-
 „gno in æternum proscripserunt; falsis
 „& perversis narrationibus non subdi-
 „torum solum, sed Electorum etiam
 „Principumque animos pervertere, &
 „mihi infensos reddere conati sunt;
 „editam in publicum Apologiam exco-
 „gitatis per contumaciam figmentis va-
 „riis explevere; contributionibus regni
 „manum injecerunt; Deputatos ab Or-
 „dinibus contributionum præfectos ab
 „officio removerunt, alios in ipsorum
 „locum substituerunt, externum mili-
 „tem in regnum inscio & invito Rege
 „suo admiserunt; subditos meos mili-
 „tum distributione, onerumque vario-
 „rum impositione graviter afflixerunt,
 „& ut parata semper arma haberent,
 „promulgato editto publico monuerant;

Sæc. XVII., arcis oppidique mei Crumaviensis, ut
 A. C. 1618., & Budovissensis Urbis deditionem fieri
 „sibi voluerunt: ignem, gladium, ex-
 „tremamque perniciem & subversionem
 „incolis, ni deditionem facerent, in-
 „terminati sunt; abstinentes a confor-
 „tio suo, vi summa sibi conciliaverunt;
 „Diplomata & patentes literas meas,
 „quibus ab armis avocatos paci & tran-
 „quillitati studere subditos jufferam,
 „publici juris fieri prohibuerunt; pa-
 „ternam meam admonitionem, factam-
 „que de componenda brevi controver-
 „sia promissionem nihili fecerunt; ta-
 „bellarios Cæsareos, præcipuorum Ele-
 „ctorum & Principum literas de secre-
 „tioribus imperii rebus ferentes, ali-
 „quoties interceperunt; transitus via-
 „rum in finibus regni occuparunt, &
 „constituto ad eos exercitu adventan-
 „tibus præcluserunt, novamque præter
 „superiorem defensionem constituerunt,
 „& intolerabilem subditis contributio-
 „nem imperarunt, ne a bonis quidem
 „ditionis & Camerae meæ propriis ab-
 „stinentes, copias suas pro defensione
 „Regni conscribere, meum vero mili-
 „tem exterum esse, meamque expedi-
 „tionem Constitutionibus Regni con-
 „trariam affirmare nequicquam dubi-
 „tarunt, quin protestatione etiam ad-
 „versus exercitum meum, quod si pro-
 „gredia-

„grediatur, monasteriis & Ecclesiasti- Sæc. XVII.
 „cis omnibus extremum immineat pe- A. C. 1618.
 „riculum, nec illud prohibere ob furo-
 „rem vulgi possint, & extra culpam
 „propterea esse velint, usi sunt. Hæc
 „& alia an pro me regnoque meo, ut
 „ipsi asserunt, defendendo, an vero
 „potius pro Majestate Cæsarea, Regia-
 „que, quin & universo regno subverten-
 „do faciant, sano & prudenti cuilibet
 „judicandum relinquimus.,

§. XX.

*Mathiæ Cæsaris relatio de turbis in
 Bohemia per A catholicos
 suscitatis.*

Ponderatis hisce Mathiæ literis facile Arth. Dan-
 cuncti atrocissimas A catholicorum tisc. tom. 12.
 injurias Cæsari, Regi, & Catholicis lib. 2.
 illatas detestabuntur, nisi plus fidei hisce
 rebellibus subditis, quam pientissimo
 Imperatori habere velint, eumque vel
 tanquam rerum ignarum aut menda-
 cem traducere non erubescant: quo-
 niam vero Utraquistæ Bohemi pro sui
 facinoris audacissimi defensione apolo-
 gias calumniis & suspicionum figmen-
 tis refertissimas, expedita fingendi ac
 fallendi arte jamjam apud illos in na-
 turam versa, in vulgus spargerent, hinc
 Imperator plenam de eorum turbis re-

E 4.

latio-

Sæc. XVII. lationem, veluti authenticum ad illo-
 A. C. 1618. rum apologias responsum publici juris
 fecit. Erat illius tenor sequens: „Post-
 „quam anno millesimo sexcentesimo un-
 „decimo regni Bohemiæ gubernacula
 „feliciter suscepissem, graviter apud me
 „de subditis suis Abbas Brunoviensis
 „conquestus est, quod se invito & re-
 „luctante novæ Ecclesiæ structuram
 „in oppido suo proprio, quod non a-
 „lium, præterquam se Dominum co-
 „gnosceret, meditarentur, imo legiti-
 „me etiam prohibiti, nihilo tamen se-
 „gnius operi insisterent, & fabricam
 „in conspectu suo, magno molimine,
 „continuarent. Suppliciter opem meam
 „efflagitabat, ut suprema auctori-
 „tate mea Regia interposita subditi,
 „quibus nullo jure ædificandi ratio
 „competeret, in officiis continerentur,
 „& ad debitam fidem atque obsequia
 „Domino suo præstanda monerentur.
 „Censebam tum pro æquitate mea alte-
 „ram alteri parti aurem præbendam
 „esse, ac proinde Brunovienses, uti
 „desuper quamprimum accurate me in-
 „formarent, interim vero cœpto operi
 „superfederent, benignissime jusseram.
 „Utrumque ipsi neglectui habentes, &
 „mandata Regia nequidem responso
 „dignati, apud Defensores Consistorii
 „atque Universitatis Pragensis contra
 „Cæ-

„Cæsaream Regiamque Majestatem re- Sæc. XVII.
 „fugium quærentes, majores animos A. C. 1618.
 „sumpsere, eoque pertinacius structuram
 „inchoatam continuarunt, quo vali-
 „dius sibi patrociniū ab auctoritate
 „Defensorum accessisse opinarentur; ii
 „enim literis scriptis auctores ipsis fue-
 „runt, ne pedem retrorsum ferrent,
 „sed potius quod viriliter coepissent, in-
 „hibitione Regia non attentā strenue
 „perficerent: graviter & quidem non
 „immerito pervicaciam istam subdito-
 „rum suorum Abbas tulit. Ego inte-
 „rim e Bohemia profectus, aliarumque
 „Provinciarum gravissimis occupatio-
 „nibus distentus fueram, iis composi-
 „tis, cum in Regnum redux anno mil-
 „lesimo sexcentesimo decimo sexto fi-
 „nem controversiæ isti imponere voluis-
 „sem, quamvis jure severius in immo-
 „rigos animadvertere potuissem, Di-
 „ploma tamen, quod vocant Majesta-
 „tis, penitus introspexi, initamque
 „inter utriusque Religionis Status trans-
 „actionem accuratius consideravi. De-
 „prehendi autem, illud solis Statibus
 „& Ordinibus Regni jus extruendi, Ec-
 „clesias concedere; subditorum vero
 „maxime Ecclesiasticorum nullam pe-
 „nitentis mentionem facere: hanc vero
 „eandem facultatem ad subditos Domi-
 „norum tantum Cæsareorum limita-

Sæc. XVII. „tive se extendere, atque sic de jure su-
A. C. 1618. „premo tertii, adeoque Domini sui non
 „disponere, accersito proinde Comite
 „Turriano, aliisque e Defensorum nu-
 „mero duobus in eam sententiam be-
 „nigne clementerque resolvi, subditos
 „potestatem ædificandi templa in fun-
 „dis Ecclesiasticorum arrogare sibi ne-
 „quaquam posse, & neque contentu
 „privilegii Majestatis, neque subsecuta
 „transactione, neque alia ratione satis
 „firma eos niti, qui in hac parte stu-
 „dium, operam atque patrocinium sub-
 „ditis refractariis præstant. Ea resolu-
 „tione licet justissima exacerbat Defen-
 „sores convocatis collegis & singulo-
 „rum sententiis exquisitis novas sibi
 „concessionem, & interpretationes pro
 „libitu confinxerunt, & quæ solis Do-
 „miniorum Cæsareorum subditis non
 „equidem a Rege, cujus quam maxi-
 „me interfuerit, ne vilioris conditio-
 „nis, quam status sui esset, verum a
 „tertiis, qui id loco gravaminis habue-
 „runt, permessa essent, ad omnium quo-
 „que Ecclesiasticorum fundos atque sub-
 „ditos pertinere contendunt, idque
 „hoc potissimum argumento, quod Sa-
 „cræ foundationes illæ Reges plerumque
 „fundatores agnoscant, adeoque bona
 „Ecclesiasticorum peculium Cameræ
 „(sensu non sano) vocare soleant. Hanc
 „suam

„suam declarationem declarationi Re-
 „giæ e diametro contrariam, usurpata
 „suprema auctoritate Brunovienfibus
 „Defensores insinuarunt, hanc illis nor-
 „mam præscripserunt, hunc initæ ut-
 „rinque transactionis nucleum & sen-
 „sum genuinum esse clamitaverunt, at-
 „que pertinaciter defenderunt. Cives
 „illi inde obfirmiores redditi, neque
 „iteratis Majestatis suæ Regiæ manda-
 „tis morem gerere, neque a cœpto de-
 „sistere, neque claves Ecclesiæ, quod
 „jussi fuerant, ad Bohemicam Cancel-
 „lariam deferre voluerunt, usquedum
 „primaria factionis istius capita & velut
 „choragi, ita mandante Majestate Cæ-
 „sarea in carceres compingerentur. E-
 „jusdem generis quæstione in pago
 „Clostergrabensi oborta, & æquissima
 „Cæsareæ Majestatis resolutione deci-
 „sa, postquam loci istius Dominus Ar-
 „chiepiscopus Pragensis jure suo usus,
 „Ecclesiam auctoritate privata nuper
 „ædificatam destrui curasset, novam
 „tumultuandi occasionem nactos sese
 „rati defensores, novum Concilium
 „indixere, addictos confessioni suæ (quos
 „ad differentiam Catholicorum *sub utra-*
 „*que* dicunt) quanto potuerint nume-
 „ro conscripserunt, & de salute sua agi,
 „privilegiis vim inferri, diplomati Ma-
 „jestatis insidias strui, exercitum, qui
 „contra

Sæc. XVII.

A. C. 1618.

Sæc. XVII. „contra leges patriæ patriam obruat,
A. C. 1618. „jam conscriptum, extrema, ni advigi-

„lent, præ foribus esse dictitarunt, his-
„que & aliis id genus commentis om-
„nia metu atque terrore compleverunt
„rumores isti, cum in plebem suspicio-
„nibus plus nimio indulgentem non mi-
„nus falso, quam malitiose sparsi tu-
„multum & seditionem spectare vide-
„rentur, mihi sollicito Patriæ Patri-
„pacique publicæ conservandæ cupidif-
„simo Imperatori, quam maxime di-
„splicuerunt, literis id ad Regni locum
„tenentes & Officiales datis graviter
„contestatus sum, illis tuta & secura
„omnia, si morem Ordines gererent,
„pollicitus, a conventiculis abstineri, &
„si quid porro dubii vel controversiæ in-
„ter utriusque Religionis Status inter-
„cederet, in adventum meum, quem
„propediem in Regnum maturaturus
„essem, ulterioremque decisionem dis-
„ferri mandavi: interim lites & jurgia
„vitari, atque suspicionibus, quarum
„causa nulla subesset, modum poni pa-
„terne hortatus, privilegiis quisque
„suis libere gaudere permisi. Hisce ta-
„men omnibus neglectis iidem defenso-
„res die vigesima prima Maij frequen-
„tiore numero congregati, cum pridie
„in omnibus templis ex suggestu per
„prædicatores suos oratione populari
„ple-

„plebem concitari & clasticum ad se- Sæc. XVII.
 „ditionem cani jam curassent, ea con- A. C. 1618.
 „filia nefarie miscuerunt, quæ proxime
 „subsequens Mercurii dies detexit. Ea
 „enim die magna armatæ & inconditæ
 „multitudinis caterva stipati in arce ip-
 „saque Cancellaria Regia, tutissimo ce-
 „teroquin asylo, Sacræ Cæsareæ Re-
 „giæque Majestatis locum tenentes &
 „Consiliarios Regnique officarios, & Pro-
 „ceres illustri inter Bohemos familia
 „prognatos, quibus hac in parte cul-
 „pæ nihil imputari posse, propriis lite-
 „ris suis vix ante hebdomadas septem
 „exaratis, professi fuerant, contra ju-
 „ra divina & humana, contra Regni
 „constitutiones, contra omnium gen-
 „tium & sæculorum morem, per vim
 „aggressi sunt, & non auditos, nedum
 „convictos, vel confessos, nullo pro-
 „cessu instituto, & ne tantillo quidem
 „temporis indulto, quo prævia piacu-
 „lari confessione, & Sacræ Synaxeos
 „viatico animarum suarum saluti con-
 „sulere potuissent, quod nulli unquam
 „famossissimo etiam Latroni humana be-
 „nignitas denegavit, indignissimo mo-
 „do e fenestris præcipitarunt, atque in-
 „de ad omnia contra Sacram Majesta-
 „tis Regiæ dignitatem passim audenda
 „animos adjecerunt. Capitaneum &
 „militum arcis custodiæ deputatum,
 „atque

Sæc. XVII. „atque Pragensium, aliarumque Ur-
A. C. 1618. „bium Regni cives a fide Regi data de-
 „sciscere, & in verba sua jurare coe-
 „gerunt; nonnullos custodiæ legitimis
 „ex causis mancipatos reſeratis pro-
 „pria auctoritate ergaſtulis dimiſe-
 „runt; alios Cæſareos Miniſtros ad-
 „ditis ſeveriſſimis minitationibus in
 „carceres compegerunt, alios indiſta
 „cauſa bonis atque ingenti pecunia mul-
 „ctarunt; arcem & fortaliſſimum Carol-
 „ſteinianum, ſecuriſſimum & Sacro-
 „ſanctum Coronæ Regiæ, Theſauri item
 „& privilegiorum Regni receptaculum,
 „ſubmotis Burggravio, aliisque publi-
 „ca Regis totiusque Regni voluntate
 „conſtitutis & juratis Officiariis occupa-
 „runt; in redditus præſentes Antemon-
 „tanorum Hungariæ confiniorum ne-
 „ceſſitatibus deputatos, aliosque pro-
 „ventus Regios manus injecere; com-
 „muni Regis ſtatuumque & Ordinum
 „voto designatos provincialium contri-
 „butionum perceptores ſubmoverunt,
 „iſiſque identidem alios ſubrogarunt,
 „atque dictas contributiones, quod ne
 „Regi quidem licuiſſet, contra expreſ-
 „ſum tenorem generalium Regni Comi-
 „tiorum in alios uſus converterunt; co-
 „pias militares cum pedestres, tum
 „equeſtres conſcripſerunt, fideles &
 „conſtantes ſubditos meos minis variis
 „ill

„in partes suas sollicitarunt, aliorum Sæc. XVII.
 „subditos rebelles & refractarios fomen- A.C. 1618.
 „tarunt, & Sacratissimorum Cæsarum
 „Regumque munificentia a pluribus re-
 „tro annis, interveniente quoque om-
 „nium Regni statuum consensu, funda-
 „tam Scholam & celebrem Academiam
 „optimam juventutis Bohemicæ nutri-
 „cem, Professoribus & Ecclesiastici Or-
 „dinis viris e tota Provincia in exilium
 „ejectis, Sacrisque ædibus & bonis il-
 „lorum occupatis eliminarunt. His
 „quidem omnibus superaddi nihil potuif-
 „set, nisi levius fortasse videatur, usur-
 „patum in Cæsareos, Regiosque locum
 „tenentes imperium, quibus ne vel of-
 „ficio suo fungi, vel antequam tempe-
 „stas hæc sedaretur, loco se movere au-
 „deant, severe injungere veriti haud
 „quaquam fuerint: quodque supremum
 „Regni Burggravium, cujus prima &
 „præcipua in Regno post Regem pote-
 „stas est, privati exauctorare, adhibi-
 „taque militum manu propriis suis in-
 „cludere ædibus præsumpserint, omni-
 „bus hisce speciosum hunc prætextum
 „obtendunt, quod privilegii Majestatis
 „& periclitantis Religionis sub utraque
 „conservatio, inclyti Regni salus, &
 „ipsius Cæsareæ, Regiæque Majestatis
 „nunquam ea de re antea præmonitæ
 „incolumitas, hunc ipsis necessarium
 „defen-

Sæc. XVII. „defensionis modum expedire suaferint.

A. C. 1618. „Commenti istius vanitas ex eo liquet,

„quod ne ullum quidem hostem vel per
 „somnia nominare aut confingere pos-
 „sint, cui reprimendo omnia sursum
 „deorsum moveri, atque in extremas
 „Regnum necessitates coniici necesse
 „fuisse. Quatuor quidem personas in
 „apologia sua ipsi nominant, & tan-
 „quam capitales Regni hostes & tran-
 „quillitatis publicæ perturbatores, qui
 „camerinam hanc moverint, etsi neque
 „confessos, neque convictos magnis
 „convitiis proscindunt, sed judicare
 „unusquisque rerum æstimator debet,
 „an propterea obedientiæ jugum excu-
 „ti, rebellionis fræna laxari, leges per-
 „sumdari, totam Reipublicæ faciem
 „immutari, & belli non necessarij cala-
 „mitatibus innoxios Regnicolas, a ta-
 „libus, quorum antesignani præcipui
 „alienigenæ sunt, involvi oportuerit,
 „an idcirco ad vicinas aliasque provin-
 „cias & Regna, Principes item & Ele-
 „ctores Germaniæ, quin etiam Reges
 „exteros legationes instituere, animos
 „illorum exacerbare, atque a Majeſta-
 „te Cæsarea, quantum quidem in ipsis
 „fuit, alienos reddere, opem, consi-
 „lia, conjunctionem animorum & ar-
 „morum contra Dominum & Regem
 „suum sollicitare subditis licuerit? con-
 „stat

Sæc. XVII.

A. C. 1618.

„stat privilegiis & quidem diplomati
 „Majestatis suam semper auctoritatem
 „inviolatam, neque unquam Majestati
 „suæ Cæsareæ Regiæque in mentem
 „venisse, contra datam fidem & beni-
 „gnissime concessas confirmationes ea-
 „rundem vel minimum apicem in du-
 „bium vocare, quemadmodum id di-
 „versæ resolutiones atque rescripta Re-
 „gis hæc incausa edita luculentissime te-
 „stari queunt. Eorum vero, quæ pri-
 „vilegio Religionis nequaquam compre-
 „hensa, ac proinde extra omne dubium
 „occurrerant, quale illud est, an jus
 „subditis competat extruendi templa
 „in fundis Ecclesiasticorum Dominorum
 „suorum &c. decisionem, interpretatio-
 „nem, extensionem, non ad alteru-
 „tram partium controvertentium perti-
 „nere notum est, eoque minus falce
 „sua alienam messem præoccupare de-
 „fensoribus licuisset, sed finalis eorum
 „omnium determinatio, decisio, inter-
 „pretatio, extensio, limitatio, & re-
 „strictio, tanquam rei, cujus nullam
 „penitus mentionem novum privilegium
 „faciat, sacrae Cæsareæ Regiæque Ma-
 „jestatis æquissimo judicio submittenda
 „merito fuisset; frivolum proinde Reli-
 „gionis velamen prætexerunt tam enor-
 „mibus, & ab hominum memoria non
 „auditis excessibus & attentatis, quæ

Hist. Eccles. Tom. LVI.

F

„au-

Sæc. XVII. „augustam quoque Cæsareæ Regiæque
A. C. 1618. „Majestatis personam non leviter con-
 „cernunt : de cetero Cæsareæ Regiæ-
 „que Majestati omnibus istis severe , &
 „pro merito citra moram vindicandis,
 „auctoritatisque Regiæ tuendæ , neque
 „animus , neque sufficientes rationes
 „desunt , pro innata tamen & singulari
 „Clementiæ meæ affectu , quo innume-
 „ras belli calamitates prævideo , incli-
 „tum istud Regnum oculo miserante in-
 „tueor , & universo orbi testatum esse vo-
 „lo , non displicere mihi , ut vigore
 „Constitutionum Regni per ordinariam
 „causæ cognitionem in hoc facto jure
 „procedatur , observatisque solemnitati-
 „bus promulgandæ aliquando sententiæ
 „omni ex parte acquiescatur , interim
 „miles omnis exauctoretur , & extre-
 „mum Regno impendens exitium justi-
 „tia mediante , quod ipsa quoque Re-
 „gni statuta dictant , tempestive evite-
 „tur , hanc non minus æquam quam
 „moderatam animi mei propensionem
 „tum per literas patentes , tum scripto
 „etiam peculiari ad vos *sub utraque* dire-
 „cto notificare volui“.

Arnold. Hist.
Hæres. part.
2. l. 16. c. 1.
pag. 890.

Verumtamen nec hujus facti atroci-
 tas , nec Cæsareæ Majestatis reveren-
 tia , promeritæque poenæ formido hos-
 ce rebelles ad poenitentiae vel submis-
 sionis sensum inducere poterat , quin-
 imo

imo ad tantam etiam prorupere audaciam, ut furiosam hanc crudelitatem velut opus Deo acceptum, quin & Evangelicæ doctrinæ consonum deprædicare, & sacrilega prorsus temeritate iniquissimam hanc violentiam Sanctorum Martyrum exemplis, ac necessariæ defensionis jure honestare audent. Præterea nefandum hoc crimen aliis, quæ nullatenus excusari possunt, sceleribus ubique locorum perpetratis cumularunt, uti testatur ipsemet Arnoldus secta quidem Lutheranus, sed veritatis pondere ad hoc testimonium coactus.

Sæc. XVII.
A.C. 1618.

§. XXI.

Cæsaris consilium de milite in Bohemiam decernendo.

His, pluribusque aliis literis ac monitis Imperator quidem totus in eo erat, ut seditiosos hosce Regni Proceres, juramenti sui immemores ad debitum legitimo Regi suo obsequium deferendum incitaret: attamen solita sua clementia usque adeo apud istos hæreticos nihil profecerat, ut etiam se exterorum Principum copias adversus Cæsarem conducturos minitarentur: quocirca Imperator indignum Majestate sua ratus, ulterius tantas injurias

Carafa
comm. de
Germ. rest.
Epist. Proc.
Boh. ad Imp.
30. Junii
apud Sigism.
Latom. in
contin. Re-
lat. pag. 83.
& 99.

Sæc. XVII. in suis subditis inultas finire, die vige-
A. C. 1618. fima quinta Junii missis ad eos literis
 denuntiabat, quod in Bohemiam exer-
 citum suum immittere cogeretur, eo-
 quod sibi constaret de seditiosis conati-
 bus Turriani Comitis, qui cum exer-
 citu ad Budovicense oppidum profectus,
 Consulibus, Senatoribusque per lite-
 ras, ut & Crumaviensi antea fecerat
 Magistratui, imperarit, uti oppido de-
 fendendo destinatum a se exercitum
 dimitterent, & urbis deditionem sibi
 facerent, severissimis comminationibus
 de summa etiam in infantes & foetum
 maternum sævitia, contra si faxint ex-
 ercenda, additis. Hæc equidem, ad-
 debat Cæsar, pati etiam in posterum
 nulla ratione possum: Mandatum igitur
 de recensendo & introducendo
 quamprimum in Bohemix Regnum ex-
 ercitu meo dedi, eo fine, ut fideles
 subditi mei a violentia, & injuria ista
 defendantur. Hoc præsentibus literis
 notum vobis facere volui, ut incom-
 modis, quæ exoritura inde sint, innu-
 meris consideratis, a proposito abstin-
 eatis potius, quam vobis, vestrisque
 & toti Regno accelerare perniciem cer-
 tissimam pergatis, fideles interim subdi-
 tos meos animo otioso esse volo, certo-
 que statui, non permissurum me, ut
 damnum ipsis a copiis meis vel mini-
 mum

num inferatur, sed ut ab externa omni Sæc. XVII.
vi defendantur, modis omnibus pro- A. C. 1618.
curabo.

Ad has vero Cæsaris literas mox
federationis *Directores* responderunt, quod
exercitum adversus se parari haud ne-
cesse foret, cum ipsi duntaxat se suos-
que, imo totum Regnum defendere
satagant, & Turrianus quidem Budo-
visenses, eo quod se patriæ hostes de-
clarint (*) acerbis verbis objurgarit,
non tamen illis injuriam inferre inten-
derit, „de cetero non dubitamus qui-
„dem, prosequerentur illi, quod invi-
„di & adversarii nostri, ut Cæsar exer-
„citum in Regnum mittat, summo co-
„natu urgeant, speramus tamen, nec
„sua sponte Cæsarem id facturum, nec
„perversis adversariorum suorum con-
„siliis locum daturum, nos quidem
„rem omnem ita gessimus hactenus, ut
„de illata sibi injuria conqueri ex illis,
„qui *sub una* sunt, neminem posse scia-
„mus: quod si vero exercitum introdu-
„ci in Regnum contra constitutiones
„Regni Comitiorumque recessus con-
„tingat, Monasteriis, Ecclesiasticisque
„personis omnibus vim a promiscua
„plebe illatum iri, quam propulsare non
F 3 possu-

(*) Scilicet, quia hæc sola ferme urbs,
fida in Cæsaris obsequio permanfit.

Sæc. XVII. „possumus, periculum esse scimus. Cæ-
 A. C. 1618. „terum, si quæ inde futura sint, caus-
 „fa non nobis, sed ei, qui extraneum
 „introduxerit in regnum militem, im-
 „putari debebit, nec, si ad aliorum o-
 „pem confugerint eo casu Ordines, mi-
 „rum ulli videbitur, quod ne fieri ad
 „instinctum perversorum Consiliario-
 „rum, qui malorum istorum omnium
 „auctores sunt, permittat, Cæsarem
 „etiamnum submisisse exoramus, & ob-
 „testamur.,

Carafa l. c.

Obstupuit Imperator ad summam
 Protestantium proterviam, qua, cum
 ipsi omnium primi horum motuum Au-
 thores exstiterint, nihilominus Mona-
 chorum, Cleri & populi Catholici pro-
 miscuas cædes minitari, cruentique
 hujus diluvii culpam in Cæsarem, si
 pro defensione sui regni, & vindicanda
 auctoritate sua militem immissurus es-
 set, rejicere non erubuerunt; cum ta-
 men Imperator, atque ejus nomine
 Saxonum quoque Elector, Maximilia-
 nus Bavarix Dux, Ferdinandus Bohe-
 mix Rex, alique Principes, ut hosce
 subditos Deo, Ecclesix & Regi suo re-
 belles placarent, reis pacem & impu-
 nitatem, hæreticis liberum sectæ exer-
 citium, & literarum Majestatis confir-
 mationem spopondissent: Cum ergo
 cuncta hæc clementix, humanitatis-
 que

que officia horum animos magis indu- Sæc. XVII.
 rarent, Cæsar ducibus Tampierio Co- A. C. 1618.
 mite, Henrico Saxenlavenburgico,
 Marrada Equite, Collato Comite, aliis-
 que compluribus exercitum decem mil-
 lium equitatu, peditatuque selecto con-
 spicuum unacum tormentis bellicis,
 Bohemiæ finibus immisit. Ex adverso
 in Bohemia Sectarii clanculum præfer-
 tim a Germaniæ Protestantibus ad ar-
 ma in Cæsarem capeffenda animati,
 suppetiisque suffulti, ex Silesia etiam,
 aliisque ejusdem sectæ Statibus, mer-
 cede conductis copiis triginta millium
 facile exercitum contraxere, militaris
 imperii cura Turriano Comiti deman-
 data.

§. XXII.

*Cæsaris responsum ad rebellium Bo-
hemorum literas.*

Toti in eo erant Protestantes Bohe-
 morum Directores, ut Cæsaris ap-
 paratum bellicum impedirent, aut sal-
 tem retardarent, hujusque cunctationis
 beneficio interim ipsi validum contra-
 here possent exercitum: eo igitur con-
 silio ad Mathiam Imperatorem nuperas
 dabant literas, ad quas Cæsar hanc in
 sententiam respondit: „De fidelibus
 „meis subditis mihi minime persuadere

F 4

„pos-

Sæc. XVII. „possum, tam crudeles & Barbaros in
 A. C. 1618. „Ecclesiasticos, & monasteria eos fore,
 „ut tam immane facinus aggrediantur,
 „cum præsertim Ecclesiastici nullam om-
 „nino causam huic expeditioni dede-
 „rint, nec ego ullum vobis damnum
 „inferre unquam cogitarim, sed de in-
 „quietis tantum & contumacibus Pa-
 „triæ turbatoribus poenam sumere vo-
 „luerim, & quidem milite adhibito non
 „extraneo, sed in Regno & Imperio
 „passim collecto. Nihil equidem in vo-
 „tis habui, neque etiamnum habeo ma-
 „gis, quam ut supersedere molestiæ isti
 „mihi licuisset, quo etiam fine ad vos
 „literas mature satis dedi, *nec exerci-*
 „*tum collegi, donec vos prorumpentes, ar-*
 „*ma bellumque elegeratis*, alia compositio-
 „nis media respuentes. Cum igitur
 „per contumaciam vestram eo deven-
 „tum sit, ut armis rem experiri cogar,
 „media mihi non defutura spero, qui-
 „bus tueri innocentes Ecclesiasticos,
 „ceterosque meos subditos fideles va-
 „leam, idque eo magis, quod omni
 „rationi, quin ipsi naturæ, omnibusque
 „comitiorum sententiis, receptæ con-
 „suetudini, legibus, Regnique Consti-
 „tutionibus, factæ inter vos & Catho-
 „licos transactioni, quin ipsi Majesta-
 „tis diplomati factum istud vestrum con-
 „trarium sit, nec a quoquam sanæ men-
 „tis

„tis viro probari possit. Quod in pa- Sæc. XVII.
„cis turbatores animadvertendum cen- A. C. 1618.
„seatis, eadem & mihi mens est, pro
„Turbatore vero nonnisi convictus &
„damnatus haberi potest, aliter si fiat,
„privilegiis & immunitatibus, quin Re-
„gni etiam Constitutionibus vis infer-
„tur, quod ipse quidem Rex iustissi-
„mus admittere nullo modo potest.
„Quod de implorando aliorum auxilio
„ad finem scribitis, jam ipso opere &
„facto satis comprobastis. Spero au-
„tem neminem futurum, qui factum
„istud approbaturus sit, cum ne idem
„a suis sibi subditis quoque accidat,
„metuere Magistratus omnes cogantur.,
Ad hæc Cæsaris literas Bohemi, quod
responderent, nil aliud promptum ha-
bebant, nisi quod dolosis verbis se in-
genuos Bohemos, veritatis divinæ amato-
res, fideles Cæsaris subditos, patriæ ad-
versus turbatores & perversores, qui suis
consiliis Cæsari & Regi suo necnon fideli-
bus Ordinibus, totique Regno insidias
struunt, constantissimos Defensores jactita-
rent, cunctosque pro patriæ rebellibus
haberent, qui Cæsaris causam defen-
„derent. Attamen hic semper erat
omnibus seditiosis ad honestandam re-
bellionem familiaris obtentus, quo ta-
men nunquam excusare possunt proter-
viam, qua sibimetipsis jus dicere, ar-

Sæc. XVII. misque vindicare contra legitimos suos
 A. C. 1718. Principes præsumpserunt, quod tamen
in nullo eventu licitum est.

§. XXIII.

*Hostiles Bohemorum Protestantium
 motus adversus Cæsarem, eo-
 rumque Regem.*

*Annales
 Boic. p. 3. l. 3.
 Struv. Pe-
 riód. 10.
 sect. 8.
 Merc. Gal-
 lob. tom. 12.
 lib. 3.*

Postquam Bohemiæ Protestantes ob-
 latam Rudolphini diplomatis, quod
 præcipue violatum querebantur, con-
 firmationem rejecerant, sat manifeste
 prodidere, quod *nonnisi Religionis ob-*
tentu præconceptam Imperii, Domusque
 Austriacæ ruinam tegere intenderint;
 vix enim quotidie affluentibus Sectario-
 rum auxiliis exercitum suum vehemen-
 ter amplificatum cernebant, cum illico
 Ferdinandum Regem suum exaucto-
 randi, exterumque Principem ad Regni
 gubernacula extollendi consilia agita-
 rent. Ea de re Legatos misere ad Sa-
 xoniæ & Palatinatus Electores, imo
 nec dubitarunt Carolo Emanuele Sab-
 audix Ducis quasi venale diadema Bo-
 hemicum proponere, oblato sesquimil-
 lionis aureorum pretio ac quinque ar-
 matorum millium, expensis suis alen-
 dorum sponsione. Fovebat præcipue
 eorum consilia Fridericus Palatinus Ele-
 ctor, qui eis auctor exstitit, ut con-
 ventui

ventui de Rege Romanorum cooptando Sæc. XVII.
 obluctarentur: Manifestius autem eis- Sæc. 1618.
 dem rebellionem in Cæsarem, Regem-
 que suum suadebant Foederati Belgii
 Ordines sectæ suæ focii, qui Bohemos
 magis magisque commoventes, sedulo
 eos hortabantur, ut pacificationis spe-
 cie circumveniri se nullatenus pateren-
 tur, sed exemplo quoque suo prægra-
 vem dominatum, ac obedientiæ jugum
 excuterent: eam in rem omne etiam
 studium pollicebantur. Ut ergo Cæsa-
 ris copias prævenirent, eorum jussu,
 prior Turrianus Comes unacum Kynz-
 kio maxima, qua potuit celeritate in
 Bohemiam irrumpens, Budovisium ur-
 bem, eoquod in Cæsaris obsequio im-
 mota perstitisset, acriter oppugnare
 cæpit: vicissim vero Tampierus Comes
 primo Landsteinium, irritò licet cona-
 tu, aggressus, Bistricium contendit,
 illudque oppidum occupavit, in eoque
 circumjectis aggeribus, ductisque fos-
 sis sese communivit, promotisque ad
 Novodurnum seu Neuhusium castris,
 cum a rebellibus frustra deditionem po-
 stulasset, incensis eorum suburbiis Pil-
 gramium festinavit, quo prius perve-
 niens, in via submissas a Turriano
 suppetias delevit, quamvis seditioso-
 rum copiis eum strenue insequentibus,
 ad Bistricii pene portas usque se re-
 cipere

Sæc. XVII. A.C. 1618. Struw. Hist. Germ. Period. 10. sect. 8. Merc. Gallob. tom. 12. lib. 3. Hist. de la rebell. de Bohem. cipere compulsus esset; retrogressis autem hostibus in finitima Bohemicæ factionis loca populabundus subinde erupit, Gomiziumque oppidum altu interceptans, illud magna annonæ copia refectum militibus suis diripiendum permisit, eo fine, ut validum Pilsensibus, qui Bohemorum rebellium sectam perfidiamque detestabantur, præsidium importare posset: ipse vero postea a Cæsare Viennam revocatus, Bucquoio Comiti Cæsarei exercitus imperium celsit. Hic autem per Moraviæ fines Bohemiam ingressus, Teutobrodam urbem ceperat.

§. XXIV.

Dolosa Correspondentium Principum consilia in favorem rebellionis Bohemicæ.

Struw. Hist. Germ. Period. 10. sect. 8. Merc. Gallob. tom. 12. lib. 3. Hist. de la rebell. de Bohem. Interim A catholici in Germania, Federis Correspondentium seu unitorum Protestantium Auctores, Ducesque, unice in id intenti erant, ut rebelles Bohemos consiliis & suppetiis ad continuandum belli cursum adjuvare possent, eo hujus opis emolumento, ut Mathia Cæsare in Bohemia curis armorum demerso, ipsi interim eo licentiosius in Imperii viscera & Catholicorum bona armis suis grassari possent. Ut autem per-

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

perversum hoc consilium aliquamdiu tegere valerent, missis ad Cæsarem Legatis eundem a bello Bohemis inferendo subdole dehortabantur, eodem tamen tempore non modo seditiosis reconciliationem cum Cæsare dissuaserunt, sed ipsos etiam Bohemix A catholicos instigarunt, ut studiose Cæsarem a bellicis in Bohemiam expeditionibus avertere niterentur. Insuper futuri auxilii a Germanix Protestantibus promissi fiducia Bohemos eo impellebat, ut missis ad Cæsarem literis die vigesima quinta Septembris exponerent, quod Cæsaris exercitum in Bohemiam irrupisse, ægerrime ferrent, cum tamen omnes sacrosancte Cæsari affirmarent, quod in fide ejus, ut *hactenus* (scilicet, inchoato jam in Imperatorem bello) semper perseverare velint, plurimumque lætentur, quod Cæsar omnia eis concessa privilegia sarta tecta conservare velit: proin sperarent, quod exercitus sui progressum inhiberet, sibi que persuasum haberet, *se, dummodo de religione sua securi essent*, plene Cæsaris expectationi satisfacturos. Speciosis hisce non minus ac fallacibus promissis minime collusit operis constantia; quippe eodem tempore a Foederatis Belgii Ordinibus, necnon ab ipso Turcarum Imperatore, uti fama ferebat, auxilium

Sæc. XVII. lium petierunt, Moravosque, & Sile-
 A. C. 1618. fitas Protestantes, qui de rebellium pro-
 posito adhuc minus edocti, auxilio ef-
 se recusabant, jamque submissas copias
 ad Brigenſis Ducis relationem revoca-
 verant, datis ad eos literis, transmis-
 ſaque apologia ad rebellionis ſocietatem
 animarunt. Quapropter Imperator Bo-
 hemorum fallacias probe proſpiciens
 ad doſas eorundem literas reſpondit,
 quod ad hanc expeditionem pro aver-
 tendis malis, quæ ſuis ſubditis fide-
 libus tam Eccleſiaſticis quam Politicis
 ex ipſorum iniquis auſibus imminerent,
 fuiſſet coactus, eoquod paternas ſuas
 admonitiones ſpreviſſent, ac ipſimet
 expeditionum bellicarum initium feciſ-
 ſent, proin ad officium redirent, cum
 indignum foret, ſi Cæſar cum armatis
 ſubditis paciſci cerneretur.

„Equidem, pergebat Cæſar, inno-
 „centes affligi, & patriæ damna inferri
 „ægerrime fero, ejus tamen cauſſa in
 „paucos ex vobis ſcilicet Pragenſis tu-
 „multus Auctores eſt refundenda; hi
 „enim, ut promeritas evitarent poenas,
 „ceteros ementito Religionis oppreſſæ
 „obtentu, minisque ſibi ſeditionis ſo-
 „cios adjunxerunt: de cetero, ſi reiſſa,
 „ut aſſeritis, fideles eſtis ſubditi, a
 „male uſurpato hætenus imperio abſti-
 „nete, dimiſſoque milite adverſus
 „me

„me, Regemque vestrum in aciem e- Sæc. XVII.
 „ducto ad quietem vos componite, Cæ- A. C. 1618.
 „fareisque edictis pareatis velim, non
 „autem vestra bona, privilegia & liber-
 „tatem opprimi, falso obtentite, eo quod
 „hæc, imo & *litteras Majestatis*, alia-
 „que pacta me conservaturum jam pri-
 „dem recepi, atque etiamnum in ea-
 „dem persisto sententia, simulque pol-
 „liceor, justitiam omnibus damno quo-
 „dam præter meritum affectis plene ad-
 „ministratum iri: militibus quoque
 „meis in mandatis dedi, ut nihil de-
 „trimenti fidelibus subditis meis infe-
 „rant. „ Quoniam vero rebelles Bo-
 „hemi iisdem literis, quibus Saxonix
 „& Palatinatus Electores, necnon Sile-
 „siae Ordines in sui defensionem sollici-
 „tabant, simul Ferdinandum Regem,
 „& Maximilianum Archiducem, ut pro
 „ipsis Cæsaris clementiam exorarent,
 „subdole rogassent, hinc Ferdinandus
 „eisdem hæc in responsis dabat: „per-
 „cepto Bohemix tumultu etiam non
 „rogatus de turbis hisce componendis
 „cum Cæsare egi, idem etiamnum præ-
 „stabo, meque effecturum spero, ut
 „turbæ motus isti omnes componantur,
 „dummodo vobis ipsis vestra inobedien-
 „tia impedimento non sitis. Cum igi-
 „tur Mathias Cæsar & Ferdinandus Rex
 „ipsis omnia, quæ postulabant, & de
 „qui-

Sæc. XVII. quibus querebantur, clementissime in-
 A.C. 1618. dulissent, ipsi tamen adhucdum rebel-
 lionem suam toto studio profecuti fue-
 rint, manifeste patet, quod hosce mo-
 tus concitando unice Cæsaris, Regis-
 que sui imperium excutere, Domum-
 que Austriacam evertere, Ecclesiasti-
 corum & Catholicorum bona sibi ven-
 dicare, & Cæsaris iram, quam audaci
 suo facinore provocabant, armorum
 violentia prævertere intenderint; sua
 igitur agendi ratione semetipsos men-
 dacii arguebant, cum toties, palam-
 que profiterentur, *se nihil adversus Cæ-
 sarem, Regemque suum moliri*, sed dun-
 taxat se suæque sectæ libertatem defen-
 dere. Ceteri Bohemi ad Maximilia-
 num quoque Bavarix Ducem suos de-
 cernebant Legatos, supplices, ut mili-
 tes in sua ditioe conscribi, aut in
 Bohemiam conscriptum transmitti non
 permetteret: quibus tamen Dux acriter
 exprobat, quod Cæsareos Ministros
 armata manu aggressi sint, & insuper
 Ecclesiasticos nequidem auditos Regno
 expulerint: quod nonnisi in odium fi-
 dei Catholicæ ab ipsis fuisse factum
 edicebat.

Jæger.
Hist. Eccl.
l. 8. c. p. 274.

§. XXV.

§. XXV.

Sæc. XVII.
A. C. 1618.*Melchior Cleselius Cardinalis in custodia datus.*

Hoc item anno Melchior Cleselius sibi oppido infestam experiebatur fortunam. Erat is Petro Pistore in Austria natus, animo tamen, ac moribus ad aulam accommodis, necnon tanta scientia, industria, rerumque gerendarum dexteritate præditus, ut apud Mathiam Cæsarem gratia & auctoritate plurimum valens, ex arbitrio suo Imperium administrare diceretur: Hæc ipsa vero sua apud Imperatorem auctoritas, quam publice quandoque nimis audacter efferebat, magnam eidem conflabat invidiam, præcipue apud Maximilianum Archiducem, & Ferdinandum Regem: Variant autem Scriptores in assignanda hujus odii causa & Authore; nonnulli enim inculpant hæreticos & præcipue Calixtinos, qui a Clesellio multos ad Catholicam veritatem revocatos indignati, eundem de Sectæ, & Nationis suæ privilegiis ipso Authore a Mathia violatis infimularunt. Alii Scriptores causam coniiciunt in Hispanos, qui Imperii negotia sibi vindicare intenti, ægre ferebant, quod Ferdinando, quo sine liberis decedente Bohemix

Arth. Dantisc. tom. 12.

lib. 2.
Barre Hist. d'Allemagne tom. 9.

Jæger. l. c. Ciacon in vit.

Paul. V. p. 441.

Gramond. Hist. Gall. lib. 4.

Nanus Hist. Priorat.

Hist. di Ferd. II. p. I. l. I.

Hist. Eccles. Tom. LVI.

G

hemix

Sæc. XVII. hemiæ Regnum in Hispanos transferri
A. C. 1618. sperabant, exercitus Imperium a Cæsare fuerit primo denegatum, demum vero concessum quidem, ea tamen lege, ne Ferdinandus quid in bello susceperet sine præscitu aut consilio eorum, quos ei adungere Cæsar velit. Accusabatur insuper Cleselius ab Hispanis, quod Hæreticis plus justo faveret, in eorumque favorem anno 1609. edictum de libero Sectæ usu impetrasset, neque magnitudinem Domus Austriacæ pro viribus tueretur, ac officia publica exponeret venalia, quod tamen haud verosimile fuit, eoquod hic Cardinalis in pingui etiam Episcopatu ne tenues quidem opes possedisset. Ut ut autem res se habuerit, id omnino certum est, quod instigante Ognato Oratore Hispano Cleselius ex Hungaria Viam reversus die vigesima secunda Julii coram Ferdinando Rege, & Maximiliano Archiduce in arce comparere iussus, unacum Nuntio Apostolico ad aulam processerit: ast ab alloquio exclusus, per Sigismundum Panierum & Tampierium percipere coactus fuerit, decretum esse a Domo Austriaca, necnon cum Papa transactum, ut ob male administratam Provinciam, causasque alias plures haud ultra in Aula toleraretur, proin deposita Purpura nigrum
 in.

indueret habitum, ac Panierum nulla Sæc. XVII.
mora sequeretur. Frustra obnitebatur, A. C. 1618.

coelumque ac terram implorabat Cleselius, qui captus, curruque impositus, inscio Imperatore, & fiscivisset, non passuro ad fines Styriæ, indeque porro in Tyrolensem Regionem abstrahitur, non quidem ad profanos carceres detrusus, sed in custodiam cuidam Abbati traditus, ubi usque ad annum Domini millesimum sexcentesium vigesimum tertium hæsit. Abducto Cardinale literæ ejus, & quicquid in arcano habuit, evolvebantur, Rex vero necnon Maximilianus Archidux ad Cæsarem sese conferebant, eumque de gestæ rei serie, causis que captivitatis plene edocebant. Fertur tamen, quod Mathias hujus Cardinalis fatum iniquo ferens animo plures noctes insomnes duxerit, sæpiusque exclamarit, *reddite mihi Cleselium, restituite Cardinalem*: tandem vero Dietrichsteinus Cardinalis, Vir magnæ auctoritatis & judicii allatis validis rationibus inquietos Cæsaris motus composuit. Vehementius autem indignabatur Pontifex, qui hujus facinoris conscios censura Ecclesiastica in-nodare decreverat, id tamen præpediente Bellarmino Cardinale, qui dixerat, quod Principibus permissum sit, captivum detinere Cardinalem, si Res-

Sæc. XVII. publica ingentis damni periculum subi-
 A. C. 1618. ret. Nihilominus Papa captum sibi
 tradi postulans ea de re Fabritium Ve-
 rospium Rotæ Auditorem in Germa-
 niam ablegabat, eo autem re infecta
 Romam reverso, ac Paulo V. interime
 vivis erepto, Gregorius XV. rursus
 eundem Verospium Viennam decrevit,
 tandemque annuente Cæsare Cleffelius
 Romam abductus, ibidem per paucos
 dies in arce Sancti Angeli detinebatur:
 postquam vero causam suam mira elo-
 quentia dixerat, haud invito Cæsare
 ad Viennensem suam Ecclesiam summo
 cum honore remissus est, nunquam de
 Austriacis conqueri auditus.

§. XXVI.

Udenheimium ab unitis Protestantibus solo æquatum.

Struw. Hist.
Germ. pe-
riod. 10.
sect. 8. 9. 10.
Caraf.
Germ. rest.
Arthus tom.
12. l. 2.

Cum interim Protestantes Germaniæ
 Principes Cæsarem variis pacifica-
 tionum artibus detinerent, eumque
 Bohema seditione præpeditum haud fa-
 cile posse malis Imperii subvenire cerne-
 rent, ut turbatis rebus, sectæ ac fortu-
 næ suæ consularent, in jam dudum
 præparatam violentiam erumpebant ad-
 versus Philippum Christophorum Epi-
 scopum Spirensensem, qui Udenheimium
 Spirensis Episcopatus arcem, quæ ho-
 die *Philippoburgum* vocatur, aliquot jam
 an-

annos munitissimum reddebat: Id æger- Sæc. XVII.
 rime ferebant Protestantes, veriti, ne A. C. 1618.
 Princeps Spinola in hanc arcem Hispa-
 num præsidium immissurus esset: Unde
 in vulgus spargebant, hanc arcem ter-
 ris Palatinis esse damnosam, eamque
 contra Spirensis urbis privilegia fuisse
 munitam: Hic obtentus sat validus vi-
 debatur Protestantibus, ut Heilbrunæ
 de evertenda hac arce deliberarent, at-
 que ex eorum sententia Fridericus Ele-
 ctor Palatinus tanquam Advocatus ur-
 bis & Episcopatus Spirensis, unacum
 Duce Würtembergico, Marchione Ba-
 densi, & Christiano Principe Anhalti-
 no die decima quinta Junii assumptis
 quatuor equitum peditumque millibus,
 & mille ducentis fossoribus arcem inva-
 derent, eamque impetrata deditione
 aliquot horarum spatio penitus demoli-
 rentur, unde una hora ad centum mil-
 lia florenorum Episcopo damnum intu-
 lerunt: nihilominus hanc violentiam
 edito in publicum libello honestare ni-
 tebantur, exponentes, quod „hujus
 „arcis munitio *de Consilio & consensu*
 „Electoris Palatini ab Episcopo in-
 „choata quidem fuerit, ne tamen mu-
 „nitissimum propugnaculum erigeretur,
 „obstarent Spirensis civitatis privilegia,
 „vi quorum ad tria milliaria urbi mu-
 „nitionem opponere haud liceret: quam-

Sæc. XVII. „vis autem Episcopus iterato demonstra-
A. C. 1618. „ret, quod hæc fabrica propugnaculi no-
 „men minime mereatur, nec Episcopi
 „nec Capitularium mens unquam fuerit
 „ut hoc ædificium aliis æmulationem
 „aut formidinem moveret, sed dunta-
 „xat hunc locum ita munire voluerint,
 „ut Episcopus, qui ibidem suam sedem
 „habet, cum suis tutus ab externo pe-
 „riculo sese necessitatis tempore con-
 „tinere posset. Nihilominus ab Archi-
 „tecturæ peritis relatum esset, quod
 „firmissimum esset propugnaculum, ex
 „quo in Palatinatum ingens damnum
 „imminere posset; eapropter Elector,
 „cum ad conservandum suum jus, &
 „prævertendum damnum nullam aliam
 „viam, quam vindicationis propriæ ha-
 „beret, structuram hanc merito destru-
 „endam curarit, *sine tamen Episcopi aut*
 „alterius damno, cum ad pacem in Impe-
 „rio cum omnibus, maxime vero cum
 „Ecclesiasticis conservandam paratissi-
 „mus sit, magis autem expediat, ma-
 „lo in tempore occurrere quam post exi-
 „tum viudicare“. His rationibus Pro-
 testantes suam violentiam honestare in-
 tenti destructa hac arce pecuniis, cen-
 filiisque gliscentes Bohemorum motus
 ut laude dignissimos approbarunt, no-
 vasque seditiones ipsi Cæsari summope-
 re noxias, suis tamen rebus percom-
 mo-

modas in Imperio adornarunt: Ut ve- Sæc. XVII.
ro hæc consilia feliciter succederent, Bo- A. C. 1618.
hemos in sua rebellione armis quoque
fovendos rati, mox militem conscri-
psere, atque exterorum opem ad res
hactenus non auditas pertinaciter in-
cipiendas temerarie implorarunt, uti
testatur Carolus Carafa, & ex arcanis
consiliis, quæ in Cancellaria Anhalti-
na leguntur, & infra adducentur, sat
luculenter demonstratur.

§. XXVII.

*Prælium inter Cæsareos, & Bohe-
mos rebelles commissum.*

Hæc dum in Germania gerebantur, *Annal. Boic.*
Carolus Longevallius Bucquonii Co- *part. 3. l. 3.*
mes die nona Novembris Camnizio Bu-
dovisium versus castra moverat, infe-
quentibus eum Bohemorum quatuor-
decim millibus. Hi novissimas Cæsa-
rei exercitus legiones invadere, quos
tamen Bucquoius strenue aggressus,
eosque, dum pontem quemdam præoc-
cupare festinarent, mira celeritate præ-
venit, ac trecentis sclopetariis insidens,
tam feliciter hostes remoratus est, ut
hi ponte interim dejecto grandiora sua
belli tormenta, uti contenderant, tra-
jicere haud valerent. Inter hæc Buc-
quoius etiam repositis suorum Ordini-
bus, in prælium aciem instruxerat, du-

Sæc. XVII. centis ad primum proximæ sylvæ adi-
 A. C. 1618. tum collocatis peditibus, qui assidua
 sclopetorum explosione tamdiu Bohe-
 mos innoxio Sylvæ ingressu prohibue-
 runt, quoad evicto penitus saltu Cæsa-
 rei apertam in planitiem prope Sasla-
 viam evaderent. Concursum igitur
 illic est, tamque ardenti utrinque pu-
 gnandi vincendique aviditate continuis
 quinque horis dimicatum, ut certami-
 ni finem non animi defectio, sed nox
 ingruens imposuerit, cæsi sunt Buc-
 quoianorum quadringenti, Bohemo-
 rum autem, quibus locus ad certamen
 fecundior, & pugnantium multitudo
 copiosior erat, pauciores interiere: E-
 Cæsareis capti sunt ducenti Pragam
 transmissi, quos Bohemi ibidem velut
 in triumphum duxere, atque ad sua
 signa sollicitarunt. Bucquoius vero
 intempesta nocte cum exercitu suo e
 campo discedens, Budovisium oppi-
 dum obsidione liberavit, ac triduo post
 Crumaviam interceptit, impositoque mi-
 lite firmavit, insigni Cæsaris emolu-
 mento & grandi rebellium damno. In-
 terea Ernestus Mansfeldius Comes Pe-
 tri Mansfeldii spurius Filius, secta Lu-
 theranus, moribus ferox, versipellis,
 protervus, impius, ac dissolutæ con-
 scientiæ juvenis, relictis Sabaudi Du-
 cis castris a Germaniæ Protestantibus
 cum

*Hist. d' Alle-
 magne Bar-
 re. tom. 9.
 pag. 464.*

*Merc. Gal-
 loh. t. 12. l. 3.*

cum aliquot armatorum millibus in Bohemiam missus advenerat, summo rebellium applausu exceptus. Hic a Turriano Comite suprema rei tormentariæ Præfectura honestatus, Pilsnæ urbis religioni ac Cæsari fidissime cives ad deditionem & ejurandam fidem sollicitare, detrectantes vero expugnare armisque exuere jubebatur.

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

*Relat. obsid.
Pilsnæ. edit.
1618.*

§. XXVIII.

Pilsnensis urbis obsidio.

Cum autem Protestantes Bohemiæ Procures die decima tertia Augusti datis literis Cæsari exposuissent, quod ipsis nunquam in mentem venerit, ut damnum aliquod Pilsnensibus darent, multo minus, ut hanc urbem obsidione cingerent, hinc cives eorum promissis nimium confisi, a validioribus præfidiis comparandis abstinuerunt: insuper præter omnem expectationem acciderat inchoatæ obsidionis nuntius, eoquod Protestantes ex Rotenburgerensi suo Conventu non ita pridem oblatam a Cæsare pacificationem se gratam habere testati fuissent; cognita igitur iterata eorum perfidia Cæsar apud Saxoniam Electorem, qui hanc quoque pacis negotiationem promovere toto studio adlaborabat, questus est, quod per-

Sæc. XVII fidi hi Bohemi decreta Pilsnensi obli-
A. C. 1618. dione malitiose concordiae viam ob-
 struerent: Maximilianus quoque Bava-
 riæ Dux, postquam Pilsnensem urbem
 a rebellibus jam cingi intellexerat, eos-
 dem missis literis ab ulterioris obsidio-
 nis violentia dehortabatur. Verum
 furdis canebatur, erantque illis arma
 omni pace & quiete potiora: hinc ad-
 moto ad urbem exercitu, nil ad vali-
 dam obsidionem intentatum reliquit
 Mansfeldius, nec aliquid pro sui de-
 fensione Pilsnenses, usque adeo im-
 perterriti, ut Mansfeldius obsidionem
 solvere, atque ad tertium a Pilsnæ mæ-
 nibus lapidem sese retrahere cogeretur:
 quo comperto cives supra fortunam sese
 efferentes, in vicina rebellium loca ex-
 currere, & Mansfeldio ignaviam suam
 imprudentius exprobare cæperant; Ve-
 rum hic crebris hisce contumeliis irri-
 tatus, redintegrata obsidione urbem
 admotis totius bellici apparatus instru-
 mentis tanta vi oppugnabat, ut nuda-
 ta magna mænium parte muralibus
 machinis decussa, domibusque ferme
 cunctis in cineres & ruinam subsidenti-
 bus, tandem die vigesima quarta No-
 vembris urbem deditione caperet, ci-
 vesque armis, portarum clavibus, &
 libertate spoliatos in verba fidemque
 Sacramento seditiosis Bohemiæ Proceri-
 bus

bus adigeret, qui postea tamen die de-Sæc. XVII.
cima nona Februarii anno sequenti a A. C. 1618.
Cæsare proscriptionis pœna multa-
tus est.

§. XXIX.

*Protestantes Bohemi in Austriam ho-
stiliter excurrentes.*

Postquam Turrianus Comes rebellio-
nis Princeps Silesitas a Sacramen-
to Cæsaris ad conjurationis Bohemicæ
partes pellexerat, eosque ductore Mar-
chione Brandenburgico Jægerndorffii
Dynasta, in Bohemiam contra Cæsa-
rem pugnatu-^{Barr. Hist. d' Allemagn. tom. 9. Merc. Gal- lob. l. 3. t. 12. Annal. Boic. l. c. Carafa l. c.}ros acciverat, mox copias
suas in geminum partitus est exercitum,
quorum primum Marchio, alterum ve-
ro Comes duceret; sub idem tempus
Austriæ Ordines tam Catholici, quam
Protestantes ex mandato Cæsaris co-
mitia agebant, in quibus de validis
Bohemiam contra rebelles defendendi
mediis deliberaretur: cum vero Prote-
stantes, quibus non patriæ salus, sed
sectæ libertas cordi erat, de Cæsaris
propositione agi nollent, nisi prius de
abrogandis, quæ Imperatori scripto-
tenus consignabant, existimatis grava-
minibus decerneretur, & quid de Ca-
tholicis sperandum cognoscerent, hinc
Mathias Imperator rursus Bohemos
officiū

Sæc. XVII. officii sui admonens, jussit Ordines Au-
A. C. 1618. striacos, ut moras, quas consultando
 trahebant in longum, cum ex eventis
 sua mererentur Consilia, abrumperent,
 & publica privatis anteferrent studiis;
 tempus enim mutuis altercationibus ob
 Religionis dissidia otiose terebant, dum
 hostis interim, aliquot jam locis Au-
 striæ finitimis potitus, ipsis Austriæ fi-
 nibus ad Catholicorum præcipue per-
 niciem immineret: Præterea sat com-
 pertum habebat Cæsar, quod Bohemi
 rebelles post captam Pilsnensem urbem
 unice intenti essent, ut vana promissæ
 pacificationis spe bellicum Cæsaris ap-
 paratum retardarent; atque interim
 Cæsarem, cui præter pauca, eaque
 ignobilia Bechinensis tractus oppida
 in Bohemia nil reliquum erat, omni-
 bus insuper ditionibus exuerent, inte-
 rim vero speciosis non minus ac dolo-
 ris verbis pollicerentur, aliud sibi animi
 nunquam fuisse, quam ut sese coram Cæsa-
 re humiliarent, pro Rege suo solum eum
 agnoscerent, & debita sua subjectione pla-
 catum sibi reconciliarent, & a fide, ejus-
 que obedientia ne latum unguem recederent,
 dummodo per conscientiam & Religionis li-
 bertatem id non facere cogantur; quibus
 tamen postremis verbis aperte testati
 sunt, quod eorum sectæ usus debitam
 obedientiam erga legitimum suum Prin-
 cipem,

*Boh. Resp.
 ad Sax.
 Elect. let.*

*Epist. Bo-
 hem. Protest.
 ad Bavar.
 Princip.*

cipem, si Catholicus est, excludat. Sæc. XVII.
 Quam sincera autem fuerit eorum obe- A. C. 1618.
 dientia, patuit, dum pacificationis con-
 ditiones a Cæsare propositas nimium
 sibi periculosas, & haud tolerandas
 esse perscribere non dubitarent; cum
 tamen Cæsar ab eis haud amplius pe-
 tiisset, quam ut redirent ad officium,
 arma iniqua deponerent, ab usurpata
 Regni administratione abstinerent, at-
 que edictis Cæsareis parerent, vicissim
 vero Cæsar eis polliceretur, quod co- Boh. lit. de
 pias suas revocare, præteritorum obli- condit. tract.
 visci, & de molestia nulli inferenda ca- ad Cæsar.
 vere velit. Enimvero nimium duræ
 erant hæ conditiones a legitimo Prin-
 cipe præscriptæ ejusmodi rebellibus
 subditis, qui tam arte factionis, sectæ-
 que suæ studio detinebantur, ut nul-
 lum alium Regem agnoscere vellent,
 nisi qui sub duplici specie communica-
 ret, & Papam vocitaret Anti-Chri-
 stum: Hoc fanatici impetu motus
 Schlikius Comes libellis per Provincias
 sparsis intrepidam posthac Religionis li-
 bertatem, & opimas e bonis Ecclesia-
 sticis prædam pollicitus, populos ad re-
 bellionis societatem sollicitabat, de-
 mum cladibus, prædisque faciendis
 intentus, ad Budevium mille Cæsa-
 reos delevit; pariter Schwenbecius Co-
 mes sectæ socius Zwetelam oppidum &
 Abba-

Sæc. XVII. A.C. 1618. Abbatiam infestans, cum quatuor ple-
rumque prædonum millibus ad nonum
 usque milliarium propius Viennam ex-
 currens, Hochfurtum, pluraque Mo-
 nasteria diripuit; nihilo moderatius age-
 bat Turrianus Comes, qui itidem in
 Austriam Viennæ viciniorem, viam
 aperientibus Anisianis, ut mox refere-
 mus, cum valido exercitu irrumpens.
 Bucquojanos in montes Austriæ vic-
 nos profugere compulit, ac demum va-
 rie cis Danubium in Austria vagus, in-
 gentem ubique stragem edidit: Nec ta-
 men hæc Turrianorum violentia omni-
 no impune abibat, quippe Tampierius
 Comes contracta celeriter suorum ter-
 millium manu circa Cremifanium ali-
 quas hostium phalanges profligavit:
 Cum autem Protestantes Austriæ infe-
 rioris Ordines hisce prosperis Bohe-
 morum adversus Cæsarem successibus
 parum angerentur, hinc non obstabant
 quidem, quo minus extemporales ha-
 berentur Provincialium delectus, nimis
 tamen tenue ac infidum noverant hoc fo-
 re præsidium adversus sectæ rebellionis
 que focios: quocirca Cæsar, ut populi
 sibi fidelis calamitates malaque impen-
 dentia propriæ etiam auctoritatis di-
 spendio redimeret, rursus Turrianum
 Comitem hortatus est, ut positis armis
 bimestres saltem inducias admitteret,
 Regem.

Regemque Ferdinandum culpæ tam Sæc. XVII.
multiplicis deprecatores interpellaret, A. C. 1618.
necnon aliquos captivos cum Jessenio
itidem captivo commutaret. Turria-
nus autem, qui jam Cæsari leges dare,
non vero accipere suetus erat, Panzo-
num ictum, ac Villingum quidem di-
misit, cetera autem injussu suorum Fœ-
deratorum facere, sibi haud integrum
esse respondit. Postea suam in Austriam
irruptionem edito scripto excusare haud
dubitabat, allegans se ad id coactum
fuisse, ut hostibus suis, scilicet Cæsari,
copiisque eidem fidis, *aditum in Bohe-
miam præcluderet, omnemque vim a sub-
ditis, fidelibusque suis amicis propelleret.*

§. XXX.

*Anisiani Austriaci Protestantes in Cæ-
sarem rebelles.*

Haud minus insolentes, atque in Cæ- *Annal. Boic.*
sarem pervicaces sese exhibebant *num. 30.*
Sectarii ad Anisum fluvium siti. Ili e- *Bellus laur.*
nim, quicquid in Religionis negotio *Austr.*
sibi placeret, etiam licere, ac concedi *p. 127. l. 3.*
impudentia hucusque non audita a Cæ- *Khevenhüll.*
sare exposcebant, repulsam autem passi *lib. 9.*
futuræ defectionis specimina palam ede-
debant, nam inconsulto Cæsare secun-
dum Danubii ripam propugnaculum
suggesta humo, ductaque per ambitum
fossa

Sæc. XVII. fossa excitarunt, sylvestresque Bohemi-
A. C. 1618. ci saltus angustias decussatim posi-
tis arboribus egressui clauferunt, eo
fine, ut Bucquoium, ceterosque Du-
ces Cæsareos ultro citroque com-
meandi facultate intercluderent, eos-
que prohiberent, ne in Bohemos re-
belles, quibuscum ipsi clandestina fo-
vebant consilia, exercitum per Austriæ
fines ducere possent: Ea res cum ad
Maximiliani Archiducis & Passaviensis
Episcopi aures pervenerat, horum hor-
tatu Cæsar nulla mora jussit Anisianos,
ut dejecta munitione vias disseptas a-
perirent, Cæsaris copias armorum so-
cietate, ultro citroque commeandi op-
portunitate, & si res deposceret, an-
nona juvarent. Nihilominus ut lucu-
lenter demonstrarent Anisiani Prote-
stantes, quod eorum consilia nil nisi a-
pertam respicerent rebellionem, contra,
quam Cæsar mandasset, egerunt univer-
sa. His denique singularis perfidiæ
monumentis Protestantes annum a Se-
ctæ suæ sæculo nuper celebrato primum
reddidere celebrem, clariusque futu-
rum malorum præsagum, quam ille
cometa, qui hoc anno die decima sex-
ta Novembris minaci cauda tanquam
flagello quopiam, seu ut alibi visus est,
serpentini gladii mucrone armatus ap-
paruit; unde paulo post monetæ aureæ
argen-

argenteæque fuerunt procusæ hoc le- Sæc. XVII.
 mate : *ardet offensi Numinis astrum.* Cen- A. C. 1618.
 set (*) Petitus Parisiensis celebris mu-
 nitionum Præfectus, quod Cometa,
 qui anno 1664. apparuit, fuerit idem
 cum Cometa hujus anni.

§. XXXI.

*Protestantium Germaniæ Principum
 consilia adversus Cæsarem &
 Catholicos.*

Ut Protestantes Germaniæ Principes Caraf. com.
 eo validius Bohemos in sua seditio- de Germ.
 ne fovere, Cæsaris jugum excutere, rest. Struv.
 turbatisque Germaniæ rebus, oppres- Period. 10.
 sisque Catholicis sectam suam propaga- Sect. 8. §.
 re valerent, Fridericus Palatini Elector, 10.
 Christianus Anhaltinus, & Joachimus Cancell. An-
 Ernestus Brandenburgicus Duces, qui halt.
 a suis Triumviri appellitabantur, ar-
 cana volutabant consilia, quorum no-
 titia præter Albertum Solmensem Co-
 mitem, Volradum Plessium, Ludovi-
 cum Camerarium, Achatium & Christo-
 phorum de Dona nemini alteri ex fæde-
 ratis fuit communicata. Præprimis
 igitur, postquam Palatinus ex copiis a
 Sabau-

(*) In sua dissertatione de Cometarum na-
 tura Parisiis anno 1665. edita.

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Sæc. XVII. Sabaudix Duce dimissis duo peditum
A.C. 1618. millia ductore Mansfeldio receperat,
 hi Triumviri spe ad majora audenda inflati ab eodem Sabauda exercitum quindecim millium, misso hanc in rem Legato petebant, eo fine, ut delectu habito in Herbipolensi Episcopatu, Alsatiam invadere, eamque Friderico Palatino asserere, Tyrolis atque Italix transitus obsidere, necessariam Bohemis opem tam suppeditatis pecuniis quam copiis clam ferre, ac demum mare Adriaticum cum Oceano conjungere valerent. Conclusum pariter inter eos fuerat, ut res eo deducatur, quatenus Vicariatus Imperii, perinde ac si interregnum esset, substitueretur, simulque Catholici Episcopatus, servata partium æqualitate distribuerentur, eadem dexteras & cautella adhiberetur, ut suspicio esse nequiret, quod uniti Principes non modo Catholicos Status, sed ipsam etiam Catholicam Religionem extirpare intendant: Tempore autem ejusmodi interregni gravamina iterato inculcata (resecta omni deinceps amica compositione) nonnisi armorum vi expedirentur, huncque in finem Palatinus Sabaudi copiis in expeditione Bohemica uteretur, hacque ratione sibi Bohemorum animos conciliaret. Initus postea fuit ab hisce Triumviris Conven-

tus

tus, in quo de ingenti pecuniarum sum-
ma pro futuro bello, de Palatino Ele-
ctore ad coronam Bohemiæ promoven-
do, de summo exercitus imperio eidem
deferendo, necnon de duobus Legatis,
quorum alter cis Rhenum, alter vero
in Franconia imperaret, substituendis de-
liberatum est. Præterea Triumviri,
cum Brisacenses Catholicos opprimi &
sine Badensi Marchione Adriaticum
mare cum Oceano conjungi, haud pos-
se, probe cognoscerent, hinc ipsum
admonendum esse censuerunt, ut con-
silio particeps opportunam sibi ditionem
invaderet. Proponebant insuper, quod
Fridericus Palatinus Elector, *pro inna-
ta sua modestia*, uti falso affirmabant
*non quidem ad coronam Bohemicam aspira-
ret*, eadem tamen ipsi assereretur, eo-
quod Status Bohemici, utpote nova-
rum rerum cupidi quam maxime in
hanc mutationem inclinarent, gauden-
tes contra Ferdinandum Regem has
turbas excitari: Sabauda insuper Duci
dignitatem Imperialem pollicebantur,
si ejus auxilio Palatinus Elector coro-
nam Bohemiæ assequeretur, cum ni-
hil sit dubitandum, quin hic duorum suf-
fragiorum in Collegio Electorali potens,
Brandenburgici etiam voti securus, faci-
le etiam Trevirensis Electorem in ejus
partes inducturus, tantum beneficium

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

H 2

debi-

Sæc. XVII. debita gratitudine compensando par fu-
A. C. 1618. turus esset. Hæc porro Protestantium
 consilia luculenter eo tendebant, ut
 Bohemici tumultus ope Cæsarem aut
 omnino exauctorarent, aut Religionis
 libertate armis extorta pacem nancisce-
 rentur, qua Imperatorem facerent ser-
 vum, & perpetuum suorum subditorum
 mancipium: eo ex fine sua privilegia,
 quæ per violentiam extorserunt, sem-
 per latius, quam per Imperii leges per-
 missum, extendere nitebantur; post-
 quam enim se mera sectæ *tolerantia* con-
 tentos fore simularant, paulopost *æqua-*
litatem cum Catholicis deposcebant, dein
 nec hac contenti, conjuratione facta
 Religionem Catholicam ex universa
 Germania primum sub violatæ pacifica-
 tionis obtentu, dein armorum potentia
 extirpare moliebantur.

§. XXXII.

*Pax inter Turcarum Imperatorem &
 Persiæ Regem.*

Sagredo

Mem. de Mo-
narch. Ot-
tom.

Merc. Gal-
lob. tom. 12.
lib. 3.

Ludolff
Schaubüh-
ne cap. 11.

Postquam Mustapha ab Ottomanico
 Solio in carcerem a Vezirio seu su-
 premo militiæ Prætore retrusus fuerat,
 Osmanes Achmetis filius natus maximus
 per eundem Vezirium imperii guberna-
 cula Mense Januario cepit: Hic et si
 duodecenni non major, ingenii tamen
 tum

tum fervidissimi Princeps a rebellibus Sæc. XVII.
 Hungaris Protestantibus sollicitatus, A. C. 1618.
 Mehmetem Janissarorum Tribunum ad
 Bohemos destinare Legatum, decreve-
 rat; inde sparsus brevi rumor erat,
 quod Acatholici in Bohemia Turcarum
 Imperatorem ad faciendum in Hunga-
 riam impetum literis suis sollicitassent,
 & quamvis harum literarum exemplar
 ad Cæsarem fuisset transmissum, hanc
 tamen suspicionem Protestantes Bohe-
 mi a se alienaræ nitebantur, nullo alio
 in sui defensionem allato argumento,
 nisi quod *Religione sua prohiberentur, quo-
 minus cum jurato Christiani nominis hoste
 consilia agitent, aut in Christianorum per-
 niciem eum excitent*: nihilominus Prote-
 stantes Germaniæ Principes in Roten-
 burgico conventu congregati in suis ad
 Cæsarem literis insinuare haud dubita-
 runt, quod si Cæsar Bohemicam expe-
 ditionem intermittere neglexerit, peri-
 culum foret, ne Christianis in propria vis-
 cera sævientibus, & Hungariæ propugna-
 culis omni apparatu bellico ad turbas istas
 adhibito nudatis, ad irruptionem facien-
 dam Turcis occasio præbeatur. Ceterum
 Osmanes nondum aperto bello Hunga-
 ros Protestantes Regi suo rebelles de-
 fendere, haud consultum arbitrabatur,
 folio suo contra Persicam potentiam
 necdum satis firmato; quocirca e Thra-

Sæc. XVII. A.C. 1618. cia & Natolia præprimis lectum val-
 dumque exercitum adversus Schach-
 Abam Parthorum, Perfidisque Regem
 emisit. Concursum quoque summis
 utrinque viribus est ad Ardavillam ur-
 bem, initoque prælio millia propemo-
 dum octoginta Turcarum, Persarum-
 que promiscue deleta sunt, & quam-
 vis Turcarum clades longe major esset,
 nihilominus Persarum Rex suorum stra-
 ge perterritus, victoriæ suæ toties re-
 portatæ cursum ultro repressit, pertur-
 batusque adversæ fortis metu pacem in
 posterum ab Osmane II. quæsierat, an-
 nuumque sericarum telarum tributum
 pendere promiserat: Hanc pacis con-
 ditionem Vezirius fastidiose trutinans,
 in interiora Persici Regni victricibus suis
 armis penetrabat, ubi tamen ingenti
 annonæ penuria pressus, pacem ea lege
 firmabat, ut Ottomanico exercitui Per-
 sarum Rex copiosam adveheret anno-
 nam: quo factò anno sequenti concor-
 dia utrinque stabilita est, interim vero
 Mogolis Rex Candoharam Metropolin
 Persis astu eripuit, & Turcarum Impe-
 rator magnam cladem a Melitenfibus
 accepit. Hi enim cum duodecim navi-
 bus classem Turcicam ex Syria redu-
 cem aggressi, collectum undique tribu-
 tum trigelies centum millium aureorum
 cum opima præda interceperunt. Pau-
 lopost

lopost Osmanes ad Ludovicum XIII. Sæc. XVII.
in Gallias Oratorem decrevit, ut ob A. C. 1618.
Franciæ Legatum Constantinopoli a
Mustapha male acceptum Regi satis-
faceret.

§. XXXIII.

*Conspiratio contra Venetos feliciter
detecta.*

Pacis inter Ferdinandum & Venetos *Jäger. Hist.*
instauratæ primordia Reipublicæ *Eccl. l. 8.*
oppido funesta accidissent, nisi inten- *cap. 8.*
tatam perniciem Dei Providentia in *Ferrer. cont.*
ipso mali machinatores detorsisset; *Hist. Hisp.*
quippe Jacobus Piereus natione Gallus, *tom. I. c. 2.*
patria Normanus, celeberrimus Pira- *§. 135.*
ta, homo ad quævis audenda procli- *Ziliolo p. 2.*
vis, & ad omne periculum intrepidus *l. 1.*
flagrante Austriacos inter & Venetos *Nanni Hist.*
bello Venetias venit, injuriam, qua se *Venet. l. 3.*
ab Offuna Pro-Rege Neapolitano affe- *pag. 186.*
ctum fingeat, ulturus: Hic obtentus *Brachel.*
Venetis adeo spectabilis videbatur, ut *Hist. l. I.*
hunc hominem ad sua signa reciperent,
spe concepta, quod hic Pirata utilem
adversus Austriacos atque Hispanos o-
peram Reipublicæ præstare posset, præ-
cipue cum præter plures naves insuper
Longladam insignem pyrobolarium plu-
resque magnanimos juvenes secum
conduceret. Monebat Simeon Conta-

Sæc. XVII. rinus tum Romæ Legatus Rempubli-
A.C. 1618. cam, ut caute ageret, eoquod rumor
 esset, quod Ossuna Dux, Petrus Tole-
 tanus & Bedmarus Marchio per ejus-
 modi homines insidias Venetis struere
 machinarentur. Hujus suspicionis fa-
 ma ad ipsas etiam Ossunæ aures per-
 venit, qui inde graviter offensus, clam
 Pieri uxorem in carcerem conjecit,
 maritum vero a suis obsequiis olim pro-
 fugum amplis promissis ad reditum sol-
 licitavit, hancque in rem ad eum lite-
 ras dedit, quas cum Piereus Senatui
 exhiberet, Ducemque destructis ab eo
 insidiis falso accusaret, tantam sibi a-
 pud Venetos conciliabat fidem, ut in
 armamentarium unacum Longlada ad
 exercendam artem pyrobolicam, fusciperetur. Obeunte autem Nicolao Do-
 nato Duce Veneto statim plusquam se-
 xaginta militares Tribuni in secretas
 contra Senatum indignationes & cri-
 minationes erumpebant, vel ob soluta
 sibi maligne stipendia, vel quod missio-
 nem denique parum pro meritis
 honestatam aut donatam acceperint.
 Hi ergo suæ indignationi plus æ-
 quo indulgentes, in Reipublicæ per-
 niciem conspirarunt, atque in perversi
 sui consilii societatem adlecto Pie-
 reo, ceterisque ejus sociis, Senatum
 trucidare, Curiam & urbem injectis
 flammis

flammis delere condixerunt: Commu-
 nicabant hi parricidæ tanti sceleris con-
 filia aliis insuper septingentis per urbem
 sparsis: extra ditionem quoque circiter
 mille partim Gallos partim Burgundio-
 nes, & variarum Nationum homines
 in audaciam exercitatos disperferant,
 eo fine, ut dato signo fociis suam jun-
 gerent operam: accersebatur quoque
 quidam Anglus nomine Haillotus, qui
 navigio variis ad fuscitanda & propa-
 ganda incendia idoneis instrumentis,
 onerato appelleret: Istriam versus ma-
 jores naves belli tormentis, & securi-
 bus, quibus pontes & transitus inter-
 scinderentur, flammamque restincturis
 aditus eriperetur, instructas tenebant:
 in urbe vero Langladus armamenta-
 rium nitrati pulveris vi unacum forni-
 cibus quinquaginta arcuatis in aerem
 protruderet, alii officinam monetariam,
 potioraque urbis loca occuparent, au-
 daciores autem Curiam & principalium
 Senatorum ædes invaderent, ut occi-
 sis Primoribus reliqui eo facilius in or-
 dinem redigi possent. Jam Mensis Ma-
 jus exequendo huic consilio præstitutus
 advenerat, quin in tam ingenti conju-
 ratorum numero, quod satis rarum
 est, ullus arcanum proderet, jamque
 noctu ex condicto appropinquabant na-
 vigia, quæ tamen exorta subito tem-

Sæc. XVII.

A. C. 1618.

Merc. Gal-
lob. tom. 12.
l. 2. & 3.

H 5

pelta-

Sæc. XVII. pestate partim contrafacta, partim dis-
A. C. 1618. jecta fuere: Tandem vero Gabriel Mont-
 cassinus patria Normanus, & Baltha-
 sar Juven ex Delphinatu oriundus, pro-
 ditionis conscii, ob dispar tamen cri-
 men carceri addicuntur, ex quibus u-
 nus, ut promeritas effugeret poenas,
 conspiratione patefacta, calamitatis in-
 de imminentis effugiendæ viam ape-
 ruit. unde continuo proximis quibus-
 que, quos ille manifestaverat, arreptis,
 scelusque falsis ceteri, quotquot in ma-
 nus venerant, laqueo e collo, partim
 a pedibus suspensi poenas dederunt;
 Nobiles etiam aliqui Veneti proditio-
 nis participes nocturno tempore, ne de-
 decori familiæ essent, undis submersi
 perierunt, pari supplicio die decima
 Octobris ducentis extra portum affectis
 reliqui debitas poenas diffugiis eluserunt;
 quidam tamen Præfectus natione Gal-
 lus, nomine Sadoperus ad triremis ma-
 lum a pedibus suspensus periit, Pie-
 reus denique & Langladus in mare præ-
 cipites acti, suffocati fuere. Ceterum
 Bedmarus Hispaniæ Legatus, eo quod
 conjurationis Auctor a nonnullis habe-
 retur, in summo versabatur discrimine,
 ne a furente populo vivus discerpere-
 tur. Ossuna vero Prorex Neapolitanus
 multis contendebat, nullam partem
 in ea conspiratione se habuisse: id igi-
 tur

tur omne, ne Hispaniam vicinam irri- Sæc. XVII.
taret, provide dissimulabat Senatus, A. C. 1618.
qui unacum Reipublicæ Duce Antonio
Priulo Donati Successore die vigesima
ejusdem Mensis ad Templum Divi
Marci processit, pro detecta conjura-
tione solemnes Deo acturus grates. Pau-
lo post morbus Venetiis admodum per-
niciosus invaluit, quo non pauci quo-
tidie correpti perierunt: eodem quo-
que morbo & peste simul Constantino-
poli singulis diebus circiter mille quin-
genti absumpti sunt, excitatoque in-
genti incendio plusquam quadringentæ
ædes conflagrarunt, Janitsaris interim
Christianorum & Judæorum tabernas
pro more suo diripientibus.

§. XXXIV.

*Grisonum tumultus in Rhætia contra
Catholicos.*

Sub idem ferme tempus Rhæti seu Gri- Ferrer. l. c.
sones secta Zwingliani in Rhætia Merc. Gal-
Catholicos dire vexabant. Vetus enim lob. tom. 12.
erat dissensio in Valle Telina Rhætos lib. 3.
inter & Valtelinos tam ob controver- Gramond.
sum Dominii jus, quam propter Reli- Hist. Franc.
gionum diversitatem; hi enim Catho- l. 8. p. 387.
lici, Rhæti vero secta Calviniani fue- Bucelin.
rant. Gallis antiqua foedera erant Rhæt. Chro-
cum Rhætis, Hispanis autem, & nunc nolog.
Austria-

Sæc. XVII. Austriacis cum Valtelinis: hinc Philippus III. Hispaniarum Rex genti Austriacæ percommodum fore ratus, si

*Khevenhill.
t. 9. p. 138.*

prævalida arce muniretur Mediolanum, qua parte Valli Telinæ imminet, Fidentium munimentum exstrui curabat, obstrepentibus Italicæ Principibus, & præcipue Venetis, quibus etiam exclusis Petrus Toletanus Mediolanensis Gubernator foedus cum Valtelinis perficere nitebatur, hancque in rem die quinta Februarii omne commercium inter Grifones & Mediolanenses edito diplomate inhibuit: vicissim vero Grifones cum Mediolanensibus negotiari prohibebantur, quos Franciæ Orator valide protegebat, ut Hispanos æque ac Venetos a pristino cum iis foedere averteret. Inde vero non modo in Bruxalensi conventu ingens oriebatur contentio inter Calvinianos Præcones, sed præcipue inter Superioris Caput-Oeni cives, dum hi de nova Magistratus electione deliberarent; quippe inferioris Tasanæ Vallis incolæ Venetis, Superioris vero favebant Hispanis, proin Plantanis Fratribus, qui illis in Vallibus capita, columnæque Catholicorum erant. Hos igitur, ut specioso sub obtentu opprimere possent, accusabant inferioris Tasanæ Primores, quod abrogato statu Democratico omnem

nem sibi potestatem per nefas arroga- Sæc. XVII.
 rent, exterosque Principes, Proceres- A.C. 1618.
 que tam amplis promissis, ac muneri-
 bus conciliarent, ut plus quam præsta-
 re possent, promittentes, nationis exi-
 stimationem apud Fœderatos imminue-
 rent: Ut ergo patriam, libertatemque
 ab hac, ut aiebant, oppressione & ty-
 rannide vindicarent, Curæ primum,
 & postea Turfetti conventum agebant,
 populo armato turmatim confluente.
 Dein variis artibus inferioris Tasanæ in-
 colas ad suas pertraxere partes, atque
 ex singulis Provinciis certum armato-
 rum numerum sibi submitti petierunt.
 Horum potentia freti poenale iudicium
 constituebant, ex cuius sententia in Ca-
 tholicos sævire cæperant. Præprimis
 igitur Joannem Prevostum & Zambrium
 capite damnant, quosdam sedibus suis de-
 jiciunt, alios cædunt, eos vero, qui ex rei
 privatæ necessitate remanserant, Ca-
 tholicam fidem abdicare, & Calvini
 sectam amplecti cogunt, incensisque
 eorum Basilicis Sacram suppellectilem
 hæretica manu profanant, necnon am-
 bos fratres Plantanos Rudolphum &
 Pompeium Catholicorum Princi-
 pes perpetuo exilio mulctatos aqua
 & igni interdiciunt, & postea melio-
 ris notæ Catholicos patibulo affi-
 gunt. Denique die vigesima secunda
 Julii

Sæc. XVII. Julii innovato furore Joannem Episcopum Curientem inique exauctoratum A. C. 1618. capite plecti jusserunt (*), Archipresbyterum vero Sonderensem nomine Nicolaum Ruscam Virum æterna memoria dignum in vincula conjecerunt, eumque, priusquam ob constantiam in professione Religionis Catholicæ trucidarent, suspensum in equleo, applicitis ad nudam carnem faculis, & corpore costarum illumque tenus, sævis ungulis discerpto per plures horas bina vice, ut diu ac sæpius moreretur, tam diu torserunt, donec die tertia Septembris tot tormentis excarnificatus Spiritum exhalaret: Alium quoque septuaginta quatuor annorum senem, & uxore, novemque liberis vita superstitibus gravatum, eoquod Fidentii munimenti exstructionem suasse insimularetur, capite plecti jusserunt, proscriptis omnibus ejusdem bonis. Illos quoque, qui hanc Calvinianam lanienam tempestiva fuga declinaverant, e patria proscribere, ad supplicia varia, si quando forte deprehenderentur, destinatos. Ceterum non modo Catholici, sed etiam ex Protestantibus moderatiores vehementer querebantur, quod hujus

(*) Huic supplicio provida fuga sese subduxerat Episcopus.

hujus Archipresbyteri nec confelli nec Sæc. XVII.
A. C. 1618.
convicti, sed omnino innoxii corpus sub
patibulo fuerit sepultum. Tam inhu-

mane a Calvinistis habiti Catholici suam
innocentiam adversus impactam prodi-
tæ patriæ calumniam non modo scri-
ptotenus vindicabant, sed insuper Fe-
riæ Ducis novi Mediolanensis Guber-
natoris opem implorabant, quo autem
successu, postea referemus: Attamen
sequenti post Ruscæ cædem die hanc
Calvinistarum sævitiem vindex Deus
castigabat repentino Plursii Grisonici
municipii excidio, ac *rarissimo Divinæ*
indignationis exemplo; quippe die quarta
Septembris hora diei sexta vespertina
subito fremitus ac fragor a monte Con-
tonio cooritur, mons scinditur, & va-
stissimæ magnitudinis rupes diffiliens,
immani cum tonitru deruit, unoque mo-
mento omnia ædificia, pecora, & ho-
mines ad unum omnes mille quingen-
tos opprimit, immensoque saxorum ag-
gere contumulat, nec admirandi, aut
exclamandi, ne dicam fugam tentan-
di spatio incolis relicto.

Periit itaque quicquid Plursii nomi-
ne censebatur ad Seilenum usque cis,
& trans Meram universum, ne relicto
quidem oppidi vestigio; ubi hodie loco
hujus urbis jam lacus apparet sesqui-
milliari Italico longus: Foris mortem
effu-

Cluver. epit.
pag. 777.
Bell. laur.
Austr. l. 2.
pag. 65.

Sæc. XVII. effugere nonnisi quinque homines, tan-
A. C. 1618. tæ calamitatis testes, horum primus
 erat quidam pauperculus, qui Dei mo-
 nitu oppidum egressus erat, alter Præ-
 toris Plursini frater negotiorum causa
 Rongaliæ tunc distentus. Tertius quar-
 tusque Franciscus Fornus & quidam
 faber cæmentarius foras in cellam egressi
 vinariam, ac denique puer quidam,
 qui fame pressus extra Plursium ad po-
 ma persica direptum exierat. Fertur,
 quod pridie insolitus quidam fætor un-
 decunque spargi cæperit, atque ope-
 rarius quidam tam Wertemano Can-
 cellario, quam aliis compluribus inco-
 lis proximum oppidi excidium denun-
 tiarit, eosque ad fugam, atque eorum,
 quæ cuique forent charissima, expor-
 tationem identidem excitarit, ast sicut
 in diebus Noe, spretus, fidem non in-
 venerit. Advolarunt postea fossores,
 ut forte spirantibus adhuc sub ruina,
 auxilio essent, hos vero tanta foetoris
 intolerantia obruit, ut pluribus illorum
 suffocatis ceteri dilaberentur, a spectro
 admoniti, ut nunquam de instaurando
 loco cogitarent. Postea tamen truci-
 dati Archipresbyteri corpus exhuma-
 tum est, Fabariamque translatus pla-
 ne incorruptum reperiatur, cordis
 vero pars, insigne incorruptionis mo-
 numentum, Veldtkirchii asservatur.

Eidem

Eidem quoque Martyrii laureolam præ-
dixisse & gratulatus esse fertur S. Caro-
lus Borromæus, cum ex ejus capite
quondam flammam cælum versus ex-
splendescere intuitus esset.

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

§. XXXV.

*Arminiani a Gomaristis & Principe
Arauscano pessime habiti.*

Pari furore, quo Calvinistæ in Rhæ-
tia Catholicos insectabantur, hoc
quoque anno in Belgio Arminianorum
& Gomaristarum factiones inter se col-
lidebantur, vis & arma in se mutuo
convertentes; cum enim Fœderati Bel-
gii Ordines sua ab Arminianis mandata
vilipendi cernerent, veriti, ne hi sub
obtentu Religionis Regimen ambirent,
jugumque subjectionis excutere moli-
rentur, hinc ineunte hoc anno decre-
vere, ut Mauritius Nassoviæ ac Arau-
siæ Princeps Gomaristis addictus cum
copiis suis Arminianas urbes hostiliter
invaderet, exauctoratoque Magistratu
hujus sectæ Præcones expelleret. Hic
ergo Noviomagum & Zutphaniæ pro-
fectus ex Magistratu cunctos Armi-
nianæ sectæ faventes expulit, nulla-
que mora Præcones urbe excedere jussit.
Postquam vero ad Transisulanam Pro-
vinciam, ac præcipue ad Campedunen-
sem

Neuwill. hist.
dt Holl. l. 1.
cap. 5.
Massen. an-
nal. Trev.
l. 23.
Arth. Dan-
tis. t. 12. l. 2.
Fæger. hist.
Eccl. l. 8.
cap. 7.

Hist. Eccles. Tom. LVI.

I

fem

Sæc. XVII. sem urbem, quæ veluti Arminianæ
A. C. 1618. sectæ Metropolis habebatur, arma con-
 verteret, Præconum autoritas & po-
 tentia expeditionis susceptæ cursum re-
 morari videbatur; ibidem enim qua-
 tuor præcipui Prædicantes, Goswinus,
 Schoterus, Wifelinus, & Mathisius
 non inodo populum ad strenuam sui
 defensionem crebris declamationibus
 accenderunt, sed etiam veluti Armi-
 nianæ Ecclesiæ summi Pontifices per
 urbes & Pagos ad exponenda novæ
 sectæ capita reliquos Præcones tanquam
 Apostolos suos emisertunt; utque saltem
 inter eos concors esset errandi norma,
 novam fidei confessionem Genevensi &
 Heidelbergensi oppositam typis evulga-
 runt; nihilominus his validior Præco
 erat Mauritius, qui suorum militum
 ope Calvinii honorem, doctrinamque e-
 liminato Arminianismo revocabat: A-
 gebatur jam de subjuganda Arnheimensi
 urbe, quam præter Provinciæ Sena-
 tum, præsidarii milites magno numero
 collecti formidabilem Mauritio redde-
 bant: Hic igitur opem consiliumque
 in astu quærens, se Trajectum profe-
 cturum simulabat, simulque nonnisi in
 transitu pernoctandi licentiam petebat:
 id vero eidem duobus ex Senatu de-
 negantibus, nec satis se tutum in urbe ob-
 vulgi furorem fore asserentibus, Mau-
 ritius

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

ritius spreto eorum obtentu urbem cum suis copiis ingressus est. Præceperat vicissim Arenheimensis Senatus suis militibus, quos *expectantes* vocabant, ut si quid Mauritium moliri cernerent, mox arma corripere. Verum nimis sera erat hæc cautela; quippe Mauritius Ernesto etiam Nassovio cum suo agmine altera die urbis portas infestante necnon Arminianis militibus, quos Gomaristæ auro corruperant, nequaquam obsistentibus, urbe & arce positus est, Senatorum quibusdam aufugientibus, aliis ab officio semotis: Postea Princeps ceteris in Curia congregatis significari curabat, ut quiete subsisterent, & pro dirimenda fidei controversia Synodum proximam expectarent. Armatae hujus Prædicationis rapiditas, necnon severum mandatum de *expectantibus* copiis intra viginti quatuor horarum spatium exauctorandis Lugdunensem & Harlemensem, aliasque civitates eo adegit, ut circa nota Religionis capita sese ad potentiorum arbitrium componere decernerent: Inde vero Joannes Barnefeldius præcipuum caput & Arminianorum Protector, necnon Trajectenses, atque Hollandiæ & Westfrisiæ Ordines anxiiis curis agitari cæperant, quapropter datis ad Mauritium literis rogabant, ut Tra-

Sæc. XVII. jectum declinare, nec se populi tumultibus exponere velit. Interim vero

A. C. 1618. Trajectenses suadente Barnefeldio urbem & circumvicina loca valido muniebant præsidio.

§. XXXVI.

*Trajectum aliæque Hollandiæ urbes
Arminianis addictæ a Mauritio
occupatæ.*

Ex violenta hac agendi ratione Arminiani sat luculenter cognoverant, quod Gomaristæ firmum fixumque haberent, ablata conscientiæ libertate, quos nec ratione nec Scripturæ pondere possent, saltem armorum vi ad sectæ suæ placita pertrahere: Ea de causa Hollandiæ & Westfrisiæ Ordines die octava Maij ad cunctas sibi addictas urbes mandatum dederunt, vi cuius inter se novum foedus inire, ac Belgii Ordinum ausibus obsistere admonebantur: cum autem Trajectenses vanis altercationibus tempus tererent, & veteres præsidiarii exorta æmulatione contra *expectantes* milites ad Arausionensis Principis partes deficerent, ingens in urbe concitabatur tumultus, qui tamen Rumoldi Hogerbetfii, & Hugonis Grotii auctoritate sedatus est: postea vero Moersbergus Consul Trajecten-

jectensis, & Ægidius Ledenbergius hu-
 jus Provinciæ Tabularius cunctos ci-
 ves ad capeffenda arma concitarunt,
 occupatisque præcipuis oppidi locis
expectantes præfidiarios imponere festi-
 narunt. Hos tamen prævenit ad om-
 nes casus intenta sedukitas Mauritii
 Principis, qui repulſis *expectantibus*, ci-
 vibusque in officium redactis, Magi-
 stratus officio ſuo amovit, Senatorum
 nonnullos & Ledenbergium carceri man-
 cipavit, & præcipuis ſeditionis aucto-
 ribus exilio mulctatis, Provinciam, ur-
 bemque Trajectenſem Fœderatis Ord-
 nibus aſſeruit.

§. XXXVII.

*Barnefeldius unacum aliis in vincula
 conjeſtus.*

Enimvero Hollandiæ Ordines hac
 Mauritii molitione veteres patriæ
 leges & præcipue fœdus anno Chriſti
 milleſimo quingentefimo ſeptuageſimo
 quinto initum violari querebantur, in-
 caſſum tamen; quippe Arauſionenſis
 Princeps Hollandiam in novam regi-
 minis formam redigere, ſibiſque ſupre-
 mum Belgii Fœderati imperium aſſe-
 rere intentus, Arminianos penitus ex-
 tirpare ſtatuit; unde aucta Gomariſta-
 rum factione, necnon militum obſe-

*Neuvill. l. 6.
 Merc. Gal-
 lob. tom. 12.
 lib. 2.*

Sæc. XVII. quio fretus, octo Calvinianos Ministros
A. C. 1618. sibi addictissimos sub specioso Foedera-
 torum Ordinum nomine congregavit,
 ac die vigesima quarta Augusti Bar-
 nefeldium celebrem quondam Reipu-
 blicæ Hollandicæ Catonem, dum e
 Provinciæ Ordinum conventu solus e-
 grederetur, Hagæ Comitum compre-
 hendi, vinctumque ad arcem conduci
 iussit: postea Hogerbetius, Grotius
 & Ledenbergius pariter in vincula con-
 jiciuntur, Moersbergus vero domi captus
 detinetur. Eodem die Foederati Ordi-
 nes seu verius octo illi Prædicantes
 Principis mancipia, ut populi invidiam
 turbasque a se amolirentur, publicas
 literas hanc in sententiam affixere.
 „Postquam in commotione Trajectensi,
 „res ejusmodi detectæ, & manifestatæ
 „fuerunt, quæ in Provinciarum omnium
 „perniciem cedere, & non Trajectensi
 „solum, sed aliis quoque civitatibus
 „cædem & damnum maximum accer-
 „sere potuerint, auctores vero rerum
 „istarum primarii Advocatus Hollan-
 „diæ Joannes Barnefeldius, Romoldus
 „Hogerbetius, & Hugo Grotius ha-
 „beantur, Ordines pro periculo omni a
 „provinciis avertendo, & restituenda
 „omnibus concordia, pace & tranquil-
 „litate pristina, viros istos tres, donec
 „administratæ provinciæ, actionumque
 „sua-

„suarum omnium rationem reddant, Sæc. XVII.
 „detinendos Hagæ-Comitis curarunt, A. C. 1618.
 „qua de re ulteriorem declarationem
 „suam brevi sunt in lucem daturi.”

Huic criminationi Gomaristæ binas adhuc alias a Francisco Aerffenio calumnias, quas Hugonottæ Galli in suis etiam conventibus divulgabant, contra Barnefeldium addidere, & quidem I. quod Hollandiam ad Religionem Catholicam reducere. II. Hispanorum dominationem rursus invehere molitus esset. Ne vero tam Princeps quam Fœderati Ordines, quibus nullum jus in particulares Provinciarum subditos competeat, de usurpatæ jurisdictionis crimine postularentur, sese *totius Reipublicæ Conservatores* jactitabant, quod exosum sane nomen fuit apud illos populos, qui propriam libertatem sua vita potiore habentes, tot respublicas, quot urbes condidere.

§. XXXVIII.

Franciæ Regis conatus de revocanda Provinciarum unione.

Fervente hoc tumultu Morierus Fran- *Neuvill. hist.*
 ciæ Regis Orator Ludovicum XIII. *d'Hoiland.*
 de proxima Reipublicæ Batavinæ rui- *cap. 7.*
 na, ni tempestive dissidia componeren-
 tur, certiore reddidit. Eapropter

Sæc. XVII. Rex ineunte Mense Majo Boissifium,
 A. C. 1618. Virum Batavis haud incognitum nec
 ingratum Hagam Comitum ablegabat,
 ut contententes ad concordiam inter-
 posita etiam Regis auctoritate revocare
 niteretur. Verum Mauritius, qui tur-
 batis Belgii rebus sibi utilius prospicere
 poterat, hæc pacis consilia dextere e-
 lusit, suamque factionem firmaturus,
 omnes Hollandiæ & Westfrisiæ urbes
 armis subjugare statuit. Hanc in rem
 Lugduni, Delphti, Harlemii & in plu-
 ribus aliis urbibus, exauctoratis Ma-
 gistratibus Senatores Barnefeldio atque
 Arminianis adversos substituit, urbes-
 que validis præfidiis munivit, necnon
 Arminianorum Ecclesias Gomaristis at-
 tribuit: Postea Hagam reversus præ-
 cipuos hujus sectæ Prædicantes, at-
 que inter eos Vossium, Bertium, Gren-
 vikhovium, Venatorem, & Corvinum
 urbe, ac Republica expulit: Joannem
 vero Utenbogardum sibi quondam fa-
 miliarissimum tanquam læsæ Majestatis
 reum proscripsit, eoquod Arminiano-
 rum dogma magis pium, quam Go-
 maristarum doctrinam esse asseruisset:
 quo cognito Ledenbergius, qui ex tot
 nobilium capitum supplicio suum sibi
 fatum præfagiebat, violentas sibimetipsi
 manus injecit. Interim captivi sexto
 jam mense in carcere tabescebant, quin
 adhuc

Vid. Supra
Lib.
 CLXXXIV.

adhuc auditi essent, quocirca Franciæ Sæc. XVII.
 Rex suis Legatis negotium dabat, ut Sæc. 1618.
 Fœderatos Ordines ad maiorem erga
 captos humanitatem inclinarent, nec-
 non de famoso Francisci Aerffensii li-
 bello quererentur, eoquod hic Author
 Regis Senatum, & Ministros convitiis
 laceravisset. Verum cuncta Regis Chri-
 stianissimi consilia evertit Jacobus I.
 Angliæ Rex, qui se in fidei quæstioni-
 bus versatissimum reputans, Gomari-
 stis adhæsit, de Barnefeldii exitio tri-
 pudians, eoquod hic sua olim dexte-
 ritate Flestringam, Briellam, aliasque
 urbes Anglico præsidio evacuasset.

§. XXXIX.

*Hollandiæ & Westfrisiæ oppositio
 adversus Dordracensem
 Synodum.*

Ut vero Gomaristæ, & Fœderati Or-
 dines invidiæ oppressionis calum-
 niam a se amoverent, ac duntaxat re-
 ligionis tuendæ studio accensi arma
 sumpsisse crederentur, dissidentes inter
 se Theologos indicto Concilio Nationali
 conciliare satagebant, hancque in rem
 Dordracensem feligebant urbem, in
 qua (uti jam die prima Decembris anni
 prioris decreverant) ad primam De-
 cembris diem præfata Synodus, totam

Sæc. XVII. Belgicam Ecclesiam, ceterasque omnes
A. C. 1618. Calvini & Zwinglii doctrinæ addictas
 repræsentans, celebraretur. Convo-
 cabantur etiam omnium totius Europæ
 Ecclesiarum Ministri, & Doctores Cal-
 viniani; jubebantur quoque prius pro-
 vinciales habere conventus, in quibus
 de articulis in Nationali Concilio pro-
 ponendis, necnon de Doctoribus ad id
 deputandis ageretur. Paruere his ius-
 tis Gomaristæ, Arminiani e contrario
 & præcipue Hollandi, atque Ultraje-
 ctenses declarabant, hujus Synodi con-
 vocationem esse irritam, utpote liber-
 tate destitutam, Gomaristas simul ju-
 dices, reosque esse, Arminianos prius
 cecidisse caussa, quam auditi fuissent,
 ac demum ad tollenda mala sufficere
 Synodum Provincialem, sique Natio-
 nalis foret necessaria, oportere, ut
 hæc esset Oecumenica. Nec vana erat
 horum oppositio; quamvis enim Præ-
 dicantes exilio mulctati ad hanc Sy-
 nodum reverterentur, cognita tamen
 violenta Magistratum abdicatione sibi
 tempestitiva fuga consulere; ceteri suos
 ad hoc Concilium ablegare renuerunt,
 eoquod Gomaristæ numero & potentia
 Arminianis prævalerent, nullumque
 admitterent, nisi aut Barnefeldio ad-
 versaretur, aut Gomaristis faveret: præ-
 terea Gomaristæ Arminianorum oppo-
 sitione

fitione irritati in suis privatis concilia- Sæc. XVII.
bulis ferme omnes hujus sectæ Prædi- A. C. 1618.
cantes officio suo dejecerunt, utque
iniquam hanc vim honestarent, in vul-
gus sparsere, quod non ob eorum do-
ctrinam utpote nondum discussam nec
damnatam, sed propter corruptos illo-
rum mores, & Socinianismi (*) er-
rores exauctorati fuerint.

§. XL.

*Hollandiæ & Westfrisiæ Ordinum
literæ ad Electorem Palatinum
& Angliæ Regem pro impe-
dienda Synodo Dor-
dracensi.*

Cum igitur Hollandiæ & Westfrisiæ Jäger. hist.
Ordines probe intelligerent, quod Eccl. l. 8.
præconceptum Dordracense Concilia- cap. 7.
bulum rationum pondere haud ultra
impedire possent, Palatini Electoris
patrocinium implorarunt, datis ad eum
literis, quarum summa hæc est. „Ab
„initio repurgatæ apud nos religionis
„duæ

(*) Ab hac labe ipse Basnagius Arminium
vindicat, referens, quod hic coram Hollan-
diæ Ordinibus hanc calumniam a se amolitus
sit. Hist. de la Relig. des Eccl. Ref. pag. 281.
& pag. 285. Socinianismi accusationem non
fuisse sat fundatam fatetur.

Sæc. XVII. „duæ nos præcipue difficultates exer-
A. C. 1618. „cuerunt. Prior de eo imperio, quod
 „circa *Ecclesiastica Christianis Magistrati-*
 „bus competit; in quo itidem, ut om-
 „nes Reformati Reges, Principes, ac
 „Magistratus, & Reipublicæ, & Ec-
 „clesiæ incolumitatem imprimis sitam
 „semper existimavimus; contra Mini-
 „strorum quorundam Sententiam, qui
 „Ecclesiasticum regimen externum sum-
 „mo in republica imperio non subjectum
 „aperte profitebantur: *Altera vero de*
 „*diversis Theologorum Sententiis super di-*
 „*vina Prædestinatione, annexisque capituli-*
 „bus: Sua placita non fine aliorum
 „condemnatione, aut ignominia Mi-
 „nistris quibusdam rigide urgentibus
 „contra existimantibus nobis, fatias
 „esse, tales controversias plebis captum
 „superantes a suggestis amoveri; nihil-
 „que obstante sententiarum diversitate,
 „super quæstionibus inter veteres, re-
 „formatosque Doctores adeo decertatis
 „pacem Ecclesiæ fervari: eo magis quod
 „*Reformatæ Ecclesiæ, præsertim vero tuæ*
 „*Electoralis Serenitatis Parentes, ipsa tua*
 „*Electoralis Serenitas ejusque præstantissimi*
 „*Theologi longius dissidentibus confessionis*
 „*Augustanæ Ecclesiis, eandem pacem,*
 „*fraternamque communionem sæpius obtulif-*
 „sent. Et spes quidem fuerat, positis
 „armis, quæ olim omnem ferme curam

„ac

„ac sollicitudinem nostram in se verte- Sæc. XVII.
 „rant, consilio piorum virorum & pub- A. C. 1618.
 „lica auctoritate Ecclesiam, legibus
 „stabilitam, & moderata æquitate com-
 „pactam, in solido a nobis posse con-
 „stitui: quo fine plurimi a nobis labo-
 „res optimo proposito suscepti sunt; ut
 „ex earum literarum, quas ad serenif-
 „simum ac potentissimum Regem Brita-
 „niæ mittimus, exemplo, aliisque eo-
 „dem pertinentibus chartis, promptum
 „erit Electorali tuæ Serenitati cognos-
 „cere. *Sed Ministri quidam & officii sui*
 „*& nostri in ipsos juris beneficiorumque im-*
 „*memores, haud ante quieverunt, quam Ec-*
 „*clesia miserabiliter discissa, plebi, sed præ-*
 „*sertim externis apud nos commorantibus,*
 „*inobsequentius se gerendi exemplum aut oc-*
 „*casionem præberent:* „qui sicut antehac
 „Synodis, quas nationales ipsi vocant,
 „aggressi sunt fratres in controversiis dif-
 „ficilibus, ut diversus est humani in-
 „genii captus, haud pariter secum sen-
 „tientes acerbioribus censuris premere,
 „& ab electione Pastorum, & reliqua
 „Ecclesiæ inspectione amovere Magi-
 „stratum: ita nunc quoque existimant,
 „id sibi restare, ut quod contra leges
 „moliti sunt hactenus, nunc Synodicis
 „decretis vim accipiat, atque auctorita-
 „tem. Quamquam vero Provinciæ quæ-
 „dam nostri fæderis, illis, quas dixi-
 „mus

Sæc. XVII. „mus, controversiis minus obnoxia
A. C. 1618. „eo perductæ sunt, ut in Synodi talis
 „indictionem consentirent, literasque
 „eam in rem scriberent, usurpato Ordini
 „num generalium nomine: *nos tamen*
 „gnari, & aliam esse apud nos Ecclesie
 „constitutionem, & eo, quod cum vicinis
 „inivimus, fœdere jus, rempublicam, &
 „in republica Ecclesiam, gubernandi soli-
 „dum atque illibatum penes nos mansisse, ne-
 „que ea in re nos aliorum teneri imperiis,
 „non magis quam alii nostris teneantur, alio
 „remedia monstravimus; quæ salvo jure
 „nostro, ac publicis legibus ad resar-
 „ciendam Ecclesie pacem rectius duce-
 „rent: quæ itidem videre erit in char-
 „tis, quas transmittimus. Plane au-
 „tem confidimus, Electoralem tuam
 „Serenitatem, hisce cognitis, non mo-
 „do nulli adjutricem fore ad eas res, quæ ju-
 „ri nostro adversantur, sed contra omni
 „occasione daturam operam, ut & aucto-
 „ritas nostra in Ministros nostros salva
 „maneant; & Ecclesiarum Evangelica-
 „rum unitati, quæ ex difficilium con-
 „troversiarum definitionibus periclitari
 „solet, leniore quadam via Christiana
 „scilicet moderatione, ac tolerantia,
 „consulatur“.

Hæc Arminiani pro impediendo
 Dordracensi Conciliabulo ad Palatinum
 perscribere, eodem autem tempore

Ja-

Jacobum I. Angliæ Regem de tota dis- Sæc. XVII.
A. C. 1618.
 fidii serie certiozem reddebant, suppli-
 ces, ut interposita sua auctoritate jube-
 re vellet, quatenus utraque sententia
 inter partes controversa interim *tolera-*
retur. Hanc in rem sequentes ad eum
 dederunt literas. „Quo primum tem-
 „pore hisce in regionibus Erasmi, Lu-
 „therique scriptis accensa lux est, qua
 „collustrati homines haud pauci tyran-
 „nidem Paparum, idololatricos super-
 „stitiososque cultus, & alios paulatim
 „in Ecclesiam invec̃tos errores agnosce-
 „re cæperunt: Pastores, qui passim
 „pios cætus collegerant, cum leges pu-
 „blicas sibi adversas haberent, atque
 „ideo earum præsidio uti non possent,
 „*necessitate compulsi*, ad Galliæ exem-
 „plum, *Regimen quoddam constituerunt*
Ecclesiasticum, quod, *ex Pastoribus & de-*
lectis e fidelium multitudine Senioribus con-
stans, e *confessibus minoribus in majores*,
quasi per gradus quosdam assurgeret. Post-
 „quam vero nos primi omnium, cum
 „Zelandiæ Ordinibus, ductu laudatif-
 „simi Herois, Guilielmi, Arausionen-
 „sium Principis, *armis sumtis ad vindi-*
candam ab illegitimis imperiis avitam li-
bertatem; simul, quod pias potesta-
 „tes decebat, ad sublevandam Eccle-
 „siam animum adjecimus; templa ima-
 „ginibus purgata, emendationis Doctri-
 „næ

Sæc. XVII. „næ magistris tradidimus, eosdem li-
A. C. 1618. „beralibus e publico ærario stipendiis
 „sustentavimus; statim inter Pastores
 „quosdam & Magistratum plerosque
 „ortæ contentiones: cum illi quidem
 „id, quod persecutionum *necessitate in-*
valuerat, regimen sine ulla mutatione re-
tentum vellent, sibi que ac Senioribus pote-
statem omnem ferendarum legum Ecclesiasti-
carum, conferendique munera Ecclesiastica,
vindicarent: hi contra, mutatis tempo-
 „ribus, manente functionum discrimi-
 „ne, *mutandam nonnihil censerent formam*
 „Gubernationis: quippe cum, ut ex ver-
 „bo Divino docet Belgica Confessio,
 „non id modo munus sit Magistratum,
 „ut de civili politica conservanda sint solli-
 „citi; sed &, ut operam dent tollendis adul-
 „terinis cultibus, prædicando Evangelio,
 „propagando Christi regno: quod cum of-
 „ficiū faciunt, Magistratus eosdem
 „esse supremos, & civilium, & Eccle-
 „siasticarum rerum Gubernatores: ac
 „proinde nullum esse regimen exter-
 „num, quod non Supremo in Republi-
 „ca imperio subordinetur: quia ut fert
 „insignis Optati Millevitani Sententia,
 „non *Respublica in Ecclesia, sed Ecclesia*
 „*sit in Republica.* Hujus Sententiæ
 „cum esset fortissimus, ac potentissi-
 „mus Arausionensium Princeps, leges
 „concepit, easdem ab Ecclesiasticorum
 „quo-

„quorundam objectionibus vindicavit. Sæc. XVII.
 „Auctor præterea nobis & Zelandiæ A. C. 1618.
 „Ordinibus fuit, ut eandem in curam
 „toto animo incumberemus, vaticina-
 „tus, si hanc muneris nostri partem ne-
 „gliceremus, exitiale id Reipublicæ at-
 „que Ecclesiæ fore: in mandatis, quæ
 „a nobis idem Princeps Arausionen-
 „sium de exercitio collatæ sibi pote-
 „statis accepit, fuit illud quoque, ut
 „quæ ad religionem pertinent, ordi-
 „naret: item, ne Consistoria ulla esse
 „pateretur, nisi a nobis, aut Magistra-
 „tibus instituta.,

„Verum hæc omnia hodie evertun-
 „tur. Sunt, qui a ferendis legibus,
 „quæ ad ordinem aut decorem Eccle-
 „siæ pertinent, ab ultima cognitione
 „rerum Ecclesiasticarum, ab Electione
 „Pastorum ac Seniorum, Magistratus
 „omnes, ipsasque summas potestates
 „aperte excludunt, nihilque ipsis relin-
 „quunt, præter executionem eorum,
 „quæ Ecclesiasticis placuere. Verbis
 „facta congruunt. Habentur Ecclesia-
 „stici conventus ab Ordinibus non in-
 „dicti, imo interdicti: honor Magistra-
 „tuum libellis, & jactis in vulgus vo-
 „cibus lancinatur: pluribus in locis,
 „ubi dogmatum controversiæ sunt nul-
 „læ, vinculum Ecclesiasticæ unitatis
 „ob id abruptitur, quod Magistratus,

Hist. Eccles. Tom. LVII.

K

„mo-

Sæc. XVII. „more veteris Ecclesiæ notissimo, affi-
A. C. 1618 „dent Ecclesiasticis conventibus, & ad
 „electionem Pastorum ac Seniorum
 „juxta ipsos Pastores ac Seniores dele-
 „gantur. Hac de causa conquisitis si-
 „gnationibus ad deferendos coetus ve-
 „teres plebs concitatur. Si obfistant
 „Magistratus, & pessimi exempli se-
 „cessionem probare nolint; sunt, qui
 „vim aperte minantur, fuere &, qui
 „intentarent. Nos interim gnari, quan-
 „to ampliora jura in ordinandis Eccle-
 „siæ rebus, & designandis Pastoribus
 „exerceant, non Reges tantum, &
 „Electores Evangelicam veritatem pro-
 „fessi, sed Comites quoque Germaniæ,
 „& tum ejusdem Germaniæ, tum Hel-
 „veticarum civitatum Rectores: quo-
 „modo Genevæ Seniores Ecclesiæ non
 „nisi ex Magistratuum numero eligan-
 „tur ab ipsis Magistratibus; indignum
 „arbitramur, nobis, qui pro tuenda
 „vera religione, quantum vix quisquam,
 „fecerimus, pertulerimusque, pro mul-
 „tiplici beneficiorum genere has gratias
 „rependi. Et quamquam prudentiam
 „tuæ Majestatis semper simus vene-
 „rati, nunquam tamen antehac satis
 „animo concipere potuimus, tantum
 „publicæ authoritati periculum immi-
 „nere a Presbyteriali ista summa im-
 „perio non subordinata, gubernatio-
 „ne,

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

„ne, quantum jam pridem Majestas
 „tua & voce, in Hamptonienſi præſer-
 „tim Conventu & Libris editis, præ-
 „dixerat, eamque ſecuti præſtantes
 „Angliæ Theologi multis argumentis
 „demonſtraverant. Quamquam & hic
 „olim naſcentis tum primum licentiæ
 „argumenta Princeps Arauſionenſis
 „præviderat. Nunc vero, exæquante
 „tot oracula triſti experimento, nihil
 „habemus, quod prius accuſemus,
 „quam diutinam noſtram patientiam,
 „ac lenitatem.,

„Altera pars malorum, quæ Eccle-
 „ſias noſtras exagitant, nata eſt ex
 „Theologicis quæſtionibus de præde-
 „ſtinatione; aliis enim ea probata ſunt
 „dogmata, quæ a *Calvini, Bezae*, alio-
 „rumque authoritate non parum ſibi
 „dignitatis conciliarunt, eadem nimirum,
 „quæ in Anglia defenderant viri docti,
 „*Withakerus & Perkinsius*: alii ab his
 „diſſidentes Sententiæ ſuæ laudabant
 „non ſpernendos authores, *Erasmum*,
 „*Melanchthonem, Bullingerum* atque alios.
 „Quamquam vero in *Geldria quoque, &*
 „*Friſia non deſuiſſe Paſtores*, qui poſte-
 „riorem hanc Sententiam tuerentur,
 „editis libris apparet; tamen in *Hol-*
 „*landia Weſtfrisiaque, & in Provincia*
 „*Trajectina*, major ſemper fuit ita ſentien-
 „tium numerus: partimque vivunt ad-

K 2

„huc

Sæc. XVII. „huc, partim obierunt Professores, &
 A.C. 1618. „Pastores, qui ante annos triginta &
 „quadraginta hanc docendi rationem
 „publice sunt secuti, *nemine ipsis eam ob*
 „*rem movente litem.* Quod si quando in
 „conventibus Ecclesiasticis, ubi prio-
 „rem illam Sententiam plures tueban-
 „tur, quidam Ecclesiasticas eo nomine
 „censuras fratribus intenderent, nos
 „ante annos viginti & amplius autho-
 „ritate nostra talibus Censuris interces-
 „simus, & ad concordiam fleximus Pa-
 „storum animos. Eandem viam se-
 „cuti sumus, cum ex Academia, cui
 „includi subtiliores istas disputationes
 „æquum rectumque fuerat, in Eccle-
 „sias latius serpsisset contentio, prioris-
 „que Sententiæ defensores posteriorem
 „ut Sacris literis, Confessioni Belgicæ,
 „& Catechesi Heidelbergensi apud nos
 „receptæ, adversam accusarent, con-
 „tra se ac sua tuentibus aliis. Unde
 „nata est Collatio, quæ Hagæ coram no-
 „stro confesso anno post Christum natum
 „millesimo sexcentesimo undecimo est insti-
 „tuta. Cujus is fuit exitus, ut sine ullo
 „Sententiarum præjudicio, pacem & cha-
 „ritatem dissidentibus commendaremus iis
 „decretis, quorum itidem exempla trans-
 „mittimus. Confirmati sumus plurimum
 „Majestatis tuæ Literis, quas ipsi visum
 „est ad nos mittere Martio mense anni mil-
 „lesimi

„*lesimi sexcentefimi decimi tertii.* lis enim Sæc. XVII.
 „literis Majestas tua expensis iis, quæ A.C. 1618.
 „in controversiam vocabantur pro sum-
 „ma sua prudentia monebat, expe-
 „riundo sibi cognitum, disputationibus
 „Theologicis id genus quæstionum vix
 „posse terminari: magis e re fore, *ut*
 „*publica autoritate sopirentur, vetitis*
 „*ministris, eas disputationes in suggestum,*
 „aut ad plebem perferre, jussisque pa-
 „cem colere, & in ista opinionum ac
 „Sententiarum discrepantia invicem se
 „Tolerare, saltem donec, mature co-
 „gnito negotio, autoritate publica ali-
 „ter statueretur. *Addebat Majestas tua,*
 „*compertum sibi, neutram Sententiam ita*
 „*deviam, ut non posset cum fidei Christia-*
 „*næ veritate, & cum animarum Salute*
 „*consistere.* Similia super hoc argumento
 „ex Augusto Majestatis tuæ ore se in-
 „tellexisse jam ante retulerant Legati
 „Ordinum foederatorum, qui in Britan-
 „nia fuerant anno millesimo sexcente-
 „simo decimo. Neque incognitum e-
 „rat, cum pridem in Cantabrigiensi
 „Academia eædem quæstiones incaluis-
 „sent, conceptas quidem Lambethæ
 „assertiones quasdam, sed nunquam
 „iis accessisse publicam autoritatem.
 „Et cum anno millesimo sexcentesimo
 „tertio, a Renoldo ejusque Sociis Ma-
 „jestas tua oraretur, ut corpori Angli-

Sæc. XVII. „canæ Confessionis pateretur adjungi
A. C. 1618. „easdem assertiones, Majestati tuæ mi-
 „nime ex re visum Ecclesiæ, librum
 „Confessionis farciri Theologicis con-
 „clusionibus. Legebatur in alio libel-
 „lo, Majestatis tuæ jussu conscripto at-
 „que edito, rerum absolute necessaria-
 „rum, ad Salutem non magnum esse
 „numerum: Quare existimare tuam
 „Majestatem, nullam ad ineundam con-
 „cordiam breviorẽ viam fore, quam
 „si diligenter separentur necessaria a
 „non necessariis, &, ut de necessariis
 „conveniat, omnis opera infumatur:
 „in non necessariis libertati Christianæ
 „locus detur. Cum vero in decretis
 „nostris prioribus nonnulli requirerent
 „certos Tolerantiæ *finēs*, ne istarum di-
 „sputationum obtentu irreperent do-
 „gmata, aut quæ Deum facerent pec-
 „cati authorem, aut quæ gratiæ vere
 „gratuitæ honorem delibarent; con-
 „cepta est formula, quæ, rejectis illis
 „erroribus, quos Ecclesiæ veteres, &
 „Reformatæ damnaverant, tolerantiam
 „disputationibus, in Collatione tracta-
 „tis, tanquam limitibus quibusdam
 „circumscriberet, cum præcepto, ne
 „quis in reliquis Doctrinæ partibus quic-
 „quam doceret, quod a receptis per
 „Ecclesias Reformatas Sententiis dissi-
 „deret. Hæc quoque formula ad Ma-
 „jestatẽ

„Iestatem tuam missa est, lectaque tum Sæc. XVII.
 „ipfi tum insignibus Angliæ Theologis. A. C. 1618.

„Rescriptum a Viro clarissimo, non
 „Consilium tantum Majestati tuæ aliis-
 „que Viris gravissimis probari: Sed
 „formulam quoque ipsam; Apparere
 „enim, id actum, ut a duobus scopu-
 „lis, *in hac doctrina æque periculosis, hinc*
 „*Manichæorum, inde Pelagianorum* po-
 „puli avertantur, & in ea doctrina con-
 „firmentur, quæ Salutis nostræ pro-
 „ram ac puppim, principium scilicet,
 „progressum & consummationem, uni
 „Deo adscribens, contemptum tamen
 „bonorum operum non inducat. Ea
 „igitur formula ad civitates Hollandiæ
 „ac West-Frisiæ missa, multis proba-
 „ta, tum illius tum hujus Sententiæ
 „Pastoribus, majori parti conventus
 „placuit; factumque ea de re decre-
 „tum est, quod ipsum quoque Majestati
 „tuæ exhibemus. Accesserunt postea
 „interpretamenta quædam, quibus te-
 „stati sumus, *neutram partem praelatam*
 „*alteri velle.* Imperata hæc, donec ple-
 „nius res cognoscatur; atque interim
 „Confessioni ac Catechesi salvam ma-
 „nere, quam obtinuerat hætenus, au-
 „thoritatem: ne quid iis adversum do-
 „cere cuipiam liceat. In Trajectina
 „Provincia jam ante illud nostrum de-
 „cretum tolerantia super prædestina-

Sæc. XVII. „tionis controversia, & quæ huic ad-
A. C. 1618. „hærent, Synodi Provincialis consensu
 „& Ordinum imperio sancita fuerat;
 „ut ex Canonibus, hic itidem exhibi-
 „tis, videre est. Nuper etiam Transi-
 „fulaniæ Provinciæ Ordines pro tole-
 „rantia edictum fecere, quod ipsum
 „quoque transmittitur. Confidimus
 „plane, a nobis vicinarumque Provin-
 „ciarum Ordinibus in hoc negotio ni-
 „hil factum, quod alienum sit a piorum
 „Magistratum officio, & certissima
 „Sententia Ecclesiarum Reformatarum,
 „ut cujus clarissimi Doctores, conve-
 „nienter exactissimo Majestatis tuæ ju-
 „dicio, controversias istas, quæ ver-
 „santur in explicando ordine decreto-
 „rum Dei, quibus gratia & gloria præ-
 „parantur, aut culpæ præcognitæ præ-
 „paratur supplicium: in conciliandis
 „gratiæ internis actionibus, ad omne
 „bonum spirituale necessariis, cum Li-
 „bero humanæ voluntatis assensu: in
 „componenda fiducia divini contra ten-
 „tationes auxilii, quæ pios unice con-
 „solatur, cum timore, & tremore, in
 „quo Salutem nostram jubemur operari,
 „retulerint non ad fundamentum, sed
 „ad id, quod superstruitur, partim au-
 „rum & argentum, partim foenum &
 „stipulas; eoque convicerint, ejusmodi
 „dissensiones non obstare, quo minus
 „reti-

„retineatur unitas Ecclesiæ, & Catho- Sæc. XVII.

„lica communio : *quam etiam his, qui* A. C. 1618.

„*tum circa ista tum in pluribus aliis dissi-*
„*dent, Augustanæ Confessionis Pastoribus*
„*gregibusque, Ecclesiarum Reformatarum*
„*Pastores & greges sæpissime obtulerunt.*

„Quare dolemus, acerbis orationibus,
„& Libris perque coitiones rem ad a-
„pertum Schisma productam illis in
„locis, ubi nullæ ostendi possunt con-
„troversia, præter eas, quæ *Hagiensi*
„*collatione tractatæ sunt.*„

„Sunt, qui existimarint, hasce
„controversias nationalis Synodi deci-
„sione terminandas. Nos vero Maje-
„statem tuam, pro summa sua tum in
„rebus omnibus, tum in iis præsertim,
„quæ ad ordinandum Ecclesiæ statum
„pertinent, sapientia, expendere ora-
„mus prius, an utilis sit futura illarum
„controversiarum decisio : deinde, an
„recte per Nationalem Synodum id pos-
„sit expediri. Ad prius quod attinet,
„rogatur Majestas tua examinare, an
„credibile sit, in iis controversiis, de
„quibus manifesta est veterum Patrum
„dissensio, de quibus inter religionis in-
„stauratores conveniri non potuit, ac
„ne inter Pontificios quidem convenit,
„præstari posse a nostri Sæculi ingeniis,
„quod hætenus nulla Sæcula præstite-
„runt, ut in tantæ difficultatis argu-

K 5

„mento

Sæc. XVII. „mento certum aliquid definiatur, in
A. C. 1618. „quo aut omnium aut partis maximæ
 „animi acquiescant: an vero potius
 „contenti esse debeamus illis Canoni-
 „bus, quos contra Pelagium, Semipe-
 „lagianos, & eos, qui ex adverso erra-
 „bant, condiderunt Africæ Episcopi in
 „tribus Carthaginensibus, unoque Mi-
 „lævitano Concilio, & Galli in Syno-
 „do Arausicana: quibus addi possunt
 „Sententiæ quindecim, sive Augustini
 „sive Prosperi, ad Capitula Gallorum:
 „& illæ, quas Cælestinus, Romæ Epi-
 „scopus Galliæ Episcopis transmisit.
 „Accedit, quod per Hollandiam, &
 „Westfrisiam, aliasque non nullas Pro-
 „vincias, ea sit multitudo aliter atque
 „aliter de his quæstionibus sentientium,
 „tum Pastorum, tum aliorum, qui aut
 „in plebe sunt, aut etiam in dignitati-
 „bus constituti; ut, utramvis in par-
 „tem definitio ceciderit, laboratura sit
 „aut *Ecclesiæ autoritas* aut tranquillitas
 „publica. Alterum quod ad Majestatis
 „tuæ perspicax iudicium deferimus,
 „hoc est: an tutum satis sit, & concor-
 „diæ omnium Ecclesiarum conveniens,
 „controversias, quæ omnes ferme Ec-
 „clesias sunt pervagatæ, unius nostræ
 „*nationis Synodo determinari*? Scit Ma-
 „jestas tua, cui omnis Ecclesiæ historia
 „est cognitissima, de unitate divinæ
 „essentiæ

„essentiae, & personarum Trinitate, de Sæc. XVII.
 „unica Christi persona, de duabus na- A. C. 1618.
 „turis; loquendi formulas, quibus de-
 „tegerentur hæretici, & agnosceren-
 „tur recte sentientes, non Nationalibus,
 „sed universalibus conciliis constitutas:
 „&, si quando Nationis unius conven-
 „tibus facti sunt dogmatici Canones, ut
 „contra Pelagium, ejusque reliquias,
 „eos non ante ratos esse habitos, quam
 „ad omnes Ecclesias missi, communis
 „judicii approbationem accepissent. Quo-
 „ties aliter actum est, ferme videmus,
 „non abiisse id sine dispendio Catholi-
 „cæ unitatis“.

„Habemus recens in Germania ex-
 „emplum, ubi cum Saxones Theologi
 „& Pastores librum confecerant, quem
 „concordiæ vocabant, in quo multa de
 „effectibus hypostaticæ unionis natura-
 „rum in Christo: de modo præsentiae
 „Dominici corporis in Cæna: item de
 „his ipsis nostris controversiis, quæ ad
 „prædestinationem & liberum arbitrium
 „& amissibilitatem status justitiæ per-
 „tinent, definierant: placuit Reginæ
 „Elisabethæ, & piis Germaniæ Princi-
 „pibus, Francofurti Conventum insti-
 „tuere, in quo Legati ipsius Reginæ,
 „item Ecclesiarum Galliæ, Poloniæ,
 „Hungariæ, Bohemiæ, Helvetiorum,
 „& Belgicæ nostræ, communi Consilio
 „episto-

Sæc. XVII. „epistolam ad Germaniæ Principes scri-
A.C. 1618. „pserunt, in qua ostendunt, recte ipsos
 „facturos fuisse, si consilia sua contulif-
 „sent cum aliis Gentibus, quæ eundem
 „quem ipsi, Deum invocant. Extat
 „Roberti Beli, Legati Reginæ Angliæ,
 „pia atque erudita ad Principes Augu-
 „stanæ Confessionis oratio, in qua do-
 „cet, ex peculiaribus definitionibus se-
 „qui Ecclesiarum distractiones: quod
 „omnes tangit, ab omnibus tractari de-
 „bere: si quid definiendum sit, indi-
 „cendum Conventum, ad quem con-
 „vocentur omnes, qui reformatam Re-
 „ligionem profitentur: cum credamus,
 „Ecclesiam Christi esse universalem, &
 „negotia eandem concernentia univer-
 „salia, & non particularia esse oportere: & propter communionem, quæ
 „inter membra Ecclesiæ esse debet, non
 „posse aliquod iudicium ferri in Eccle-
 „siis Germaniæ, quod non ad alios
 „spectet & pertineat. Eadem ferme,
 „eodem tempore, monuerunt Ecclesiæ
 „nostræ Belgicæ, edito eam in rem
 „præclaro libello. Tam piis modera-
 „tisque consiliis cum non auscultarent
 „Doctores Saxonici, sed paucarum Pro-
 „vinciarum consensum subscriptionibus
 „firmarent: secuta inde est illa luctuo-
 „sa nobis, lucrosa hostibus, Evangeli-
 „carum Ecclesiarum divulsio. Neque
 „illud

„illud silentio prætereundum, tamdiu
 „apud nos decertatis hisce controver- Sæc. XVII.
A. C. 1618.
 „siis, paucissimos esse Pastores, quos

„non suspectos habeat partium altera:
 „quippe cum & singulorum & integro-
 „rum conventuum præjudicia extent,
 „quæ futuri iudicii auctoritatem, non
 „leviter infringant. Non est dubitan-
 „dum, quin Majestati tuæ inter assiduas
 „pro salute Ecclesiæ curas sæpe inci-
 „derit cogitatio convocandæ Synodi
 „Generalis Ecclesiarum Reformatarum.

„Hoc modo arbitramur, non Hol-
 „landiæ tantum & West - Frisiæ, sed
 „& aliarum quarundam Provinciarum
 „Ordines obtinere id posse, quo om-
 „nes omni ope conniti tua Majestas hor-
 „tatur, ut nimirum sopiantur (*) tristes
 illæ,

(*) Refert Philippus Limborchius in sua
Relati Hist. de Origine Controversiarum in Fœ-
derato Belgio pag. 8. quod de Synodo Natio-
 nali vix cogitatum, cum jam dissensio orta
 esset de controversiarum in doctrinæ negotio
 Iudice; eoquod Gomaristæ, Ministrorum ad
 Synodum delegatorum esse, controversias
 peremptorio Iudicio definire, censuissent, Ar-
 miniani autem id non modo delegatis sed & De-
 legantibus competere assererent: Insuper Ar-
 miniani contenderent, unicam, ad quam re-
 spiciendum esset, normam esse Verbum Divi-

num

Sæc. XVII. „illæ, proculque dubio tum in Eccle-
A.C. 1618. „fiam, tum in Rempubicam exitiole
 „distractiões, quas controversiæ de
 „prædestinatione, & ei affines attule-
 „runt: Saltem donec, ut dictum jam
 „est, commune aliquod extet super iis-
 „dem Reformatarum Ecclesiarum ju-
 „diciū (*). Ea vero dogmata, quæ
 „uni-

num utpote quod omnia ad salutem necessaria
 plene ac perspicue continet, prout omnes Cal-
 vinistæ contra Catholicos uno ore profiteren-
 tur; Gomaristæ econtra Judices quidem Verbo
 Divino adstrictos voluerint, ea tamen lege, ut
 & ad Confessionem Ecclesiarum Belgicarum
 respicerent, unde Gomarus aperte dixit, se
 quidem Verbum Dei pro Regula primaria,
 Confessionem vero & Catechesin pro Regula
 secundaria recipere, seu ut Bogermanus dixit:
 Sacras literas juxta Confessionem & Cateche-
 sin esse interpretandas: hanc vero sententiam
 Papismum redolere pronuntiabat: Qua ergo
 ratione tristis hæc contentio dirimi potuit?

(*) En qualiter Arminiani præter Sacras
 literas admittere cogantur commune Ecclesiæ
 judicium, ad illud quoque Synodus Dortra-
 censis Arminianos revocabat, eoquod Deus
 sit cum sua Ecclesia juxta illud, *ubi duo vel
 tres* &c. ridiculum sane est, quod Basnagius,
 ne Calvinistas ad idem Catholicorum funda-
 mentum seu infallibilitatem Ecclesiæ recur-
 risse,

„universali Ecclesiarum aut Veterum Sæc. XVII.
 „aut Reformatatum consensui repugna- A. C. 1618.
 „re, ex Synodis antiquis, aut ex Evan-
 „gelicarum Confessionum, quas inter
 „& nostra est, edita in hunc finem Har-
 „monia apparet, judicamus, nullo
 „modo esse ferenda aut dissimulanda:
 „quod & plurimis decretis testatum
 „fecimus, multumque dolet nobis, dum
 „illa tolerabilia, de quibus ante egimus,
 „non tolerentur, ex schismatum Licen-
 „tia nasci Ecclesiastici ordinis everfio-
 „nem: quæ deinde efficit, ut multa
 „minus tolerabilia irrepant. Synodum
 „communem fœderatarum Provincia-
 „rum, quam Nationalem vocant, quod
 „attinet, ab ea jam olim complures
 „Provinciæ animo fuerunt alieniore,
 „quia quælibet Provincia proprias le-
 „ges, propriaque instituta, ac proinde
 „perfectam intra se Rempublicam ha-
 „buit, cumque plures armorum Socie-
 „tate, & arcto fœdere inter se con-
 „junctæ sint; vetera tamen illa impe-
 „rii

risse, fateri cogeretur, dixerit, Christum qui-
 dem Ecclesiæ suæ promississe, quod ei velit
 assistere, non autem promiserit, quod *illam*
ita conducere velit, ne errare possit. O inanem,
 parumque tutam assistentiam Dei, & male fi-
 dum Ductorem in bivio, & periculo salutis &
 dubio fidei. Hist. l. c. pag. 283.

Sæc. XVII. „rii jura minime permiscuerunt. De
A. C. 1618. „religione autem cautum voluerunt no-
 „minatim, ut Provinciæ cuique ejus
 „ordinandæ salva maneret libertas, alia-
 „rum Provinciarum imperiis non ob-
 „noxia &c. „

§. XLI.

Historia Dordracensis Conciliabuli.

*Dupin. Hist.
 d' Eccl. tom.
 4. p. 414.*

Haud segniores erant Gomaristæ, qui
 itidem datis literis Angliæ Regem,
 Electorem Palatinum, Franciæ Hugo-
 nottiæ, Brandenburgicum Marchionem,
 Hassiæ Landgravium, Helvetios, Ge-
 nevenses, Embdenses, aliosque Cal-
 vinistas ad suam Synodum, in qua ta-
 men penes se & suos judicium de doct-
 rina esse voluerunt, invitabant. Ac-
 currerant horum omnium deputati, ex-
 ceptis Franciæ Hugonottis, eo quod in
 Galliis anno Christi millesimo quingen-
 tesimo nonagesimo octavo edictum fuisset
 promulgatum, vi cujus Hugonotta-
 rum Præcones ad exterarum Synodos ve-
 nire, necnon externos Ministros ad Gal-
 licanas sectæ Synodos admittere inhi-
 bitum, ne ex ejusmodi conventuum
 obtentu sua cum exteris commercia
 Regis saluti regnique tranquillitati ad-
 versa prosequendi occasionem capta-
 rent. Cum autem Gomaristæ jam ante

hanc

hanc Synodum tam in Amstelodamenſi, Sæc. XVII.
quam Hagienſi & Scheidanenſi conven- A. C. 1618.

ticulis Arminianos a ſua communione
excluſiſſent, atque in eorum condem- *Limborch.*
nationem conclamaſſent, hinc in ſua *Relat. Hiſt.*
indictionis epiſtola nonniſi eos a Regi- *p. 4. & ſeqq.*

bus & Principibus depoſcebant Theolo-
gos, quos Arminianæ doctrinæ omni-
no adverſaturos noverant; cumque de
Anhaltinorum Præconum integritate du-
bitarent, prius ſuæ fidei confeſſionem ſibi
transmitti petierunt: quoniam vero hi
petitionem adeo inhumanam, necnon
Evangelicæ, uti inquiebant, libertati
admodum contrariam reiicerent, a Sy-
nodo excludebantur. Congregatis igitur
Præconum quamplurimis die deci-
ma tertia Novembris prima habebatur
ſeſſio, in qua non niſi plurium oratio-
nes excipiebantur. Altera die mane
in ſeſſione ſecunda illi, quos Provin-
ciales Eccleſiæ deputabant, quique
omnes erant Gomariſtæ, ſuas publi-
cæ fidei literas exhibebant: Poſtula-
bat etiam Joſias Voſbergius, ut in Præ-
ſidem & Aſſeſſores eligerentur Docto-
res neutri parti adhærentes; aſt Go-
marifſtæ non alios niſi juratos Arminia-
norum hoſtes ſeligebant. In tertia ſeſ-
ſione, quæ vespere ejusdem diei habe-
batur, Tranſiſulani Deputati poſtula-
bant, ut Synodi deciſiones æque Sa-

Hiſt. Eccleſ. Tom. LVI. L cris

Sæc. XVII. cris literis ac Catechismis conformes
A. C. 1618 essent, perinde acsi horum Catechismo-
 rum toties jam variatorum auctoritas
 eadem cum Dei verbo foret. Traje-
 ctenses quoque deputati Synodo non
 concedebant, ut hæc controversos
 quinque articulos decideret aut defini-
 ret, sed duntaxat desuper deliberaret,
 decisionem autem relinqueret illis,
 qui deputatos ad Synodum ablegassent.

Jæger. l. c. Quarta autem Sessio die decima quinta
 Novembris in discutienda agendi facul-
 tate Trajectensibus commissa infumeba-
 tur. Postea sancitum, ut ex Arminia-
 nis duntaxat tredecim ad Synodum ve-
 nire juberentur, eis tamen hos seligen-
 di libertas non erat concessa, sed no-
 minabantur illi, quos Gomarus, cete-
 rique Arminianorum hostes deposce-
 bant, quæ sane vexatio, legitimæ Sy-
 nodi indigna, luculentum est Concilia-
 buli indicium. Sequenti die in Sessio-
 ne quinta advenerant quatuor Armi-
 niani ab Hollandiæ & Westfrisæ Ord-
 nibus deputati, quos inter celebrior Si-
 mon Episcopus suis pro arbitrio Depu-
 tatos seligendi libertatem concedi pete-
 bat: verum Gomaristæ non modo id
 eis denegabant, sed etiam Sibrandum
 Lubbertum famosum Arminianorum ca-
 lumniatorem ex Frisia accersebant: in
 reliquis sex Sessionibus egerunt de no-

*Hist. de la
 Relig. des
 Eccl. ref. p.
 282.*

va

va Bibliorum versione, ubi etiam libros, quos apocryphos dicunt, Canonicis adiiciendos esse censuerunt, vehementer reclamante Gomaro, qui caussabatur, quod progressu temporis forte pro Canonicis habendi forent. Huic vero quidam Ultrajectinus reposuit: *vos Catechesin Novo adjungitis Testamento, forte & illa successu temporis in Canonem abibit?* cumque ex Gomaristis non nemo Arminianos reprehenderet, quod in Concionibus suis ex Apocryphis textus assumpserint, interrogabat idem Trajectensis, an non æque graviter peccaretur, si Catechesis publice doceretur, quoniam intelligi nequeat, cur major autoritas catehesi, quam libris apocryphis debeatur? tum vero Gomarus tanquam Pontifex ex cathedra loquens reposuit, idololatriam committi, cum Apocryphis tantus honor tribuitur: Hanc tamen adeo insulsam decisionem retudit alius dicens: si hoc esset idololatria, ergo etiam illa committitur, cum expositiones textui Biblico inferuntur, ergo etiam idem dicendum erit de Catechesi. Ad hæc obmutuit Gomarus. In Sessione autem duodecima die vigesimo quarto ejusdem Mensis ingenti animorum contentione non sine Saniorum ludibrio disceptatum est, an in versione Hollandica *tu Deus*

Sæc. XVII. vel *ipse* Deus &c. dicendum sit. Porro
A. C. 1618. in proximis Sessionibus de quibusdam
 disciplinæ capitibus actitatum est. Tandem ad Sessionem vigesimam secundam die sexta Decembris habitam adven-
 rant tredecim illi Arminiani a Synodo evocati, quibus tamen illico significa-
 tum, quod non ut Synodi membra, sed duntaxat *tanquam accusati* coram suis Ju-
 dicibus comparere jussi haberentur, suæ causæ merita exposituri, re autem in deliberationem vocata a Synodo rece-
 derent: postea Episcopus pereleganti sermone de schismatis abominatione & Christianæ unionis prærogativis tam solide differebat, ut Gomarus suam factionem ad saniora reduci veritus, Episcopium increparet, quod ab ipso dicendi veniam non petiisset, nec non orationem habuisset seditiosam, & non nisi ad concitandum confessum compo-
 sitam; nec his contentus, cum ægerime ferret inter Synodi Judices duos numerari Arminianos a Trajectensibus deputatos, hinc, quamvis non essent Ministri, sed duntaxat Trajectenses Consiliarii in vigesima quarta Sessione illos ut Judicum officio nuntium mitterent, sollicitavit, eosque semper a Synodo abesse jussit, quoties de re Arminianorum causam spectante ageretur: Hac igitur injuria irritati jure suo cess-
 runt,

runt, ac sese tredecim illis deputatis Sæc. XVII.
 adjungere : proin præter Gomaristas A.C. 1618.
 nulli alii supererant Synodi Judices :
 falso igitur asseruit Basnagius, *Traje-Hist. de la*
Ænsium Deputatorum arbitrio fuisse reli-Relig. des
etum, an suorum causam defendere, vel Eccl. Ref.
Judicibus accenseri, & cum iis deliberare p. 282.
malint.

§. XLII.

Continuatio Dordracensis Concilia-
buli.

Die decima Decembris in Sessione vi- Neuwill. l. c.
 gesima quinta Arminiani a Goma- Jæger Hist.
 ristis jussi scriptum protulere, in quo Eccl. l. II.
 demonstratum ibant, hanc Synodum c. 8.
 non esse legitimam, eoquod Gomaristæ
 in propria causa Judices, simulque es-
 sent pars adversa & Schismatis rea,
 necnon manifesti Arminianæ factionis
 hostes, proin non legitimi Judices fo-
 rent : Hæc Arminianorum oppositio
 male habuit Gomaristas, qui de casti-
 ganda, censurisque perstringenda hac
 eorum temeritate per quinque Sessiones
 deliberarunt, Tandem Arminiani in Vid. supra
 Sessione trigesima secunda quinque suos Tom. LII.
 articulos circa Prædestinationem una Lib. 184.
 cum explicationibus, quas supra retu-
 limus, producere parabant : Attamen
 Synodus, seu potius Gomarus intacta

L 3

quæ-

Sæc. XVII. quæstione præcipua rebus ad hunc sco-
A. C. 1618. pum minime attinentibus septem omni-
 no Sessiones studiose insumpsit, quin
 Arminianis petitam, promissamque
 quinque articulos propugnandi liberta-
 tem concederet; unde haud immerito
 commoti, quadragesimæ Sessioni inter-
 esse renuerunt, quam tamen accedere
 vi compellebantur, eo fine, ut Synodi
 decretum contra eos fabricatum perci-
 perent, ac deinceps sese sine omni ter-
 giversatione Deputatorum Gomarista-
 rum edictis submitterent, interminatis
 tam Ecclesiasticis, quam profanis pœ-
 nis. Violenta hac agendi ratione de-
 mum eversa est omnis auctoritas præ-
 tensæ hujus Synodi, quam Arminiani
 deinceps sine omni dubio pro illegitime
 convocato, & inique continuato, illi-
 cito, & monstroso Conciliabulo habe-
 bant, eo potissimum nomine, quod e-
 tiam fæminæ promiscue unacum Præ-
 dicantibus & Theologis ad illud accede-
 rent, & sex mulieres inter Judices, &
 egregios hujus Synodi Patres locum
 haberent, non sine magna populi offen-
 sione, & saniorum ludibrio. Nihilomi-
 nus Gomaristæ Arminianis inhibebant,
 ne urbe excederent, aut pro more suo
 prædicarent: postea in tribus Sessioni-
 bus, an Arminiani aperta vi essent re-
 ducendi, eisque petita sese defenden-
 di.

di libertas sit concedenda vel deneganda, non sine magna animorum contentione agitatum, nihil tamen conclusum: Sæc. XVII.
A. C. 1618.

tandem vero Joannes Polyander Sessionem quadragesimam quartam absolvit habita oratione prorsus insulsa, jejuna & exangui; cum vero Gomarus Synodi nomine vitioso huic oratori grates ageret, ejusque eloquentiam commendaret, ex ipsis Gomaristis nonnulli exclamabat, *En! quam blande Asinus Asinum fricat.*

Die tertia Januarii in Sessione quadragesima sexta Belgii Ordinum auctoritate omnia Synodi acta & decreta fuisse confirmata, injunctumque Arminianis, ut sese illis subjicerent. Tum vero Episcopus, ejusque socii declarabant, quod quidem supremo Magistratui obedire parati essent, nullatenus tamen obstringi possent, ut agnitæ veritati resisterent, suæque conscientiae deessent: dein quindecim omnino Sessiones nonnisi minis in Arminianos conjectis insumebantur, quin eis illimitata libertas suam sententiam defendendi, & contrariam refutandi concederetur: ceterum ex tot Sessionibus duntaxat quinquagesima quinta, etsi usque ad decimam noctis horam fuisset protracta, ceteris minus fastidiosa videbatur ob familiare colloquium & concursum fre-

Sæc. XVII. quantissimum plurimarum Nobilium
A. C. 1618. foëminarum, quibus honoratior in Synodo locus cedebatur. Tandem vero Honerdus Consiliarius, ut pertinaci, quæ oriebatur, altercationi finem imponeret, subjunxit: *Promittimus vobis libertatem, quam requiritis, Petimus itaque, ut ad rem veniatis.* Ast ad hæc mox commotior reposuit Prætor Dordrace-nus: quid! *petimus*, dic, *mandamus.* Die autem decima septima ejusdem Mensis Gomaristæ ab Ordinibus denuo edictum impetrarunt, vi cujus Arminiani inter plurima convitia velut canes a Synodo fuere ejecti, prohibiti-que, ne quis eorum sine venia urbe ex-cederet, Arminiani autem a tam ini-quo cœtu ac sententia ad Christi Tri-bunal provocarunt. Hac igitur ratio-ne Gomaristæ ab oppositæ partis metu liberati, pro arbitrio suo quinque ar-ticulos explicarunt, eosque ad quem-cunque voluerant, sensum detorquen-tes, censuris perstrinxerunt, nulla am-plius habita ratione ad Arminianorum scriptas explicationes rationesque: un-de jam tum, uti testatur quidam Au-thor, qui Synodo interfuit, pruden-tes augurabantur, quod non alius hujus Synodi eventus esset futurus, nisi Ar-minianorum *condemnatio, major populi exacerbatio, Ecclesiarum hic illic dissipatio,*
nova,

Vid. Supra
Lib. 184.
§. 54.

Jæger. l.c.

nova, quæ in procinctu est, & quæ hanc Sæc. XVII.
sequi solet, regionum & Reipublicæ tota- A. C. 1618.
lis ruina: Ita decisus Dordraci contro-
 versis novæ inter ipsos Gomaristas alter-
 cationes, ac Arminianorum Carnificina
 & supplicia sequebantur, prout ad annum
 sequentem narrabimus. Ceterum quan-
 tumvis adulterina hæc Synodus Armi-
 nianorum dogmata in suis Canonibus
 damnarit, & Gomaristæ *hos pro fratri-* Collat. Hagi.
bus habere renuant, asserantque, quod
ipsi cum Arminianorum sententia ante
tribunal Divinum tuto consistere non
auderent, imo Abraham Calovius,
Arminianorum doctrinam vocet hære-
sin perpetuis tenebris, ipsoque orco dignam
& omni detestatione & execratione dignis-
simam, nihilominus ipsimet Gomaristæ
hodie dum Lutheranos, qui eandem
profitentur doctrinam, ad fidei com-
munionem admittunt, proin in eadem
purissima Ecclesia simul, veritatis &
erroris conjunctionem fovant: ridicula
autem est Calvinistarum responsio, qua
hanc damnationem duntaxat ad Mini-
stros, non autem ad populum spectare
asserunt, perinde ac si veritas Redem-
ptionis, Prædestinationis, gratiæ, libe-
ri arbitrii &c. per legitimam Synodum de-
cisa ac revelata alia sit pro Prædicanti-
bus, alia & quidem opposita & diver-
sa pro populo. Miseret me hujus Sy-

Sæc. XVII. nodi, quæ nonnisi violentiis & pœnis

A. C. 1618. eo fine conscientias torquebat, ut ma-

gis impiam stabiliret sententiam, qua Deum quasdam animas ex solo suo beneplacito damnare, statuebat, proin in eum tanquam auctorem, improborum quoque ad pœnam reprobationem refundebat. Tam horrenda nempe monstra Acatholicorum Religio in ipsis suis Synodis parturire solet. Denique post factam hanc decisionem, vel Arminianorum protestatio adversus hanc Synodum, tanquam controversi dogmatis judicem, fuit legitima, vel non? si fuit, ergo Gomaristæ inique vexarunt Arminianos, atque ab eis fidei obsequium deposcebant: si fuit illegitima, igitur Ecclesiæ jus competit, exortas fidei controversias supremo judicio definire, proin aut Protestantes immerito ac nonnisi per nefas sese a Catholicorum communione separarunt, schismatisque Auctores fuere, aut facta hac separatione fateri coguntur, quod nulla in terris detur potestas, Synodus vel Ecclesia, cui suprema de fidei doctrinis judicandi, ac Religionis controversias dirimendi potestas competat. His insuper adjungere lubet animadversionem Joannis Knippenberghii, qui ponderato hujus Conciliabuli successu ita concludit: *Post varios conatus gliscenti malo*

*Hist. Eccl.
Ducat. Geld.
l. 6. c. 7.
pag. 219.*

malo non poterat modus poni, *Sacram Sæc. XVII.*
Scripturam Arminius, hanc & Goma- A. C. 1618.
 rus profert, eandem pro se stare clamat
 uterque: numerantur textus, coacervantur
 testimonia, clamatur: ast non termina-
 tur controversia. Quid igitur? si S. Scri-
 ptura sola juxta illorum sensum sit con-
 troversiarum Judex, ecurr has tam acer-
 bas non terminat? Admiranda igitur Dei
 dispositione eo necessitatis redacti sunt A-
 catholici, ut ultra cum Catholicis fatean-
 tur, unicam Scripturam, eamque solam
 controversiis finiendis non sufficere: verum
 ut Judex vivus adsit præterea, qui juxta
 Dei Verbum seu scriptum, seu traditum
 controversias finiat adeo clare, & certe,
 ut litigantium uterque sententiam a Ju-
 dice latam, aut pro, aut contra se li-
 quido intelligat. Ad hanc veritatem A-
 catholici integro pene sæculo, docentibus
 Catholicis, haud valuerunt perducere: per-
 duxit Arminii, Gomarique dissidium... (*)
 dum isti non a sola Scriptura, sed ab
 adversariis suis in hoc Conciliabulo con-
 gregatis, qui se velut Papas seu ve-
 rius Antichristos exhibuerunt, damna-
 ti fuere (**).

§. XLIII.

(*) In præfatione ad considerationem Ari-
 minismi pag. 219.

(**) Hanc in rem haud absone adduci po-
 terunt

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

§. XLIII.

Jesuitarum Scholæ Parisiis aperta.

Juvencl. Hist.
Soc. l. 12.
p. 5. n. 69.
Argentre
coll. jud.
tom. 2. p. 110.
Abrege
chronol. t. 3.
pag. 417.
Gramond.
Hist. Gall.
l. 3. p. 197.

Enimvero Jesuitæ jam anno Christi millesimo sexcentesimo decimo die vigesima Augusti suas Parisiis scholas aperiendi facultatem, a Ludovico XIII. Galliarum Rege tum adhuc impubere obtinuerant, obstabat tamen vehementer non modo Universitas Parisina, sed ipse etiam sanctior Regis Senatus; nec tamen

terunt Amstelodamensis Ministri Joannis Amos Comenii verba, dum de deplorando Ecclesiæ suæ statu in sua Apologia pag. 73. S. 1605. in has prorumpit querelas: Es ist keine Schmach mehr den Antichrist unter den Evangelischen zu suchen. Und wenn man dessen Beschreibung auf die Titel und Actionen vieler applicieret, so findet man, daß es darinnen an Widerchristen, und zwar nicht nur an Kleinen, sondern auch an grössern nicht ermangle. Nämlich solche, die sich in den Tempel Gottes als Halbgötter aufführen, sich und ihre Decreten und Schriften anbethen lassen, und eine absolute Herrschaft suchen. Auch wo es ihnen abgeschlagen wird, das Unterste zu Oberst kehren. Also das ein kluger Fürst wohl und artig gesagt: Es fehle uns nicht

tamen propterea Pater Cotonus ejus- Sæc. XVII.
 que socii Regis aures fatigare cessabant, A.C. 1618.
 suisque importunis sollicitationibus eo
 rem deducebant, ut Rex hanc litem
 summo jure ad se, suumque Sanctius
 Consilium advocaret, in quo etiam fan-
 citum, ut posthabitis Academiæ &
 Parlamenti oppositionibus omnes artes
 & scientias Parisiis quoque docendi fa-
 cultas, Jesuitis daretur. Ut autem hoc
 decre-

nicht an Päbsten, sondern nur an Rom. Aber
 was sollte das heißen, dem Antichrist gute Nacht
 gegeben haben, wenn man den Geist Christi von
 sich wegtreibt, der Sanftmuth, Bescheidenheit,
 Demuth, brüderlichen Liebe, und dergleichen,
 dadurch man nicht aufgeblasen, noch ehrgeizig
 wird, noch das seine suchet, noch sich erbittern
 läßt. Ach! Ach! der Geist des Widerchristi
 hat uns nicht in allen verlassen, sondern sich gar
 weit ausgebreitet. So viel wir Universitäten,
 Doctores, Magistros, Superintendenten, Pa-
 stores haben, so viel haben wir Päbste! und was
 noch ärger ist, es will ein jeder auch unter dem
 Volk ihm selbst ein Pabst seyn, und weil keine
 Kirchenzucht da ist, nach seinem Gefallen leben,
 und niemand Rechenschaft davon geben. Wir ha-
 ben leider das Ruder verlohren, darum gehet
 unser Schiff zu Grunde. Wir leben also, wie zu
 der

Sæc. XVII. decretum Universitas executioni daret,
A. C. 1618. Cardinalis Rupifucaldius unacum Rothomagensi Archiepiscopo, necnon Parisiensi, Andegavenfi & Aurelianensi Episcopis in Monasterio ad Sanctum Mathurinum convenit, quo comperto die undecima Februarii Filefaccus Decani vices agens, sex Facultatis Theologicæ Doctores selegit, qui præfatis Antistitibus obviam procederent, eosque debito honoris obsequio exciperent. His igitur Aulam ingressis, suoque ordine confidentibus, Cardinalis ita exorsus est: Christianissimus Rex „noster suum de Jesuitis reducendis, atque ad Collegium Claromontanum „revo-

der Zeit, da kein König in Israel war, und ein jeder that, was ihm gut deuchte. So, daß wenn die Obrigkeit nicht steuerte, wir nicht eine Heerde Schaafse wären, sondern Bären, Liegerthiere, Wölfe, Ottern, und Schlangen. Talem imo plusquam Pontificiam auctoritatem sibi etiam in Galliis arrogabat Moyfes Amyraldus, qui Dordracensi Conciliabulo vix absoluto novam factionem, quæ Amyraldistarum secta vocatur, conflagabat, dum de gratia Dei & efficacia meriti Christi (retento tamen absoluto prædestinationis decreto) novum systema contra Gomaristas ceterosque Calvinianos fabricaverat.

„revocandis decretum, per me, hosque Sæc. XVII.
 „Deputatos vobis declarari petit, ju- A. C. 1618.
 „betque, quatenus Jesuitæ, uti ante-
 „hac, publico docendi munere funge-
 „rentur, prout per Cleri, & Nobilita-
 „tis Deputatos trium Ordinum Fran-
 „ciæ superioribus annis Lutetiæ Con-
 „gregatorum fuerat postulatum: hortor
 „itaque Facultatem Theologicam, ne
 „ejusmodi voluntati obfistat, sed eam
 „tanquam sibi non obfuturam amplecta-
 „tur., His perceptis Filesaccus totius
 Facultatis nomine postulabat, ut Car-
 dinalis eidem Facultati desuper delibe-
 randi spatium indulgere vellet, prius-
 quam Regi Christianissimo responsum
 ferret. Reposuit tamen Cardinalis:
 „Rex nec consensum, nec Facultatis
 „deliberationem expectat, sed Jesuitas
 „in Academiam Regio & summo im-
 „perio introduci postulat, ac propterea,
 „ut hujus decreti sui executio sine con-
 „tentionibus tranquille fieret, Facul-
 „tatem per nos monitam vult: brevi
 „tamen conventus habebitur, atque ad
 „eum quidam ex Facultate Theologica
 „convocabuntur, ut ibidem querelis
 „Universitatis prospiciatur., Tum de-
 mum Filesaccus præfatos Antistites no-
 mine totius facultatis rogabat, ut Re-
 gi Christianissimo ejus obsequentissi-
 mum animum renuntiarent, obnixe
 postu-

Sæc. XVII. postulans, ut justis fidelissimorum sub-
A. C. 1618. ditorum rationum momentis excipien-
dis circa negotium tanti ponderis au-
rem alteram reservare dignaretur, qua-
tenus ipsa Regia Majestas, Academiæ
& præsertim Theologicæ facultatis gra-
vaminibus atque incommodis hac in
parte prospiceret. lis ita recedentibus,
& honorifice, ut par erat reductis.
Facultas inhæsit suo proposito, vi cu-
jus die prima Februarii statuit, to-
tis viribus Jesuitarum molitionibus, au-
sibusque obsistendum, totumque nego-
tium cum Universitatis Rectore com-
municandum esse, eoquod id non mo-
do solam Facultatem Theologicam, sed
universam tangat Academiam: Interim
die decima quinta Februarii promul-
gatum est Sanctioris Senatus decretum,
vi cujus in universo Regno & specia-
tim Parisiis docendi facultas Jesuitis
fuit concessa, *ea tamen lege, ut Aca-*
demia subjaceant, nec sibi ab illa appellandi
jus esse præsumant: cum ergo huic de-
creto Regis auctoritate subnixo Sorbona
aperte refragari haud posset, die pri-
ma Martii decernebat, quod honorum
academicorum insignia candidatis non
sint conferenda, nisi post exactum in
Universitate triennium. Verum adeo-
tum prævaluit Jesuitarum potentia, ut
hoc ipsum etiam Academiæ decretum
a Re-

a Rege & sanctiore ejus Consilio fue- Sæc. XVII.
A. C. 1618.
rit abrogatum: Sic Jesuitæ, inquit Gra-

mondus, *Gymnasium Lutetiae habuerunt, & habent magno literarum & pietatis ob-
ventu; utinam in reliqua Gallia pauciora
forent Collegia. Sint illis domus, sint
sacræ cedes & patrimonia, quot & quan-
ta voluerint, & meruere. E re Christiana
est tanti augmentum Ordinis; ast non
item e re Litteraria, non e politica, pro-
pagari in immensum scholas, quales in
hanc diem Gallia patitur, & luget. Quis
invideat augmenta rerum viris optime me-
ritis? nemo certe bonus: Zelum anima-
rum exerant, quod sibi præcipuum habent
in munere: utilius sane nobis, sibi glorio-
sius, si paucioribus locis docerent. Scho-
larum effræni numero pessum ire veteres
Academias palam est: dum sua sunt cui-
libet pago Collegia, Societati quamvis
fecundissimæ vix suppetunt in singula ma-
gistri. Docet nos experientia sæculi, sub
quo vivimus, pauciores esse eruditos, quo
plura Collegia sunt. Triginta jam anni
volvuntur, ex quo Gymnasiis obruimur,
ubi amabo augmenta literarum? ubi pro-
bati Autores per hæc tempora? si qui me-
ruere in re litteraria nomen, supra ætatem
nostram sunt, apud veteres magistros in-
stituti, aut in majoribus Gymnasiis. Ce-
terum sub idem ferme tempus Jesuita-
rum directioni commissa est Molshei-*

Hist. Eccles. Tom. LVI. M men-

Sæc. XVII. mensis Universitas, quam hoc anno
A. C. 1618. Leopoldus Austriæ Archidux ibidem
erexerat.

§. XLIV.

*Disciplina Monastica in variis Fran-
ciæ Asceteriis restituta.*

*Abrege
chron. t. 3.
pag. 417.
Eckard Bibl.
Script. Ord.
Præd. tom. 2.*

Majore applausu ac successu Occitanæ
Congregatio Fratrum Prædicato-
rum, qui instituti sui leges ad unguem
observandas profitebantur, stabilita est
ductore Sebastiano Michaelis natione
Gallo & professione Dominicano. Hic
regularis disciplinæ ubique asserenda
studiosissimus, jam anno Christi millesimo
quingentesimo nonagesimo quarto Cæ-
nobium Claromontanum in Lutevis se-
cernendum obtinuit pro iis, qui ad vete-
rem disciplinam erudiri petebant: ter-
tio autem post anno eandem vitæ nor-
mam ad Tolosanum monasterium tam
felici progressu extendit, ut intra unius
anni spatium coloniam ex arctioris di-
sciplinæ cultoribus ad Albiensem, &
Bitericensem conventus Reformationi
adjunctos emitteret. Tandem vero
Henrici IV. patrocínio, & Clementis
VIII. auctoritate obtinuit Sebastianus
ut ex restauratis conventibus Occitana
Congregatio, quæ a Provincialibus
non dependeret, erigeretur, anno au-

tem Domini millesimo sexcentesimo de-
 cimo tertio ex munificentia Petri Gon-
 dii Cardinalis & Parisiensis Episcopi
 coenobium SS. Annuntiationis in via
 S. Honorati Parisiis erexit, in quo etiam
 Prioris munere functus die quinta Maij
 hoc anno pie decessit. Ceterum præ-
 fata hæc Congregatio postmodum in
 duas Provincias, Tolosanam, illamque
 Sancti Ludovici divisa fuit. Hoc item
 anno Ludovicus XIII. Franciæ Rex Con-
 gregationem Benedictinorum Sancti
 Mauri Regio diplomate confirmavit.
 Pariter Paulus V. Pontifex Maximus
 Monialium Visitationis B. V. Mariæ
 Congregationem, quam directore San-
 cto Francisco Salesio Sancta Joanna
 Francisca Fremiot a Chantal Annecii
 ante paucos annos erexerat, Sacri Or-
 dinis prærogativa ac privilegiis deco-
 rabat. Sub idem quoque tempus Pa-
 risiis celebre Seminarium Sancti Ma-
 glorii erectum est. Magis tamen ar-
 duum opus aggressa est Angelica Ab-
 batissa Cisterciensis, quæ hoc anno Mal-
 buissonensem Abbatiam ad veterem di-
 sciplinam revocatura gravissimas per-
 pessa est vexationes; vix enim pio huic
 operi manum apposuerat, cum Estræa
 Abbatissa, famosæ Gabrielinæ Estreæ
 Soror, ex monasterio, cui ob morum
 licentiam inclusa fuerat, auffugiens

Sæc. XVII.
 A. C. 1618.

Vid. Supra
Lib. 185.
S. 41. p. 121.
tom. 53.

Sæc. XVII. unacum pluribus dissolutæ vitæ Nobi
A.C. 1618. libus hunc conventum sibi vendicaret.
 opitulantibus eidem quadam Sancti-
 moniali, & Abbatissæ Confessario: Mon-
 igitur Angelica unacum suis ex hoc Mo-
 nasterio vi expellitur, Pontifaram se-
 cedere compulsæ, ubi tamen haud diu
 permansit; postquam enim Cisterciensium
 Abbas Parisiensis Senatus operam
 implorabat, mox urbis Prætori datum
 est negotium, ut Estream, Confessarium,
 & præfatam Monialem comprehenderet:
 his autem tempestitiva fuga sibi consulentibus
 Angelica sine ulla contradictione Abbatissæ
 reformationem complevit, ac postea ad
 plures alios Conventus extendit.

§. XLV.

Principum, atque illustrium Virorum fata.

*Merc. Gal-
 loh. l. 3. t. 12.
 Khevenh.
 annal. Ferd.*

Inter tot calamitates, quibus Austria-
 ca Domus ob rebellium subditorum
 tumultus jactabatur, haud infima ama-
 ritudinis causa exstitit obitus Maximilian-
 i Austriæ Archiducis, qui Magnus
 Ordinis Equitum Teutonicorum Magi-
 ster ac Mathiæ Cæsaris frater, cum
 paucos admodum dies ægrotaret, Vien-
 næ hoc anno die secunda Novembris
 sexagenarius obiit: Hujus Principis ut-
 pote

pote pacis studiosissimi mors non modo Sæc. XVII.
 Catholicis sed & Protestantibus admo- A.C. 1618.
 dum luctuosa exstitit: quæ etiam An-
 nam Cæsareæ Majestatis Conjugem tam
 intimi doloris sensu oppressit, ut & ipsa
 die decima quarta Decembris itidem
 Viennæ decederet. Venetiis quoque
 Nicolaus Donatus, postquam vix uno
 mense Rempubicam administraverat,
 octogenario major decessit. Hujus au-
 tem obitum præcefferat Philippus Gui-
 lielmus Arausionensis Princeps, qui
 Sacris ritu Catholico munitus Bruxel-
 lis die vigesima Februarii mortalitatem
 exuit, annos natus sexaginta quatuor.
 Hic Religionem Orthodoxam, quam
 in præfato Principatu restituerat, Mau-
 ritio Fratri suo ac hæredi tabulis testa-
 menti plurimum commendabat. Mense
 autem Decembri Theodoricus de Für-
 stenberg Padebornensis in Westphalia
 Episcopus, postquam hæreticos ex sua
 Ecclesia penitus eliminaverat, meritis
 plenus decessit, subrogato eidem Fer-
 dinando Colonienfi Archiepiscopo &
 Bavarix Duce.

§. XLVI.

Duo Cardinales a Paulo V. creati.

Hoc item anno Paulus V. Pontifex Ciacon. in
 Maximus die vigesima sexta Martii vita Paul. V.

M 3

duos

Sæc. XVII. duos Presbyteris Cardinalibus in mon-
 A. C. 1618. te Quirinali adscripsit, quorum primus
 erat Henricus Gondius Episcopus Pa-
 risiensis, qui vulgo Cardinalis de Rets
 seu Radesianus dictus a Ludovico XIII.
 Galliarum Rege proponebatur, nullum
 tamen Ecclesiæ titulum obtinebat, eo-
 quod nunquam Romanam urbem ac-
 cessisset. Cum autem eo tempore jam
 invaluisset mos, ut Pontificiæ gra-
 tiæ Gallo & Hispano Regibus æqua-
 lance distribuerentur, adeo, ut Gal-
 lo ad Purpuram evecto, pariter natio-
 ne Hispanus ad Regis preces eandem
 consequeretur dignitatem, hinc etiam ea-
 dem die Franciscus Roias de Sandoval,
 Lermæ Dux, proponente Philippo III.
 Hispaniarum Rege Purpuratorum Col-
 legio adscriptus est. Hic olim rerum
 Hispaniarum arbiter sensim æmulum
 invidia Regis gratia excidit, illorum-
 que vexationes declinaturus Purpuram
 sponte a Papa oblatam, uti censet Vas-
 forius, acceptavit, seu verius petitam
 obtinuit, moxque Filio suo Uzedæ Duci
 cuncta Aulæ officia, quibus antea fun-
 gebatur, cessit, ac demum die deci-
 ma Maij rubrum galerum sibi a Caje-
 tano, qui summo Pontifici a cubiculis
 erat, delatum septuagenario major
 accepit.

§. XLVII

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

§. XLVII.

*Pauli Æmilii Sfondrati Cardinalis
obitus.*

Horum inaugurationi locum dedit quatuor Cardinalium decessus, ex quibus prior Paulus Æmilius Sfondratus patria Mediolanensis die decima quarta Februarii Tibure e vivis excessit. Hic anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo sexagesimo primo clarissimo genere natus, virtutum exercitia cum eruditionis laude mirifice conjunxit, atque utriusque jurisprudentiæ scientia imbutus, Abbas & Sacerdos, a Gregorio XIV. Patruo suo absens, anno ætatis suæ primo supra trigesimum Cardinalis tit. S. Cæcilie nominatus est, tanta apud eundem Pontificem auctoritate prævalens, ut præcipua Ecclesiæ munia obeuns, omnem ferme Pontificii imperii molem sustinuerit, quin tamen ex tot Sacerdotiis, aliisque proventibus ditesceret, sed fictilibus duntaxat patinis in mensa uteretur, non alio ex fine, nisi ut omnes divitias in egenos, & Dei cultum profundere posset: Præprimis vero Ecclesiam Sanctæ Cæcilie, cujus Sacrum Corpus ipse effossa humo invenerat, vetustate collapsam reparabat, & picturis, statuis,

*Ciacon. in
vita Greg.
XIV. p. 224.
Silos in Hist.
Cler. Reg.
Attichy in
hist. Card.*

M 4

cande-

Sæc. XVII. candelabris, & argenteis lampadibus
A. C. 1618. exornabat: quatuor quoque Capellanos, Clericosque binos victu & congruo redditu assignato instituit, arcamque argenteam, in qua præfatæ Sanctæ corpus reconditum fuit, pretio quater millium trecentorum nonaginta trium aureorum confici iussit: Sanctimoniales insuper magnis auxit beneficiis, Lauretanam quoque domum pretiosis donis locupletavit, ac denique Sanctam Cæciliam, cujus Ecclesiæ Sanctorum Reliquias quamplures argenteis aureisque thecis inclusas dono dederat, hæredem dixit, legata etiam potissima Sacræ suppellectilis parte: Albanensis quoque Ecclesiæ, cui Episcopus præerat, universos redditus, ceteramque pecuniarum summam ex reliquis Sacerdotiorum proventibus in illius gregis beneficium commodumque erogavit: Nec tamen sibi suæque saluti minus prospexerat; quippe rerum cælestium meditatione, & consuetudine Virorum morum sanctitate illustrium præcipue Julii Sansedonii, & Joannis Vitellii delectabatur; sæpe nudis cubabat asseribus, pedesque sacco indutus, & vultu, ne agnosceretur, obtesto septem Urbis Ecclesias religiose lustrabat, & non raro, ut animum virtutum exercitiis, & orationis usu recrearet, in
 Thea-

Theatinorum Patrum Cænobium sese Sæc. XVII.
A. C. 1618.
recepit, ubi dies plures in rerum Di-
vinarum commentationibus, Sacroque
quodam otio transigebat. Tandem ve-
ro quinquaginta septem annos natus
pie in Domino obiit: Corpus ejus Ro-
mam translatum ad S. Cæcilie pedes
in sepulcro, quod sibi construxerat,
humatum quiescit.

§. XLVIII.

*Erminii de Valentibus Cardinalis
decessus.*

Alter ex Purpuratis, qui hoc anno de-
cesserant, erat Erminius de Valen-
tibus Trivii in Umbria natus. Hic ra-
ra ingenii ac memorie felicitate præ-
ditus, non modo humanioribus literis,
sed & legibus tanto profectu studuit,
ut jurisprudentie laurea decoratus,
Romæ per plures annos Caussidicum
ageret, atque a Petro Aldobrandino
Clementis VIII. Nepote a secretis, tan-
dem Basilicæ Vaticanæ Canonicus eli-
geretur, postea Cardinalis renunciatus:
Erat vir morum comitate singularis,
officiosus erga omnes, & maximopere
liberalis in egenos. Mortuo paulopost
Clemente VIII. pauper Cardinalis re-
mansit, cum nullus ei esset Ecclesiasti-
cus proventus, donec a Paulo V. S. Per-

*Ughell. in
Ital. Sacra.
Ciacon. in
vita Clem.
VIII.*

Sæc. XVII. petuæ Abbas, & Episcopus Faventinus
A. C. 1618. nominaretur, ubi per tredecim annos,
 quibus hanc Ecclesiam texit, nihil omi-
 fit, quod pium, optimumque Pastorem
 deceret. Construxerat etiam ibidem
 Sacellum Divo Carolo Borromæo Sa-
 crum, simulque in Ecclesiam Sancti
 Thomæ induxit Carmelitas Discalcea-
 tos. Denique Trivii in patria sua, quo
 recuperandæ valetudinis gratia se con-
 tulerat, die vigesima secunda Augusti
 anno ætatis suæ quinquagesimo quarto
 obiit, ibidem apud S. Mariam Gratia-
 rum sepultus.

§. XLIX.

*Jacobus Daves du Perron Cardina-
 lis fatis functus.*

*Abrege de
 l'Hist. Eccles.
 Tom. 10.
 Gramond.
 Hist. Gall.
 Lib. 3.
 Ciacon. vit.
 Clem. VIII.
 Miræus
 script. Sæcul.
 XVII.*

Maximum sui desiderium reliquerat
 Jacobus Daves du Perron ex nobi-
 li Normanicæ familia ortus, qui anno
 Christi millesimo quingentesimo quin-
 quagesimo sexto die vigesima quinta No-
 vembris Bernæ, quo ejus Parentes
 Calviniana hæresi infecti profugere co-
 gebantur, primam lucem aspexit. Pri-
 mam ab infantia ætatem literarum stu-
 dio applicabat, tanta memoriæ felicitate,
 mentisque acumine præditus, ut
 omnium scientiarum imperio natus
 duodecimo ætatis suæ anno in latino
 Græco-

Græcoque idiomate necnon in Poesi, Sæc. XVII.
eloquentia, Mathesi ac Philosophia tam A. C 1618.

uberes fecerit profectus, ut ad literarium certamen quoscunque palam provocaret. Reddita Calvinistis pace ejus Parentes in Normaniam reversi, Juvenem Perronium vicennem Henrico III. Galliarum Regi in Bleffensibus comitiis sistunt, quibus absolutis Perronius Lutetiam profectus, die vigesima quinta Novembris, anno salutis nostræ millesimo quingentesimo octogesimo tertio prandente Rege, cujus animo sese insinuaverat, adversus Atheos solidissimis rationibus Dei existentiam comprobabat; Rege autem hujus sermonis efficaciam deprædicante, Perronius juvenili ardore incensus reposuit: *Si crastina die Regia sua Majestas me perorantem excipere dignabitur, validioribus adhuc argumentis, Deum non existere demonstrabo.* Imprudens hæc jactantia sibi justam Henrici indignationem accersebat: Adultior ~~Cast~~ factus totum se Sanctorum Patrum, & præcipue D. Augustini & Thomæ Aquinatis lectioni sacrabat, eorumque doctrinis sectæ suæ falsitatem, erroresque tam solide confutatos deprehendit, ut ad Catholicorum castra reversus, ex eodem suggestu, e quo contra Orthodoxam fidem antea peroraverat, dein pro illius defensione publice

Sæc. XVII. lice loqueretur, pluresque aberrantes
A. C. 1618. oviculas ad Christi ovile reduceret, ex

*Vid. spond.
epist. ad epit.
Annal. Ba-
ron. edit.
prima.*

quibus haud postremi erant Sancyus, & Henricus Spondanus, postea Apamiensis Episcopus: Demum sacræ militiæ adscriptus, Henricum IV. Calvinistam ad fidem Catholicam revocavit, a quo etiam Ebroicensi Episcopatu, necnon Eleemosynarii dignitate decoratus, unacum Arnaldo Offato Cardinale Romam ablegatur, ut Clementem VIII. ad impertiendam Regi absolutionem inclinaret, qua feliciter obtenta non modo Romæ a Francisco Joyosa Cardinale inaugurabatur, sed ab ipso etiam Pontifice annulum Pastoralem accipiens, his verbis commendabatur: *Inveni virum secundum cor meum.* Inde Parisios reversus, Henricum Regem in fide quodammodo nutantem firmabat gloriosa disputatione contra Plesseo-Mornæum tum Calvinistarum caput ad Fontembellaquæum habita, in qua illum de sexcentis Divi Augustini locis ab eo vitiatiss confudit, pluriumque mendaciorum convicit, ac demum arcte pressum interrogabat, *an Catholicis desperata esset salus?* Calvinista reponebat, *quod ex Dei misericordia salvi esse possent,* mox autem negante Perronio, *extra Ecclesiam Romanam fore salutem,* recte conclusit Rex: *quandoquidem concordēs pro salute*

salute Catholicorum utriusque opinionis Do- Sæc. XVII.
ctores sunt, tutius erit Catholicum esse. A. C. 1618.

Hujus victoriæ præmium Perronio erat Sacri Collegii Purpura; paulopost Senonum Archiepiscopus Romam a Rege ablegatus Congregationibus de auxiliis interfuit, summoque Pontifici auctor exstitit, ne Molinæ sententia damnaretur, sed tota disputatio silentio involveretur: demum in Franciam reversus, Regis opera Venetorum controversiam ob interdictum exortam composuit, utiliterque Gallici Regni res Romæ gessit, non modo inter profundissimos Theologiæ Doctores, sed & simul inter Christianos primæ notæ Politicos, quod rarum est, merito numeratus. Demum adversa valetudine pressus, in Franciam rediit, ubi anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo decimo Ludovico XIII. persuasit, ut regale Gymnasium institueretur: biennio post Richerii librum *de Ecclesiastica & Politica potestate* in Synodo suæ Provinciæ Senonensis Parisiis congregata tanquam erroneum, schismaticum & hæreticum condemnabat, tertio autem post anno in comitiis Regni Lutetiæ habitis nomine Cleri Gallicani, orationem luculentissimam, juxta ac doctissimam de re Ecclesiastica habuit, in qua Regiam asserens Majestatem

tem

Sæc. XVII. tem, auctoritatemque, nihil etiam ju-
A. C. 1618. ri Ecclesiastico detrahebat. Denique
 ut quietius literis invigilaret, prope Lu-
 tetiam Bagnoleti vico suburbano con-
 cessit, ubi cum ad Angliæ Regem re-
 sponsum concinnaret, in morbum inci-
 dit, quo acerbissimo per quatuordecim
 dies cruciatus, Parisiis die quinta Sep-
 tembris anno ætatis suæ sexagesimo ter-
 tio obiit. Fuit sane Perronius eximiis
 animi corporisque prærogativis orna-
 tus, elegantis ingenii & peracuti, fir-
 missimi judicii, indefessi studii, & vastis-
 simæ eruditionis, miræque ad convin-
 cendos sectarios potentia, adeo, ut
 cum de his a devio tramite revocandis
 ageretur, id dicto usurparet: *Hos si
 convinci cupitis, ad me perducite; at con-
 versos si avetis, dirigite ad Franciscum de
 Sales Genevensen Episcopum.* Enimvero
 quamplurimis & publicis disputationi-
 bus & colloquiis tum Parisiis tum Me-
 dunti tum ad Sangermanum habitis
 semper victor hæreses debellavit, hæ-
 reticosque gloriose confudit. Ceterum
 Perronio in Eleemosinarii dignitate ad
 votum Patris Arnulphi Jesuitæ, qui Regia
 confessionibus erat, successit Rupifucal-
 dius Cardinalis.

§. L.

Sæc. XVII.
A. C. 1618.*Celeberrimi hujus Cardinalis opera.*

Nunquam dignius commendari valet hic Cardinalis, quam recensendo dignissima tanto Authore opera, quæ tum typis vivens mandavit, tum post-huma reliquit, tot vere miraculorum partitor, quot voluminum Scriptor Perro-
 nius, cujus post obitum omnia ejusdem Authoris opera in tres majoris formæ tomos collecta Parisiis anno millesimo sexcentesimo vigesimo, & biennio post iterum typis fuere edita: Horum tomus prior complectitur vastissimum tractatum de Eucharistia & transubstantiatione contra Plessium Mornæum Calvinistam, ubi hoc argumentum solidissime pertractans, hæreticorum, præcipue illorum, qui in sui erroris defensionem Sancti Augustini testimonia allegant, objectis respondet. Alter tomus continet responsum ad difficultates propositas a Jacobo I. Angliæ Rege, quem Perronius tanquam Principem omnibus numeris absolutum commendabat, nilque præter Catholicam prærogativam eidem deesse afferebat; cum ergo Rex se hoc titulo haud pri-
 vandum censeret, eoquod cuncta ad salutem necessaria juxta veterum morem

Dupin. novell. Bibl. des Auth. Eccles. t. 17. Abrege de l'Hist. Eccl. pag. 317.

Epist. Per- ron. ad Ca- saub. die 15. Jul. ann. 1611.

Sæc. XVII. rem crederet, hinc Perronius datis ad
 A. C. 1618. Casaubonum literis declarabat, quod
nomen *Catholici* non cujuscunque fidei,
 sed communionis signum sit, & præter
 necessaria etiam utilia ad salutem, &
generaliter omnia per Ecclesiam saltem
 primorum quatuor Conciliorum tempo-
 re definita & tradita credere oporteat,
 ad hoc tamen, ut Patres circa quem-
 dam fidei articulum unanime suffra-
 gium tulisse dicantur, haud necesse sit,
 ut singuli eundem stabiliant, sed suffi-
 ciat, quod ex cujusque Nationis præ-
 cipuis nullus contrarium propugnarit,
 sed illum articulum tanquam commu-
 nem Ecclesiæ doctrinam teneat. Ex
 his inferebat Perronius, quod Sectarii
 non credant ea, quæ omnes antiqui
 Patres universim & unanimiter tenuerunt,
 & tanquam necessaria crediderunt:
 Ad has Peronii literas Casaubonus
 Jacobi Regis nomine respondit Cardinali,
 qui tamen per sex libros solidissime
 diluendo cuncta, quæ calamo satis
 infirmo objecerat hic Calvinista, huic
 denuo obtrudit, quod Sancti Patres
 per Ecclesiam non intellexerint cætum
 omnium sectarum, & Christianarum
 Societatum, sed Societatem distinctam,
 semper visibilem, & ceteris omnibus
 eminentem, quæ ab Apostolorum ævo
 nunquam nec in fide, nec in commu-
 nione

nione, aut visibilitate sua fuit interrup-
 ta. Quoniam vero Rex per Casaubo-
 num loquens, Ecclesiam Romanam a
 veteri dissensisse reposuit, eo quod illa
 nunc I. in Ecclesiæ Officio idiomate
 incognito utatur, & Sacræ Scriptu-
 ræ lectionem prohibeat II. non per-
 mittat usum Calicis III. Missæ priva-
 tæ in ea celebrentur. & IV. Imagi-
 nes Sanctorum colantur. Ad primum
 respondit Perronius: quod etiam Ec-
 clesia Græca non in lingua vulgari, Sy-
 nagogæ in idiomate hebraico Judæis
 incognito, Turcæ & Persæ in lingua
 Arabica a vulgo non cognita suas pre-
 ces fundere soleant: Ecclesia autem
 Romana non novum introduxerit mo-
 rem sed antiquum idioma Christianis
 primis usitatum conservavit. Demon-
 strat insuper Perronius, quod Ecclesia
 Sacri Codicis lectionem Catholicis cum
 Parochorum licentia concedat, ru-
 des tamen, ne interpretandi licentia
 pervertantur, ad explicationem a Pa-
 storibus propositam remittat. Ad se-
 cundum respondet, quod immersio in
 Baptismate in Sacris literis indicetur,
 ab Apostolis fuerit observata, & in ve-
 teri Ecclesia in usum deducta, æque ac
 communio sub utraque specie, nihilo-
 minus tamen Ecclesia usum sic Bapti-
 zandi intermiserit, & ipsimet Calvini-
 stæ

Hist. Eccles. Tom. LVI.

N

stæ

Sæc. XVII. stæ intermittant. Reliquis duabus ob-
A.C. 1618. jectionibus Perronius morte præventus,
speciatim non respondit, quamvis de
hisce argumentis in pluribus suis ope-
ribus abunde egerit. Tertius denique
tomus complectitur varia ejusdem Car-
dinalis opera, & primo quidem tracta-
tum de vocatione Calvinianorum Mini-
strorum, ubi veram doctrinam non esse
necessarium vocationis veræ signum,
sed hanc ab interrupta Ministrorum suc-
cessionem ab Apostolis in Ecclesia visibili
dependere demonstrat. Ibidem etiam
continentur acta colloquii contra Mor-
næum habiti, præter responsum ad ar-
ticulos in proximo colloquio discuti-
endos, necnon confutationem opusculi
Danielis Tilleni Calvinistæ in traditio-
nes Apostolicas. In eodem quoque to-
mo continentur. I. Paraphrasis in pri-
mum versum Psalmi 122. II. sermo
de virtutum moralium cum Theologicis
collatione III. Oratio in comitiis ha-
bita, necnon sermones funebres in exe-
quiis Mariæ Stuartæ Scotiæ Reginæ,
& Petri Ronsardi celebris Poetæ, IV.
tres alii sermones. V. Variæ epistolæ
VI. tractatus de virtutibus moralibus,
VII. Ethica Aristotelis VIII. tracta-
tus de Eucharistia pro conversione Do-
mini Sancii, præter varia Poemata.

§. LI.

§. LI.

Sæc. XVII.
A. C. 1618.*Octavii Belmusti Cardinalis mors.*

Postremus inter Purpuratos hoc anno defunctus erat Octavius Belmustus patria Genuensis, qui a Gregorio XIV. Aleriacensis Episcopus creatus, decimo septimo post anno hujus Ecclesiæ regimine ultro abibat, postea gravissimis Aulæ Romanæ negotiis præfectus, Provinciæ Romandiolæ Vice-Legationem gessit. Inde vero reversus sacræ consultæ præficiebatur, tandem sub Paulo V. ob eximias virtutes & ampla merita ad Cardinalium dignitatem effectus, intempestiva lege fati paulo post Romæ die decima sexta Novembris e vivis ereptus est, in Ecclesia tituli sui ad S. Carolum ad Catinarios sepultus.

Ughell. Ital. Sacr.
Ciacon. in vita Paul. V.

§. LII.

Decreta Synodi Diæcesanæ Leodienfis.

Hoc item anno Ferdinandus Bavarix *Shanat Con-*
Dux atque Archiepiscopus & Ele- *cil. Germ. t.*
ctor Colonienfis, Leodii, cujus Eccle- *4. p. 286.*
siæ simul etiam Episcopus erat, Synodum Diæcesanam die vigesima quarta Aprilis celebrabat, cujus decreta adsequentes quatuordecim articulos revo-

N 2

cata

Sæc. XVII. cata fuere I. de fidei professione,
A. C. 1618. eamque concernentibus, quam etiam
 ab omnibus Monasteriorum Lectoribus
 necnon ab alienigenis, priusquam ad
 habitandum in præfata Diæcesi admit-
 tantur, emitti præcepit Synodus II.
 de Archidiaconis, quos obstringit Sy-
 nodus, ut Pastores, antequam ad Ec-
 clesiæ suæ possessionem admittantur, ad
 iuramentum compellant, quod in ad-
 eptione sui beneficii nullam Simoniam
 commiserint. III. De Decanis rurali-
 bus IV. de Pastoribus, quibus præ-
 cipitur, ut diebus festis & Dominicis
 Catechesin pro pueris & rudioribus per
 horam unam habeant, nec permittant,
 ut pauperes in Ecclesiis mendicent. V.
 De Judicibus Apostolicis. VI. De vita
 & honestate Clericorum, quos, ni ha-
 bitum & tonsuram clericalem deferant,
 privilegio fori privatos, declarat Sy-
 nodus, prohibetque, ne Procuratoris
 vel Notarii munere in tribunali juris-
 dictionis contentiosæ fungantur. VII.
 De regularibus & Monialibus, circa
 quas damnat consuetudinem, qua in
 quibusdam Monasteriis certa pecunia
 singulis Religiosis pro vestimentis affi-
 gnatur, aut pecuniam penes se ullam
 retinendi facultas conceditur. VIII.
 De Sacramento Ordinis IX. De Ma-
 trimonio, ad quod eos admitti prohi-
 bet

bet Synodus, qui orationem Domini-
cam, Salutationem Angelicam, & Sym- Sæc. XVII.
A. C. 1618.

bolum Apostolorum ignorant, aut con-
firmati nondum fuere, vel si contrahen-
tium alteruter hæresi infectus est, nisi
prius hæresin ejuraverit. X. De locis
Sacris & Officiis Divinis. XI. De fe-
stis & Jejniis, ubi inter festa inviola-
biliter servanda numerantur etiam fe-
ria secunda & tertia post Pascha & Pen-
tecosten, Conversio S. Pauli, Inventio
S. Crucis, Annuntiatio, Visitatio, As-
sumptio, Nativitas & Conceptio B. V.
necnon festum SS. Innocentium: festa
autem feriæ quartæ post Pascha & Pen-
tecosten, necnon S. Annæ & S. Catha-
rinæ devotioni populi relinquuntur.
Hortatur etiam Synodus, ut abstin-
tia a carnibus & lacticiniis tempore Je-
junii verni quinque *Pater* & *Ave* quovis
die recitandis compensetur. XII. De
Provisione Ecclesiarum Parochialium,
& Examinatoribus Synodalibus. XIII.
De Visitationibus, quas ab Ordinum
Exemptorum Superioribus, etsi in eo-
rum monasteriis Regularis vigeat ob-
servantia, quotannis fieri præcipit.
Denique XIV. mandat Synodus, ut De-
cani & Pastores sibi intra bimestre de
hisce Decretis provideant.

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

§. LIII.

Pristinum foedus inter Franciæ Regem & Turcarum Imperatorem.

Gramond.

l. 3. Jæger.

Hist. Eccl.

l. 8. c. 5.

Merc. Gallic.

Jans.

Exeunte Mense Majo Osmanes Turcarum Imperator Constantinopoli Vre-
yum Legatum ad Franciæ Regem de-
cernebat, ut hic antiquum cum Turca
Christiani nominis jurato hoste foedus
restauraret. Res feliciter ad exitum
deducta: id tamen summopere pluribus
displicuit Principibus, quos inter Hi-
spani apertius suam prodebant indigna-
tionem, sparsis in vulgus variis libel-
lis, in quibus immotum Religionis stu-
dium, quo Hispaniarum Reges semper
ferebantur, deprædicantes, bella & cla-
des Turcis a Carolo V. Philippo II. il-
latas, Melitam firmum fidei munimen-
tum contra Ottomanos, necnon Grana-
tam Sarracenis ereptam jactitabant, e-
contra vero Gallis exprobrabant, quod
& eorum Reges foedera cum Turcis
inierint, hæreticosque æquo jure cum
Catholicis in Regno patiantur, illis of-
ficia fori & militiæ, nullo delectu ha-
bito promiscue distribuunt, hæreticis
decimas, sacrosque proventus relin-
quant, ac denique cum Germaniæ Pro-
testantibus communem habeant caul-
sam. Vicissim vero Galli in quodam
scripto

scripto Hispanis, Austriacisque objecta- Sæc. XVII.
 runt, quod pacta cum Turcis aut cum A. C. 1618.
 hæreticis inierint, quoties e re visum
 fuit, necnon cum illis quandoque ad
 opprimendos Principes Catholicos, sum-
 mosque Pontifices conspirarint, & Ca-
 rolus V. cum Henrico VIII. Anglo Rege
 fidei desertore fœdus pepigerit, cum
 tamen vix sparsa hæresis semina in pri-
 mo ortu suffocari potuissent, nisi apud
 Imperatorem odium in Gallos præva-
 luisset, quos icto cum Anglis fœdere
 armis infestabat, Romamque devastabat,
 ipsumque Pontificem Clementem VII.
 Lutheranorum ope in arce Sancti An-
 geli obsidebat, necnon tempore Conci-
 lii Tridentini vulgato per Germaniam
 libro *interim* Sacerdotibus matrimonia,
 & laicis communionem sub duplici spe-
 cie asserere nitebatur. Præterea Fer-
 dinandus non modo a Turcis pacem
 petierit, sed etiam munera & annua
 tributa obtulerit. Mutuis hisce crimina-
 tionibus otiosi ingenii homines pro pri-
 vato suæ gentis studio calamos acue-
 bant, non alio laboris proventu, nisi
 quod suam in arcanis Principum con-
 siliis inscitiam, propriamque censuran-
 di temeritatem luculenter prodiderint.
 Quicquid vero horum sit, id omnino
 certum est, quod Franciscus I. Gallia-
 rum Rex in postremo vitæ agone sum-

Sæc. XVII. me detestatus fuerit, quod cum Turca
 A. C. 1618. foedus contra Christianos pepigerit, &
Solymanum adversus Hungariam ani-
maric.

§. LIV.

*Propositum de nuptiis inter Angliæ
 Principem & Hispani Regis Fi-*
liam conciliandis.

Rapin Hist. d' Angl. l. 18. Sub idem tempus in Anglia agebatur
Annal. Jacobi. I. p. 36. de conciliandis nuptiis inter Mariam
& seqq. Philippi III. Hispani Regis Filiam, &
Ferreir. Hist. Hisp. c. 2. Walliæ Principem Jacobi I. Filium:
 Hanc in rem Angliæ Rex Rossium in
 Hispaniam ablegabat, ut cum Digbyo
 Anglo Oratore & Lerma Duce Hispano
 Ministro hoc negotium maturaret. Ob-
 stabant Protestantes, qui Angliæ Re-
 gem a pristino cum ipsis foedere nova
 cum Catholico Rege affinitate averti
 verebantur: E contrario autem Jaco-
 bus I. ex hoc connubio ampliores sibi
 spes pollicitus, rem toto studio urge-
 bat apud Philippum III. Mariæ Paren-
 tem, cui hoc consilium eo optatius vi-
 debatur, quo certius sperabat, quod
 Religionem Catholicam in Anglia pro-
 movere, simulque Jacobum ab armo-
 rum societate cum Germaniæ Prote-
 stantibus hac via retrahere posset. Huic
 etiam negotio proficuum impendebat
 ope-

operam Gondemarus Comes in aula Sæc. XVII.
 Anglica Hispaniæ Orator, Regi in pau- Sæc. 1618.

cis charus, qui ea, qua pollebat, re-
 rum gerendarum dexteritate Jacobum
 eo inclinabat, ut promissa dote (*) de
 ceteris ageret articulis, quos inter mi-
 nus expeditus erat Catholicæ Religio-
 nis profitendæ libertas, quam novæ
 Sponsæ, utpote a Parentibus fidei ve-
 ræ addictissimis natæ abnegare, inde-
 cens fuisset. Tandem vero annuente
 Anglo Rege inter Gondemarus Hispan-
 um & Digbyum ac Cottingtonum Ja-
 cobum I. Legatos in hocce quinque arti-
 culos conventum est. I. Summi Pon-
 tificis consensus, legisque gratia præ-
 primis, & quidem a solo Hispaniarum
 Rege impetretur. II. Proles ex hoc
 connubio suscipiendæ ad neutram com-
 pellantur Religionem, sique Catholicam
 selegerint, id nullatenus successionis
 juri obstaret. III. Sponsæ adjudicen-
 tur famuli Religione Catholici, simul-
 que eisdem locus ad Sacra ritu Romano
 peragenda congruus permittatur, lici-
 tumque sit Religiosis, ceterisque Ec-
 clesiasticis pro more suos deferre habi-
 tus. IV. Prius juxta Concilii Triden-

N 5

tini

(*) Duas, ut vocant, milliones Hispanus
 offerebat, quodnam vero monetæ genus fue-
 rit promissum, nullibi reperire potuimus.

Sæc. XVII. tini præscriptum nuptiæ in Hispania
A. C. 1618. celebrentur, postea vero, Sponsa in
 Angliam delata, connubium juxta Re-
 gni Anglici leges ratum, validumque
 habebit. V. Integrum sit Sponsæ,
 sibi seligere Confessarium, ac compe-
 tentem Sacellanorum numerum, qui
 omnes sint exteri, & ex quibus præ-
 cipuo Regiæ Sponsæ domum in rebus
 Religionem concernentibus dirigendi
 facultas sit concessa. Hos articulos ex
 Hispania in Angliam transmissos Jaco-
 bus Rex ratos habuit, suoque sigillo
 firmavit, atque ita utrinque munitos
 Gondemarus Comes ad Philippum Hi-
 spaniæ Regem ipse detulit. Re com-
 perta Protestantes in publicas erumpe-
 bant indignationes & querimonias, tri-
 pudiantibus e contrario Catholicis, qui
 oppressæ suæ Religionis firmum sibi in
 nova Sponsa præsidium haud immerito
 pollicebantur.

§. LV.

*Paschalis Baylon Franciscanus Bea-
 torum fastis a Paulo V. ad-
 scriptus.*

*Bullar.
 magn. Const.
 III. Paul. V.
 Menolog.
 S. Franc.
 ad 17. Maij.*

Inter ceteras curas, quibus Paulus V.
 Pontifex Maximus Dei, atque Ec-
 clesiæ honorem promovere satagebat,
 haud infima erat sollicitudo, qua in Pa-
 schalis

schalis Baylon ex Discalceatis Ordinis Sæc. XVII.
 Minorum Regularis observantiæ virtu- A. C. 1618.
 tes & prodigia inquire curabat: Erat
 is Anno post Virginis partum millesi-
 mo quingentesimo quadragesimo hone-
 stis parentibus ad Turrin formosam Diæ-
 cesis Saguntinæ, & Regni Valentia
 natus, qui vigesimo quarto ætatis an-
 no Monforti laicalem professionem emi-
 sit, ac morum perfectioni, humilitati,
 altissimæ paupertati, aliisque virtutum
 exercitiis intentus, insuper salutis ani-
 marum jugiter inhiabat, pluresque piis
 suis monitis ab errorum semita, & vi-
 tiorum colluvie ad veritatis agnitio-
 nem & poenitentiam reduxit: demum
 vero ætate sua inter rerum Divinarum
 contemplationes, corporis afflictiones,
 & cetera pietatis opera ad annum quin-
 quagesimum secundum protracta, a-
 pud Villam Regiam, obitus sui diem
 præcognoscens, necnon Prophetico
 Spiritu clarus obdormivit in Domino:
 Cum autem Deus hujus Viri Sanctita-
 tem luculentis virtutum & gratiarum
 donis, plurimisque prodigiis testatam
 reddidisset, Dertocensis Episcopus jus-
 su summi Pontificis in vitam, mores,
 virtutes & ipsius miracula legitime in-
 quirebat, quibus omnibus Romæ ma-
 ture discussis, acrite comprobatis sum-
 mus Pontifex Paulus V. ad impensas
 Hi-

Sæc. XVII. Hispani Regis, aliorumque ejusdem
A. C. 1618. Regni Procerum preces Paschalem de
 cetero Beatum nuncupari posse decla-
 rabat, omnibusque sui Ordinis Fratri-
 bus tam in Valentia, quam Castellæ
 & Arragoniæ Regnis Officium Divi-
 num in ejus festo celebrari indulgit: Gre-
 gorius vero XV. tertio post anno id
 ipsum utriusque sexus Religiosis Mino-
 ribus ubique terrarum existentibus
 concessit.

§. LVI.

*Richardi Stanihurstii, Costeri, &
 Hofstadii obitus.*

*Miræus
 Script.
 Sæc. XVII.*

Scriptoribus Ecclesiasticis, qui hoc an-
 no decesserunt, accenseri meretur
 Richardus Stanihurstius Dublini in
 Hibernia parentibus nobilitate generis
 claris quidem, patriæ tamen suæ hæ-
 resi infectis ortus: Erat in eo ingenium
 acre, acutum atque ad omnes scientias
 ferme exhauriendas natum: magnum
 imprimis studium arti Poeticæ ac Rhe-
 toricæ necnon Græcis latinisque literis
 impendit, quibus imbutus mentis suæ
 aciem ad Philosophica, Historica, ac
 demum ad intima Sacræ Theologiæ
 mysteria plenis delibanda labris con-
 vertit, in pervolvendis veterum Patrum
 præcipue Græcorum libris assiduus,
 quo-

quorum lectione tantum profecerat, ut Sæc. XVII.
 agnito errore ad Romanæ Ecclesiæ ca- A. C. 1618.
 stra feliciter transfiret; postmodum vero
 relicta patria Bruxellas concessit, ubi
 Alberto Austriæ Archiduci & Belgii
 Gubernatori a Sacellis fuit, ibidemque
 tandem hoc anno beato fine quievit:
 Scripsit nonnisi octodecim annos natus
 Harmoniam seu catenam Dialecticam
 in Porphyrianas Constitutiones præter
 libros quatuor typis Plantinianis excu-
 sos de rebus in Hibernia gestis unacum
 Appendice Giraldi Cambrensis, necnon
 vitam Sancti Patritii, & Hebdomadam
 Marianam &c. Transtulit quoque in
 idioma Anglicum primos quatuor Ænei-
 dum Virgilii libros. Obiit etiam hoc
 anno Henricus Costerus patria Bruxel-
 lensis, Canonicus & Protonotarius A-
 postolicus, qui modum precandi Deum
 necnon preces in vitam B. Virginis edi-
 dit. Hunc sequebatur Adrianus Hof-
 stadius Ord. Minorum Theologus & Ec-
 clesiastes celeberrimus, cujus post obi-
 tum prodire XLIX. sermones Eucha-
 ristici.

§. LVII.

*Petri a Pedrosa Carmelitæ aliorum-
 que ejusdem Ordinis Scriptorum
 extrema.*

Hunc

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

*Miræus l. c.
Bibl. Car-
melit.*

pag. 566.

*Sanctius
Davila in
vita Petri
Theoph.*

Rain. Scap.

*Parth. p. 1.
cap. 4.*

Hunc eadem fati necessitate sequebatur Petrus Corneio a Pedrosa natione Hispanus, patria Salmanticensis, quem Paulus V. *vere dignum Ecclesie Dei Doctorem* appellare consueverat. Hic Salmanticæ Carmelitarum Ordinem professus, absolutis artium curriculum hinc inde in diversas Hispaniæ partes, studiorum causa remittebatur, ubique vero ob miram naturæ, ingenique præstantiam legendo, docendoque tantos literarum progressus fecerat, ut de quovis argumento disputans, aut differens, in eo solo versatus crederetur: Salmanticam redux ac Doctoris honore decoratus, Philippo III. Hispaniarum Regi, ejusque Conjugi Margaritæ laureæ suæ præmia, peracto felicissime ludo literario obtulit, vicissim amplissimis encomiis a Regia Majestate honoratus. Jam inter Salmantinæ Universitatis Professores cooptatus, tanto Auditorum applausu Universam Theologiam, sacrosque Codices eruditissimis interpretationibus locupletabat, ut merito eum Theophilus Raynaldus *lumen Salmanticense* appellaret, & Sanctius Davila Placentinus Episcopus de eo testaretur, quod *Thomistarum nullus clarior, operosius, & verius Angelicum Doctorem percurreret, atque aperuerit, ita, ut in eum eundem Spiritum compigrasse diceret.*

ceres. Erat nihilominus adeo humilis, Sæc. XVII.
 ut amplissimos sibi a Paulo V. Pontifice A. C. 1618.
 oblatos honores respueret, ac nonnisi
 invitus bis Castellanae Provinciae Præ-
 fecturam acceptaret, quo in munere
 tanta prudentia, morumque probitate
 refulsit, ut forma gregis factus ceteros
 omnes ad summæ virtutis sequelam ex-
 citaret, *ejusque os, ut ait Miræus, vere*
loqueretur sapientiam, & meditatio cordis
prudentiam. Reliquum vero vitæ suæ
 tempus virtutum cultu, severiori pœ-
 nitentia, animæque custodia transigens,
 tandem Salmanticæ die trigesima pri-
 ma Martii anno ætatis suæ quinquage-
 simo secundo animam Deo reddidit.
 Multa ingenii sui monumenta Petrus
 Corneius posteris reliquit, inter quæ
 eminent Theologica ipsius opera duo-
 bus tomis comprehensa, in quorum
 primo habentur tractatus de scientia
 Dei, Prædestinatione, Trinitate, Vo-
 luntario, actibus humanis, de bonitate
 & malitia, necnon de Conscientia. Po-
 sterior autem tomus complectitur com-
 mentaria in tertiam partem D. Thomæ:
 Præterea scripsit commentaria in sen-
 tentiarum libros, necnon assertiones
 de S. Elia, & orationem in festo S. The-
 resæ. Edidit quoque tractatum de im-
 maculata B. V. Conceptione, alium-
 que de Eucharistia & censuris.

Ex

Sæc. XVII.

A. C. 1618.

Ex eodem Ordine hunc annum sibi exitialem habuit Jacobus a Gavio Genuens, S. Theologiæ Doctor, Vir excellentis ingenii, singularis eloquentiæ, multiplicis eruditionis, ac magnæ probitatis laude percelebris. Scripsit expositiones in Genesin, & in Psalmum 102. Commentaria in D. Pauli Epistolam ad Ephesios, in Librum II. sententiarum, in Librum III. de Anima, præter sermones per Adventum, & Quadragesimam, necnon sermones Dominicales & de Sanctis. Non minus eruditione celebris erat Cyrillus Ximenez S. Theologiæ Doctor, qui varios tractatus Theologicos & conciones plurimas typis edidit, præter commentaria in Metaphysicam.

§. LVIII.

Sebastiani Michaelis Ord. F. F. Prædicatorum, aliorumque ejusdem Instituti Scriptorum mors.

*Vid. Supra
Lib. XCI.
§. 44.*

Jam supra de præclaris Sebastiani Michaelis virtutibus, ac disciplinæ Regularis studio mentionem ingessimus, superest autem, ejus quoque eruditionem commendare, necnon reliqua posteris ingenii sui monumenta recensere; hæc inter celebrantur ipsius demonstrationes Evangelicæ de vera genealogia

S. An-

S. Annæ, in quo libro Author demon- Sæc. XVII.
A. C. 1618.
strare nititur, quod tres Mariæ in Evan-
gelio deprædicatæ, fuerint veræ filiæ

Beatæ Annæ, proin Sorores B. V. E-
didit quoque tres tractatus contra Joan-
nem Gigordum Monpessulanum Calvi-
nistam pro adstruenda veritate Sacra-
menti Eucharistiæ. Eo vivente exorta
erat quædam contentio inter Joannem
Francois Ord. F. F. Minimorum, & Gui-
lielmum Doreffes Arelatensem Theo-
logum, qui contra duas propositiones
Joannis de purgatorio, & sanctificatio-
ne fectorum libellum scripserat, hos
igitur ambos Concionatores Sebastia-
nus edito libro, cui titulus concordia
duorum Concionatorum Catholicorum
contra vanos triumphos & falsas hypo-
theses hæreticorum, conciliare niteba-
tur, hacque sua lucubratione hæreticos
de hac pugna exultantes, & magnifice
propalantes retundebat. Scripsit etiam Grāmond.
hist. Gall.
pag. 21.
Homilias Sacras in festa & Dominicas
præter *Historiam mirabilem de conversio-*

*ne cujusdam filię spiritualis a quodam Mago
seductæ.* Hic tractatus Lugduni anno Echard.
Script. Ord.
Præd. t. 2.
Salutis nostræ millesimo sexcentesimo
decimo quarto editus mira continet,
quæ dæmon per Ludovicum Gaufridum,
Aloysiam Capeau, & Magdale-
nam de la Pallud de Magia accusatam,
in quibusdam Monialibus operatus fuisse
Hist. Eccles. Tom. LVI. O se

Sæc. XVII. se narratur, luculenter tamen depre-
A. C. 1618. henditur, quod hæ fœminæ aut pro-
 pria malitia, aut a diabolo deceptæ
 plurima mere fabulosa dixerint, uti
 sunt, quæ retulerunt de Antichristo jam
 nato, ejusque conditionibus, & alia
 ejusdem generis plura.

Præterea morte nimis præmatura
 obiit P. Severinus Lubomlius, qui na-
 tione Roxolanus, & genere Hebræus
 fidem Catholicam necnon S. Dominici
 institutum amplexatus, celebre sibi no-
 men sua eruditione comparaverat.
 Scripsit Tomos VII. *de quæsitis Sacrae
 Scripturae & Theologorum: Catalogum
 omnium hæresiarcharum, Tabulam summam
 D. Thomæ. Genealogiam Christi ab Ada-
 mo præfiguratam. Theatrum Concionato-
 rum, & libellum contra Roxolanos schis-
 maticos, præter tractatum de vita &
 miraculis S. Hyacinthi. Insuper P. Se-
 bastianus Pons Hispanus libros duos
 edidit contra Calvinii errores. Exstant
 quoque perutiles tractatus Ascetici a
 P. Reginaldo Cavanaco conscripti. His
 adjungi meretur P. Hyacinthus de No-
 bilibus Romanus, qui Chronica Epi-
 scoporum Viterbiensium, Historiam de
 Martyrio SS. Tolomæi & Romani, nec-
 non Chronica variorum Ordinis sui
 conventuum edidit, præter librum
 quemdam de Vagabundis, quod opus
 Papiæ*

Papiæ sub nomine Raphaelis Frianori Sæc. XVII.
prodiit anno Christi millesimo sexcen- A. C. 1618.
telimo vigesimo octavo.

§. LIX.

*Martinus Smiglecius aliique Societa-
tis Scriptores mortui.*

Ex Societate hoc anno nonnulli Scri- Alegamb.
ptores fati cessere, ex quibus pri- Bibl. Script.
mo loco recensendus venit Martinus Soc. Mi-
Smiglecius patria Leopoltitanus, qui ræue, l. c.
cum doctrina singulare virtutum stu-
dium conjungens, in variis Collegiis
Philosophiam ac Theologiam tradebat:
cum vero quondam publice contra Cal-
vini doctrinam disputasset, relatam vi-
ctoriam Deus firmabat prodigio; quip-
pe hæreticus quidam inde digressus,
dira sibi imprecatione facta juraverat,
Smiglecium causa cecidisse: mox ve-
ro, ut fuerat sibi imprecatus, suffocari
se sensit, & repetito perjurio & execra-
tione, repente arctatis faucibus extin-
ctus est. Obiit Martinus die vigesima
sexta Julii Calissii anno ætatis suæ quin-
quagesimo sexto. Scripsit latine No-
dum Gordium de vocatione Ministro-
rum unacum apologia, nova monstra
novi Arianismi, de Divina Verbi in-
carnati natura, de erroribus novorum
Arianorum, de Ordinatione Sacerdo-
tum

Sæc. XVII. tum in Ecclesia Romana, præter alios
 A. C. 1618. tractatus Polemicos tam Polonice quam
 latine scriptos. Eodem quoque anno
 ex præfata Societate obiere Joannes
 Nieß, Didacus Gonzalez, Ignatius Bal-
 famus, Hieronymus Ripalda, Emanuel
 Pincherus, Didacus Alvarez, alique,
 qui omnes nonnisi Grammaticos vel
 Asceticos minoris momenti libellos
 edidere.

§. LX.

Prosperi Farinacii obitus.

*Joan.
 Erythr. Pi-
 nacoth. I.
 pag. 238.
 Thomassin
 elog.*

Diem trigesimam Octobris, quam Pro-
 sper Farinacius patria Romanus
 vitæ suæ primam habuit, postremam
 quoque clauserat. Hic Patavii utrius-
 que juris scientia clarus Romam rever-
 tebatur, ubi inter Caussidicos facile
 Princeps, a Paulo V. Fisci, ut vocant,
 Procurator nominatus est, eidemque
 summo Pontifici author exstitit, ut ci-
 ves improbos urbe removeret: ipse ve-
 ro severissime in aliis ea vindicabat vi-
 tia, a quibus tamen ipsemet nequa-
 quam immunis erat, præcipue vero a-
 cerrimam, sed justissimam adversus eos
 concitabat tempestatem, qui turpi, fla-
 gitiosoque consortio se contaminarunt,
 adeo, ut multi, qui ejus criminis con-
 scientia constricti tenebantur, fugæ
 præsidio ex pœnæ periculo sese evolve-
 rent:

rent: Quemadmodum autem Farina- Sæc. XVII.
 cius nimia legum severitate quamplu- A. C. 1618.
 rimos exagitaverat, ita etiam non ne-
 mo grave eidem negotium facessere co-
 nabatur, cujus accusatione apud Pon-
 tificem prævalente absdubio pœnas de-
 diffet, nisi Antonii Mariæ Salviati Car-
 dinalis patrocínio tutus, hoc periculum
 eluctatus esset: huic vero Cardinali,
 cum pro illo deprecaretur, Clemens
 VIII. cui Farinacii vitia hæud incognita
 erant, dixisse fertur: *Farina hæc quidem
 bona est, sed non saccus, cui ille includitur,
 bonus est, sed fœdus ac turpis.* Obiit
 tandem sexaginta quatuor annos natus:
 Edidit tractatum de hæresi, necnon li-
 brum de immunitate Ecclesiæ præter
 volumina duodecim decisionum Rotæ
 Romanæ: Scripsit quoque de praxi &
 theoria criminali, de contractibus, de
 ultimis voluntatibus, de testibus, de
 falsitate & simulatione, de Reo confes-
 so, de delictis carnis, necnon consilia,
 fragmenta, & decisiones criminales,
 quæ omnia argumenta ita docte, ita
 erudite, ac feliciter pertractabat, ut
 ex remotissimis Orbis partibus plures,
 non tam Urbis visendæ, quam hunc
 Authorem cognoscendi studio Romam
 venirent, neque quisquam adhucdum
 sit rerum capitalium Judex, vel Patro-
 nus aut Advocatus, qui non libros a Fa-
 rina-

Sæc. XVII. rinacio editos teneat, sedulo evolvat, ac
A. C. 1618. inde ad plectendos vel tuendos reos
 arma depromat.

§. LXI.

*Joannis Moltheri, & Jonæ Hoeckeri
 fatum.*

Inter Scriptores heterodoxos hoc anno
 defunctos primo loco occurrit Joannes
 Moltherus, qui Batenburgi in Hafs-
 sia anno reparatæ Salutis supra mille-
 simum quingentesimo sexagesimo pri-
 mo natus Marpurgi Linqæ Hebraicæ
 necnon Theologiæ Professor ac Doctor,
 varia edidit opuscula contra Judæos;
 scripsit enim Judaica, seu Judæorum
 fabulas de Messia, necnon malleum
 obstinationis Judaicæ, & methodum
 erigendorum thematum cælicorum præ-
 ter plura alia Philologica & Theolo-
 gica opera: Decessit Grünbergæ die
 vigesima octava Martii.

Ad hunc quoque annum a nonnul-
 lis Scriptoribus refertur obitus Jonæ
 Hoeckeri Wirtembergici Theologi, qui
 nonnisi triginta sex annos natus die se-
 ptima Junii suis lucubrationibus æque
 ac vitæ finem imposuit. Edidit tamen
 librum, cui titulum præfixit sequentem:
*Sylogem utilissimorum inter Augustanæ Con-
 fessionis Theologos & Pontificios necnon
 Calvinianos controversorum articulorum.*
 Acritus

Acrius quoque calamo suo infectabatur *Sæc. XVII.*
 Calvinistas, contra quos conscripsit *A. C. 1618.*
speculum Theologicum, in quo Calvinistici Er-
rores Bartholomæi Keckermani ex puris
præceptis Logicis, & S. Scriptura confun-
duntur. Pariter idem Author typis vul-
 gabat *clavem suam Theologico - Philoso-*
phicam præter compendium Corinthiacum
Theologicæ. Censent nonnulli Jonam
 jam anno priori decessisse.

§. LXII.

Variae decisiones Romanarum Con-
gregaticum.

Occurrentibus hoc anno variis dubiis *Decif. Con-*
 tam circa ritus, quam Sacramen- *greg. S. Ri-*
 torum administrationem, diversæ etiam *tuum, S. Of-*
 prodierunt S. Congregationum decisio- *ficii &c.*
 nes, & quidem die decima nona Ja-
 nuarii Sacra Episcoporum Congregatio
 declarabat, quod Excommunicationis
 poena non sit imponenda iis, qui am-
 bitione contendunt, ut ad beneficia
 vacatura præsententur. Sacra etiam
 Rituum Congregatio die vigesima se-
 cunda ejusdem Mensis ad propositum
 dubium respondit, quod substitutus
 Archipresbytero non possit Missas. &
 Divina Officia celebrare, quæ ad ipsum,
 si adesset, spectarent, sed id pertineat
 ad Canonicos successive. Eadem quo-

Sæc. XVII. que Congregatio die duodecima Martii
 A. C. 1618. decidit, quod sub nomine festi novem

Lectionum censeatur etiam Dominica,
 proin si in ea occurrerit festum duplex,
 in Cathedralibus & Collegiatis canen-
 dæ sint duæ Missæ. Declaratum quo-
 que die trigesima prima ejusdem Men-
 sis, quod Canonici Cathedralis & Col-
 legiatæ semper præcedant Regularibus,
 etiam in ipsorum Regularium Ecclesiis.
 Canonicus vero, etsi choro interfit, nisi
 tamen psallat, distributiones quotidia-
 nas non lucretur, uti statuit die septi-
 ma Aprilis S. Congregatio Concilii. Die
 autem quarta Maij decisum fuit, quod
 Monialium Confessarius Regularis ex-
 tra officii sui necessitatem non possit
 cum Monialibus colloqui: pariter die
 secunda Junii a S. Rituum Congregatio-
 ne sancitum est, quod in Festo SS. Cor-
 poris Christi non sit deferenda in Sup-
 plicatione Eucharistia Sacerdotum hu-
 meris, sed celebrantis manibus, non
 obstante quacunque consuetudine. De-
 clarabat quoque S. Congregatio Episco-
 porum, quod Confessarius Regularis,
 cessante fraude, possit absolvere a qui-
 buscunque peccatis in Diæcesi, in qua
 est approbatus, reservatis, quamvis
 forte reservati essent ab Episcopo pœ-
 nitentis: absolutio autem a censuris
 omnino gratis concedenda sit etiam in
 foro

foro exteriori, excepto eo, quod No-^{Sæc. XVII.}
 tario & Judici debetur. Declarabat in-^{A. C. 1618.}
 super S. Rituum Congregatio, quod
 Episcopus in aliena Ecclesia non possit
 sibi pulvinar, & pannum coloris vio-
 lacei sternere, nec extra suam Diæce-
 sin ei competat deosculatio textus Evan-
 gelii, nec etiam Metropolitanus valeat
 absolvere excommunicatos Suffraganei
 occasione violatæ libertatis, & immu-
 nitatis Ecclesiasticæ, neque appellatio-
 nes admittere, nisi Ecclesia seu libertas
 Ecclesiastica in ejus honorem sit prius
 integre restituta: uti S. Congregatio
 Episcoporum in favorem Episcopi Suf-
 fraganei Tropeæ contra Archiepisco-
 pum Rhegiensem die nona Novembris
 decidit.

§. LXIII.

*Censura S. Facultatis Theologicæ Co-
 loniensis in quatuor libros Marci
 Antonii de Dominis Apostatæ.*

Postquam perniciosus Marci Antonii ^{Argentre}
 de Dominis quondam Spalatensis ^{coll. Jud.}
 Archiepiscopi liber *de Republica Eccle-* ^{t. 3. p. 191.}
siastica ex Anglia in Germaniam dela-
 tus fuerat, mox Ferdinandus Colonien-
 sis Archiepiscopus atque Elector hujus
 libri examen, censuramque probatori-
 bus Facultatis Theologicæ Doctoribus

Sæc. XVII. commisit. Hi ergo eidem Archiepiscopo
A. C. 1618. elenchum propositionum, quas ex præ-
 fati Apostatæ libro integra fide decer-
 ptas, censuris notarunt, die septima
 Decembris hoc anno obtulerunt: &
 quidem ex ejus Præfatione prima erat
 Propositio: Mulier fortissima, Ecclesia,
 miserandum in modum jam tempore
 D. Augustini delituit, *Censura*. Hæc
 propositio est hæretica, visibilitati Ec-
 clesiæ repugnans, quam tamen D. Au-
 gustinus contra Donatistas tam valide
 urgēbat. II. Meam vocationem esse
 Divinam nullatenus ambigere possum
Censura: Propositio est Schwencfeldia-
 na, repugnans ordinariæ vocationi Mi-
 nistrorum ad Rom. 10. descriptæ. III.
 Piaculum ducebam, ne adversus fidei
 certa mihi *putata* dogmata vel leve du-
 bium moverem: & quod Romani in
 abscondendis hæreticorum libris adeo
 laborarint, suspicabar, ne quid in il-
 lis lateat, cui convellendo doctrina no-
 stra non sufficiat: *Censura*. Prima pars
 est calumniosa in Ecclesiam, quæ in
 fidei articulis errare nequit, altera au-
 tem est temeraria, calumniosa & falsa.
 IV. Vidi Romæ innumeros fidei articu-
 los novos quotidie nobis obtrudi. *Cen-
 sura*: narratio hæc falsa, & in Eccle-
 siam injuriosa est. V. Episcopi sub Ro-
 mano Potentatu in temporalibus sunt
 Magna

Magnates, sed Episcopi non sunt, nisi *Sæc. XVII.*
 æquivoce: *Censura.* Propositio est falsa, *A. C. 1618.*
 hæresinque Hussitarum redolens. VI.

Ecclesia sub Romano Pontifice non amplius est Ecclesia, sed Respublica humana sub Papæ Monarchia tota temporali: *Censura.* Est hæretica & maledica. VII, Cum objurgandus esset David de peccato, non Pontifex, aut Sacerdos, id ausus est, sed Deus ipse suos peculiare Nuntios ad hoc exhibuit: *Censura.* Est adulatio Anglicana. VIII. Postea Colonienfes hi Censores ex capite primo sequentes perstringebant propositiones. I. Errant, qui in Republica Ecclesiastica veram jurisdictionem, hoc est, vim coactivam, & subjectionem externam requirunt. *Censura.* Hæc propositio est hæretica, eandem censuram tulit hæc: *errant, qui putant, uti in humanis, Reipublicæ Gubernatore absente vel defuncto, alium esse subrogandum.* III. Paulus nullum aliud Caput præter Christum agnovit; & inter membra Christi etiam Petrum sicut fideles ceteros inclusit: *Censura.* Est falsa. IV. Ecclesiæ Regimen esse spirituale, nec corporali agere præsentia, sed influxu internæ gratiæ, Paulus docet: *Censura.* Est Assertio hæretica. V. S. Augustinus neque extra Christum cognoscit caput ullum: *Censura.* Est falsa

Sæc. XVII. falsa & D. Doctori injuriosa. VI. Idem
A. C. 1618. sentit D. Gregorius: *Censura.* Est ite-
 dem falsa, cum S. Gregorius l. 7. epist.
 30. asserat, nomen Universalis Episcopi
 oblatum esse Romanæ Sedi per Syno-
 dum Chalcedonensem. VII. Caput ut
 Caput nullum aliud habet officium, nisi
 interno influxu regere, & gubernare
 totum corpus: *Censura.* Est erronea,
 & subversiva omnis Regiminis civilis,
 & Ecclesiastici. VIII. Omnis homo in
 Ecclesia est membrum, non Caput: *Cen-
 sura.* Est hæretica. IX. Omnes Sa-
 cerdotes non dicuntur proprie Sacrifi-
 cium offerre, sed illius memoriam ce-
 lebrare: *Censura.* Itidem est hæretica.

Ex capite secundo eruuntur ac dam-
 nantur illæ propositiones, quibus Au-
 thor statuit, Apostolorum munus fuisse
tantum ministeriale, ipsosque tantum
 orationi & ministerio verbi instantes
 fuisse, non autem præcepisse, castigaf-
 se &c. In capite tertio Author stabili-
 vit cunctos Apostolos, in omni mune-
 re Apostolico atque in omni potestate
 fuisse inter se pares, disparitatem au-
 tem esse humanum inventum, proin eo
 modo, quo ovis v.g. Joannes subdi-
 tus erat Petro propter Apostolatam, ita
 ovis Petrus subditus erat Joanni & re-
 liquis propter eorum Apostolatam: si-
 miles autem propositiones Facultas Co-
 lonien-

loniensis censuit esse hæreticas, falsas, Sæc. XVII.
schismaticas, & Hierarchiæ pertur- A. C. 1618.
bativas.

In capite quarto Author statuit. omnibus Apostolis Christi Vicarii officium æque competiisse, verum autem & proprium Vicarium esse Spiritum Sanctum, censuit igitur Facultas Theologica, has propositiones esse hæreticas, erroneas & suspectas de hæresi Macedonii.

In capite quinto tenet Marcus Antonius, quod D. Petrus non habuerit Principatum potestatis & Jurisdictionis, sed ætatis, vocationis & amoris: Id vero falsum & hæreticum esse censent Doctores Colonenses. Hi iidem ex capite sexto sequentes propositiones perstrinxerunt. I. Origenes tenet, omnes fideles esse Petram Ecclesiæ: *Censura*. Origenes ea verba omnibus fidelibus allegorice accommodat. II. Qui Petrum a Petra Christo nominari sentiunt, per hæc verba: *supra Petram* vix consentire possunt significari *super Petrum*, si Petrus Petrus non est, nisi a Petra, qui Christus: *Censura*. Latet sophisma, quia nomen Petræ convenit Christo, & Simoni, sed differenter, illi per excellentiam, huic per participationem, III. Ecclesiam illam, quam dixit *meam*, Christus tantum post Passionem & resurrectionem ædificavit: *Cen-*

Sæc. XVII. Censura. Propositio est hæretica; omnes enim, quotquot ante Christi Nativitatem, per fidem Christi salvati sunt. **A. C. 1618.** IV. Similitudo ædificii in eo consistit, quod sicut lapides ab eo sustentantur in cohærentia, ita Ecclesia seu fideles in eadem fide uniuntur, qua fide sublata concidunt, hoc autem de Petro nequit verificari, nec fideles, qui faciunt Ecclesiam, inter se sunt unum, quia uni Petro adhærent: *Censura.* Hæc explicatio est hæresin sapiens, quia Ecclesia est una Unitate fidei ab uno Pastore propositæ. V. In nomine seu Metaphora fundamenti inveniri nequit Primatus auctoritas, vel Petri suprema Præfectura: *Censura.* Propositio hæc est falsa; nam in moralibus is, qui fundamentum est, etiam est Caput, soli autem Petro data est promissio fundamenti. VI. Petro non commendantur Coapostoli, sed omnes fideles ab Apostolis instruendi: *Censura.* Est expositio erronea, & communi Sanctorum Patrum interpretationi repugnans. VII. Confirmare jubetur Petrus fratres suos conversos per poenitentiam: *Censura.* Erronea est expositio verbi: *confirma.* VIII. Omnibus Apostolis competit similitudo fundamenti: *Censura.* Propositio est falsa & erronea; plus enim quam reliqui Apostoli habuit Petrus, cui

cui specialius promisit Christus &c. IX. Sæc. XVII.
 Hieronymus dicit, ex æquo omnes A. C. 1618.
 Apostolos fuisse Ecclesiæ fundamenta.

Censura. Abutitur Author testimonio
 S. Hieronymi, qui addit: unus eligi-
 tur, ut *capite constituto* schismatis tol-
 latur occasio.

Ex Capite septimo præprimis hæc de-
 cerpebatur propositio: his verbis: *quod-*
cunque &c. Petro nil amplius quam aliis
 promissum est: *Censura.* Propositio hæc
 est hæretica, erronea, & in sanctos
 Patres calumniosa. II. Patres clavium
 traditionem non aliam agnoscunt, nisi
 illam Joannis 20. *sicut misit* &c. & *ac-*
cipite Spiritum &c. *Censura.* Hæc pro-
 positio est erronea, cum SS. Patres a-
 gnoscant B. Petro datam potestatem
 clavium, illis etiam verbis: *Pasce oves*
meas &c. Dein in capite octavo & no-
 no Auctor variis, iisque contortis in-
 terpretationibus demonstrare nitebatur,
 quod per hæc verba: *Pasce oves meas*
 Primatus Ecclesiæ Petro non fuerit
 collatus, nisi duntaxat in Judæos, ad
 quos specialiter missus erat, aut solum
 Primatus vocationis &c. Sanctos autem
 Patres, qui Petro super ceteros Apo-
 stolos Primatum tribuunt, nonnisi Rhe-
 torice, non vero Theologice id affir-
 mare asserit. Verum Colonienfes Cen-
 sores cunctas has propositiones tan-
 quam

Sæc. XVII. quam hæreticas, injurias, atque er-
A. C. 1618. roneas rejecerunt, qua etiam censura
 notarunt capitis decimi propositiones,
 quibus S. Damascenum inter dormi-
 tantes atque adulantes interdum re-
 ponendum, & Petro dignitatem capi-
 tis ob Procuratoris officium fuisse a
 S. Chrysostomo attributum asseruit.
 Iisdem quoque erroribus scatent, ac
 proin haud benigniore censura per-
 stringebantur propositiones capitis un-
 decimi, in quo Petri Primatum a Sa-
 cris literis & Sanctis Patribus repro-
 bari, prorsus inepte affirmabat. De-
 nique in postremo libri primi capite as-
 serit, in Ecclesia nullum dari Caput
 aut Monarcham præter Christum, hanc-
 que Doctrinam esse quidem Joannis
 Hussi a Concilio Constantiensi damna-
 tam, Catholicam tamen, atque a San-
 ctis Patribus confirmatam, oppositam
 vero inniti falsæ opinioni, qua suppo-
 nimus Christum a suæ Ecclesiæ Regi-
 mine absentem: Verum omnes hujus
 assertionis partes esse falsas atque hæ-
 reticas censebant Theologi Colonien-
 ses: Quoniam vero Author Ecclesiæ Regi-
 men somniabat esse Aristocraticum,
 hincque toti fidelium multitudini execu-
 tivam excommunicandi & definiendi po-
 testatem tribuebat, Hierarchicam autem
 subordinationem solo jure humano ad-
 vitan-

vitandas confusiones fuisse introductam Sæc. XVII.
 propugnat, quæ omnia tamen velut A. C. 1618.
 hæretica & schismatica rejiciuntur,
 qua censura etiam perstringitur sequens
 ejusdem propositio: *Supremum judicium*
& suprema decisio fidei penes Concilia sem-
per fuit, APPROBANTE DEIN TO-
TA ECCLESIA, proin ex ipsius sen-
 tentia Conciliorum decisiones fuissent
 incertæ usque ad plebis approbationem:
 non minus tanquam hæretica ac schis-
 matica, necnon cunctis hæresibus ja-
 nuam aperiens censebatur hæc illius
 assertio: *Appellatio ad plebem in judiciis*
Ecclesiasticis, potest interdum contingere,
ut si quis tanquam hæreticus damnaretur,
posset is suam doctrinam judicio totius Ec-
clesiæ subicere, & ab illa veritatis confir-
mationem expectare: Pari censura per-
 stringebantur hæc propositiones. I. Le-
 ges Ecclesiasticæ de rebus agendis v.g.
 Jejunio &c. non obligant, si eas respuat
 populus. II. Leges Ecclesiasticæ si sint
 fidei decisiones, sunt de fide credendæ,
 quando tota Ecclesia consentit. III.
 Si vero sunt de Ecclesiasticis præsertim
 de fide, potest earum judicium ad to-
 tam Ecclesiam delabi, non ad effectum
 punitionis personæ, sed ad effectum
 damnationis doctrinæ. IV. Deus Spi-
 ritum suum toti Ecclesiæ promisit, non
 alligando ipsum certis Personis v. gr.
Hist. Eccles. Tom. LVI. P solis

Sæc. XVII. folis Presbyteris. V. Consensus totius
A. C. 1618 Ecclesiæ in aliquo articulo non minus
 intelligitur in Laicis, quam etiam in
 Presbyteris. VI. In quolibet Regno
 Rex potest esse supremus Gubernator
 Ecclesiæ. VII. Omnes Prælati habent
 plenam auctoritatem Ecclesiasticam,
 quia omnes in solidum unicam regunt
 Ecclesiam.

§. LXIV.

*Propositiones ex Libro II. decerptæ,
 censurisque notatæ.*

Postquam Marcus Antonius in Proe-
 mio ad Librum II. Concordiæ li-
 brum a Lutheranis confarcinatum in-
 fuisse prorsus commendaverat, Episco-
 pis eandem omnino plenamque cum
 Apostolis potestatem attribuit, eos ve-
 ro sola ad ministerium vocatione vere
 Episcopos fieri, eosque æque ac Ro-
 manum Pontificem Petri Successores
 etiam in potestate universali esse tradit.
 Ast omnes hæ doctrinæ, aut hæreti-
 cæ aut falsæ fuerunt damnatæ, una
 cum sequentibus ejusdem Authoris pro-
 positionibus, quarum prima ex capite
 secundo erat hæc: Sunt in Apostolis
 unum & idem essentialiter Apostolatus
 & Episcopatus. II. Areopagita totam
 S. Mathiæ electionem in divinam *solan*
con-

confert vocationem. III. Ordinatio ab Hieronymo vocatur illa compositio, qua de communi consensu, datis dextris, curam potissimam convertendarum Gentium assumpsit Paulus cum Barnaba: veram tamen ordinationem in ea segregatione non agnoscit S. Leo. IV. Errant, qui Paulum & Barnabam vere & proprie ordinatos in Episcopos tunc putant, cum Episcopum nil magis faciat, quam missio. V. Virginitas tunc in nullo pretio fuit. VI. Gravissima sunt testimonia, quæ in Sacris Ordinibus veram Sacramenti rationem non agnoscunt. VII. Cyprianum in Ordine non agnovisse opus operatum, patet ex similitudine Episcopi indigni indigne ordinati cum Chore, Dathan & Abiron, qui nequaquam fuerunt Sacerdotes. VIII. Episcopus schismaticus nec dignitatem Episcopalem habet quoad exercitium, nec potestatem quoad ordinem, ergo Ordo non habet characterem indelebilem. IX. Episcopus sine doctrina sacra est Episcopus duntaxat æquivoce, & malus Sacerdos vel promotus contra Canones, vel simoniace ordinatus non est ordinatus, & invalide consecrat. Hæ autem pluresque aliæ ejusdem Authoris propositiones, quibus Ordinem nonnisi in latiori significatione esse Sacramentum,

Sæc. XVII.
A.C. 1618.

Sæc. XVII. nullumque alium Ordinem præter Presbyteratum & Episcopatum a Christo **A. C. 1618.** fuisse institutum asseribat, tanquam hæreticæ, erroneæ & falsæ fuerunt proscriptæ. Porro in sequentibus ejusdem libri capitibus Auctor decantatos Lutheranorum errores adoptat, docens, Sacros Ministros ad Cælibatum jure non teneri, votum continentie non esse annexum sacro Ordini, neque ullo tali voto dirimi matrimonium, quæ tamen omnes propositiones hæreticæ, scandalosæ, & impiæ Auctorem suum de propria incontinentia valde suspectum reddunt.

§. LXV.

Censuræ propositionum ex Libro III. depromptarum.

Tertius quoque Marci Antonii Liber præcipue Hierarchiam Ecclesiasticam impugnabat, omnemque inter Episcopos veram Prælationem aut subjectionem jure divino stabilitam inficiabatur, atque ad stabiliendum hunc errorem omne Ecclesiasticum Ministerium omnino æquale esse, adstruere nitebatur hic Apostata. Eo collimat hæc ejusdem assertio; quia omnes Apostoli simul in omnibus Orbis partibus Ecclesiam unicam, seu omnes fideles fundarunt,

darunt, hinc non uni, sed omnibus Sæc. XVII.
Apostolorum successoribus hæc ad re- A. C. 1618.

gendum a Christo commissæ est, omnesque æque Operarii in eadem hac Ecclesia ad laborandum in solidum deputati sunt, proin nulla inter eos esse potest ex Divina institutione subjectio aut prælatio. Verum hoc principium esse hæreticum declarabat Colonienfis Universitas. Ex hoc autem errore Marcus inferebat, Ecclesiasticam Hierarchiam jure solo humano Ecclesiastico esse institutam, ut patet ex sequentibus ejusdem propositionibus, quarum prima hæc est I. Romana Ecclesia sui Patriarchatus limitibus non contenta, paulatim absolutum Imperium in universam Ecclesiam usurpabat: *Censura*. Hæc assertio est hæretica, quia hæc Ecclesia semper habuit Primatum, uti fatetur Concil. Nicæn. can. 6. II. Non Divina, sed Synodica & Patrum conventionem, certis Ecclesiis Provinciarum cura est attributa: *Censura*. Assertio hæc est hæretica, simulque Conciliis repugnans. III. Similis Primatus a Concilio Chalced. & Constant. datur Ecclesiæ Constantinopolitanæ: *Censura*. Utriusque Concilii Canones sunt spurii. IV. Evangelica & Apostolica traditione Electio Episcoporum æque laicis ac Episcopis convenit: *Censura*. Hæc do-

Sæc. XVII. doctrina est Oecumenicis Conciliis contraria. A. C. 1618 V. Damasus per vim & arma, cædesque in Pontificatum est ingressus: *Censura.* S. Damasus iudicio SS. Patrum totiusque Ecclesiæ laudatur, præterquam a Marcellino bis schismatico. VI. Ethnicismum redolet, quod Papa se in terris alterum Deum appellat: *Censura.* Innocentius III. se non Deum, sed tantum Christi Dei Vicarium dicit, qualiter in V. T. non modo Moyse, sed quilibet iudices & Prophetæ &c. Dii nominantur. VII. Concilium Tridentinum unice intendit, ut Papalem jurisdictionem faceret ampliorem; solus enim Papa & Roma rexit hoc Concilium, quod immerito Metropolitæ potestatem erga suos Suffraganeos restrinxit, eisque liberam in Provincias facultatem auferre voluit: *Censura.* Hæc doctrina est falsa & injuriola Concilio, cuius observantiam Marcus sexies iurato promisit. VIII. Romanorum Pontificum posteriorum proprio conatu, Papam supra Patriarchas quatuor, suspicor esse constitutum: Monarchiam autem semper Christus a sua amovit & ipsa Ecclesia abominata est: *Censura.* Est Propositio hæretica, & graviter injuriola. IX. Falsum est, Unionem Ecclesiæ Catholicæ in unitate Rectoris visibilis consistere: *Censura.* Hæc doctrina est

est hæretica & schismatica. Denique Sæc. XVII.
in capite ultimo Marcus demonstrare A. C. 1618.
fatagebat, Hierarchiam Ecclesiasticam
plurimum nunc per Pontifices Roma-
nos confundi, ac turbari, hancque in
rem falso Anacletum Papam allegat,
qui tamen de Romanis Pontificibus
nullam omnino mentionem fecerat.

§. LXVI.

Affertiones ex Libro IV. decerptæ.

Tandem Marcus Antonius in Libro
IV. de Romana Ecclesia totus in
eo erat, ut hæreticorum more ac voce
Ecclesiam Romanam non esse peculia-
rem Petri Sedem, & Papas ideo Petri
Vicarios, quia ejus puri Ministri sunt,
vocari ostenderet: Ex erroneo autem
hoc systemate sequentes profluxere pro-
positiones. I. Magis aut non minus
Paulo quam Petro debetur fundatio Ro-
manæ Ecclesiæ; inconsiderate autem
Eusebius Petrum secundo Claudii an-
no Romam venisse, & Chrysostomus
eum Romæ prædicasse asseruerunt; cum
Petrus neque Antiochiæ neque Romæ
proprie federit, qui non ut federet sed
ut excurreret, Apostolatum accepit,
proin ubique suam Cathedram, hoc
est, Episcopalem potestatem secum de-
tulit: *Censura.* Hæ propositiones sunt

Sæc. XVII. partim hæreticæ, partim S. Patribus
A. C. 1618. injuriosæ, partim falsæ, atque igno-
 rantiam malitiamque Authoris pro-
 dunt. II. Paulus prius Romam venit,
 quam Petrus & ibi prior Apostolicam
 actualem potestatem exercuit usque ad
 mortem, primus igitur Petri adven-
 tus Romam ponendus est circa duode-
 cimum Neronis annum: integro proin-
 ferme decennio Paulus prius Romam
 venit, quam Petrus: *Censura.* Hæc
 propositio plane est temeraria, falsa &
 communi Patrum & Historicorum sen-
 tentiæ adversa: pari etiam censura
 perstringebatur sequens Marci proposi-
 tio: *Suspecta est Historia de Simonis Magi*
extinctione per Petrum Romæ facta ob Ju-
stini & Irenæi silentium. Præterea in
 capite secundo idem Apostata convin-
 cere nitebatur, *Romanam Ecclesiam esse*
tantum particularem Ecclesiam, unam ex
ceteris, eoquod Pontifices se Ecclesiæ
urbis Romæ Episcopos nominant; at
inepte hæc verba ad hæreticum ipsius
sensum detorqueri sentiebant Colonien-
ses, qui tanquam falsam hæreticam &
calumniosam pariter rejiciunt sequen-
tem illius propositionem: Ecclesiam Ro-
manam constat esse perfectissime schismati-
sam, tyrannicam & Antichristianam, quia
Caput se contra Christum verum Ecclesiæ
Caput, constituit. Iterata autem hæresi
 sca-

scatent duæ hæ illius **assertiones**: *Con-* Sæc. XVII.
stantinopolitana Ecclesia paribus cum Ro- A. C. 1618.
mana eminet privilegiis, & Romanus Pon-
tifex non est proprie peculiaris Successor
Petri. Dum autem in capite septimo
asseruit, quod Ecclesia universalis nul-
lum habeat in terris unicum Caput univer-
sale, has subjunxit propositiones. I.
Primatus Romani Pontificis totus est
usurpatus, & Christi institutioni, sa-
crisque literis repugnans. II. Sicut
sola usurpatione Papa erexit, ita sub-
lata usurpatione potest & debet abo-
leri. III. Universalis Ecclesiæ Caput
hoc ingens toti Corpori grave, ambi-
tio potissimum Romana genuit. Qui
quidem Papatus monstrosus non statim
totus in lucem est editus; sed paula-
tim diversis se occasionebus offerentibus,
& per partes acceptis subinde incre-
mentis, ex informi imbecilloque em-
bryone in validum, & maturum fœtum
adolevit: tandemque exactis tempori-
bus partus ille infelix, totaque Eccle-
siæ infestus ex utero prodiit. Has au-
tem propositiones Coloniensis Universi-
tas tanquam hæreticas, schismaticas,
& in Romanum Pontificem injurias
damnabat: Haud mitiore ferula cæde-
bat sequentes hujus Authoris Assertio-
nes, quarum prima erat hæc: Roma-
nus Papatus universalis nunquam sanæ
 P 5 Eccle-

Sæc. XVII. Ecclesiæ fuit cognitus. II. Papatus
A. C. 1618. merum schisma & factio se a reliqua
 corporis compage avellens est. III.
 Pontifex est primus & maximus Cano-
 num contemptor, & conculcator. IV.
 Omnia hæc Sedis Apostolicæ privile-
 gia sunt falsa, partim ipso facto illegi-
 tima, partim aliis erepta, & usurpata.
 V. Concilia Occidentis sub jugo Mo-
 narchiæ Romanæ jam dominantis ap-
 plaudere tanto Monarchæ coacta sunt.
 VI. Postremarum ætatum Papæ, jam
 plane omni deposita modestia, cum
 multis & apertis, voluntariisque usur-
 pationibus, se ad hunc absolutum &
 maximum Papatum evexerunt, facti
 per fas, & nefas totius Ecclesiæ Mo-
 narchæ absoluti, & de suo hoc exorbi-
 tanti Monarchatu, non modo encomia,
 sed etiam Decretales, & definitiones
 ediderunt. VII. Bedam, & Anselmum
 & Hugonem Victorinum, & Bernar-
 dum, inter Monarchicos, non quidem
 decipientes, sed potius deceptos repo-
 nimus. Alios vero posteriores, magna
 ex parte parasitos & assentatores, ma-
 læque fidei deceptores, & contra pro-
 priam Scientiam, contentiosos, & ver-
 bosos Disputatores, istæ in causa re-
 jicimus penitus, ne dicam, contem-
 nimus. VIII. Bonifacii VIII. defini-
 tio, quam secutus est etiam Leo X. qua
 decla-

declaratur, de necessitate Salutis esse Sæc. XVII.
A. C. 1618.
omni humanæ creaturæ Romano Pon-

tifici (ut Capiti, puta in spiritualibus
& temporalibus universali) subesse, er-
rorem continet intolerabilem. IX. Si
quis opponat in Concilio Constantiensi,
fuisse Wicleffi, & Hussi articulum de
Primatu Papæ ab eis negati condem-
natum: Respondemus, Patres Concilii
Constantiensis Monarchiam Ecclesiasti-
cam tenuisse, & communissimo jam er-
rore fuisse infectos.

Postquam vero inquissimus hic Ec-
clesiæ fideique desertor egregie contra
Pontifices cum lupis ullulaverat, tan-
dem etiam solita sua modestia Cardina-
les *Pontificii Electoratus usurpatores, ini-*
quos ejus in detentores, malæque fidei pos-
sessores appellitabat, simulque Romani
Pontificis Legatos & Nuntios carpe-
bat, perinde ac si nonnisi ad fastum, do-
minatum, avaritiam & rapacitatem,
necnon ad sola negotia terrena, &
temporalia tanquam Oratores, seu ve-
rius Exploratores decernerentur: Has
autem Assertiones Facultas Colonien-
sis Theologica velut putidas calumnias
ex hæreticorum cloacis erutas rejecit:
Ceterum non minus mirum, quam ri-
diculum videtur, quod novus hic Apo-
stata æque ac ceteri Novatores tanto-
pere deludere voluerint, ut nova dog-
mata

Sæc. XVII. mata, novumque Ecclesiæ regimen ad
A. C. 1618. invenirent, nullus tamen eorum solli-
 citus fuerit, ut nobis illam demonstra-
 ret Ecclesiam, in qua a prima Christi
 & Apostolorum ætate usque ad hodie-
 num tempus ubique & ab omnibus
 communiter hæc doctrina & disciplina
 Ecclesiastica, quam ipsi stabiliunt, fuis-
 set servata; hæc certe juxta ipsos non
 fuit Romana; eam enim rejiciunt, &
 ipsemet Marcus etiam duntaxat primis
 temporibus sanam & vegetam, dein
 valetudinariam, ac demum penitus
 ægram fuisse asserit; nec etiam est Ec-
 clesia Græca, quæ hodie vel est Schis-
 matica, vel si est Romanæ unita novas
 hæc doctrinas averfatur: non erit A-
 riana, Nestoriana &c. quia hodierni
 Sectatores potissimos priorum horum
 hæreticorum errores (licet a non alia,
 quam ipsa Ecclesia Romana damnati
 fuerint) detestantur, nec cuncta recen-
 tiorum dogmata recipiunt, aut si ea
 amplectuntur, suam Ecclesiam primum
 paucis abhinc annis uti ex ipsis Aucto-
 rum suorum nominibus, & ætate patet,
 recens constructam fuisse profiteri co-
 guntur. Nimirum hi Ecclesiam extra
 Ecclesiam sibi in suo cerebro fabricant,
 prout cunctis hæreticis omni ævo fa-
 miliare fuit.

Sæc. XVII.
A. C. 1618.

§. LXVII.

*Decretum Sacrae Facultatis Theologicae
Coloniensis contra quatuor
priores libros Marci
Antonii.*

Tandem vero Sacra Facultas Theologica Coloniensis memor obsequii, quod Christo, ejusque Ecclesiae debet, necnon diligentiae, quam contra emergentes hæreses semper præstitit, sequens decretum die ultima Martii hoc anno promulgari præcepit.

Facultas singulis rite examinatis, discussis, & ad ipsum exemplar collatis, ex tunc censuit sicuti & nunc per præsentem censet, ac declarat.

1. Totum librum, tanquam S. Scripturae, Conciliis, Unanimi SS. PP. Doctrinae a Christo Domino institutæ, & perpetuo observatæ Ecclesiasticæ Hierarchiæ contrarium, hæreticum, Schismaticum, Calumniis in omnes Catholicæ Ecclesiæ Episcopos, ac nominatim in ipsum totius Ecclesiæ caput Romanum Pontificem maledicentissimis, impudentissimis mendaciis, arrogantissimis in quoslibet Scriptores judiciis, mordacibus, & Christiana modestia indignis Sarcasmis plenum, damnandum esse prout de facto censet ac damnat.

2. In

Sæc. XVII.

A. C. 1618.

2. Pontificem ipsum, tanquam verum universalis Ecclesiæ Caput humillime obsecrandum, sicut de facto obsecrat, ut pro defensione Ecclesiasticæ Hierarchiæ & Primatus Sedis Apostolicæ ad exemplar Sanctissimorum Prædecessorum suorum non gravetur facere contra M. Antonium, quod in simili Primatus impugnatione, octava Generalis Synodus petiit ab Adriano Papa contra Photium. Similiter rogandos omnes Ecclesiæ Catholicæ Antistites, ac præcipue Serenissimum, & Reverendissimum Archiepiscopum, & Principem Electorem nostrum, ut eundem hunc Librum, ex omnibus Diæcesium suarum finibus, tanquam hæreticum & subditis noxium proscribere & relegare Ecclesiastica sua autoritate dignentur.

3. Omnes Ecclesiæ Catholicæ Principes, ac Defensores & universum Magistratum civilem humillime obsecrandos, prout de facto obsecrat, ut civilibus quoque edictis, & poenis subditorum suorum saluti & fidei contra hunc Librum sic prospiciant, ut exemplaribus ubique locorum exustis, omnes intelligant, melius in hoc mundo esse, ut Libri mali pereant, quam animæ Christi Sanguine redemptæ per eos perdantur.

§. LXVIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

§. LXVIII.

Origo & progressus Calvinianæ potestatis in Sacra.

Nondum controversa Gomaristas inter & Arminianos quæstio de Ministrorum jure circa Sacra erat decisa, & nihilominus Gomaristæ sibi controversos doctrinæ articulos *peremptorio*, ut vocabant, *judicio* definiendi, & Arminianos proscribendi auctoritatem adjudicabant: Ut autem plena de utriusque partis sententia circa jus in Sacra habeatur notitia, haud injucundum fore arbitror, si rei hujus summam, hujusque quæstionis originem, statumque ipsis Limborchii Arminiani verbis exposuero, ut ex horum dissidio veræ Ecclesiæ, ejusque doctrinæ triumphus manifestior appareat. Hujus igitur controversiæ origo inde oriebatur, quod Hollandiæ Australis Conventus ab Utenbogardo suffragii sui rationem peteret, hic vero responderit: *sibi a Provinciæ suæ Ordinibus, a quibus ipse cum reliquis ad suffragia libere ferenda esset convocatus, rationem reddendam, non Synodo, cujus mandato in illo conventu neutiquam foret adstrictus.* Inde igitur orta est disceptatio circa Magistratus jura in Sacra. Qua autem ratione hoc idem jus sibi Ministri

Calvi-

Sæc. XVII. Calvinistæ adjudicarint, refert idem
A. C. 1619. Limborchius his verbis: „Ministri qui

Relatio Hist.
Philipp.
Limb. de
Origin. &
Progress.
controv.

„ex Geneva & Palatinatu in patriam no-
„stram se contulerant, ut & in ea Re-
„formatorum Doctrinam prædicarent,
„Magistrorum suorum placitis penitus
„imbuti, auctoritatem sibi adscribebant,
„ac potestatem circa externum Ecclesiæ
„regimen, a nullo homine, sed ab ipso
„Domino Jesu Christo immediate de-
„pendentem, condendi nimirum leges
„Ecclesiasticas, omniaque juxta illas
„dirigendi, & quoscunque contra illas
„delinquentes, pro delicti gravitate,
„aut ab usu S. Coenæ ad tempus suspen-
„dendi, aut excommunicandi ac Sa-
„tanæ tradendi. Hunc in finem eri-
„gebant consistoria, quæ essent tribu-
„nalia Ecclesiastica, in quibus Ministri
„cum Presbyteris tanquam judices de
„quibusvis juxta leges Ecclesiasticas
„Sententiam pronuntient. Hancque
„vocabant potestatem clavium sibi im-
„mediate a Domino Jesu concessam,
„quæque nullatenus Magistratus pote-
„stati subjecta esset. „

Postquam Calvinianis hisce Mini-
stris, quorum attentatæ auctoritati post-
ea Arminiani strenue insisterant, con-
nivente Magistratu, tam feliciter præ-
fati juris usurpatio cesserat, ulterius
progrediendum, hancque auctoritatem
ipsa

ipsa legum Sanctione, & Synodorum Sæc. XVII.
A. C. 1619.
celebratione stabiliendam fore cense-

bant: Ad hoc etiam exequendum sat
opportuna eis offerebatur occasio ex
bellico tumultu, quo Hollandi ab Hi-
spanis pressi Sacrorum curam neglexe-
rant, igitur, prosequitur Author præ-
fatus „in initio belli contra Hispania-
rum Regem, cum patria tumultibus
„militaribus esset perturbata, Magistra-
„tibusque de curanda Republica totis
„occupatis, de negotiis Ecclesiasticis
„consultare otium non esset, Ministri
„propria autoritate Synodos aliquot
„convocarunt, in iisque leges Ecclesia-
„sticas ex suo arbitrio condiderunt; qua-
„rum quasdam Magistratus, cum re-
„bus Politicis jam meliorem in statum
„digestis, etiam de Ecclesiasticis deli-
berandi Consilia ceperunt, suæ pote-
„stati præjudicium non leve adferre
„judicarunt; qualis inter alias fuit Lex
„de Anabaptistis civitate excludendis,
„eo prætextu, quod Religione quadam
„gravabantur juramentum obire. Quod
„Philippus Marnixius in Epistola ad Ca-
„sparem Reidanum plenius describit:
„quod Princeps *causaretur id statui non*
„*posse, nisi cum nova Ecclesiarum convul-*
„*sione, propterea quod Ordines haud sint*
„*passuri, legem ejusmodi præscribi, quam*
„*ex usu Reipublicæ plane non esse statuunt:*

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Q

imo

*Vid. Supra
l. 191. §. 40.
p. 143. &
142.*

Sæc. XVII. „imo quod asseveraret, hanc unicam fuisse
A. C. 1619. causam, quamobrem Consistoria in tantam
 „invidiam apud Ordines venerint, ut pro-
 „pe absuerit, quin Senatusconsulto factio
 „penitus tollerentur., Idem scribit A-
 „drianus Saravia tunc Professor in Aca-
 „demia Lugduno-Batava, ad Werne-
 „rum Helmichium. *Suspectam censuram*
nostrarum Ecclesiarum passim esse video Ma-
gistratibus, tanquam sub illa tyrannis ali-
qua lateat, quæ tandem successu temporis
aucta viribus, Magistratus auctoritatem sibi
subjiciet. Quam sit humanum ingenium im-
perii illegitimi impatiens, notum est; odit
enim omnes, qui potestatem aliquam sibi vin-
dicare volunt.

Quoniam vero tam luculenta aucto-
 ritatis usurpatio suæ, ut vocant, Refor-
 mationis principiis adversa esset, nec ul-
 terius Principum & Magistratum civi-
 lium æmulationem effugere posset, hinc
 inter Magistratum & Ministros sæpius
 agitata est hæc quæstio, donec
 ut testatur præfatus Auctor, post
 „varias deliberationes & remedia fru-
 „stra adhibita, tandem Ordines Hol-
 „landiæ, ut contentioni huic finem im-
 „ponerent, neque alterutri parti aliquod
 „crearetur præjudicium, octo e nume-
 „ro Politicorum, & octo Ecclesiasticos
 „deputarint, qui leges Ecclesiasticas
 „conciplant, quas maturo adhibito exa-
 „mine

„mine Ordines autoritate sua confir- Sæc. XVII.
 „ment. Verum id plurimis Ministris Sæc. 1619.
 „neutiquam probatum fuit: tum quod
 „ad concipiendas leges Ecclesiasticas
 „etiam politici fuerint deputati, cum
 „id sibi solis vindicarent Ecclesiastici;
 „tum quod in illo legum conceptu quæ-
 „dam Magistratui autoritas major ad-
 „scribebatur, quam illi tributam vel-
 „lent. Ab altera parte, quarundam
 „Civitatum Deputati Ecclesiasticis ni-
 „miam in illis auctoritatem tribui cau-
 „sabantur, Itaque vim legis nunquam
 „habuerunt. Ecclesiastici interim, si
 „quæ de quibusdam dogmatibus orie-
 „bantur controversiæ, omnia pro pote-
 „statis suæ amplitudine decidere, Sen-
 „tentia sua Damnatos exautorari, & a
 „Magistratu pœnis civilibus coerceri
 „cupiebant, quin & a publica Ecclesia
 „dissidentes nullo modo tanquam cives
 „tolerari: ita ut ipsi soli in negotiis Ec-
 „clesiasticis essent iudices, Magistratus
 „vero iudiciorum Ecclesiasticorum exe-
 „cutores. Recruduit hæc contentio,
 „quando de revisione Confessionis &
 „Catechismi, & de convocatione Sy-
 „nodi, ad decidendas de prædestina-
 „tione divina exortas Controversias di-
 „sceptari cæptum est. Ecclesiastici
 „considerationes, si qui aliquas habe-
 „rent, sibi exhiberi voluerunt, & Sy-
 „nodum

Sæc. XVII. „nodum conscribi, in qua ipsi de con-
 A. C. 1619. „siderationibus istis, & de omnibus

„exortis controversiis peremptoriam
 „pronuntiarent Sententiam: idque ani-
 „mis adeo calidis urgebant, tantaque
 „affectuum vehementia, ut manifeste
 „proderent, se omnes decisioni suæ
 „prompta obedientia colla non submit-
 „tentes, exauctorare, ministeriisque
 „suis exuere velle. Ordines vero non
 „Ecclesiasticis, aut Synodis provincia-
 „libus, sed sibi eas exhiberi mandarunt:
 „& quia animis adeo exulceratis, &
 „disputationum æstu flagrantibus, ac
 „nil nisi dissentientium condemnationem
 „spirantibus, nullum Synodi exitum
 „nisi Ecclesiæ, & Reipublicæ pernicio-
 „sum præsagiebant, tempestivum non
 „crediderunt Synodum convocare, sed
 „ejus convocationem aliquantisper dif-
 „ferre, donec animis sedatioribus ma-
 „jore cum fructu Synodus convenire, &
 „controversiæ in Ecclesia enatæ placi-
 „de, & amice expendi possent. Inde
 „Ecclesiastici magis magisque indignari,
 „Magistratum jura Ecclesiæ violare,
 „neque potestatis, quam a Christo im-
 „mediate acceperunt, exercitium libe-
 „rum ipsis permittere: Magistratus ab
 „altera parte causabatur, Ecclesiasticos
 „ea, quæ Magistratus sunt, sibi arroga-
 „re velle, Magistratuique præscribere,
 „quod

„quod post audita Ecclesiasticorum ju- Sæc. XVII.
 „dicia, pro sua autoritate ipse Magi- A. C. 1619.
 „stratus definire potest. Cum hæc ul-
 „tro citroque agitarentur, Joannes
 „Utenbogardus in Conventum Ordi-
 „num vocatus, in oratione prolixa, qua
 „coram Ordinibus se & Jacobum Ar-
 „minium contra varias aliorum crimi-
 „nationes defendit, Sententiam suam
 „de ratione controversias enatas so-
 „piendi, fusius explanans, inter alia
 „dixit, suo iudicio contentiones has
 „oriri ex conflictu duarum potestatum
 „collateralium: itaque ut contentiones
 „sopiantur, collateralitatem (duarum
 „nimirum potestatum, Civilis & Eccle-
 „siasticæ) debere abrogari. Id dictum
 „Ecclesiastici ægerrime tulerunt. Go-
 „marus edito libello accerrime in Uten-
 „bogardum invehitur, tanquam adula-
 „torem aulicum, contenditque Refor-
 „matis nonnisi per Calumniam objici
 „hanc collateralitatem, eamque locum
 „habere in Ecclesia Pontificia, & si-
 „gnum esse Antichristi. Huic Gomari
 „libello Utenbogardus eruditum oppo-
 „suit *tractatum de Auctoritate Christiani*
 „*Magistratus in rebus Ecclesiasticis*, in quo
 „docuit, Pontificias non collateralita-
 „tem duarum potestatum urgere, sed,
 „ut ita dicam, superioritatem: quod
 „nempe potestas Ecclesiastica Superior

Q 3

„sit

Sæc. XVII. „fit potestate civili, civilemque pote-
A. C. 1619. „statem Ecclesiasticæ esse subjectam:

„Gomarum vero, eosque, qui cum ipso
 „sentiunt, introducere duas potestates
 „sibi collaterales, quarum una ab al-
 „tera nullo modo dependeat, quæ sin-
 „gulæ negotia sua potestate suprema
 „decidant: Quod quoniam cum pace
 „Reipublicæ consistere nequeat, omni-
 „que bono ordini adversum sit, Uten-
 „bogardus inde infert, etiam in rebus
 „Ecclesiasticis Magistratui Christiano
 „summam sub Jesu Christo Domino no-
 „stro competere auctoritatem: & quidem
 „speciatim in hisce: Ut in ditione sua
 „instituat cultum veræ religionis: tem-
 „pla erigat, in quibus cultus ille exer-
 „ceatur, omniaque, quæ ad ordinem
 „in templis cultumque debite conser-
 „vandum, ac propagandum necessaria
 „sunt, dirigat: Ministros ad cultum il-
 „lum prædicandum constituat, utque
 „in religione exacte instruantur, ut ita
 „idonei illius sint præcones, procuret:
 „Leges ferat de loco, tempore, aliis-
 „que circumstantiis cultus, omniaque
 „quæ externum Ecclesiæ regimen, &
 „Εὐταξίαν respiciunt dirigat, & pro au-
 „toritate impediatur, ne cultus divini
 „exercitium ullo modo turbetur: Mi-
 „nistros delinquentes pro delicti gravi-
 „tate puniat: officio suo prorsus non
 „fun-

„fungentes, aut atrociora crimina com-
 „mittentes, exauctoret, aliosque ido-
 „neos officiique sui magis observantes
 „in illorum locum substituatur: & si quæ
 „sunt his similia, quibus externum Ec-
 „clesiæ regimen constat. Tractatus
 „hic ab omnibus, quibus Dominatio-
 „nis Ecclesiasticæ jugum jam a multis
 „annis suspectum fuit, quique per Con-
 „sistoria novam tyrannidem, Papali
 „non multum dissimilem, prout prin-
 „ceps Auriacus Philippo Marnixio ob-
 „jecit, quæri præfagiebant, pronis
 „animis exceptus fuit.

„Ecclesiastici vero certatim contra
 „eum insurrexerunt, non aliter, quam
 „si toti Ordini Ecclesiastico bellum in-
 „dixisset, & jura Ecclesiæ Magistratui
 „prodidisset: quin & quidam contume-
 „liosius eum traducere Satyris veriti
 „non sunt. Et quotquot contra ipsum
 „scripserunt, statum controversiæ mu-
 „tarunt, aut involute, & intricate
 „constituerunt: Ita Utenbogardus Wal-
 „læo objecit, dicens, quod cum con-
 „troversia duntaxat de externo Ec-
 „clesiæ Regimine sit, Wallæus hanc
 „efformet: *Utrum institutio, & Dire-*
ctio Religionis, sine provocatione, in Su-
prema definitione, supremo Magistratui de-
mandata sit: ita ut, sicut in Papatu homi-
nes mittuntur ad fidem Ecclesiæ, nunc apud

Sæc. XVII.

A. C. 1619.

Sæc. XVII. A. C. 1619. nos respiciendum sit ad voluntatem, & mandata Magistratuum, ut conscientis coram Deo satisfiat.

ita nempe inter hosce Ministellos ne quidem de ipsa status quæstione consensus erat, quocirca Episcopus ad distinctionem inter Tempia publica & privata confugiens, pronuntiabat, Tempia publica esse Magistratus. ac proinde posse Magistratum statuere, quid in Ecclesiis publicis doceri velit. Non quod auctoritatem habeat articulos fidei decidendi, eorumque fidem Ministris & membris Ecclesiarum præscribendi; sed tantum quid in publicis templis doceri velit: illis autem nullius conscientia, nisi quatenus de eorum veritate ex verbo divino est persuasa, alligata est: Sed qui Ecclesiæ publicæ Minister, aut membrum esse cupit, illi, quæ ibidem sub Magistratus auctoritate prædicatur, doctrinæ, adstipulari debet; & in illis templis omnia, quæ ad Euraçiæ Ecclesiæ spectant, Magistratus auctoritati subiecta sunt. Si qui religioni in publicis templis a Magistratu receptæ acquiescere nequeunt, liberum illis esse debet religionis suæ in templis aut cedibus privatis exercitium, neque subditis privatum illud religionis suæ exercitium Magistratus impedire, aut ad suæ religionis, quam falsam credunt, professionem invitos cogere potest, quin subditorum Conscientiis vim inferat, & jura Dei invadat.

„E con-

„E contrario Gomaristæ iudicium Sæc. XVII.
 „de negotio fidei, Ecclesiæ, hoc est, A. C. 1619.
 „Ministris vindicant: Magistratui au-
 „tem gladium tribuunt, ut eum pro
 „Ministris contra omnes dissentientes
 „stringat; non enim juxta ipsos, Ma-
 „gistratus, sed Ecclesiæ sunt partes de
 „hæresi judicare: Magistratus autem,
 „hæreticos ab Ecclesia judicatos puni-
 „re. Similiter penes Ecclesiam esse
 „dicunt, omne regimen Ecclesiasticum,
 „& quæcunque Remonstrantes Magi-
 „stratui tribuunt, illi Ministris & Con-
 „sistoriis vindicant.”

Quod autem Arminiani sua sen- *Epist. Ecclæ*
 tiendi ratione proximius ad Catholicæ *& Theol.*
 Ecclesiæ sententiam hac in re accedant, *ad Utenb.*
 eisdem jamjam Adrianus Saravia ob- *epist. 181.*
 jecerat, dicens: *Judicii improbitatem*
istorum hominum spectata. Oppressi tyran-
 nide Papæ Romani ad Magistratus civilis,
 qualis qualis erat, auctoritatem & defen-
 sionem provocavimus, & audiri in causa
 mere Ecclesiastica postulavimus, & tunc
 nihil non potestatis civili Magistratui tri-
 buebamus, quisquis ille esset. Hujus rei
 testis est epistola ad Hispaniarum Regem,
 & Ordines Belgicarum provinciarum, quæ
 olim præfixa fuit Confessioni fidei Ecclesia-
 rum, & tecum reputa, cujus religionis illi
 fuerint, quantum tamen illis tribuerimus
 in fidei negotio. Illisque porro objicit,

Q 5

quod

Sæc. XVII. quod suæ aristocratice tribuant illam autoritatem in rebus Ecclesiasticis, quam Papa tribuit suæ Monarchicæ.

Ceterum Arminiani palam declarabant, quod Dordracensem Synodum pro legitimo controversiarum Iudice non haberent, atque ideo ejus judicium nullum apud se suasque Ecclesias habiturum sit pondus: ipse etiam Balcanquellus in epist. ad Carlettonum Angliæ Legatum hoc anno die decima nona Aprilis hanc Synodum reprobat, eoquod Gomaristæ tanto fervore ad opprimendos Arminianos exarsuissent, ut omni opera id egerint, quo verbis ipsorum eam affingerent sententiam, quam iis inesse nullus Grammaticus opinabitur: . . . unice ideo, ut quid in eis damnare possent, invenirent, eosque odiosos redderent, quamvis verba ipsorum contrarium ejus, quod iis affingebant, præferrent.

§. LXIX.

Dordracensis Conciliabuli sententia contra Arminianos.

Bellus l. 3.

pag. 324.

Jæger Hist.

Eccl. l. 9. c. 9.

Newill. hist.

d' Holland.

cap. 15.

Annus hujus sæculi decimus nonus infamat denique Calvinianæ, quam æquiori jure Hispana crudeliorem vocare potuissent, Inquisitionis sententia, quam Gomaristæ, qui inverso juris ordine actores pariter & testes, ad extremum

mum vero suamet in caussa Judices si-
 mul & carnifices erant, in Arminianos
 ob immotam doctrinæ suæ defensionem
 pronuntiarunt; postquam enim in suo
 Dordracensi Conciliabulo habitis cen-
 tum quinquaginta quatuor Sessionibus
 Arminianam doctrinam, velut *errori-*
bus permixtam cum anathematis fulmi-
 ne proclamaverant, die vigesima quar-
 ta Aprilis de capitali pœna in Armi-
 nianos decernenda consultabant: Huic
 iudicio seu verius latrocinio interesse
 recusabant Angli Pastores, caussati, se
 nonnisi ad dogmatis discussionem huc
 advenisse, nullam vero sibi utpote alie-
 nigenis in Arminianos Belgii subditos
 jurisdictionem competere. Idem quo-
 que reponebant ceteri exterarum Re-
 gionum Ministri, qui unaomnes, ex-
 ceptis Embdanis, & Genevensibus, in
 Gomaristas Batavos insurgebant, eo-
 quod Arminianos, perinde ac si essent
 patriæ, quietisque publicæ perturba-
 tores, ad mortem & supplicia damnare
 præsumerent, cum tamen id Ecclesia-
 stici fori limites excederet. Horum
 oppositio tantum profecerat, ut Goma-
 ristæ, ne eorum Conciliabulum cum
 summa infamia dissolveretur, adhuc-
 dum sententiæ severitatem tempera-
 rent, atque Arminianis tum nonnisi
 objicerent, quod de corrupta Religione,
 dila-

Sæc. XVII.
 A.C. 1619.

Dupin. Hist.
 d' Eccl. t. 4.

§. 29.

Halles. Hist.
 Dordrac.
 Concilii.

Sæc. XVII. dilacerata Ecclesiæ unitate, maxima
A. C. 1619. populi offensione, ac denique de con-
 tumacia contra Magistratus & Synodi
 decreta convicti essent, proin omnibus
 suis officiis exui mererentur. Porro
 hæc eorum sententia die sexta Maij in
 Dordracensi Templo fuit promulgata.
 Cum autem Gomaristæ in sua ad Ca-
 nones præfatione summum Pontificem
Antichristum nominare non erubescerent,
 hæc convitandi libertas Anglis
 stomachum movebat; quocirca Synodi
 auctoritatem atroci hac injuria immi-
 nui, haud immerito veriti, declara-
 bant, quod ea res ampliorem deposce-
 ret discussionem, quæ tamen a Synodi
 „utpote contra Catholicos nequaquam
 „congregatæ proposito aliena foret, nul-
 „latenus vero Synodi Patres deceret,
 „quorundam hanc convitiandi liberta-
 „tem sibi absque omni approbatione, &
 „auctoritate arrogantium vestigia sequi;
 „præcipue cum nulla adhuc Reforma-
 „torum Ecclesia hanc licentiam usurpa-
 „verit, exceptis Franciæ Hugonottis,
 „qui tamen hunc ipsum articulum ex
 „sua fidei professione delevisent,
 „hocque pacto tacite impactam Pon-
 „tifici calumniam revocassent.„ Ni-
 hilominus Angli hac sua moderatione
 apud furiosos hosce Gomaristas haud
 amplius impetrare poterant, quam ut
 huic

huic verbo: *Antichristus*, adderent: *Romanus*, hacque ratione Papam a vero Antichristo distinguerent. Præterea Angli, cum Gomaristæ in suæ fidei professione Ministros ubique æquali potestate & auctoritate pollere declararent, huic articulo utpote Anglicanæ Ecclesiæ contrario acriter sese opponebant, atque inter eos Tassensis Episcopus habito sermone demonstratum ibat, quod nec ab Apostolis, nec novissimis temporibus unquam inter Ministros hæc æqualitas exstiterit.

§. LXX.

Severior sententiæ in Arminianos pronuntiatae executio.

Hucusque Arminiani a Mense Februario usque ad finem Mensis Julii Ordinum jussu in Dordracensi civitate captivi detinebantur, quamvis ter repetito supplici libello dimitti postulassent, exponentes, quod hæc severitas non modo libertati, ac patriæ legibus, sed ipsi etiam juri naturæ & gentium adversaretur: Incaustum autem erant eorum preces, qua tamen inhumana agendi ratione Conciliabuli auctoritas penitus eversa est, ac non pauci (*) hanc

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

*Bellus &
Jäger. l.
cit. Joan.
Franc. Re-
lat. 37.*

(*) Vossius, Grotius, Barleus, Bertius, Grevius &c.

Sæc. XVII. hanc Synodum velut Tyrannicum, &
A. C. 1619. illegitimum conciliabulum suis calamis
 depinxerunt. Necdum tamen violenta
 miserorum detentione satiata erat vin-
 dicta Gomaristarum, qui præter Joan-
 nem Olden - Barnefeldium supremum
 Hollandiæ Advocatum, etiam Grotium,
 & Rumoldum Hogerbetfium Syndicos
 tanquam præcipuos Arminianæ factio-
 nis defensores ex Hagienfi carcere ad
 causam dicendam evocarunt. Præter
 hos Joannes Uytenbogardus celebris
 Arminianus Minister, Polus Consul,
 & Harlemensis Syndicus, nomine Han-
 nius, Daniel Trefelsius, pluresque alii
 in jus vocabantur, eorumque delictis
 poenæ decernebantur, & quidem non-
 nullis aqua & igni interdictum, alii
 post redactas in fiscum facultates in exi-
 lium, & præcipue Uytenbogardus, li-
 cet fuga excessisset, necnon Hogerbet-
 fius & Grotius in perpetuum carce-
 rem. Hannius vero in annos quin-
 decim, in biennium Weselius adjecta
 bis mille aureorum multa relegati sunt.
 Mersbergius vero Ultrajectensis Con-
 sul, eo quod uxoris ac prolium lacri-
 mis expugnatus, sociorum abditissima
 quæque Quæstoribus detexisset, in an-
 nos aliquot suummet in domicilium ad-
 emptis, bonis detrusus est. Denique
 Ledenbergius, qui voluntaria morte
 cruciatus

*Episc. c. 6.
 op. Theol.
 tom. II.
 pag. 525.
 Limbro. l. c.
 pag. 20.*

cruciatus quidem præverberat, hostium Sæc. XVII.
 fuorum tamen crudelitatem, propriam- A. C. 1619.
 que infamiam non evasit; in mortuum
 enim ejus corpus adhuc sævitum, il-
 ludque Sarcophago inclusum e furca
 suspensum fuit.

Porro hac acerbitate, ac hæretici-
 dio iniquissime vim libertati conscien-
 tiarum fuisse illatam querebantur Ar-
 miniani, eo quod I. subscribere coacti
 fuissent *decisioni dogmatis, quod hætenus*
in Ecclesia sua indecisum fuit, quodque nul-
la ante Dordracenam Synodum definire ausa
est: II. compulsi fuissent publice profi-
 teri doctrinam, quam juxta dictamen
 suum crediderunt falsam, III. simul a
 cætibus exclusi essent, quo tamen
 facto libertas tolleretur, eo potif-
 simum nomine, quod Calvinistæ Hol-
 landi libertatem conscientiae opprimi,
 Hispanis objecissent, etsi hi illis in æ-
 dibus privatis fidei suæ exercendæ li-
 bertatem concedere voluerint: Ita nem-
 pe Gomaristæ conscientiae libertatem
 Arminianis concessio Religionis usu pri-
 vato tolli negabant, auferri autem eam
 sibi affirmabant, dum illum eis Ca-
 tholici concedebant; Arminiani autem
 conscientiae libertatem eo usque exten-
 dendam esse contendebant, quo eam
 unusquisque non ex arbitrio partis do-
 minantis, sed ex natura ipsius liberta-
 tis

Sæc. XVII. tis sibi concedi amaret: *Cum* igitur hac
A. C. 1619. libertate a Gomaristis privati fuissent,
 Episcopus ita conclusit: Alterutrum
necessarium est, vel Pontificiorum vestigiis
insistendum, & Papatus in alios occupan-
dus, ac nemini præter eos, quibus placue-
rit, libertas concedenda est: vel unicuique
Christiano eadem permittenda libertas, quam
nobis omnibus ac singulis dari & concedi
cupimus.

§. LXXI.

Judicii acta in Barnefeldium instructa.

Neuwill. hist.
d' Hollande
cap. I. l. I.

Attamen ceteris omnibus captivis e-
 minebat Joannes Barnefeldius, qui
 sicut auctoritate ac potentia sua Armi-
 nianorum studium, affectumque sibi
 ferme soli conciliabat, ita in se unum
 implacabile Gomaristarum & Auriaci
 Principis odium accersebat. Promo-
 vebant infaustam hujus Viri sortem,
 eumque perdendi aviditatem tumultus
 ab Arminianis nuper Alcmariæ & Hor-
 næ suscitati, quibus faculam subdidisse
 Barnefeldius credebatur. Hoc igitur
 obtentu Mauritius, & Gomaristæ freti,
 secretiore inter se capto consilio in eum
 jam antea vinculis detentum judicii
 acta instruere decreverunt. Enimvero
 patriæ leges dictabant, hunc reum
 nonnisi ab Hollandiæ & Westfrisæ Or-
 dinibus

dinibus esse judicandum, prævaluitta-
 men Gomaristarum invidia, qui his ex-
 clusis nonnisi suæ factioni addictos nu-
 mero viginti sex Judices nominabant,
 ne huic judicio major, quam Synodo
 integritas esset. Hi ergo quantumvis
 pluribus ex titulis suspecti, atque in-
 competentes essent Judices, instanti-
 bus tamen magnopere Ordinum Proce-
 ribus ante Paschæ solemnes dies quæ-
 sitionibus finem, actionibusque justitium
 imponere festinabant: quocirca crimi-
 num, quibus ipsum insimulabant, ca-
 pita reo mox offerunt, quæ tamen ipse
 diebus aliquot pernegabat, tandem ve-
 ro injecto tormentorum, quibus feren-
 dis senio exhaustum corpus impar erat,
 metu expugnatus, propositis accusa-
 tionum articulis subscripsit. Tum ve-
 ro sententiis in rei exitium corrogan-
 dis datum est initium, brevique in eum
 pronuntiata est mortis sententia, eo-
 quod Arminianæ sectæ doctrinam esse
 tolerandam suasisset, Religionem in Pro-
 vinciiis receptam turbasset, Deique Ec-
 clesiam contristatus esset, docendo,
 quod *juxta Reformationis Calvinianæ le-
 ges Magistratus quoque Politicus jus &
 Imperium habeat in Ecclesiastica, atque ad
 illum etiam inquisitio & cognitio de fidei
 rebus pertineat.* Hanc doctrinam Go-
 maristæ exorbitantem & perniciosam vo-
 cabant,

Sæc. XVII.
 A. C. 1619,

Hist. Eccles. Tom. LVI. R cabant,

Sæc. XVII. cabant, quamvis usque ad illa tempo-
 A. C. 1619. ra Hollandi juxta unionis pacta Ultra-

jecti anno 1579. art. 13. stabilita hanc
 ipsam doctrinam inter præcipua liber-
 tatis suæ privilegia numerarint, atque
 ipsemet Guilielmus Arausicus Princeps
 Mauritiæ Parens, ut Catholicis petitam

Vid. Supra
pag. 249.

Newill.
pag. 176.
& 177.

Religionis suæ libertatem denegare pos-
 set, hujus doctrinæ obtentu usus fue-
 rit, Fœderatisque Ordinibus, qui Bru-
 xellis congregati erant, responderit,
quod circa Religionis libertatem nihil absque
Hollandicæ & Zelandicæ Ordinum, ad quos
etiam hujus rei cognitio pertineret, statuere
 posset. Ceterum plura adhuc alia in Rem-
 publicam crimina, numero facile tri-
 ginta sex objectabant, quæ Judicium a
 Francisco Aerffensio, aliisque Barne-
 feldii hostibus corruptorum iniquitas
 ad satiandam Arausici Principis invi-
 diam adinveniebat, quin ea diluendi,
 vel sese purgandi facultas reo fuisset con-
 cessa. Igitur exequendæ huic sen-
 tentiæ præfigitur dies decima tertia
 Maij, quo comperto Maverius Franciæ
 Regis Orator Fœderatos Ordines accef-
 sit, eosque Regis sui nomine rogavit,
 quatenus sententiæ executioni super-
 federent; sub idem quoque tempus a-
 lius præter ordinem Parisiis Hagam
 ablegatus Orator Gallici Regis literas
 detulit, quibus Ordines monebantur,
 ut

ut hujus Seniculi vitæ parcerent, & se Sæc. XVII.
 erga illum, qui vitam suam eorum ob- A. C. 1619.
 sequiis litaverat, benigniores exhibe-
 rent: Verum ad Regis monita clausæ
 erant Ordinum aures, atque in veniam
 inexpugnabilis animus Arausici Principis,
 qui denegatæ postulationis contumeliam
 se apud Ludovicum XIII. Franciæ Regem
 purgaturum, ac Jacobi Angliæ Regis
 pariter Barnefeldio infensi deprecatione
 justam Christianissimi Regis indignationem
 placaturum pollicebatur.

§. LXXII.

Barnefeldius capite plexus.

Dies erat duodecima Maij, & quidem Jæger Hist.
Eccl. 1. 9.
cap. 9.
 Dominica, qua Ordinum jussu Præ-

tor Barnefeldio posterum in diem, horæ
 supremæ necessitatem indicabat. Ad
 mortis nuntium primo commotus, mox
 tamen collecto spiritu sedatus id unice
 quæsit: *Meusne Grotius quoque morietur,
 & Hogerbertius? Juniores sunt,
 multum adhuc obsequii Reipublicæ præstare
 possent, quibus dictis duo Verbi Calviniani
 Ministri Joannes Lamotius, & Antonius
 Walesius custodiam ingrediebantur,
 ab Ordinibus immissi, ut morituro
 Barnefeldio puram Calvinianam doctrinam
 inculcarent, Arminianam autem*

R 2

peni-

Sæc. XVII. A. C. 1619. penitus evellerent, ac denique perituri corporis mentem æternitati componerent. Ad hos igitur conversus Barnefeldius rogabat, ne Arminianis graves essent, ut quieta Respublica esse valeret. Postea ex Judicum venia sequentes literas ad conjugem, liberos, generum, & Nepotes perscripsit:

Saluto vos omnes peramanter. Hac ipsa hora ad me desertur nuntius durissimus, ac tristissimus, nempe ut ego senex pro omnibus officiis, tot annis bona semper & optima fide Patricæ præstitis, postquam excellentissimum Principem sincero affectu (tot annis, & quibus potui servitiis, quantum per munera publica & vocationes licuit) humilibus obsequiis coluerim, multis ex omnium hominum genere benevolentiam exhibuerim, nemine mortalium, quod sciam, injuria affecto, ad mortem crastino die sufferendam præparare me debeam. Consolor me in Domino Deo, qui & omnium corda novit, & omnes, quotquot sunt homines, est judicaturus: Obsecro, ut & vos omnes iidem facere velitis. Dominis meis Hollandiæ & West-Frisiæ Ordinibus, nempe Dominis Nobilibus & Civitatibus, animo Sincero, probo, & fidei inservii, necnon Dominis Ordinibus Ultrajectensis Provinciæ, utpote Patricæ meæ Supremo Magistratui: ipsis petentibus sincerum Consilium dedi, & fidele, ut a Seditione populari,

pulari, & Sanguinis effusione, a qua jam Sæc. XVII.
A. C. 1619.
dudum ipsis periculum imminuit, libera-
rentur. Eædem erga civitates Hollandicæ
intentiones meæ, nempe ut, nemine læso,
omnes protegerentur. Vivite inter vos in
charitate & pace. Rogate pro me Do-
minum Deum omnipotentem, qui nobis
omnibus sancto suo præsidio aderit. Ex
tristitiæ Cubiculo 12. Maij 1619.

Vestri amantissimus,
Conjux, Parens, Socer & Avus,
Joannes ab Oldenbarnevelt.

Altera die Barnefeldius, constructo
interim ferali pegmate, coram Judici-
bus comparere jubetur, criminum fe-
riem, mortisque Sententiam perceptu-
rus. Hic quidem ad dictatum mortis
supplicium non exhorruit, cum vero
de bonis suis fisco adjudicandis actum,
commotior hæc regessit: Vos Judices
condemnationi indidistis, quæ in mea con-
fessione non habentur: sperabam quoque,
satiatos fore Ordines Fæderatos vita, &
sanguine meo, bona autem uxori, meisque
liberis relicturos: id ergo præmium est pro
quadraginta annorum præstitis obsequiis?
Verum surdis auribus fabulam canebat
Barnefeldius, jam prius ab æmulorum
invidia damnatus, quam perduellionis
crimine convictus. Hora igitur ejus-

R 3

dem

Sæc. XVII. dem diei nona ad funestum deducitur
A. C. 1619. theatrum, sequente eum Lamotio Præ-
 dicante, quocum Barnefeldius preces
 ad Deum fudit, cumque ad hæc per-
 venisset verba: *in manus tuas Domine*
commendo Spiritum meum, ipsi caput uno
 ictu abscissum est, quod unicum cada-
 vere in ferali loculo repositum in inte-
 rioris Atrii fano terræ mandatum fuit.
 Hunc denique vitæ exitum habuit Bar-
 nefeldius septuaginta trium annorum
 senex, Batavinæ Reipublicæ Cato, re-
 rum Politicarum scientissimus Magister,
 maximæ, primariæque auctoritatis Vir,
 & præcipuorum Europæ Principum o-
 raculum, in quod Superi fautores com-
 promississe videbantur tanquam unicum
 contentionum omnium arbitrum longe
 consummatissimum. Carpitur tamen
 ferme ab omnibus, genius ejus factio-
 sus, atque ad multa novanda semper
 intentum, inquietumque caput; inde
 provenisse ajunt immoderatum ejus stu-
 dium in tuenda Arminianorum nova
 secta, & quamvis eum sub defecationis
 Calvinismi defendendi obtentu Provin-
 cias sibi addictas jurisdictioni Foedera-
 torum Ordinum eripere molitum fuisse,
 Gomaristæ falso sparsissent, omnino ta-
 men certum est, quod pro Arminianæ
 sectæ commodis semper immotus stete-
 rit, eoque nomine a suis tanquam cer-
 tissimus

Limb. Rel.
Hist. p. 22.

tissimus Religionis Calvinianæ Martyr ^{Sæc. XVII.}
proclamatus fuerit: Unde illa die, qua ^{A. C. 1619.}
Barnefeldius decessit, necnon altera ad-

huc die. Arminiani maximo numero ^{Neuwill.}
ad supplicii locum confluxerant, qui ^{pag. 179.}

Sabulum Martyris sui sanguine tinctum
colligentes in pretiosis phialis religiose
asservabant, quin ullus hosce fanaticos
a superstizioso suo fervore abstertere au-
deret: Ceterum ex Gomaristis ferme
omnes Barnefeldium tanquam hæreti-
cum, ut vocabant, qualificatum tra-
duxere: attamen Calviniani Pastores,
ut ait Limborkius, *sub voce hæretici pro
arbitrio ludunt, & nunc illos, nunc hos eo
nomine censent, ut sive pro hæreticidio stent,
sive contra, callide in utramque partem se-
se possint vertere.*

§. LXXIII.

Barnefeldii epistola ad Ordines Ge- nerales Hollandiæ & Frisiæ Occidentalis.

Infelix hic Barnefeldius, ut Adversa-
rios suos forte meritorum recorda-
tione ad miserationem flecteret, Hagæ
Comitis imprimi curabat quamdam e-
pistolam, in qua fusius sua in Rempu-
blicam merita Ordinibus Hollandiæ &
Frisiæ Occidentalis exposuit, quoniam
vero ibidem multa aperiantur arcana,

R 4

præ-

Sæc. XVII. præcipua exin decerpere, hucque re-
A. C. 1619. ferre libuit: Erat autem tenoris fe-
 quentis., Advocati patriæ est, eam
 iuste defendere, congregationes Ordinum Generalium procurare: Libellos supplices, & Demonstrationes ad ipsos recipere, & suo tempore offerre, omnia ipsis proponere; de his cum Nobilibus consulere: & post deliberationem, quod conclusum fuerit, vel uniformiter, vel secundum plura vota, omnibus declarare, & rationibus confirmare: deinde opiniones civitatum petere, secundum plura vota procedere & quod conclusum fuerit, ut effectui mandetur, curare.

Hoc munus vacavit in Hollandia, & Frisia Occidentali, anno millesimo quingentesimo octogesimo quarto, quando prædecessor meus Dominus Paulus Buys eidem renuntiavit. Et quando ex parte Hollandiæ, & Frisiæ Occidentalis, anno millesimo quingentesimo octogesimo quinto cum aliis Nobilibus, & ex Civitatibus designatis, in prima mea legatione missus eram ad Regiam Majestatem Angliæ, idem Buysius, ex parte Ordinum Ultrajectensium, in Angliam mittebatur. Post reditum meum ex Anglia, eodem anno, postquam duos tractatus cum suæ Majestatis Commissariis iniveramus, sincerum meum animum

re-
fe-
am
di-
los
tos
m-
bi-
m,
ni-
ni-
na-
re,
od
de-
ia,
no
n-
us
do
n-
no
s,
na
m
ex
n-
m
s
f-
i-
n

munum erga Principem Orangiæ, & suam Sæc. XVII.
Excellentiam, Principem Mauritium, A. C. 1619.
aperui: diligentem tunc operam dedi,
ut gubernatio Hollandiæ, & Frisiæ Oc-
cidentalis conferretur earum Ordinibus,
ante adventum Comitis Leycester,
quem existimabam eandem prætere, .
prout in Brabantia moris erat, & ut
in Anglia intellexeram. Atque ita
conclusum fuit secundum plura vota,
non tamen sine magna contentione.

In fine anni millesimi quingentesi-
mi octogesimali quinti, postquam Comes
Leycester in hac patria ubique magno
triumpho exceptus, & Hagæ in prin-
cipio anni millesimi quingentesimi octo-
gesimali sexti, tanquam Gubernator Ge-
neralis, cum amplissima potestate, erat
receptus; & Dominus Paulus Buys
inter Ordines constitutus erat ex parte
Provinciæ Ultrajectinæ; placuit Eque-
stri Ordini, Nobilibus, & Civitatibus
Hollandiæ & Frisiæ Occidentalis, hoc
munus Advocati patriæ, alteri con-
ferre. Tunc aliqui Nobilium, & Civi-
tatum mittebantur Rotterodamum ad
Magistratum; & me, ut hoc munus
mihi offerrent, & ut liberari a Magi-
stratu Rotterodamensi postularem.

Multis rationibus conabar me ex-
cusare, ob defectum necessarium par-
tium; tum ad evadendam æmulatio-

Sæc. XVII. nem; tum denique ob alias causas: quæ
A. C. 1619. tamen nihil profuerunt. Itaque hoc
 munus acceptare debui. Duas tamen
 petebam conditiones. Una erat, quod
 si vellent patriam Hispano tradere (quod
 non sine rationibus prægnantibus suspi-
 cabar) ipso facto ab hoc munere libe-
 ratus essem.

Altera, ut contra voluntatem meam
 non mitterer extra patriam: tum ut ne-
 gotiorum continuam seriem habere pos-
 sem: tum etiam ut Ordo a me institu-
 tus, in absentia mea non inverteretur.

Itaque grave hoc onus assumpsi in
 principio Martii anno millesimo quin-
 gentesimo octogesimo sexto, & omnem
 Ordinem turbatum inveni. Omnis au-
 thoritas erat penes Comitem Leycester.
 Princeps Mauritius, & Comes Guiliel-
 mus ab eodem Comite suarum Gu-
 bernationum auctoritatem accipiebant.
 Zelandi de sua Quota disputabant, in
 onus Hollandiæ, & Frisiæ Occidenta-
 lis. Collegia supremi, & Provincia-
 lium Conciliorum, Quæstores, & Ma-
 gistratus Hagensis, ita Ordinibus Hol-
 landiæ adfecti erant, ut verbis & scri-
 ptis dubitarent, an Ordines Hollandiæ,
 & Frisiæ Occidentalis sufficientem ha-
 berent auctoritatem, ut quotizationem
 suam (ut vocant) seu contributionem
 exequi possent. Multi Rectores civi-
 tatum,

tatum, Ordinibus male affecti, ob difficultates inter illos ortas.

Sæc. XVII.

A. C. 1619.

Multi verbi Dei Ministri non amplius Ordines agnoscebant: apud Comitem Leycester agebant, insciis Ordinibus, pro Synodo Nationali. Militares viri in verba Comitis Leycester jurabant: & plebs magna ex parte Ordinibus male affecta: civitates, Graviensis, Venlonensis, & aliæ paulopost occupabantur ab Hispanis; Nuyssensis vi oppressa. Res Financiarum (ut vocant) seu contributionum valde confusæ: in sumendo mutuo duodecim pro centum dabantur ad interesse; & duo pro centum procurantibus. Onera multo graviora proventibus.

Vid. Supra
pag. 241.

Comes Leycester multa edebat *Edicta*, in quibus proprio nomine utebatur, & Sigillo. Navigationem non tantum intestinam, sed etiam vicinorum regnorum & locorum, *Edictis* sibi volebat subicere. In his omnibus valde perplexus eram: sed Deus animum addebat, ad has difficultates optimo modo superandas.

Excessus notabantur a primariis viris, inter quos erat Præses Vander-Myle, in rebus publicis tunc maxime versatus, & etiam ab aliquibus Equestris Ordinis & Civitatum agebatur de bello abbreviando. Non multo post
Ultra-

Sæc. XVII. Ultrajecti magna fuit mutatio: multi
 A. C. 1619. Seniores cives non tantum privabantur officiis, sed etiam urbem deferere cogebantur. Regimen penes extraneos. *Belleciere*, Flander, creabatur Præses: *Agileus*, Brabantinus, Procurator Generalis: Prætura, Consulatus, & Quæstura Dominiorum, penes Brabantinos erant, & Flandros; & sic de ceteris. Paulus Buysius capiebatur. Reformatio Ecclesiæ Jacobi (in principio a primariis ibi instituta) non satis pura: propterea fuit mutata.

Et quasi hæc non sufficerent, agebatur, ut nomine *Tribuni plebis* instrumentum aliquod componeretur, quo Provincia Ultrajectina Reginæ Angliæ, tanquam Dominæ traderetur, sine ulla conditione, pro suo arbitrio. Interea Ordines Hollandiæ, & Frisiæ Occidentalis, solliciti erant promissa sua Comiti Leycester præstare. Deponebant querelas, ut de excessibus audirentur: sed verba & voces. Comes Haga discedebat, ut per Doesburch, & Zutphaniam ad bellum procederet. Machinatio Jacobi Reingout, & Stephani Paret, in lucem prodibat, & ex Chartis Reingout ostendebatur mutatio Ultrajectina ipsius consensu facta, & quod *vetus fermentum* ibidem expurgari deberet.

I. Cor. 5.

Decre-

Decreta Synodi Nationalis divulgabantur: Ordines Generales faciebant difficultatem in approbandis illis, sine Provinciae suae consensu Ordinum: in quo Ordines Generales graviter offende-
 debant. Scribebatur, & prædicabatur contra ipsos. Ordines Hollandiae aliquantulum tempori serviebant, & Decreta per provisionem admittebant, ita tamen, ut Ordo Equestris, & Civitates, jus sibi retinerent, assumendi Ministros Ecclesiae, & deponendi. Comes Leycester & Concilium Statuum instrumentum dabant approbationis. Ordines de concionibus Seditiosis conquerebantur: sed dubie respondebatur, quod bene aliter compellerentur prædicare. Ordines petebant depositionem Reingout: quæ in præsentia Comitis admittebatur: de qua discedens dicebat: *Nunc mea auctoritas est amissa.* Reingout jungit se Hispanis, & moritur Papista.

Comes Leycester, volens in Angliam discedere, occulte egerat in Hollandia, ut Princeps Mauritius cum eo iret, cujus iter ego impedivi, ut mihi in plena Congregatione fuit objectum: & cum Comiti Leycester ejus excusatio proponeretur, dicebat, se bene intellexisse, quomodo res fuisset acta.

Comes Leycester descendens, duplex hic relinquebat instrumentum de nego-

Sæc. XVII.
 A. C. 1619.

Sæc. XVII. negotiis publicis. Post discessum Co-
A. C. 1619. mitis Standley, & Jorck, proditorie
 tradebant Hispanis Dauentriam, & Ar-
 cem ante Zutphaniam, ut postea Pa-
 ton Geldriam. Ordines Generales, in
 principio Februarii scribebant Comiti
 Leycester, atque etiam Angliæ Regi-
 næ, deponentes querelas, tam de ac-
 tionibus Comitis, quam suarum crea-
 turarum. Tunc Ordines extollebant
 auctoritatem Principis Mauriti, tan-
 quam Gubernatoris, ac Comitis Ho-
 henloe tanquam Vicarii Generalis, tra-
 dentes illis octoginta cohortes militum
 pro defensione patriæ.

Comes Leycester volens redire in
 hanc patriam anno millesimo quingen-
 tesimo octogesimo septimo suum præ-
 mittebat Secretarium, cujus intentio,
 & instructio, mea industria fuit cogni-
 ta, & illi adempta. Comes redit in pa-
 triam: perdit civitatem Sluys. Plebs
 Middelburgensis seditionem excitat, in
 loco Abbatiae. Comes prædictam se-
 ditionem fovet, & proficiscitur Dor-
 dracum. Ordines ad illum mittunt
 pro alia rerum dispositione: interea
 mihi ipsius nomine significatur, ut pro-
 ponam agendum de pace cum Hispanis.
 Ego conceptum illum manifesto. Quod
 ubi Comiti innotescit, ille jurare, pe-
 jurare, & sibi hoc commissum negare.
 Velo-

Velociter Hagam venit, mittens cohortes aliquas militares in terram Mosanam, & portum Delfensem. Sæc. XVII.
A. C. 1619.

Consiliarii, Wyngaerden (postea Præses) & Casenbroot, de nocte ad me veniunt, ut mihi significant, Comitem de me cogitare, ut me capiat, & in Angliam mittat. Noctu Delfum proficiscor: ubi intelligo, rumorem esse in Zelandia, & Principe Mauritio, me & aliis ex Ordinibus in Angliam mittendis. De hac re Delfi initur Consilium, & concluditur, ut Princeps Mauritius sequenti die Haga discedat, sicut factum fuit. Domini Balcke, & Loosen eodem die ante prandium, ad me veniunt Delfum, ut mecum agant de reditu Principis Mauricii: sed frustra.

Comes Leycester intelligens, Principem Mauritium, & Comitem Hohenloe, milites aliquos congregare, Ultrajectum discedebat: ubi negotiis pto arbitrio compositis Ecclesiæ (per quam Amstelodamum intelligebatur) dominari putabat. Sed conceptum illius manifestatio, & Hollandica fortitudo Consulibus, & Tribuni militum, Petri Boom, ipsius conatus impediabant. Comes discedebat Hornam; & Sacello (per quod Euckhuysia designabat) dominari cogitabat. Sed boni cives, ipsius conatus intelligentes e civitate illum excludunt.

Cum

Sæc. XVII. Cum adhuc ageret Comes in Hol-
 A.C. 1619. landia Septentrionali, duo nova intel-
 ligebat, quæ illi displicebant. Unum
 erat, ipsius conatus in civitate Leyda-
 na non successisse, per quos aliqui ca-
 ptivi erant, alii fugitivi: paulopost Col-
 mam, Tribunum militum, Maude, Du-
 cem militum, & Jacobum Valmaer,
 Ecclesiæ Seniore, morte punitos.

Alterum, ipsius petitionem de non
 agendo pro pace cum Ordinibus, in An-
 glia non fuisse admissam: & de novo
 illi mandatum, ut per se vel alium An-
 glum, de pace agenda Ordinibus pro-
 poneret.

De quibus duobus dicebat tempus
 esse, ut sibi de capite caveret. Et ma-
 gna diligentia, non sine apprehensio-
 ne, proficiscebatur Ultrajectum, inde
 Dordracum, inde Ulyssingam, & ita
 in Angliam.

Agente Comite in Hollandia Sep-
 tentrionali, erant Comitum Ordinum
 Harlemi, ut viciniore essent difficul-
 tatibus occurrentibus. Ubi extraneus
 Magistratus Ultrajectinus, tum literis,
 tum etiam diversis Prædicantibus, ver-
 balibus, propositionibus, instabat mul-
 tum, ut Comiti ab Ordinibus major
 conferretur auctoritas: ad quod ani-
 mose satis illis respondebatur. Incre-
 dibile est, quantis laboribus, non minus,
 & pe-

& periculis, binos illos annos transegerim: & quanta animositate difficultates superatae, & patria praeservata? Sæc. XVII.
A. C. 1619.

Quo ad pacem a Comite propositam primum, tum per extraordinarios Legatos a Regina Angliæ petitam; compertum est, hoc negotium in Comitibus statuum Generalium, inter deputatos Provinciarum, etiam inter membra & Civitates Hollandiæ, & Frisiæ Occidentalis, insuper inter Prædicantes, & populum conceptum esse, ut Regina ad talem petitionem induceretur: ita ut singulari labore, difficultate, & dexterritate, ad cavendam Provinciarum divisionem (inter quas Frisia ita pro pace zelabat, ut illius deputatis commissum esset, non tantum paci consentire, sed etiam de componenda illa serio cogitare) opus esset, qua in Angliam ad Reginam commissarii mittebantur, ut varias hujus negotii difficultates, & considerationes illi aperirent, quibus perspectis, & ponderatis, secundum prudentiam suam responderet. Quibus missis, Ordines honeste a pace tractanda excusabantur.

Quales obvenerint difficultates, anno millesimo quingentesimo octogesimo octavo & nono ob seditiones Medeblicensem, Montium Gertrudis Huesdnam, & ob alias varias urbes, & For-

Hist. Eccles. Tom. LVI.

S

tali-

Sæc. XVII. talitia, componenda: quid Princeps
A. C. 1619. Mauritius Concilio Anglicano scripse-
 rit, ad demonstranda injusta Snoii com-
 mercia, prætextu Religionis: qualis
 diligentia contra classem Hispanicam
 adhibita: contra intentionem, & pro-
 positam vim Principis Parmensis: con-
 tra civitatem, & Fortalitia Bergæ Zoo-
 menfis, atque etiam terram Tholensem,
 adhibita; quanto negotia Provinciæ
 & Civitatis Ultrajectinæ, in mutando
 illegitimo Magistratu, successerint: quo-
 modo Acta in pace componenda inter
 Anglos, & Hispanos, mihi innotuerint:
 quomodo invasio Castri Bredani præ-
 meditata: quomodo Gubernationes
 Geldriæ, Ultrajectinæ, & Transisola-
 næ, mea industria, & opera, suæ Ex-
 cellentiæ commissæ: quomodo Neoma-
 gum, & Gravia occupata atque For-
 talitium ultra Neomagum extructum:
 invasa Fortalitia, Heydanum, & Steen-
 berganum: quibus mediis hæc omnia
 præparata, directæ, & ad bonum finem
 sint perductæ, usque ad conatus anni
 millesimi quingentesimi nonagesimi pri-
 mi, quando Zutphaniam, Dauentriam,
 Delfzyl, cum aliis propugnaculis, &
 circumjacentibus; Hulstum, & Neoma-
 gum successive eodem anno vinceba-
 mus: & quando Princeps Parmensis
 notabili damno perdiderit propugnacu-
 lum

lum ultra Neomagum: hæc inquam, Sæc. XVII.
A. C 1619.
omnia enarrare, nimis longum esset.

Hoc tamen dicendum fuit, me etiam in his omnibus præcipuum instrumentum fuisse, atque brevi tempore, auctoritatem vestram majori honore, amore, & favore fuisse auctam, quam unquam antea.

Omnibus negotiis Ordinum, Belli, Politicæ, Justitiæ, & Financiarum, bene compositis, in principio anni millesimi quingentesimi nonagesimi secundi aperui vobis onus officii mei, de quo & alias conquestus fui atque ab eo liberari petii. Quod antea impetrare non potui, cum negotia non satis bene composita: nunc vero, cum omnia satis bono essent loco, serio liberari postulavi; neque aliam mercedem desideravi, quam nullis aliis applicari negotiis.

In seria hac petitione multæ me urgebant rationes: nominatim, quod, cum prædicto anno Exercitum visitassem, gravi premebar colica passione. Sed postulatio mea non fuit exaudita; imo majori honorabar stipendio, atque rogabar, in officio velle perseverare, quod ab omnibus membris, Civitatibus, & Collegiis desiderari declarabatur. In quo debui acquiescere: atque ita ab anno millesimo quingentesimo

Sæc. XVII. nonagesimo secundo usque ad annum
A. C. 1618. millesimum sexcentimum octavum
 officium meum continuavi.

Principem Mauritium ab anno millesimo quingentesimo octogesimo octavo usque ad annum millesimum sexcentimum sextum inclusive triginta sex diversis vicibus, aut vocatus, aut missus, in exercitu visitavi; ut omnia recte succederent, & dirigerentur, quod etiam factum fuit, & frequenter præter omnium opinionem. Interea quatuor adhuc legationes regias obivi, & ad felicem exitum perduxi. Tractatus etiam de componenda pace, ex parte Cæsaris, Principis Parmensis, Archiducis Ernesti, & Archiducis Alberti, etiam nomine Ordinum Generalium adversæ partis ut non inirentur, allaboravi.

Cum Reges Franciæ, & Angliæ successive cum Rege Hispaniarum, & Archiduce Alberto inivissent pacem; & cum ultimis novem belli annis plura onera sustinuissemus, quam omnes proventus, & contributiones, licet multum auctæ, profuissent, idque ultra viginti sex milliones florenorum: cumque duobus postremis annis, modicum gloriæ fuisset adepti, & multum damni sustinuissemus, atque in majori essemus periculo, ob duos conatus bellicos

licos infeliciter impeditos: & cum au- Sæc. XVII.
A. C. 1619.
xilia Germaniæ incertiora essent, &

difficiliora, quam antea; ita ut ex o-
nerum incremento, metuendum esset,
ne patria ad desperatum perveniret fi-
nem; ut ante triennium, Consilarii &
Quæstores monuerant: & cum ultimo
triennio, onera patriæ excessissent pro-
ventus, intra sex, & septem milliones
floreorum: nemini ratione utenti mi-
rum videbitur, quod cum innotuisset,
Regem Hispaniarum, & Archiduces,
volentes patriæ permittere jura, & li-
bertatem; atque ita cum Ordinibus a-
gere, non tanquam subditis, sed tan-
quam liberarum Provinciarum regenti-
bus, in quibus nihil prætenderent, ut
ad honestum, & certum finem diutur-
ni, cruenti, & pretiosi belli pervenire-
tur, expedire visum sit, hujusmodi
tractatui consentire.

In quo tractatu, cum communi con-
sensu, in præsentia legatorum Regum,
Franciæ, Angliæ, Daniæ, Principum
Electorum, Palatini, Brandenburgensi-
s, & variorum Evangelicorum Du-
cum Germaniæ, convenissemus, prima
apparuit contrarietas actionum mearum
tam in Congregatione, quam per libel-
los famosos, idque instinctu eorum, &
opera, quibus hic tractatus displicebat.

Obsequia mea, unitis Provinciis ex-
hibita

Sæc. XVII. hibita sunt hæc: Inprimis quod quin-
A. C. 1619. que legationum Regalium munus obi-
 verim, in quibus quatuor prioribus om-
 nia diremi, & Dux verbi fui. Prima
 legatio fuit anno millesimo quingente-
 simo octogesimo quinto, in qua impetra-
 batur a Regina Angliæ per provisio-
 nem, auxilium quatuor millium mili-
 tum ad liberandam Antverpiam: de-
 inde promittebatur auxilium quinque
 millium peditum, & mille equitum,
 alendum, durante tempore belli: præ-
 ter milites præfidiarios Brilæ, Fortali-
 tiorum Ulissingæ, & Rammekeus: quæ
 civitates, & loca illi fuerunt oppigno-
 rata. In secunda legatione anno mil-
 lesimo quingentesimo nonagesimo octavo
 a Rege Franciæ impetrabantur, per
 annos quatuor, Ordinibus generalibus
 concedendi tres milliones, & novies
 centena millia florenorum: deinde sin-
 cerus suæ Majestatis adfectus, & ani-
 mus erga Provincias unitas. In tertia
 legatione, eodem anno a Regina An-
 gliæ impetrabatur, ut cessaret a tra-
 ctanda pace; licet Rex Franciæ cum
 Rege Hispaniarum, & Archiducibus,
 Veruesiæ pacem iniisset. In quarta
 legatione, impetrabatur a Regina An-
 gliæ, remissio tertiæ partis debitorum,
 nimirum centum, & viginti centeno-
 rum millium florenorum: ita ut post
 mul-

multas difficultates conveniremus in Sæc. XVII.
 octoginta centena millia pondo: & ter- A. C. 1619.
 minus persolvendæ mediæ partis, ni-
 mirum 4000000. pondo, præscribatur
 viginti annorum, cum tamen secundum
 contractum anno millesimo quingente-
 simo octogesimo quinto, tota solutio in-
 tra quatuor annos fieri debuisset: al-
 terius mediæ partis terminus præscri-
 bendus fuit dilatus. In quinta legatio-
 ne apud præsentem Regem Angliæ con-
 cludebatur, ut Rex in Scotia assume-
 ret intra duo, & tria millia militum,
 in Subsidium Provinciarum unitarum:
 & consentiebat, ut Rex Franciæ pro
 illo anno, Ordinibus mitteret tredecim
 centena quinquaginta millia pondo:
 duas tertias partes nomine Regis Fran-
 ciæ, & tertiam partem nomine Regis
 Angliæ in Solutionem eorum, quæ Rex
 Franciæ Regi Angliæ debebat. Ex
 quo contractu, Rex Franciæ pro tertia
 parte Regis Angliæ, anno millesimo
 sexcentesimo tertio solvit tres millones,
 quadringenta & quinquaginta millia
 pondo; & pro se duplum; in univer-
 sum decem millones, trecenta, &
 quinquaginta millia pondo. Ex his
 quinque legationibus regalibus, & con-
 tractibus, secutum fuit, Reges Fran-
 ciæ, & Angliæ concessisse Ordinibus
 ultra ducenta & quinquaginta centena

Sæc. XVII. millia pondo, quibus Provinciæ unitæ
A. C. 1619. (mea maxime industria) liberatæ sunt;
 & Obligationes atque civitates oppigno-
 ratæ cum fortalitiis redditæ. Secun-
 do, quod omnibus fere resolutionibus
 expeditionum bellicarum, tam Secre-
 tarum, quam aliarum, ab anno mille-
 simo quingentesimo octogesimo octavo
 hucusque interfuerim: & ut ad opta-
 tum finem pervenirent, ultra trigies
 septies, suæ Excellentiæ in castris as-
 sociatus fuerim; interdum uno mense,
 interdum plus, minusve, pro negotio-
 rum necessitate, in exercitu manserim.
 Tertio, quod præcipuum instrumentum
 fuerim, quod plus quam viginti annis,
 dexteritate quadam, & industria, om-
 nes pacis componendæ tractatus, cum
 Hispanis, & illis adhærentibus, negati
 sint, quamdiu cum indigenis, ut sub-
 ditis, agere volebant. Qua conditio-
 ne omiſſa, declarantes, has Provincias
 esse liberas, in quas nihil juris ipsi,
 aut eorum hæredes prætenderent, &
 tali qualitate volentes agere cum Or-
 dinibus; contractu jam inchoato, (in-
 terventu legatorum, Regum Franciæ,
 Britanniæ, Daniæ, diversorum Ele-
 ctorum, & Principum Germaniæ, his
 Provinciis amicitia, & affinitate jun-
 ctorum,) de cujus optimo, honesto &
 certo fine sperabatur; cæpi difficultati-
 bus

bus summis, laboribus, periculis, & constantia, negotium hoc ad prædictum finem pro parte dirigere, donec contractus fuit conclusus: quo jam decem annis, cruentum, grave, & sumptuosum bellum in Belgio cessavit. Quarto, quod principale fuerim instrumentum ad avertendum pravum, & periculosum conceptum Comitis Leycester, & sibi adhærentium: & quod infelix illius Gubernatio biennalis, Provincias unitas in ruinam, & manus Hispanorum non deduxerit. Quinto cum initio Officii mei, Advocati patriæ, omnia negotia in extrema essent confusione, & nomen Ordinum valde odiosum; quod paucis annis, omnia negotia in meliorem ordinem, unionem, & auctoritatem inter Ordines, suam Excellentiam, tamquam gubernatorem, Collegia summi, & Provincialium Conciliorum, Quæstorum, Officiariorum, & Magistratuum civitatum, & plebis, sint deducta. Sexto, quod etiam capita, Admirales, Superiores, Ministri iustitiæ militaris, Colonelli, Capitanei, Officarii, & milites, terra marique servientes, Ordines Hollandiæ & Friisæ Occidentalis, tamquam stipendia solventes, agnoverint, fidem & obedientiam juraverint: suam Excellentiam, tamquam Capitaneum Generalem

Sæc. XVII. lem in exequendis resolutionibus, & A. C. 1619. mandatis Ordinum, debite honoraverint: ut omnibus in publicis functionibus notum est. Quod etiam personæ Ecclesiasticæ, multis annis, ordines tamquam legitimos suos Superiores agnoverint. Ita quod intra triginta fere annos, quibus Ordines interdum ministros habuerunt, intra triginta & quadraginta cohortes equitum, intra trecentas & quadringentas cohortes peditum; & plusquam centum Capitaneos mari servientes, nunquam seditio, aut proditio inter eos fuerit; & communitas in pace, quiete, & reverentia suorum legitimorum Rectorum, sit detenta.

Quæ res extraordinaria, notabilis, & consideranda est, maxime inter tot diversas nationes: cum præter intra-neos, intra idem tempus, ministraverint integræ interdum legiones Germanorum, Francorum, Anglorum, Scottorum, Helvetiorum, & Gallorum; interdum pauciores. Qui hæc iusto iudicio trutinant; & legunt ea, quæ antiquitus contigerunt; atque etiam perpendunt, quæ quatuordecim annis antea, inter nos & durante continuo hoc bello, a parte Hispanorum contigerunt, occasionem habebunt, Deum omnipotentem Dominum laudandi. Omnes poten-

potentes & Magnates, etiam viri gra- Sæc. XVII.
 ves, & Docti, de his optime judi- A. C. 1619.
 carunt.

Quibus ordines & sua Excellentia, non tantum apud intraneos Provincia- rum unitarum, vicinos, Reges, Electo- res, Principes, & Respublicas, longe quoque positas; sed etiam apud Hispa- nos, & sibi adhærentes in honore ma- xime, & reverentia sunt.

Septimo, non parvi meriti æstimand- um est, quod etiam præcipuum, & continuum instrumentum fuerim, quod fides Ordinum ita creverit, cum ante meum Officium, Ordines nullam fidem haberent, ut suo nomine pecunias mu- tuo sumerent ad interesse; atque ideo magnæ pecuniarum summæ, quæsto- rum suorum nomine, mutuo acceptæ sint; pro quibus per decem aut duode- cim annos, duodecim pro centum ad interesse per annum, & duo pro cen- tum pro artefactoria dari debuerint; redditus redimibiles ad duodecim num- mum & personales ad sextum nummum, & ut plurimum vi quadam, & aucto- ritate debuerint vendi; quod nunc in fide Provinciarum, ultimæ pecuniæ mutuo sumptæ sint ad nummum deci- mum sextum pro interesse, & ad ter- tiam partem pro centum, pro artefacto- ria; redditus redimibiles ad nummum
 deci-

Sæc. XVII. decimum sextum, & personales ad
A. C. 1619. nummum nonum.

Anno eo, quo meum Advocati officium suscepi, Receptor Generalis quinque aut sex annorum computum reddere debebat. Quæstores communium mediorum, aliqui quatuor annorum: Quæstores spiritualium & aliorum bonorum, aliqui multo plurium annorum, quæ etiam reformata sunt, ita ut nunc communium mediorum singulis Semeſtribus; & aliorum, ut minimum, singulis annis computus reddatur.

In ingressu officii mei, magnis difficultatibus & gravamine poterant ordines Hollandiæ, & Frisiæ Occidentalis, pro generalitate, in sumptus militares, adferre circiter octodecim centena millia pondo per annum: & modo per annum persolvunt quadraginta duo centena millia pondo.

Sed notandum est, quod onera militaria, intra triginta duos hos annos officii mei, ita excreverunt, ordines plura expendere nunc debeant pro particularibus oneribus Hollandiæ, & Frisiæ Occidentalis, quam anno millesimo quingentesimo octogesimo sexto poterant, tam pro oneribus generalitatis, quam in particulari pro Hollandiæ & Frisiæ Occidentalis; nimirum ultra duos milliones florenorum. Qui tamen ultra præ-

prædicta quadraginta duo centena mil- Sæc. XVII.
A. C. 1619.
lia pondo ex proventibus Provinciarum
inveniri, & persolvi possunt.

Et quamvis melius sit, patriam gra-
vare, quam perdere: prudenter tamen,
& caute notandum est, (ut etiam per
Collegia summi, & Provincialium Con-
ciliorum, & Quæstores anno millesimo
sexcentesimo quarto admoniti sumus)
si plus excrescant onera, quam proven-
tus, patriam in extremam ruinam de-
ducendam. Quod si decem ultimis an-
nis, æqualia fuissent onera, decem an-
norum priorum oneribus, excrevissent
particularia onera Hollandiæ, & Fri-
siæ Occidentalis fere ad quatuor mil-
liones florenorum per annum. Quod
(præter alia multa præmeditata, &
non præmeditata pericula, & gravami-
na) per induciarum contractum fuit
impeditum.

§. LXXIV.

*Comitia a seditiosis Bohemiæ Ordini-
bus indicta.*

Prælagiebant interim futuram hujus *Merc. Gal-
lob. t. 12. l. 3.
Nicol. Bellus
lib. 3.*
anni calamitatem varia ostenta, &
quidem Januario vergente prope Fran-
cofordiam ingens terræ motus non sine
magna populi consternatione deprehen-
debatur, Nidda quoque fluvius suppres-
so

Sæc. XVII. so per tres horas cursu immotus substi-
A. C. 1619. tit, aliud vero flumen ad Sixtum Un-
 gariæ oppidum versis in cruorem undis
 universus irrubuit. Attamen hæc alia
 passim per Europam tristiora monstis
 his nequaquam Bohemorum Protestan-
 tium animos a perversis seditionum ma-
 chinationibus deterrebant; quamvis
 enim Cæsar æque ac Ferdinandus Rex
 illos minis, monitis, oblatiis concordie
 mediis, necnon ampla postulato-
 rum concessione ad officium reducere
 conarentur, nihilominus utrumque bel-
 lo opprimendi, omneque obsequii ju-
 gum excutiendi voluntas tantopere apud
 eos prævaluit, ut Cæsareis transi-
 tum prohibitori Crumlavium interci-
 pere, incassum licet, molirentur, nec-
 non Protestantes Moraviæ Ordines, qui
 in comitiis suis septendecim gravamina
 Cæsareis Legatis exhibuerant, ab Im-
 peratoris obsequio avertere, atque ad
 suas partes attrahere, unice adlaborarent:
 Nec his contenti Protestantes Bohemiæ
 directores, insuper ineunte Mense
 Februario cunctis Ordinibus in arce
 Pragensi ad diem decimum octa-
 vum Maij comitia indixerunt, obten-
 dentes, habere se, quæ ad gloriam Dei,
 salutem publicam, Religionis liberta-
 tem, aliaque privilegia pertinerent,
 deliberanda. Ita hisce Acatholicis fa-
 miliare

miliare erat, divinum profanare nomen, Sæc. XVII.
A. C. 1619.
eoque ad tegendam seditionem suam
abuti. Quoniam vero anno priori pe-

tentibus Moraviæ & Silesiæ Ordinibus
Mathias Cæsar sub conditionibus ad
Saxonix Electoris arbitrium præscriben-
dis armorum suspensionem fieri annui-
set, hancque in rem Adamum Wal-
steinium ad præfatum Electorem decre-
visset, seditiosi Bohemiæ Proceres,
cum ipsis nequaquam pax cordi esset,
quæsitæ studiose mora tandem, datis
ad Saxonem literis petebant, ut ipse
„prius bene perpenderet, quibus me-
„diis de hac armorum cessatione, at-
„que induciis non violandis, præstan-
„daque omnibus indemnitate sibi a Sile-
„siis tuto caveri posset, cum omnes
„turbæ ex non servatis promissis ori-
„ginem traxissent, Bucquoius autem
„violatis Cæsareis mandatis incendia
„in Regno continuarit, & Tampiren-
„sis Comes durantibus adhuc induciis
„in Kinsbergii ditionem impetu facto,
„violandis induciis causam dedisset..
Hæc illi ad Saxonix Electorem, nequi-
ter subticentes, quod prius ipsimet,
violata promissi fide, neglectisque Sa-
xonix Electoris & Bavarix Ducis hor-
tationibus, Pilsensem urbem expugna-
sent, collectisque magno numero co-
piis in Austriam irrupissent, Svetha-
liam,

Sæc. XVII. liam, aliaque loca Cæsaris fidei addicta
 A. C. 1619. occupantes universum Regnum in Cæ-
 sare concitassent, captaque Pilsna, per suos Præfidiarios milites Catholi-
 cum quemdam Præpositum male ad-
 modum habuissent, *cujus petulantia, in-*
quiebat Bavarie Dux, si ipsimet Ordī-
nes conscii ad eam connivendo taceant, luce
meridiana clarius testantur, turbas hasce
non ad asserendam Religionem suam, sed
Catholicam potius opprimendam factas ab
ipsis esse. Ceterum ad hasce rebellium
 literas die vigesima quarta ejusdem
 Mensis Saxonie Elector eis respondit,
 quod si pacificationi per Cæsarem ante
 undecim septimanas factæ non obstiti-
 sent, jamjam de pace agitatum, ea-
 que forte jam confecta fuisset, nunc
 vero, Cæsare, aliisque ad eam propen-
 sis, ad diem decimam quartam Aprilis
 Conventum Egræ celebrandum indice-
 ret: Ad inducias vero quod attineret,
 cum conditiones longe difficillimas, &
 prioribus antea propositis deteriores
 præscripsissent, ipse potius speraret,
 quod ipsi talia oblaturi essent media,
 quæ ad armorum depositionem potius,
 quam ad suspensionem tantum profu-
 tura forent.

Carafa
comm. Germ.
pag. 66.

§. LXXV.

§. LXXV.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.*Arma utrinque parata.*

Cum interim Cæsar ex Protestantium motibus sat probe cognosceret, quod rebelles Bohemi a sincero pacis consilio prorsus alieni essent, quæsitæque mora bellicos Imperatoris apparatus retardare, unice quærerent, hinc per varias Provincias ac regiones militem conscribere parabat, ut rebellium subditorum vim vi repellendo par esset. Verum hic belli apparatus seditiosos flectere adeo non poterat, quin potius cognito hoc delectu mox & ipsi per univ-
ersum Bohemiæ Regnum, perinde ac si eis supremum in illud jus competiisset, vigesimum quemque arma corripere de-
nuo juberent, eo fine, ut in quocun-
que loco Cæsar, quem pro solita sua modestia *hostem* appellitabant, impetum facturum sit, sese ei opponerent: Id vero non minus ridiculum, quam proter-
vum erat, quod hi seditiosi, ne palam Cæsarem oppugnasse crederentur, in illius Belliduces, quos tamen ad reprimendos rebellium insultus Cæsar emis-
erat, totam culpam, & bellici apparatus necessitatem conjecerint, eosque tan-
quam hostes habuerint, *quorum*, ut subdole spargebant, *tanta fuerat malitia,*

Hist. Eccles. Tom. LVI.

T

ut

Sæc. XVII. ut nec Cæsari obtemperantes, omnia sub
A. C. 1619. *vertere, Et non solum Majestatis diplomata
 privilegiisque omnibus, sed vita etiam &
 fortunis privare Ordines, Regnumque aliud
 possidendum dare conarentur. Nimis ve-
 ro luculenter patuit horum Rebellionum
 fallacia; cum hi nullum omnino Cæsa-
 ris Belliducem, aut foedere junctum
 nominare potuerint, qui toto hoc tur-
 barum tempore expeditionem in rebel-
 les hosce Protestantes proprio Marte
 aut Cæsaris, Bohemique Regis injuste
 suscepisset. Num vero Bellidux ille
 Cæsari non obediens, vel malitiosus hostis
 &c. appellari meretur, qui Cæsaris in-
 feditiosos reprimendis mandata exequi-
 tur? nonne potiori jure hæc calumnia
 in eos retunditur, qui concitata rebel-
 lione legitimum suum Principem ad ca-
 pessenda arma provocarunt?*

§. LXXVI.

*Mathias Imperator Augustissimus hoc
 anno mortuus.*

Ludolph.

l. 19. c. 2.

Barre hist.

d' Allemagn.

Hist. Gram-

mond. l. 4.

Cluverius

epit. p. 779.

Ineunte Mense Martio Tampirensis Co-
 mes promotis ad Grætsnam castris
 hoc oppidum ad transitum in Bohemiam
 situm interceptit, illoque, cum ejus
 arcem expugnare haud posset, incenso
 discessit, Viennam profectus, ubi me-
 dias inter hæce turbas, & reducendæ
 pacis

pacis curas Mathias Imperator, morbis Sæc. XVII.
 & annis fractus die vigesima ejusdem A. C. 1619.
 Mensis hora circiter nona antemeridia-
 na anno ætatis sexagesimo secundo,
 quem Astrologi climatericum magnum
 vocant, extinguitur, cum rexisset Im-
 perium annos septem, Bohemiam no-
 vem, & Hungariam decem. Erat is
 secundo genitus Maximiliani II. Cæsa-
 ris Filius, Imperator vere pacificus,
 nec novitatum amans, & quod præci-
 puum, summa pietate conspicuus,
 atque in avitæ Religionis cultu con-
 stantissimus, quo tamen studio Prote-
 stantium, licet necessitate compulsus
 eis plurima indulsisset, invidiam, ar-
 ma, imo & convitia sibi accersebat:
 hos inter Cluverius eundem *amplioris
 spei quam gloriæ Augustum* nominare non
 erubuit: non minus proterve sparge-
 bant alii, quod Mathias ira in Ferdi-
 nandum Regem incensus, minitatus
 fuerit, se ad Protestantium partes ac-
 cessurum, ab hoc tamen proposito per
 Cardinalem Dietrichsteinium deterri-
 tum fuisse. Petulantius adhuc nuan-
 tur Magdeburgenses Ephemeridum vul-
 gatores, qui auctore Joanne Franco
 tradunt, quod *Sacerdos haud prius un-
 ctioni sacræ manum admovere voluerit, quam
 anathematis Pontificii vinculis, quibus Ma-
 thias (inscius etiam) fuisset innodatus,*
T 2 Apo-

Sec. XVII. *Apostolici Nuntii auctoritate solveretur.*
A. C. 1619. qualis vero Ecclesiæ disciplina tradit,
 quempiam vibrati in eum anathematis
 usque ad mortem suam inscium ab hac
 censura solvendum fuisse?

Ceterum defuncti Cæsaris corpus
 die vigesima quinta Martii ad Virginum
 Regiarum cænobium deferrebat, ex-
 equiis solemni ritu vigesima quarta Apri-
 lis die celebratis, paulo ante vero Pa-
 risiis defuncto Cæsari die decima octa-
 va ejusdem Mensis a Rege parenta-
 tum est.

§. LXXVII.

*S. R. Imperii Electores a Moguntino
 ad novi Imperatoris electionem
 Francofordiam convocati.*

Hist. d' Alle-
mag. Barre
Merc. Gal-
lob. t. 12. l. 4.
Khevenhill.
t. 9. p. 67.

Justis defuncto Cæsari magnificentia
 ac pompa vere Regia persolutis, Pa-
 latinus & Saxonix Electores vicariam
 Imperii administrationem susceperunt:
 Schwicardus vero Moguntinus Elector
 pro muneris sui ratione ceteros S. R.
 Imperii Electores Francofordiam ad
 novi Imperatoris electionem die vigesi-
 ma Julii suscipiendam evocabat, re-
 clamante Friderico Palatino, qui res
 suas, si ad comitia veniret, in discrimen
 adduci caussatus Moguntinum per suum
 Legatum Heidelbergam ad privatum collo-

colloquium invitabat, quo etiam Mo-
guntinus venerat, prius tamen cum
Electores Saxonicis contulit, quid
Palatino, Saxone & Brandenburgico com-
parere recusantibus, agendum esset?
Interim vero Egeranæ compositionis
negotio per Cæsaris mortem interciso,
Ferdinandus Bohemiæ & Hungariæ
Rex, cui Albertus Archidux Austriæ
possessionem, Regimenque cesserat, mox
illud adiit, omnesque harum ditionum
populos in sacramentum suum adigere
intentus fuit, reclamantibus Austriæ
Ordinibus, qui petito deliberandi spatio
prius militem inde abduci, suisque que-
relis remedium adhiberi postulabant.
Insuperhabita horum repugnantia idem
Ferdinandus datis ad Bohemos Cæsa-
ris defuncti Ministros literis significa-
bat, quod illos in commissa ipsis a Cæ-
sare defuncto vicaria Regni administra-
tione confirmaret, simulque turbis om-
nibus per privilegiorum confirmatio-
nem, finem imponere decrevisset, de
cetero autem speraret, quod Bohemi
Ordines, postquam eis omnia indulsisset,
vicissim sibi obsequium omne præstituri
essent. Ne vero eum duntaxat in pro-
missis hæerere, pro more suo caussaren-
tur, re ipsa ad supremum Regni Bur-
gravium per Adamum Walsteinium Re-
gium diploma transmissit, quo universo

Sæc. XVII.

A. C. 1619.

T 3

Bohe-

Sæc. XVII. Bohemiæ Regno sua jura, immunita-
A.C. 1619. tes, statuta, literas Majestatis, tam
 in Religione, quam in aliis politicis
 concessa privilegia, fœdera inter Or-
 dines *sub una & utraque* annis prioribus
 inita, modo tamen illa ad evertendam
 fidem Catholicam non tenderent, &
 aliunde æquis, antiquisque consuetu-
 dinibus consona essent, rata habebat.
 Præterea fidem dabat Ferdinandus,
 quod arcem Caroloſtadianam conser-
 vare, ac nonnisi indigenas Bohemos
 ad Regni ministeria adhibere, nec mo-
 netam Bohemicam diminuere, & de-
 nique omnia promissa exacta servare
 velit.

§. LXXVIII.

*Bohemi Protestantes Ferdinandi Re-
 gis clementia ferociores effecti.*

*Priorat.
 Hist. di
 Ferd. III.
 part. I. l. I.
 Pufendorff.
 l. I. sect. 25.*

Quoniam vero Bohemi Protestantes
 in sua seditione persistere, atque
 repudiato Ferdinando alium suæ factio-
 nis Regem intrudere decrevissent, fœ-
 ctam privilegiorum confirmationem non
 acceptarunt, caussantes quod Ferdinan-
 dus perperam se *Bohemice hæredem* no-
 minasset, suasque literas inscripisset
 ad eos Regis Bohemorum Administros,
 quos ipsimet suis officiis dejectos in or-
 dinem redegebant, quocirca Ferdinan-
 dum

*Carafa
 Germ. ,*

Sæc. XVII. „malis ex hoc bello obviare, in Ord-
 A. C. 1619. „num Bohemorum arbitrio foret; si
 „enim Regi suo, ut par est, obsequium
 „deferrent, exterum militem in ipsos
 „cum finitimorum detrimento educere,
 „minime necessarium foret.,,

§. LXXIX.

*Austrii & Moravi a Protestantibus
 Bohemis ad rebellionem contra
 Ferdinandum Regem sol-
 licitati.*

Merc. Gal- Eo tempore, quo Bohemi rebelles Fer-
lob. tom. 12. dinandum Regem suum de bellico
l. 4. pag. 48. apparatu insimulabant, eidemque ob-
Adlzreit. l. 6. latas Catholicorum suppetias avertere
Barre hist. moliebantur, ipsi adversus eum omnes
d' Allem. ipsius subditos ad defectionem, & re-
pag. 470. bellionis societatem pellexerunt, &
 quidem primo cum Austriæ Superio-
 ris Ordinibus foedus instaurarunt, ut-
 que eo firmitus suo Principi resistere pos-
 sent, Danubium flumen, ducta in ut-
 ramque ripam catena, erectisque binis
 propugnaculis clauferunt, simul postu-
 lantes, ut Arx Linciensis præsidio nu-
 daretur, nec Bucquoius Cæsareus Bel-
 lidux in Austriam irrumperet. Inferio-
 res vero Austrii habito Viennæ Con-
 ventu in duas dividebantur factiones,
 ex quibus Catholici Ferdinando sese
 ultro

ultro sacramento dicarunt, Protestan-
tibus rebellium partes frequentibus.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

Inde elucet, quantum fides Catholica,
quæ Præpositis obedire non modo do-
cet, sed idipsum quod docet, præstat,
ab iis distet sectis, quæ id quidem spe-
cietenus docent, duntaxat tamen exe-
quuntur, si id e re sua fore credunt, vel
Princeps prius horum Novatorum vo-
luntati se subijcit. Porro hi seditiosi
Protestantes novis universo Bohemiæ
Regno delectibus indictis exercitum
suum indies augebant, atque ad signa
quoscunque Ferdinandi subditos tam
Austriacos, quam Moravos & Silesitas
edictis convocabant, Regias vero Fer-
dinandi copias, quocunque modo pos-
sent, infestabant, ac novissime Buc-
quoium, qui opima rebellium præda
onustus Polnam contenderat, cæsis suo-
rum quadringentis, abactoque spolio
retrocedere cogebant: Kinskius quo-
que Tribunus ex Budovisfinis Præsidia-
riis ducentos sexaginta cecidit, accen-
tum quadraginta captos abstraxit. Mans-
feldius quoque Pilsnæ viciniam longe
lateque devastabat. His igitur succes-
sibus Bohemorum potentia simul & pe-
tulantia eo usque excreverat, ut illos
Moraviæ Status, qui ad ipsorum partes
accedere adhuc recusabant, vi ad re-
bellionis societatem pertracturi, Tur-

Sæc. XVII. rianum Comitem cum sexdecim mil-
 Sæc. 1619. lium exercitu in hanc ditionem emit-
 terent. Hic ergo die vigesima secunda
 Aprilis positis ad Iglaviam castris hanc
 urbem nullo ferme negotio intercepta,
 postea præter Brucense Monasterium
 Trebnitium, Polderbeream, Moravo-
 Budovizium; Zwambram aliasque Fer-
 dinandi urbes occupavit, rapidoque
 victoriæ cursu ad Olomuzium usque va-
 statione progressus est, vix ullo sese op-
 ponente, eo quod Protestantes, qui Ca-
 tholicis ubique numero prævalebant,
 jam antea cum seditiosis conspirassent.
 Demum ab altera parte Silesii post mu-
 nitum Troppaviensem Principatum duo
 Moraviæ oppida Lipnizium & Rheni-
 tium Ferdinandi obsequio subduxerunt.
 Enimvero adversus iniquam hanc re-
 bellium violentiam querebatur Pope-
 lius, qui, cum Moraviam suæ fidei a
 Rege commissam habuisset, hostilis hu-
 jus irruptionis causas sibi exponi, a
 Turriano petiit, hic vero audacter ei-
 dem respondit, quod aliorum jussu tan-
 quam amicus & frater advenisset, eos
 duntaxat infectaturus, qui ejus hostes
 sese profiterentur.

§. LXXX.

Brunna a Turriano Comite capta.

Cum

Cum ergo Turrianus Comes rebellibus passim fausta acclamantibus, ac nemine obistente totam pene Moraviam victricibus armis suis emensus esset, Brunna celeberrima hujus Marchionatus civitas, cum resistendo impar esset, rebellium furori cessit. Eo tempore Moraviæ Ordines ibidem comitia agebant, quos Turrianus in Bohemorum rebellium societatem pertrahere moliebatur: obstiterant tamen Moraviæ Rectores, Cardinalis Dietrichsteinus Princeps longe clarissimus, Liechtensteinus, & Zerotinus Barones: repugnabant quoque Ferdinandæ militiæ Tribuni: prævaluit tamen eorum rationibus præpotentia Turriani, unde Cardinalis, cum omnia per iniquam vim agi, atque ad reprimendos rebelles sat virium haud superesse cognosceret, misso ad Turrianum Oratore eidem significabat, quod quidem fæderi accederet, ea tamen lege, si nec metu nec in Regis præjudicium id fecisse videatur. Idem postea alii Magnates Catholici, atque inter eos Princeps quoque Liechtensteinus fecerunt, petitisque publicæ fidei literis se Brunnam profecturos, & instaurato fœderi nominaturos polliciti sunt. Nec his tamen flectebatur Turriani animus; cum enim Wallensteinus, Tampierensis, & Nacho-

Sæc. XVII.

A. C. 1619.

Adlzreit.

l. c.

Carafa

comm.

Germ. p. 68.

Sæc. XVII. Nachotius Cæsarei Belliduces rebel-
 A. C. 1619. lium audaciam reprimere pararent, eo-
 rumque milites, inferioresque Tribuni
Bellus p. 182. ab Ordinibus Acatholicis corrupti re-
 lictis signis ad Bohemorum castra de-
 fecissent, Protestantes Ordines, qui
 Snam erant, cognita horum perfidia
 cum copiis suis Brunnam abierunt,
 ibidemque ex congregatis civibus, an
 Protestantibus fidem spondere vellent,
 sciscitati sunt, quibus ex metu annuen-
 tibus ad arma conclamatum, receptis-
 que in urbem militibus occlusisque por-
 tis juramento sese invicem contra Cæ-
 saream suam Majestatem obstrinxerunt.
 Accedentes postea Cardinalem, qui
 Præfecti supremi officio fungebatur, an
 de Wallensteinii & Nachotii conatibus
 cognitum quid habuissent, atrocibus
 verbis interrogarunt, simulque eum a
 Præfectura abstinere jusserunt, qui ta-
 men hac violentia perterrefactus, dum-
 modo ejus vitæ parceretur, ultro se of-
 ficio suo abdicaturum respondit: Idem
 quoque Protestantes Ordines a Tsero-
 tino & Liechtensteinio sciscitati sunt,
 postea Senatum, qui Catholicæ Reli-
 gionis erat, cur insciis Ordinibus mili-
 tes in arcem Spilbergensem introduxif-
 set? interrogarunt, quo, id consciis
 civibus factum esse, respondente, civi-
 bus autem id negantibus Senatum ad-
 egerunt

egerunt, ut hos milites unacum eo-
rum Tribunis exauctorarent, arcisque
claves Protestantibus traderent, quo-
rum tanta erat in Catholicos rabies,
ut parum abfuerit, quin eadem vi,
quam sub barbarum initium Pragæ Cæ-
fareis Administris intulerant, Confu-
les & Archigramateum quoque e fene-
stris præcipites darent. Dein die ter-
tia Maij Turrianus Comes, rebellium
Caput, in mandatis dedit, ut Cardina-
lis Dietrichsteinus, & Carolus Tsero-
tinus, qui Ferdinandi partes tueban-
tur, in custodia tenerentur: sequenti
autem die congregati Ordines Prote-
stantes decernebant. I. Brunnensis Se-
natus, utpote Catholicus, ratione Pro-
testantibus reddita, universus Curia
pellatur, omnesque Præfecti loco a-
moveantur, aliis, qui Evangelicæ Re-
ligioni addicti essent, subrogandis. II.
Quia Capitulum Olmucense & Brun-
nense, eorumque Prælati Bohemorum
partes tueri, copiasque submittere re-
cusarunt, omnia Episcopi, Capituli,
Monasteriorum, & Monialium bona a-
pud sequestrum deponerentur, eorum
vero subditi *sacramento, quo illis obstricti*
erant, solverentur, & Ordinibus subjice-
rentur, eorumque bona venderentur.
III. Abbatum, Præpositorum, Mona-
chorum, omniumque Ecclesiasticorum
redi-

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

Sæc. XVII. reditus, præter exigui victus annuos
A. C. 1619. census, in fiscum redigerentur. IV.

Monialibus nuptias contrahendi pote-
stas fieret, constituta dote ex communi
ærarario. V. Omnes Ecclesiasticorum
& Catholicorum ædes, & Monasteria
tam in urbibus, quam extra pervesti-
garentur, atque exin aurum, argen-
tum, arma, annona, & instrumenta
bellica auferrentur, certo loco repo-
nenda. VI. Monachis & Virginibus, quæ
ultra suum statum fervare voluerint,
victus suppeditarentur ex bonis occu-
patis & divenditis. VII. Ecclesia ad
Sanctum Jacobum Catholicis eripere-
tur, concionibus dein Evangelicis in
ea habendis destinata. Mitiora sane
ab Evangelico - Calviniana mansuetu-
dine & seditioso horum genio exspe-
ctari haud poterant.

§. LXXXI.

*Jesuitæ a Protestantibus Bohemis &
Moravia ejecti.*

Bellus p. 183. **U**t autem hi rebelles suum in Catho-
lib. 3. licos odium luculentiori specimine
Merc. Gal- testatum redderent, die sexta Maij Je-
lob. tom. 12. suitas ex urbe, totaque ditone proscri-
lib. 4. pserunt, Brunnæ edito hanc in rem se-
Joan. Franc. quenti decreto: *Quandoquidem non so-*
pag. 2. lum nobis, sed toti etiam mundo satis jam
con-

constet, quid non solum in Bohemiac Regno, Sæc. XVII.
A. C. 1619.
sed & alibi passim Jesuitæ hætenus effecerint, quod nimirum ut multorum potentissimorum Regum, Principum, procerumque interitus, sic bellorum etiam, & multarum cædium causa semper fuerint, & insuper etiam barbararum istarum, quibus patria sua Moravia viribus exhausta, & ad interitum fere tota redacta sit, auctores verissimi extiterint, non dubitamus jam amplius, quin illi ipsi sint, qui omnia Consilia in patriæ suæ perniciem dirigant, eoque nomine ex tota Moravia proscriptos, profligatosque vellemus. Mandamus igitur Rectori, Magistris, & reliquis Jesuitis omnibus in civitatibus, oppidis, pagis & locis Moraviæ quibuscunque commorantibus, ut templorum, & Collegiorum suorum claves commissariis suis sine exceptione & mora omnimodis tradant, ex patriæ suæ finibus se proripiant, nec unquam posthac in Moraviam sub quocunque etiam titulo, & prætextu revertantur, hac expressa denuntiatione addita, ut a quocunque statum posthac in Marchionatu isto deprehensi fuerint, capitis supplicio, etiam non dicta causa afficiantur.

Hujus decreti executio tanto ardore a rebellibus urgebatur, ut nec prandio, quod jamjam apponebatur, Jesuitis permissio, togis superinjicere pallia, capitibusque pileos juberentur. Illicet itaque e Collegiis suis ejecti, post ademptas

Sæc. XVII. emptas monasterii Templique claves
A. C. 1619. urbe una omnes egrediuntur exulatum,

Ortelius
contin. t. 2.
pag. 64.
Barre l. c.

quo casus eos aut consilium deduceret. Sesqui hora minus intercesserat, cum in suburbano prædio, quod Jesuitarum possessionis erat, incendium tam atrox erumperet, ut decem circiter ædibus in cinerem reductis flammæ in ipsam urbem progressuræ timerentur; sub primum statim incendii conspectum, rumor per urbem volabat, Jesuitas, ne arcana eorum scripta in hostium manus inciderent, hujus incendii auctores existisse, mox igitur Turriani Comitis jussu quinquaginta Moravorum equites cursim Jesuitas aliquosque progressos insequuntur, eorumque triginta duos Brunnam rapido tumultu retrahunt quæstioni subjiciendos, qui tamen innocentes deprehensi, e custodia dimittebantur. Paulopost Jesuitæ pariter ex universo Hungariæ Regno ejiciebantur, a Protestantibus insimulati, quod eorum suasu Belgiosa Bellidux Cassoviæ Protestantes ingenti clade vexarit, eorum Ecclesias & Scholas clauferit, pluresque calamitates intulerit. Horum exemplo incitati Silesii Protestantes pariter die vigesima quarta Junii Jesuitas suis terris expulerunt, indignatione in eos ideo effusa, quod Silesii a Ferdinando plenum sectæ suæ arbi-

arbitrium ac diploma Majestatis extor- Sæc. XVII.
A. C. 1619.
quere haud possent; quamvis enim
Ferdinandus ad Silesianos Protestan-
tes Ottonem Meliandrum, pro firman-
da pace & præcavendis tumultibus
ablegasset, pollicitatione facta, quod
sua eis privilegia confirmare vellet, dum-
modo quieti subsisterent, hi tamen hac
gratia haud contenti, audacter respon-
derunt, *Ferdinandus Austriacus, Bohe-
morum aliarumque adjacentium Provincia-
rum tumultus nostra pace sedare incipiat,
nos quoque suo tempore & loco faciemus,
quid nostra intererit.* Insolens hoc re-
sponsum novis insultibus confirmarunt,
ut enim in illis locis Ferdinando Regi
nullius auxilii spes aut solatium super-
esset, etiam ejus Fratrem Carolum Au-
striacum Ordinis Teutonici Magistrum,
Vratislaviensem Episcopum, incusso
minarum metu, structisque in ejus vi-
tam insidiis propinquam in Sarmatiam
extruserunt, Vratislavienses vero Ca-
nonicos, quos a Ferdinandi studio a-
vertere moliebantur, dire vexarunt:
Leopoldum quoque Ferdinandi fratrem
Argentinensem & Passaviensem Epi-
scopum modo in Tyrolin, modo in Al-
satiam, mox alibi auffugere com-
pulerunt.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

§. LXXXII.

*Vienna a Turriano Comite incassum
tentata.*

*Barre l. c.
Ludolph.
pag. 736.
Merc. l. c.
Le Blanc.
Hist. de Ba-
vierr. t. 4.
pag. 70.*

Postquam Bohemi Protestantes, qui specioso, falso tamen nomine, se *Directores* appellabant, Hungariam, Moraviam & Silesiam sibi addictas noverant, Turriano Comiti in mandatis dedere, ut harum ditionum suppetiis auctus, Austriam invaderet, ipsamque Viennam, cum ibi Ferdinandus Rex sedem suam tunc teneret, obsidione cingeret. Cognito hoc Bohemorum consilio Austriæ inferioris Protestantes, ut novam hanc expeditionem Turriano faciliorem redderent, datis ad Ferdinandum literis rogabant, quatenus patriam ab omni milite suo liberaret, nec permetteret, ut novæ expeditiones & militum delectus in Hungaria fierent. Verum Ferdinandus, quorsum fallaces eorum preces spectarent, haud ignarus, serio de propulsanda imminente eorum vi cogitare cæperat. Interim Turrianus Comes in inferiorem Austriam irrupturus, locis oppidisque aliquot interceptis Labaccum Cæsareo præsidio munitum cinxit: mox vero Status Catholici misso ad Comitem Bochemio interrogabant, quid causæ haberet, quod

quod cum tanto exercitu Regionem Sæc. XVII.
istam infestaret, cum tamen ipsi nec A. C. 1619.
illum nec Bohemos offendissent: de
cetero autem petitum foedus non aver-
sarentur, dummodo illud contra Do-
mum Austriacam, Ordines, & Religio-
nem Catholicam haud pugnaret. Ve-
rum Turrianus arrogantia verborum
intolerabili hæc respondit: „Hostem
„profligare, si vel Jerosolymis esset, cu-
„pio, oppressosque juvandi causa hanc
„Provinciam ingressus sum: Catholici
„posthac non sibi in animum inducant,
„Religionem suam, ut antehac, instar
„olei, quod aquis supernatat, Religioni
„Protestantium dominaturam: Prote-
„stantes æque honesti sunt ac Catholici,
„& re nulla Catholicis ad eum usque
„diem cesserunt Evangelici, ideoque
„nec hi in posterum etiam uno pilote-
„nus, eis auctoritate Sacrorum, nec-
„dum æqualitate auctoritatis cedant,
„nullaque habita Religionis ratione de-
„inceps æqualitas servetur, & quan-
„tum una pars obtinet, tantum & al-
„teri parti juris permittatur, ut sic fu-
„turus Rex a Clefelianis insidiis tutus,
„Rempubicam digne administrare va-
„leat. Sumptus & pecuniam auxilium-
„que, unde accepturus sim, non curo,
„Deo me committo. „ Prolatis Thra-
sonicis hisce verbis Buchemio pollici-
tus

Sæc. XVII. tus est, quod si Cæsareis præfidiariis
A. C. 1619. Labacco abductis portæ civitatis aperirentur, & a Protestantibus præsidio post hac firmarentur, nil hostile ibi moliri

Massen. Annal. Trev. vellet. Hoc pacto Turrianus Labac-
l. 23. cum deditioe accepit. Inde vero Viennam contendens, ibidemque die secunda Junii castra metatus, trajecto Danubio die sexta ejusdem Mensis suburbia occupabat, explosisque belli tormentis urbem nullo negotio expugnandam sperabat, eoquod ex civibus non pauci clandestina cum Bohemis consilia fovissent. Die octava Junii Austriæ Ordines missis ad Comitem Legatis inopinæ hujus invasionis causam ab eo sciscitabantur, quibus ille respondit, quod Hungarorum tyrannidem in Bohemos exercitam ulturus advenisset, simul vero postularet, ut revocato Hungarico, alioque milite nullus amplius in Regiones istas introduceretur, minus, intentatam sibi tyrannidem adhibita vi propulsare cogeretur. Tantam arrogantiam Turriano inspirabat Viennensis urbis mox occupandæ fiducia, quam non parum augebant discordes inter se Austriæ Ordines, nec non civium non pauci hæretica jam labe infecti, atque ad rebellionem proclives. In hac igitur rerum vicissitudine Ferdinandus humana ope & con-
 filio

filio destitutus. nil reliquum habebat, Sæc. XVII.
A. C. 1619.
quam ut ante Crucifixi imaginem pronus, supplexque in terram abjectus Dei auxilium præstolaretur, quod & brevi adfuturum de cælo, asseveranter Domesticis suis affirmabat. Nec sua eum fefellit exspectatio; interea enim ad Bucquoiana castra præter Hungaros magno numero auxiliares milites in Belgio collecti in Bohemiam penetrabant, ac Budovisium, quod a Bohemis desertum Cæsarei recuperaverant, hostium magis voto quam ferro laceffiti impune pervenerant, quibus suppetiis auctus Carolus Longuevalius Bucquoii Comes die octava Junii noctis silentio ad Nodlitium, ubi Mansfeldianum erat præsidium contendit, incensoque oppido Tinam versus castra promovit, initoque atroci, necnon ad sextam horam protracto prælio Mansfeldium ingenti clade protrivit, Reingrassio & Arpo, primorum ordinum Ductoribus, ac duodecim millibus Bohemorum præcipue peditum captis, omnibusque tormentis, totoque belli apparatu victorum manibus relicto. Hac victoria animatus Bucquoius quamplurimas urbes & arces partim deditione, partim armorum vi, tam prospero successu Bohemis rebellibus eripuit, ut inde Cæsareis copiis aditus in Austriam, ac

U 3

libera

Sæc. XVII. libera commeandi facultas esset. Ac
 A. C. 1619. cepto igitur de clade Mansfeldii, &
 Bucquoii in Regnum irruptione nuntio,
 Turrianus castris nocturno silentio mo-
 tis Viennæ obsidionem solvere coactus
 est, cum exercitu suo in Bohemiam re-
 versus, ubi Pragenses Catholici ob par-
 tam victoriam Deo grates repensuri
 Hymnum, quem vocamus *Ambrosianum*,
 solemnitate publica decantarunt, non
 sine maxima Protestantium indignatio-
 ne, ex quibus petulantiores San- Jaco-
 bæam ædem & Asceterium incurstantes
 tecta Catholicorum omnium, sacra pari-
 ter & profana, omni vi diripere, direpta-
 que solo funditus æquare tentabant,
 quod & fecissent, nisi Magistratum ar-
 mato satellitio repressi fuissent. Diluit
 tamen Catholicorum gaudium haud ita
 multo post secuta Hungarorum a Sol-
 mensi Comite fusorum clades, quæ ta-
 men haud quaquam par erat Mansfeldia-
 næ, cui similis universo prius belli Bohe-
 mici tempore nulla accidit: Sub idem
 ferme tempus Monachii die undecima
 Julii advenit Jacobi Angliæ Regis Lega-
 tus cum Maximiliano de pace, si qua con-
 ciliari posset, acturus; verebatur enim
 Rex, ne suus Gener Palatinus Elector
 pravis suorum consiliis ad belli cum Bo-
 hemis societatem, & Imperialis co-
 ronæ ambitum abriperetur.

HISTO-

*Le Blanc.
 Hist. de
 Bav. t. 4.
 pag. 69.*